

ČESKÉ OVOCE.

ZA SOUČINNOSTI PŘEDNÍCH ČESKÝCH PĚSTITELŮ OVOCE

PÍŠE

JAN ŘÍHA,
OKRESNÍ POMOLOG V CHLUMCI N. CIDL.

DÍL III. JABLKA.

(SE 60 TABULKAMI TŘÍBARVOTISKOVÝMI, REPRODUKOVANÝMI DLE PŘÍRODY
A 300 OBRAZY V TEXTU.)

V PRAZE
NÁKLADEM OVOCNICKÉHO SPODKU PRO KRÁLOVSTVÍ ČESKÉ
1915

ČESKÉ OVOCE.

ZA SOUČINNOSTI PŘEDNÍCH ČESKÝCH PĚSTITELŮ OVOCE

PÍŠE

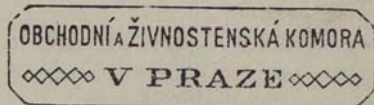
JAN ŘÍHA,
OKRESNÍ POMOLOG V CHLUMCI N. CIDL.

DÍL III. JABLKA.

(SE 60 TABULKAMI TŘÍBARVOTISKOVÝMI, REPRODUKOVANÝMI DLE PŘÍRODY
A 300 OBRAZY V TEXTU.)

k. 29. V. 1915.

V PRAZE
NÁKLADEM OVOCNICKÉHO SPODKU PRO KRÁLOVSTVÍ ČESKÉ
1915

Slovo úvodem.

Na jaře roku 1910 usnesl se ústřední výbor Ovocnického spolku pro království České v Praze, za předsednictví Jeho Jasnosti prince Bedřicha ze Schwarzenbergu, na podnět zemského inspektora hospodářského školství Ph. dra. Fr. Sitenského, aby se přikročilo k pokračování Fr. Thomayerem započatého díla „České Ovoce“.

Usnesení to splnilo dávno chované přání, by po příkladu jiných měli též naši milovníci ovocnictví a ovocnáři z povolání vlastní dílo, na domácích zkušenostech založené, jež by usnadňovalo volbu odrůd při zakládání, neb znovuzřizování nejen velkých, pro zisk založených sadů, nýbrž i při vysazování malých domácích zahrádek.

Provedení díla svěřeno bylo podepsanému. Úmyslem jeho bylo spracovati obsáhlý výběr hrušek, peckovic, jablek, po případech i ovoce drobného.

Výběr hrušek i jablek obsáhnouti měl každý dva svazky po 50 obrazech a popisech, z nichž prvý vždy by představoval výběr ovoce nejlepšího, druhý by jej doplňoval, a mimo to měl obsáhnouti odrůdy nové, k pěstování za vhodné již uznané. Prvý svazek peckovin byl míněn tak, jak se uskutečnilo, druhý obsahovati měl meruňky, broskve, révu vinnou, ořechy atd. Všech 6 svazků bylo by tedy obsahovalo celkem 300 obrazů.

Rozvrh ten byl schválen, začalo se dle něho již pracovati, avšak ohromný náklad, jakého dílo vyžadovalo, zamezil provedení jeho v zamýšleném rozsahu, tak že bylo nutno je zkrátiti. Poněvadž se mezitím již pracovalo a bylo mnohem více obrazů zhotoveno, než měly omezené výběry hrušek a jablek obsahovati, musil počet ve výběr pojatých na 65, jablek a peckovin na 60 odrůd býti stanoven.

Následkem toho bylo i výběr odrůd pozměněti. Mnohé odrůdy v prvý výběr už přijaté bylo vypustiti z příčiny, že nebyly ještě zobrazeny, kdežto jiné, které měly druhý výběr tvořiti, bylo nutno vřaditi do výběru prvního.

Vědecké ovocnické soustavy nebylo při seřadění odrůd, jak již bylo v druhém svazku uvedeno, užito a odrůdy seřaděny dle doby zrání, nejranějšími počínaje.

Mezitím pokročila práce tak, že v prvním padesáti odrůd hrušek nebylo lze z odborných důvodů přidaných 15 odrůd mezi ostatní již zařaditi, jak by mělo býti, tak že jsou jakýms stejně seřazeným doplňkem.

Sebrati k dílu vše potřebné, neb vše musilo býti původní, nic z jiného díla opakováno, byla práce velmi obsáhlá, ale díky všestrannému, nezištnému přispění byla velmi ulehčena, vůbec umožněna, tak že i III. svazek dokončen býti mohl.

Tím není řečeno, že ukončeno dílo celé, naopak dochází podepsaného právě zpráva, že vydavatelstvo odhodlalo se přes částečný neúspěch, přítomnými okolnostmi zaviněný, k dalšímu pokračování.

Nicméně pokládá podepsaný za milou povinnost všem, kdo jakoukoliv i nejmenší pomocí ke zdaru prvních III. svazků přispěli, vzdáti na místě tomto hluboký dík, spolu však snažnou žádost, by v další práci přízeň svoji tak, jak daleko možné bude, zachovali.

Největší hmotné i morální podpory poskytl Ovocevník spolek pro království České v Praze, který nelekaje se začátečního neúspěchu, uvolil se ve schůzi ústředního výboru za přítomnosti všech pánů členů výboru s Jasným předsedou v čele, jednohlasně, by se pokračovalo v práci, kterou i Vysoké c. a k. ministerstvo orby, Český odbor zemědělské rady a Ústřední hospodářská společnost pro království České podporovati slíbila.

Zvláštní hluboký dík náleží Veleoslavnému Zemskému výboru království Českého, který výnosem ze dne 4. srpna 1910, čís. 80.394 V. zmocnil ředitelství královského českého zemského pomologického ústavu v Troji, by poskytlo na požádání podepsaného postupně veškery k napodobení potřebné plody odrůd v zahradách ústavu chovaných, čímž umožněno bylo největší počet obrazů hrušek dle plodů těchto zhotoviti. Vřelý dík patří též řediteli ústavu p. doc. Jos. Buňatovi a vrchnímu zahradníku p. Ebr. Rouskovi, kteří zmocnění ono dle možnosti plnili.

Slavný okresní výbor v Chlumci n. C. poskytl podepsanému nejen tolik volného času, by se dílu věnovati mohl, nýbrž i předplacením celého díla pro všechny školy okresu Chlumeckého, počtem 28, dílo to podpořil.

Stejně vřelý dík náleží p. kom. radovi Jar. Veselému, majetniku velkostatku Molitorova u Kouřimě, který neúmornou činností přispěl co nejvíce k uskutečnění díla.

Pan Václav Maruška, vrchní zahradník velkostatku v Klecanech u Prahy, staral se co nejušlostněji, by dodal, co chybělo, tu větve, tam květy i plody v hojně míře, čímž nemálo práci podepsanému ulehčil.

Z dalších příznivců, kteří dílo všemožně podporovali, jsou páni: Fr. Slavík, statkář a průmyslník v Úřetích u Chrudimě, který mnoho ovoce k napodobení daroval, Jin. Pavingr, vrchní zahradník velkostatku v Poděbradech, R. Maruška, vrchní zahradník ve Svijanech u Turnova, Al. Kiefner, ředitel školek „Viktorie“ v Žižovicích u Brna, J. Pařez, vrchní zahradník v Červ. Pečkách, Fr. Hahn, knížecí Schwarzenberský vrchní zahradník v Lovosicích, Kar. Stelzig, knížecí Thun-Hohensteinský vrchní zahradník v Mirabellu u Děčína, správa zahrad J. J. knížete Karla ze Schwarzenbergu v Sedlci u Kutné Hory, Ed. Šandera, majetník mlýna v Sobčicích u Jičína, J. Herles, inženýr v Praze, J. Pelikán, zahradník doc. Malinského v Holovousích, Ant. Strnad, zahradník p. z Dregeru v Chlumci n. C., J. Porcal, vrchní zahradník v Molitorově u Kouřimě, Jos. Mazánek, majetník školek v Soudné u Jičína, Jar. Páv, majetník školek v Lysé n. L., Al. Tuček, nakladatel v Praze, Václav Barvínek, nájemce školek v Chlumci n. C., Karel Šiman, knížecí vrchní zahradník v Libějovicích, Ant. Šimon, majetník školek ve Mšeně, J. Černovský, městský zahradník v Hoře Kutné, Em. Březina, učitel v Brandýse n. L., Fr. Freidl, majetník školek ve Vys. Mýtě, J. Nepilý, řídící učitel v Krčíně, Jos. Váně, rolník v Sedlci u Vraclavě na Vysoké-Mýtsku, V. Drahokoupil, rolník v Újezdě u Chlumce. Z okresních zahradníků-pomologů: Jan Doležal v Novém Bydžově, Jos. Stanislav v Mnichově Hradišti, Kar. Ledvinka v Kolíně, J. Vrtátka v Kouřimi.

Opomenuto-li přes snahu, aby se tak nestalo, uvést jméno některého z pánů příznivců, budiž omluveno, stejný dík patří všem.

Nestačilo však jenom plody sebrati, šlo dále o jich věrné zobrazení, což svěřeno osvědčenému závodu, který provedl obrazy i pro dílo „Moravské Ovoce“, České grafické akc. společnosti Unii v Praze. Ústav ten přijal dílo za vlastní, věnoval všemožnou péči, aby obrazy co nejvěrněji podány byly. Nebyla to práce nepatrná. Celá řada obrazů, na nichž nedostatky shledány byly, nahrazena, nehledě k vysokému nákladu, jinými, a jeví-li se přes to vše na některých ještě závady, není toho příčinou spořivost, nýbrž že nebylo možno je v čas jinými nahraditi. Vůdčí síly ústavu s p. radou J. Vilimem a Drem

J. Tomášem v čele nedopustily, by, pokud to vůbec možno bylo, něco závadného z ústavu vyšlo. Také pp. fotografové a chemigrafové ústavu s p. J. Karlem v čele činili vše možné, by obrazy přírodě co nejvíce odpovídaly. Černé obrazy zhotoveny pak byly dle snímků p. K. Kercla, fotografa v Chlumci n. C.

Co části slovesné se týče, hleděl podepsaný popsati vše slovy původními, z přírody samé vzatými. Cizích spisů použito bylo jenom tam, kde běželo o to, zjistiti původ jednotlivých odrůd a zkušenosti o nich nabyté. Co původu se týče, v prvé řadě hrušek, použito bylo převážně francouzského díla: A. Leroy „Dictionnaire de Pomologie“. Překlady statí těch obstarávala z největší části s nevšední horlivou ochotou paní Rita Fořtová, choť inspektora ovocnictví Českého odboru zemědělské rady království Českého, p. Jindřicha Fořta, p. Bedřicha Knorre, c. k. professor vyšší reálky v Hradci Králové a částečně p. V. Barvinek v Chlumci n. C., již výše uvedený. Dále použito bylo spisů: Thomayer „České Ovoce“, Suchý „Moravské Ovoce“, Pixa „Klíč štěpařský“, Časopis Českých zahradníků, Ovocnické Rozhledy, Zahradla domácí a školní, Listy Pomologické, „Názvy odrůd ovocných“, spisku to vydaného fysiokratickou společností v Čechách. Z cizích: Handbuch der Obstkunde, Pomologische Monatshefte, Deutsche Obstbauzeitung, Praktischer Ratgeber im Obst- und Gartenbau, „Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel“ a „Die wertvollsten Tafelbirnen“, Engelbrecht „Deutschlands Apfelsorten“, Deutschland's Obstsorten, Der Obstzüchter, Dochnahl „Der sichere Führer in der Obstkunde“, Gauchers Pomologie, Deutsches Obstcabinet, Dr. G. Liegel „Obstsorten“ a Systematische Anleitung zur Kenntniss „Der Pflaumen“, Thomas „Guide Pratique de L'Amateur de Fruits, Jankowski „Sad i ogród owocowy“ a pro zjištění vedlejších jmen C. Mathieu, „Nomenclator Pomologicus“. Mnoho polských jmen oznámil p. K. Sousedík, okresní pomolog v Plzni.

Za výňatky ze soupisu děkana Rösslera v Poděbradech vděčím správě městského musea v Poděbradech, která s nevšední ochotou svěřila původní zápisky k použití.

Scházely však také domácí zkušenosti z jiných míst naší vlasti a kdo by zde lépe poradil a své zkušenosti svěřil, než náš „starý“ soudruh Josef Bláha, někdejší dlouholetý vrchní zahradník ústavu Trojského, který v srdcích svých žáků a přátel Českého Ovocnictví nikdy „nesestárne“. Neměl příležitosti, by sám vlastní zkušenosti někde uložil, učinil tak aspoň zde a poskytl vše, co měl, nežistně k všestrannému použití.

Slovné úpravy všech rukopisů podjal se s vřelou ochotou p. prof. Bedřich Knorre, již nahoře vzpomenutý.

Nebylo však dosti na tom, dílo uskutečniti, šlo také o jeho všemožné rozšíření, by náklad alespoň částečně se kryl. Nermalou tu práci vzal na sebe inspektor ovocnictví Českého odboru zemědělské rady království Českého, p. Jindřich Fořt, sám administraci vedl a za pomoci vřele psaných článků p. Leopolda Baťka, ředitele sadů města Král. Vinohrad, a součinnosti odborných „Listů zahradnických“ za redakce p. Ferd. Macháčka, „Ovocnických Rozhledů“ za redakce p. inspektora Jindř. Fořta, Českých listů hospodářských za redakce Phil. Dra Fr. Sitenského, Zemědělských Zpráv za redakce JUDr. Karla Viškovského, „Zahrady domácí a školní“ za redakce p. K. Kudrny a Jos. Vaňka v Chrudimi, vedle všech občasných i denních listů všemožně o rozšíření díla se staral. Nelze opomenouti díkůvzdání všem odběratelům díla, jichž nelze jmenovati, kteří prostými, však vděkoplnými slovy práci ocenili a k další činnosti vřelostí svojí pobádají.

PŘEHLED POPSANÝCH ODRŮD:

1. Skleněné žluté. -	31. Parména zlatá. -
2. Astrachán bílý. -	32. Landsberská reneta. -
3. Astrachán červený. -	33. Punčové.
4. Hedvábné červené letní.	34. Panenské. -
5. Virginské růžové. -	35. Reneta Pomphelia.
6. Charlamowski.	36. Mišenské. -
7. Oranienské.	37. Princ Albert.
8. Hagloe Crab.	38. Vilémovo.
9. Croncelské. -	39. Ananasová reneta. =
10. Fraasovo letní. /	40. Coxova reneta.
11. Wealthy.	41. Harbertova reneta. -
12. Evino. /	42. Cornwallské.
13. Gravštýnské.	43. Limburské.
14. Gravštýnské červené.	44. Muškátová reneta. -
15. Kalvil červený podzimní. /	45. Krásokvět žlutý.
16. Řehtáč soudkovitý. /	46. Blenheimská reneta.
17. Rederova reneta.	47. Zuccalmagliova reneta.
18. Velkovévoda bádenský.	48. Kalvil bílý zimní. -
19. Pottův jadernáč.	49. Kožená reneta zimní. -
20. Cář Alexandr. -	50. Baumannova reneta. -
21. Gdanský hranáč. -	51. Boskoopské. -
22. Peasgood. -	52. Coulonova reneta.
23. Signe Tillisch. /	53. Ribstonský jadernáč.
24. Šalové. -	54. Citronové zimní. -
25. Hedvábné pozdě kvetoucí.	55. Kmínová reneta. -
26. Grahamovo.	56. Červené tvrdé.
27. Bernské růžové.	57. Londýnský jadernáč. -
28. Nonnetil. -	58. Ontario. =
29. Holovouské malinové. -	59. Šampaňská reneta.
30. Ušlechtilé žluté. -	60. Strýmka.

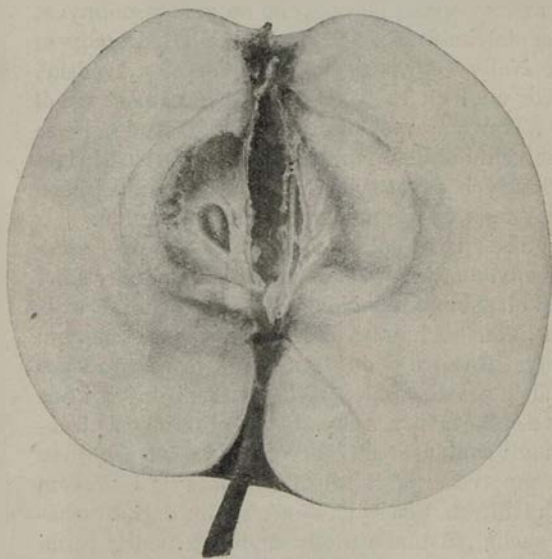
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

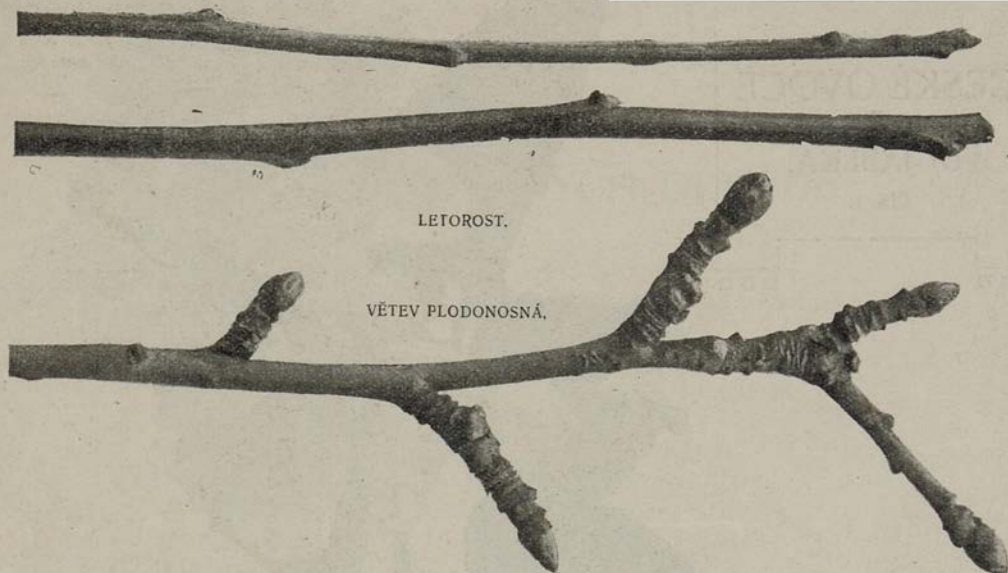
D) JABLKA.
čís. 1.

SKLENĚNÉ ŽLUTÉ.

WEISSER KLARAPFEL.
TRANSPARENTE JAUNE.

SKLENĚNÉ ŽLUTÉ.

Prvé místo v řadě nejrannějších jablek náleží bez odporu jablku „Skleněnému“. Jméno odvozeno jest od jeho zvláštní vlastnosti, že zralé plody, tak jako Astrachánu bílého i jiných ranných jablek částečně neb zcela „lednatější“ a stávají se jako skleněnými. U nás stává se tak jen nepatrně, zato ve vlasti jablka toho hojnost podobných, zcela zlednatělých plodů se sklízí, které se daleko dráže, než obyčejné platí. Domovem jeho jsou pobaltické kraje ruské, kde je Naliv bělji nazývají, dále finské a švédské, odkudž je majetník školek Wagner v Rize v letech 1850—1860 v širší známost uvedl a hlavně do Francie, kdež mu dali jméno „Transparente Jaune“ rozšířil. Odtud šířilo se teprve asi dále. V Německu, kdež stalo se velmi oblíbeným, nazývali je Durchsichtiger Sommerapfel, později, as v letech devadesátých devatenáctého století, změnili jméno to na Weisser Klarapfel z důvodu, že název ten původnímu jménu spíše odpovídá.

Do východních Čech zavedl je, pokud se zjistiti dalo, J. Proche ve Sloupně, zjednav sobě rouhy v letech sedmdesátých ze závodu Simon-Louis v Metách a seznam záhy jeho dobré vlastnosti, šířil je, takže v okolí Sloupna a Nového Bydžova hojně a již velmi statných stromů se nalézá. Také i jinam se hojně rozšířilo, avšak pod různými jmény, any některé školky šíří je pod jmény: „Bílé průhledné letní, Průsvitné bílé a v poslední době Charlottentálské“. Lid nazval je prostě „Skleněné“, kteréhož jména i zde užito bylo. Zprávy o něm jednající sešly se z české nížiny, z obvodu českolipského a plzeňského, z poříčí Ohře, Jizery a i z Pošumaví: souhlasně chválí zdravý vzrůst a hojnou plodnost v půdě a poloze každé. Nejlépe mu svědčí půda hlinitá, třeba byla i šterkem promísená, pak jílovitá, avšak i v půdách lehkých, písčitých dobře se mu daří, neschází-li vláhy. Kde půda špatná a k tomu suchá, zůstanou plody drobné a nedrží se na stromech. Místo také nerozhoduje, daří se na místech teplých jako chladných, vysoko položených a drsných, jen když aspoň poněkud proti silným větrům chráněných. Sázeti

SKLENĚNÉ ŽLUTÉ.
WEISSER KLARAPFEL. — TRANSPARENTE JAUNE.

se může bez obavy kdekoliv. V polích a sadech prospívají stromy vysoké, hodilo by se i k silnicím, avšak pro lákavý vzhled se nedoporučuje. V zahradách domácích, v nichž nikde by nemělo scházeti, daří se výborně stromky nízké, na pravé krskové podložce, také i na duzenu šlechtěné, buď volně rostoucí neb pravidelnému řezu podrobené ve tvarech libovolných i nejmenších.

Stromky ve školce rostou velmi zdravě, zprvu bujně, později mírněji, pěkně vzhůru, tvoříce rovné, avšak slabší kmeny, které nikdy nezmrzají, rozvětvují se řidčeji, jehlanovitě v koruny střední velikosti, větve okrůstají hojně plodonosnými větévkami a podzěji pod tíhou plodů se rozkládají.

Ploditi začínají záhy a že květy zřídka kdy zmrzají a dobře se oplodňují, plodí velmi hojně, zřídka odpočívající. Na krscích jest radno, plody často v chomáčích rostoucí protrhati, dosáhne se tím nad míru krásných plodů. Rakovina se na stromech zřídka kdy objevuje, také i plisni nepodléhají, tak že plody vždy úplně čisty jsou.

Leterosty narůstají štíhlé, zcela málo zakřivené, pod oky velice mírně zprohýbané a dosti se lesknou, mají barvu červenavě hnědou, na slunečné straně tmavě hnědou; lehce vyvstálé, žlutavé, čárkovité tečky roztroušeny jsou stejnoměrně všude, větší část letorostu pokrývá zcela jemná, špinavě šedá plst' a spodní část jeví jakýsi stříbřitý svit.

Malá, krátká, přiokrouhlá, šedou plstí pokrytá oka úplně přiléhají a jsou na patkách krátkých, o něco výše než oka vydutých, s třemi mohutnějšími, kratšími žeběrky. Poměrně malá, tupě zakončená květní rozpata mají šupiny červenavé a částečně šedou plstí pokryté. (Viz obraz.)

Největší, až 150 mm dlouhé, 80 mm široké, eliptické listy bývají na spodu letorostu, ostatní jsou daleko menší, sotva 100 mm dlouhé, 73 mm široké, okrouhle vejčité, s úzkou delší špičkou, světle zelené, málo lesklé, na spodní straně bývají hojně chloupkované, kraje mají dvojmo, pilovitě vroubkované, řapíky 25—40 mm dlouhé, chloupkované, ke konci letorostu mívají malé úzké palisty a na podzim brzo rudnou. Na plodonosných větévkách bývají listy úzké a dlouhé, široce kopinaté a k oběma koncům stejně zúžené.

Stromy rozkvétají 2.—3. den jabloňového květu a mají v rozpuku dle barvy poupat vzhled mdle narůžovělý; jednotlivé, bílé a zcela něžně růžově stíněné, mělce miskovité květy jsou as 45 mm, po rozložení až 52 mm široké a z plátek velkých, vejčitých, člunkovitých tak sestaveny, že se plátky vzájemně nedosahují. (Viz obraz.)

K zhotovení přiloženého barevného obrazu použito bylo plodů se stromů vysokých, p. Doležalem, okresním pomologem v Nov. Bydžově k účelu tomu věnovaných. Plody ty vážily 160—180 g a poměr výšky k šířce byl as 70×80 mm. Všechny plody nejsou tak velké, bývají menší, sotva 100—120 g těžké a ještě menší, naproti tomu vyskytují se na krscích jednotlivé plody až 220 g těžké. Ze suché, hušené půdy bývají arcí malé, nabývající nejvýše 100 g váhy. Také i tvar různí se dosti, většina plodů přibližuje se tvaru kulovitému a mají téměř širší, jiné, zvláště menší, jednotlivé také i velké, zdají se vysokými, ač ve skutečnosti rovná se výška šířce, bývají k temeni více zúžené, nabývajíce tvaru kuželovitého.

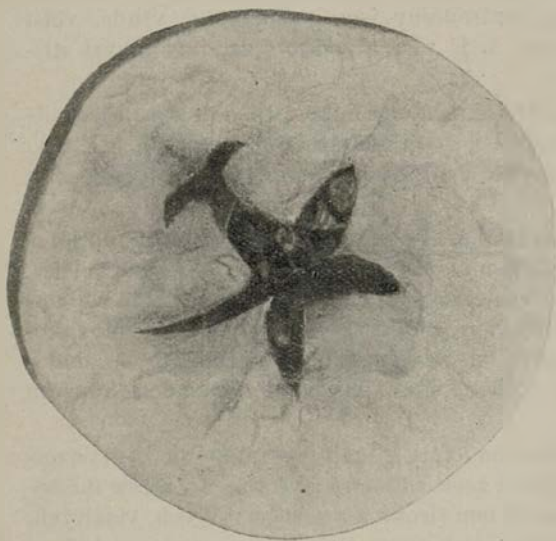
Zavřený kalich jest zelený a dílem šedě plstnatý, z ústí širokých, vztyčených, které se vzájemně dotýkají, proti sobě se kloní a šedé špičky ven zmateně převislé mají, sestavený, vězí v jamce poměrně mělké, mezi perlovitými hrbolky a mírnými žeběrky, která kraj jamky zhrbolují, zcela ploše přes celý plod se táhnou a kulatost průřezu

mírně hranatější; plody zdánlivě vysoké s užším temenem mívají žebérka nápadnější a po jednom z nich táhne se někdy zaostřená hrana jako šev od kalichu až do stopečné jamky.

Všechny plody mají stopky dřevnaté, poměrně silné, mírně zakřivené, zelené, dílem žlutavě poréznaté a tak dlouhé, že o 10—15 mm jamky převyšují, zcela malé plody mívají ještě delší stopky, které vězí v jamkách hlubokých a širokých, většinou hladkých a pěkně zelených, jednotlivě i jemně světle porezavělých.

Plody jsou na stromech jemně oviněny, mají slupku velmi něžnou, hladkou až kluzkou, lesknou se, barvu mají krásně jako suchá sláma bílou, na zastíněné straně zeleně prokvétají, na sluneční straně jsou o něco žlutší; velmi jemné, šedé, zelenavě vroubené tečky pokrývají spodní část plodu řídce a zřetelněji, ke kalichu jsou hustěji roztroušeny a mění se v bělavé, jemné pihy.

Měkká, zcela jemná, dosti šťavnatá dužnina má barvu bílou, do žlutava se měnící, chuť málo nasládlou, více a ostřeji navinulou, vonnou, s libou, lehce kořenitou příchutí, dobrou a oběrstvující.

Podkališní rourka bývá dle velikosti plodu buď úzce kuželovitá aneb velmi široká a prostranná; od ní se táhnou zelenavě žlutavá vlákna, která jaderník obkličují. Ten bývá nestejný, v plodech malých a prostředních mívá dutou osu, do níž se po stěnách hojně natrhaná pouzdra šterbinou otvírají; plody velké mívají jej široce otevřený. Každé pouzdro chová dvě i více dlouhých, světlehnědých jader. (Viz obraz.)

První plody uzrávají dle počasí několik dnů před Astrachánem, mezi 20.—30. červencem, také i několik dní později, zvláště na místech vysoko položených a studených, zrají pak nenáhle; strhané plody jsou nejchutnější přímo se stromů, nutno je brzo spotřebovati, nevydrží dlouho.

Hodí se jen pro místní spotřebu neb málo vzdálené trhy; k delší dopravě se nehodí, mají slupku příliš něžnou, na níž jest každé, sebe menší stlačení znáti, takže jablko přichází na místo zcela neúhledné.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem „Jakoubče“ čís. 484.

Popisy lze nalézt: Ovocnické Rozhledy 1910, str. 97, Skleněné žluté jablko, Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 1., Der Obstzüchter 1910, str. 145, Deutschlands Obstsorten 1911 všude Weisser Klarapfel, Leroy Dictionnaire de Pomologie č. 514 Transparente Jaune.

Z vedlejších jmen jsou známa: Bílé průhledné letní, Průsvitné bílé, Inflanckie, Naliv bělí; dále Durchsichtiger Sommerapfel, Charlottenthaler, Grand Sultan, De Revel, Transparente de Saint-Léger. —

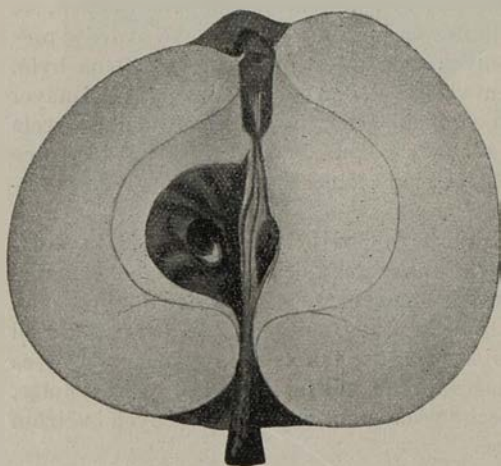

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE
□
D) JABLKA.
čís. 2.

ASTRACHÁN BÍLÝ

WEISSER ASTRACHAN.
ASTRACAN BLANCHE.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

ASTRACHÁN BÍLÝ.

Není snad oblíbenějšího letního jablka, které by tak rozšířeno bylo, že není téměř sadu, kde by nestálo nějaké to „Ječniště“ neb „Ječné“, jak ve východních Čechách Astrachánu říkají, kdežto v Pošumaví, dle Thomayera „Žitnavkou“ jej zovou. Pravého jména zřídka se užívá, i sadáři a obchodníci znají je jen pod místními jmény.

Všeobecně se soudí, že přivezeno bylo z Ruska z okolí města Astrachanu. Stalo se tak asi již dávno, poněvadž francouzští pomologové znali je již v roce 1653, nazývajíce je Pomme Glacée d'Eté; nenalezlo tam však valné obliby.

Nejvíce rozšířeno jest arcit' ve své domovině, zvláště v krajinách pobaltických, ve Švédsku, Finsku, ano i v okolí Petrohradu, kdež na mezinárodní výstavě ovoce v roce 1894 pořádané, velice hojně krásně zbarvených plodů, ještě v říjnu vystaveno bylo. Tam váží si ho velice, zvláště pro jeho zvláštní vlastnost, že často „zledovatí“ (Thomayer užil názvu „cikaduje“), což se v tamějším podnebí velice hojně stává a plody zcela „zledovatělé“ se zvláště draze platí. I u nás stává se tak někdy, zledovatí však obvykle jen malá místa, zřídka kdy plody celé. Ty, které i jen částečně zlednatěly, mívají jader-níky šťávou přeplněné.

Kdy k nám asi zavedeno bylo, neví se, stalo se tak asi již také dávno, čehož svědky jsou sem tam rostoucí již velmi staré stromy. Poděbradský děkan Rössler poznamenal ve svém soupise pod čís. 663, že obdržel je pod jménem Astrakanischer Sommerapfel v roce 1795 od Christa, že však neobdržel odrůdy pravé, vyžádal si je v roce 1828 od Dr. Liegla. Snad od té doby se u nás tak hojně rozšířilo, tak že zprávy o něm sešly se téměř ze všech obvodů a souhlasí v tom, že daří se dobře, kde jabloň vůbec dařiti se může, ať jest to v nížinách, neb v pohořích na místech vysoko položených, chráněných i větrům vystavených, všude zůstává zdravé a plodné.

Sázeti se může kdekoliv. Vysoké stromy do polí a sadů, nízké do zahrad domácích. Také i k výchově uměle vedených stromků ve tvaru jakémkoliv i nejmenším, velmi dobře se hodí, musí však býti šlechtěno na pravých, krskových podločkách; nelze však zamlčeti, že lépe jest použití k účelu tomu odrůd cennějších.

+

ASTRACHÁN BÍLÝ.
WEISSER ASTRACHAN. — ASTRACAN BLANCHE.

Ve školce rostou stromky zcela zdravě, bujně, pěkně do výše, tvoří rovné kmeny, které nezmrazí ani za nejkrutějších mrazů; později rozvětvují se řídce v koruny široké, ploše kulovité a spodní větve kloní se pod tíhou plodů dolů. S dostavivší se plodností vzrůst se mírní tak, že větších rozměrů nenabudou. Ploditi začínají velice brzo a že květy zřídka kdy zmrzájí, plodí ob rok velice hojně, mezitím méně, zřídka se stane, že by úplně odpočívaly. Rakovinou málo kdy trpí, za to plíseň napadá je častěji, tak že bývají plody černě skvrniti, čemuž se však stříkáním bordeauxskou jichou předejiti dá.

Letorosty narůstají rovné, poměrně silné, štíhlé a málo se lesknou; barvu mají zelenavě hnědou a na slunečné straně červenavě hnědou; vyvstálé, bělavě žlutavé tečky jsou všude nenápadně roztroušeny, spodní část bývá lehce stříbřitě mramorována, kdežto ostatní část ke koncům bývá šedou, velmi jemnou plstí pokryta.

Poměrně velká, přikrouhlá oka jsou jak široká tak dlouhá, baňatá, červenavě-hnědá, šedou plstí pokryta, zcela přiléhají a jsou na patkách zcela krátkých, do výše ok vydutých, s třemi mohutnějšími žebérky, z nichž střední hluboko se táhnou a letorosty mírně hranatěji.

Velká květní poupata jsou téměř kulovitá a taktéž šedou plstí pokryta. (Viz obraz.)

Největší, 80—95 mm dlouhé, as 55 mm široké listy bývají u spodu letorostu, čím dále ke konci, tím jsou menší, mají tvar dlouze vejčitý a krátkou špičku; jedna polovička bývá většinou na úkor druhé o něco mohutněji vyvinuta, tak že u řapíku jsou jaksi skoseny; dosti se lesknou, barvu mají světleji zelenou, jsou slabé, křehké zespod jemně chloupkované, mají kraje ostřeji pilovitě zoubkované, řapíky silné, as 25—35 mm dlouhé, chloupkované a obyčejně bezpalisté. Jak řapíky, tak i silnější nervy brzo na zimu rudnou. Příplodní listy bývají delší, užší a mají delší, slabší řapíky.

Stromy rozkvétají druhý neb třetí den jabloňového květu a mají v době rozpuku dle barvy poupat vzhled mdle růžový. Jednotlivé, bílé, něžné růžové stíněné miskovité květy jsou as 40 mm, po rozložení až 55 mm široké a z plátků velkých, širokých tak sestaveny, že se plátky vzájemně sotva dotýkají. (Viz obraz.)

K zhotovení přiloženého barevného obrazu použito bylo plodů průměrně velikých a s vysokých, starých, na Chlumecku rostoucích stromů vzatých. Rokem bývají o něco větší, také i menší, tak že váha jich kolísá mezi 80—120 g, zřídka a to jen se stromů nízkých vyskytují se až 150 g těžké plody. Poměr výšky k šířce jest asi 60×70 mm, jedna strana bývá převážně nižší, tak že téměř bývá někdy více, jindy mírně skoseno. Tvar různí se as tak, že některé se k temeni více úží, zdají se vyšší, jiné se více kulatí.

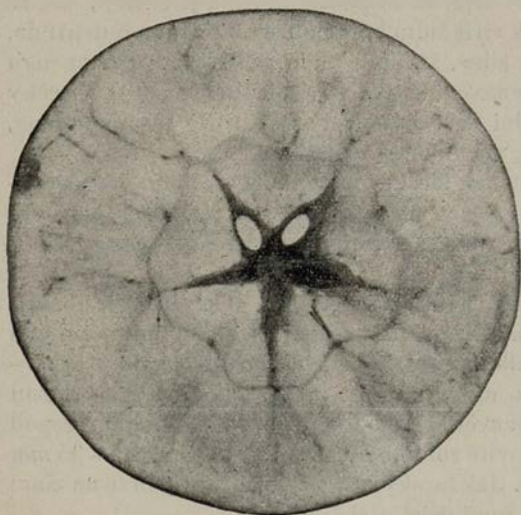
Zelený, šedě plstnatý, zavřený kalich, z ústů širokých a dlouhých, které se u spodu vzájemně dotýkají, proti sobě kloní a přischlé špičky ven převislé mívají, sestavený věží v jamce mělké, mezi mírnými žebérky, která okraj jamky nestejně zhrbolují, zcela ploše přes plod se táhnou, kulatost průřezu zcela mírně hranatější a spodek plodu zase lehce zhrbolují.

Velké plody mívají stopky silné, na polou zdužnělé, dílem i kostrbaté, krátké, tak že sotva úroveň jamky dosahují; menší je mívají slabší, dřevnaté a tak dlouhé, že o 5 až 12 mm jamku přechínají; všechny jsou zelené, dílem rezavé, jemně šedě plstnaté a věží v jamkách mělkých, zelených a tak porezavělých, že rez se rozptyluje paprskovitě kolem.

Na stromech pěkně ojíněné plody mají slupku jemnou, hladkou, až kluzkou, která se leskne, má barvu slámově bílou, jež ve stínu zeleně prokvétá, slunečná strana bývá někdy méně, jindy hojněji, lehce, jako nastříkané začervenalá a pěkně živě, však něžně krátce i dlouze pruhována; pruhy rozptylují se mdle, často až na stranu zastíněnou.

Velmi jemné, žlutošedé, zelenavě vroubené tečky jsou na spodní části plodu řídké, k temeni hustěji roztroušeny a mění se v bělavé, jemné pihy.

Měkká, jemná, bílá dužnina obsahuje hojně šťávy a má chuť málo nasládlou, více a ostřeji navinulou, s lehounkou kořenitou příchutí.

Podkališní, kuželovitě válcovitá, široká rourka dosahuje až na špičku jaderníku, od ní táhnou se zelenavá vlákna, která jaderník obkličují. Ten má úzkou dutou osu, do níž se velká, na přič po stěnách natrhaná pouzdra užší nebo širší štěrbinou otvírají; každé pouzdro chová jedno nebo dvě prostředně velká, vejčitá, zcela bledě zahnědlá, často jen bělavá jádra. (Viz obraz.)

První plody uzrávají koncem července a šíří v dobu tu silnou libou vůni, zrají pak nenáhle as po tři neděle; nesmíme jich nechati na stromě přezráti, sic moučnatěji. Sčesané plody nedají se dlouho držeti, ztrácejí brzo lesk, svěží barvu a moučnatěji.

V chladnějších nebo vysokopoložených místech uzrává mnohem později, často až kolem sv. Václava.

Pro svoji rannost jest na trhu oblíbeno, dobře se prodává a nenechá-li se přezráti, lze je v dobrém obalu beze škody zasílati.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chovají je pod jménem Astrakán bílý, čís. 17. Popisy nalézt lze: Thomayer České Ovoce čís. 1. Astrakán bílý. Moravské Ovoce čís. 1. Astrachán bílý; Zahrada domácí i školní roč. VIII. Astrachán bílý; Pixa: Klíč štěpařský str. 145, Moskevské jablko; Handbuch der Obstkunde čís. 28, Deutschlands Apfelsorten čís. 139, Die wertvollsten Tafel- und Handeläpfel čís. 4 všude Weisser Astrakan; Dr. Liegei čís. 17, Der Zikadapfel; Der Obstzüchter 1908 str. 129 Weisser Astrakan; Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 19. D'Astracan Blanche.

Z vedlejších jmen jsou známa: Hrachůvka, Jakoubče, Ječmínkové žluté, Ječně, Ječníště, Žitnavka, Beli Astrahanec, Oliwka biala, Astrachanskoje beloje, Milerosa astracanica, Astracan (P. d'), Astracan Blanche, Astracan d'Été, Astrakanischer Sommer A., Beloborodowa, Blanche Gelée, Blanche Glacée d'Été, Cicad Apfel, Eis Apfel, Fanarika, Gelée, Gelée d'Été, Glace (P. de), Glace d'Été (P. de), Glace Hâtive (P. de), Glace Transparente (P. de), Glace de Zélande, Glacée, Glacée d'Été, Grüner Liefländer Sommer A., Konstantinopel A., Mela d'Astrakan, Moscovie (P. de), Moscovie d'Été (P. de), Moscovite Transparent Apple, Moskowiter A., Nalivi-Jabloky, Pyrus Astracanica, Russian Ice Apple, Russischer Eis A., Taffitai, Transparent Apple, Transparente d'Astracan, Transp. d'Été, Transp. de Moscovie, Transp. de Zurich, Weisser Astrachan, White Astrachan, White Astrakan, Zebner Sauer Jakobs A. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

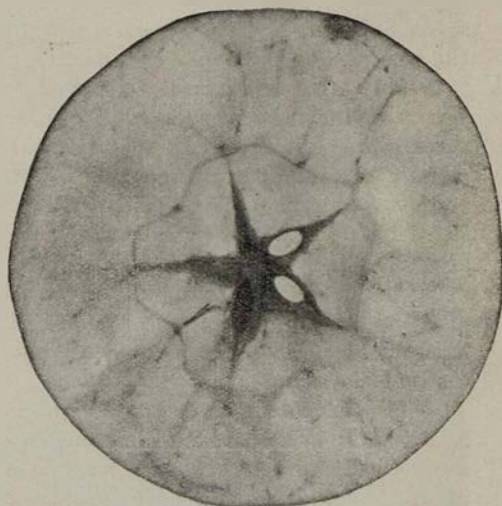
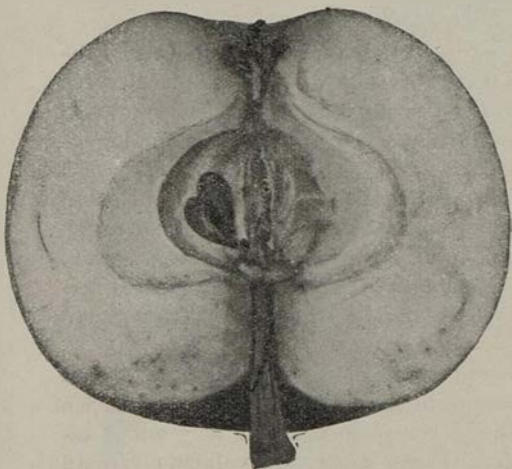
D) JABLKA.

čís. 3.

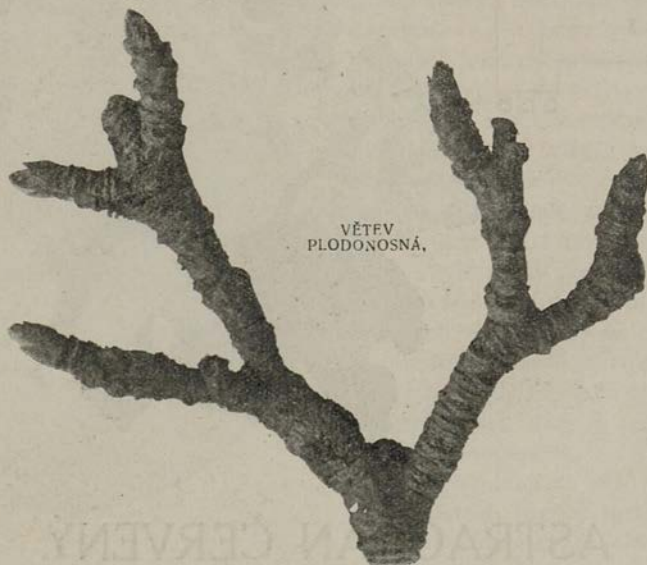
ASTRACHÁN ČERVENÝ.

ROTER ASTRACHAN.
ASTRACAN ROUGE.

LETOROST.

VĚTV
PLODONOSNÁ.

ASTRACHÁN ČERVENÝ.

O původu Astrachánu červeného, který s bílým současně zraje, nelze se nic jistého dopátrati. Má se za to, že přineseno bylo k nám z ruských pobaltických krajů, odkudž se do Švédska, Norska, Finska a Severního Německa rozšířilo. V anglických spisech činí se o něm první zmínka as v roce 1816.

Kdy a jak se k nám dostalo, také nelze zjistiti, chybí v záznamech děkana Röslera a staří němečtí pomologové o něm zmínky nečiní. Zvláštní jest také okolnost, proč nerozšířilo se tak všeobecně, jako Astrachán bílý, který se mu ani z dále krásou vyrovnati nemůže, a jest známo jen sem tam ve větších zahradách. Zprávy, které se s mnoha obvodů sešly, znějí, že daří se nejen v půdách dobrých a hlubokých, nýbrž též i ve špatnějších i písčitých, ač neschází-li vláhý, všude kde jabloně vůbec růsti mohou. Rostou arcíť mírněji, jeví malý přírůstek a dříve zestárnou, plodí však hojně, a třeba nerodily ovoce tak dokonalého jako jinde, přece velmi uspokojují. Jen přílišného sucha nesnesou, plody opadávají před úplným uzráním. Místo jest také každé dobré, ať v nížině co nejlépe položené, či vysoko v drsném podhoří, jen když jest proti silným větrům aspoň částečně chráněno.

Na silnice nelze ho doporučiti, dařilo by se i na nich zcela dobře, však lákavé, brzo zrající plody svádějí velice k mlsání. Za to hodí se do souvislých polních a domácích sadů, ve větším množství však jen tam, kde místní neb málo vzdálené trhy odbyt zajišťují. V domácích zahradách prospívají velice i stromy nízké, jak volnému vzrůstu ponechané, tak i uměle v jakýchkoliv, i nejmenších tvarech vedené; nutno však použití

+

ASTRACHÁN ČERVENÝ.
ROTER ASTRACHAN. — ASTRACAN ROUGE.

stromků na jánčatech a jen tam, kde se jim více místa poskytnouti může, neb kde jest půda hubenější, na duženách šlechtěné. Každému, kdo ve své zahradě s oblibou ranné jablka pěstuje, vře se doporučuje.

Ve školkách rostou stromky velmi zdravě a bujně, pěkně do výše, tvoří rovné kmeny, které nezmrazí; později rozvětvují se řídce v poloveliké, vysoké, polokulovitá koruny a větve hojně plodonosnými větévkami obrůstající se později rozkládají a spodní pod tíhou plodů až sklánějí. Jakmile začnou ploditi, vzrůst se patrně mírní. Vysoké i nízké stromy začínají ploditi velice brzy a ve školkách často se stává, že i při nejbujnějším vzrůstu hojně plodů dají. V době květu zřídka zmrzají, takže rodí velmi pravidelně, jednou velmi hojně, po druhé málo, nikdy přespříliš, takže se plody stejnoměrně vyvinouti mohou, zřídka úplně odpočívají. Rakovinou zřídka kdy trpí, také i plisní byly ušetřeny, až v posledních letech se stává, že bývají na některých plodech, ač po skrovnu, drobné, černé, zeleně vroubené skvrny.

Letorosty narůstají prostředně silné, štíhlé, mírně zakřivené, pod oky sotva zřetelně zprohýbané a jemnou, špinavou plstí pokryté; po setření této se dosti lesknou, mají barvu hnědou, na slunečné straně až fialově hnědou, jsou zcela jemně vyvstalými, bělavými, čárkovitými tečkami dosti četně poseté a mají spodní část zcela jemně stříbitě mramorovanou. Po letorostech hustě rozdělená oka jsou malá, ke konci o něco silnější, mezi nimi najdou se jednotlivě i zcela nevyvinutá, zcela přiléhají a pokrývá je šedá plst, jsou na patkách táhlých o málo výše, než jako oka jsou, vydutých, s třemi žebírky, která se hluboko táhnou a slabší letorosty mírně hranatější, kdežto silnější jsou oblé. Květní, zcela malá, hubená poupata jsou kuželovitá, tupě zakončena a šedou plstí pokryta. Dvouleté i starší větve nabývají barvy olivově šedě zelenavé. (Viz obraz.)

Největší, 90—100 mm dlouhé, 68—75 mm široké, bývají u spodu letorostů, ostatní jsou menší. Mají tvar opak vejčitý, také i široce eliptický, se zcela krátkou špičkou, jedna polovice bývá, ne však vždy, na úkor druhé mohutněji vyvinutá a na délku přesahuje u řapíku něco málo druhou; jemné chloupky pokrývají spodní strany, kraje mají zcela mírně kadeřavě zprohýbané a hruběji, dvojité pilovitě zoubkované, řapíky, které na podzim rudnou, 25—40 mm dlouhé a bezpalisté. Na větévkách plodonosných bývají listy až 130 mm dlouhé, však jen 60 mm široké a eliptické.

Na jaře jest odrůda tato z prvních, které vykvétají, a bledě růžová poupata dávají v rozpuku stromům vzhled mdle červenavý. Jednotlivé, bílé a jen nepatrně růžově stíněné, mělce miskovité květy, které se později rozkládají, jsou as 45 mm, po rozložení 50—60 mm široké a z plátků vejčitých tak sestaveny, že se tyto vzájemně sotva dosahují. (Viz obraz.)

K zhotovení přiloženého barevného obrazu použito bylo prostředně velkých plodů s vysokých stromů v okolí Chlumce rostoucích, které byly 100—120 g těžké, vybrané pak váží až 150 g; poměr výšky k šířce jeví se as 55 × 70 mm, jednotlivě, ač zřídka 60 × 68 mm. Největší a prostřední plody bývají více zploštělé, po jedné straně o něco nižší a mají temena širší než menší plody, které bývají zdánlivě vyšší, kulovitější, rovněž ke kalichu zúženější. V půdách špatných a drsných nebývají plody tak veliké, přece však 60—80 g těžké.

Poměrně velký, zavřený, neb téměř zavřený, zeleně a šedě plstnatý kalich sestaven jest z ústří širokých, vztyčených, které se u spodu vzájemně dotýkají, proti sobě kloní a dlouhé špičky ven převíslé mají a vězí v široké, mělké, mírně žebérkaté jamce;

vzniklá zde žebérka, obvyčejně pět, táhnou se, kraj jamky mírně hrbolice, zcela ploše, často sotva znatelně přes celý plod, aniž by kulatost průřezu více rušily.

Plody velké mívají stopky silné, zelené, šedou plstí pokryté, které sotva okraj jamek dosahují, prostřední je mají slabší, často kostrbaté a tak dlouhé, že 8—12 mm z jamek vyčnívají, nejmenší je mívají ještě delší. Vězí vesměs v jamkách širších, mělčích, světlých, také i jemně porezavělých.

Plody, na stromech krásně modravě ojiněné, mají slupku jemnou, po otření pelu jako sklo lesklou, hladkou, až i málo kluzkou, mají barvu mdle bělavě žlutavou, často i více, bílou, ve stínu zeleně prokvetalou, větší díl, zvláště na straně sluncem ožehlé, často i celé plody, pokrývá nádherná, tmavá červeň, která se do stínu tečkovitě rozptyluje a jen na zcela malých místech spodní barvě pronikati dovoluje, mnohé plody jsou jako žíhané, jiné červeně mramorované, však najdou se i takové, na nichž spodní bělavá barva převládá. Bílé, v červeném nápadné, na polozastíněných místech červenavě vroubené, hojně po celém povrchu roztroušené, ke kalichu jemnější tečky, sličnost plodu ještě zvyšují. Na obraze není barva plodu tak skvěle vystižena.

Jemná, měkká, však hustá, šťavnatá dužnina má barvu bílou, někdy pod slupkou, zvláště ke kalichu něžně zarůžovělou, chuť málo zasládlou, více navinule nakyslou a dobrou.

Podkališní rourka táhne se nálevkovitě neb kuželovitě hluboko; od ní se táhnou zelenavě žlutá, někdy i ke kalichu začervenalá, jaderník obkličující vlákna: jaderník má osu dutou, do níž se pouzdra, po stěnách natrhaná, úzkou štěrbínou otvírají; každé pouzdro chová jedno neb dvě polovelká, vejčitá, pěkně hnědá, však i nevyvinutá jádra. (Viz obraz.)

Zraje současně s Astrachánem bílým; v posledních dnech července, některý rok o nějaký den dříve neb později začínou některé plody propadávati, při čemž slabě a jemně voní; tím dán pokyn, by se s česáním neodkládalo, poněvadž na stromech dlouho ponechaný plod rád často zmoučnati. Také i pro dopravu jest lépe plody dříve otrhati, což diti se má velice opatrně, by zdobící je pel setřen nebyl; otrhané plody neudrží se déle 14—20 dnů, pak ztrácejí lesk, svěží barvu, dobrou chuť a moučnatěji.

Na místech studených neb vysoko v horách dozrávají mnohem později, často až kolem sv. Václava. Hodí se ke všemu; k snědku jest dosti dobré, obcerstvuje, v kuchyni se dá dobře upotřebiti, na trhu svojí krásou láká kupce a i dopravu snese v dobrém obalu bez větší škody.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Astrakán červený čís. 18. Popisy naléztí lze: Moravské Ovoce čís. 2 Astrachán červený, Ovocnické Rozhledy 1914 str. 2 Astrachán červený, Handbuch der Obstkunde čís. 24, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 5, Deutschland's Apfelsorten čís. 207, všude Roter Astrakan; Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 20 Astracan rouge.

Z vedlejších jmen jsou známa: Milerosa ambigua, Rdeči Astrahanec, Oliwka czerwona, Astrachanskoje krasnoje, Abe Lincoln, Anglesse Pippin, Astracan rosso, Beauty of Wales, Carmin de Juin, Castle Leno Pippin, Deterling's Early, Duke of Devon, Kaiserlicher Calvill, Hamper's American, Pomeroy, Red Astrachan, Rouge d'Astrachan, Rouge Hâtive, Waterloo, Vermillon d'Été.

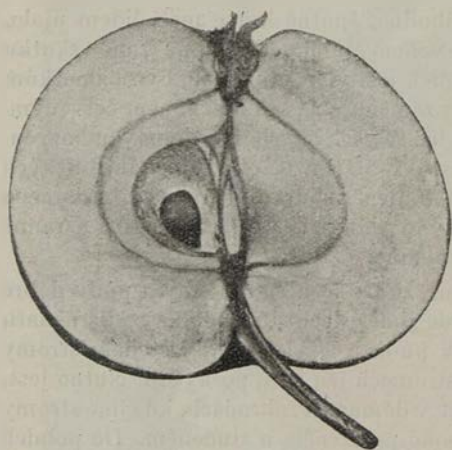
Mimo původní ráz objevují se sem tam ojedinělé stromy, které překrásně, zcela tmavě červeně zbarvené plody rodí, aniž by se jinak od původní odrůdy lišily. Jsou to případy ojedinělé a nedala se odrůda tato šlechtěním ještě ustáliti. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

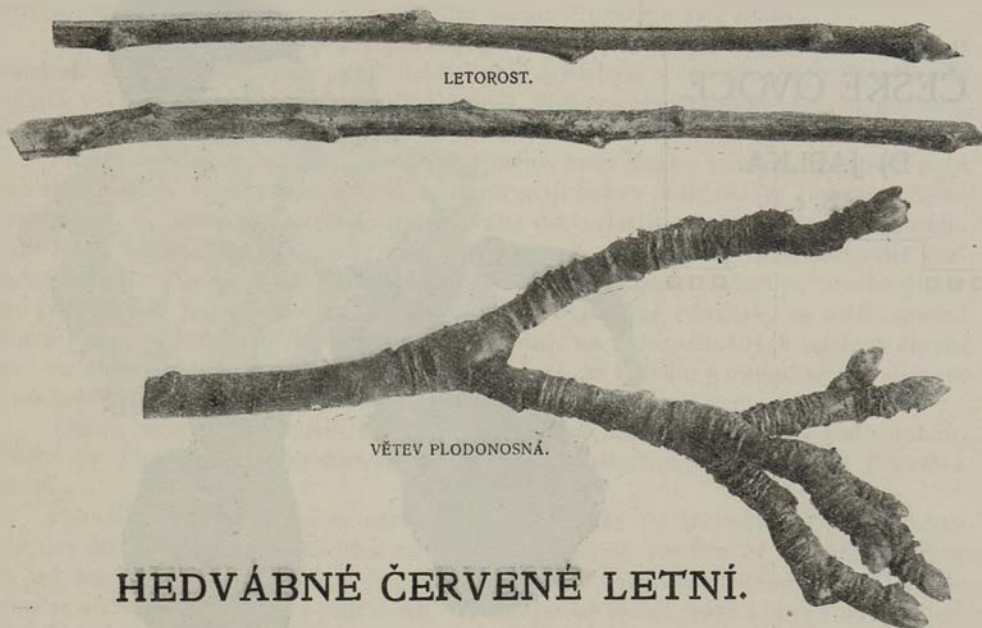
D) JABLKA.

Čís. 4.

HEDVÁBNÉ ČERVENÉ LETNÍ.

PFIRSICHROTER SOMMERAPFEL.
POMME PECHÉ ROUGE D'ÉTÉ.

HEDVÁBNÉ ČERVENÉ LETNÍ.

Původ tohoto krásného jablka není objasněn. Známo jest již odedávna a již Sickler uveřejnil jeho první popis uváděje, že snad pochází z Francie. Domněnce té odporuje však okolnost, že francouzští spisovatelé ho neznají a jen zcela krátce zmiňuje se o něm Thomas v svém spise Guide Pratique, avšak pod německým jménem Pfirsichroter Sommerapfel, pod kterýmž v německých spisech popisováno jest. Okolnost ta ukazovala by spíše na původ německý.

Zčeštiti německé jméno to nebylo by záhodno, špatně by se mezi lidem ujalo, ostatně dal mu lid již jméno své, které jest dobře voleno „jablko Hedvábné“, ano vskutku vypadá jak z hedvábí. Že však Hedvábných jablek jest více, upraveno, by se zmatkům předešlo, na Hedvábné červené letní. Sem tam zaměňuje se s Astrachánem červeným, jemuž dosti se podobá a as z jader jeho vzešlo, liší se však skvěleji karminovou barvou. V domácích zahradách, v nichž se ovoce pro vlastní spotřebu neb k zásobování blízkých trhů pěstuje, nemělo by vedle Skleněného chybět, jest vskutku překrásné a seskupeno se Skleněným činí skvostný dojem a jest opravdu podivno, proč tak krásné a ranné jablko, které by trhy krásnilo, tak zřídka kdy vidáme.

O něm jednající zprávy shodují se v tom, že lze je mimo polohy a půdy dobré pěstovati s prospěchem v půdách špatných, kde jiná ušlechtlejší jablka se již nedaří, ano i v sušších a skýtá i tu slušných plodů. V půdách lepších arcit' jest jiné: stromy mohutněji se vyvinou a větší ovoce, které na stromech jen září, poskytují. Nutno jest, vyhledati mu místo před větry chráněné, nejlépe v domácích zahradách, kde jiné stromy je chrání, třeba bylo to na místě v pohoří vysoko položeném a studeném. Do polních sadů a stromořadí se nehodí, větve visívají obyčejně dolů a překážejí, lépe obmeziti pěstování jeho jen na zahrady hrazené, kam hodí se dle libosti stromy vysoké neb nízké, volnému vzrůstu ponechané, na nichž obmezuje se řez jen na nutné prořezání, i uměle vedených a šlechtěno-li na jánčatech neb duzenu, přizpůsobuje se lehce každému i nejmenšímu tvaru. V huňenějších, sušších půdách jsou lepší stromky na duzenu šlechtěné.

HEDVÁBNÉ CERVENÉ LETNÍ.
PFIRSICHRÖTER SOMMERAPFEL. — POMME PÊCHE ROUGE D'ÉTÉ.

Výchov stromků ve školce působí jistě potíže, zakřivují se sem tam, že není možno slušné, rovné kmeny vypěstovati a nezbyvá nic jiného než šlechtiti je v libovolné výšce na silné plaňky neb jinou rovnokmennou, zdravou odrůdu. Později rozvětvují se hustě v koruny široké, větve se však sem tam kroubí a kladou, takže jen bedlivým řezem lze je v jakémsi tvaru udržeti, následkem čehož nemají pěkného vzhledu, rozkládají se a i visí. Ploditi začínají brzo, dvoutleté i tříleté stromky na duženách skýtají již pěkných plodů. Plodí, poněvadž květy zřídka kdy zmrzájí, co rok, jednou velmi hojně, po druhé méně, vždy aspoň něco. Vadou jest, že při větší úrodě nestejně se vyvinou, zůstává mnoho drobotiny i červivých plodů a tu jest nutno aspoň tam, kde se to dá, zvláště na krsech, vadné plody protrhati, zbylé jsou pak tím dokonalejší. Následkem časté, hojné plodnosti stromy příliš nerostou a zůstanou malé. Jsou však úplně zdravé, rakovinou zřídka trpí, také i plísním odolávají a jen málokdy se stane, že najde se na plodech nějaká černá, zelenavě vroubená skvrna. Za to housenky, mšice a pod. s oblibou je vyhledávají.

Ledorosty narůstají dosti dlouhé, štíhlé, mírně zakřivené, pod oky sotva znatelně zprohýbané, ke konce slábnou a špinavá plst' je téměř celé pokrývá. Po otření této se poněkud lesknou, barvu mají zelenavě hnědou, na slunečné straně červenavě hnědou a jako stříbřitým závojem, zvláště na dolejší části a po slunci pokrytou; žlutavé, mírně vystalé, čarkovité tečky jsou nápadně a řídké roztroušeny. Malá, červenavá a šedou plstí pokrytá očka zcela přiléhají a jsou na patkách dlouhých, o něco více než do výše ok, klínovitě vydutých, s mohutnějšími žebérky, z nichž bývá střední zcela krátké a tvoří zřetelný hrbolek. Dlouhá květní poupata jsou vejčitě kuželovitá, tupě zakončena, mají šupiny, jichž špičky nepřiléhají, červenavě hnědé a šedou plstí pokryté. (Viz obraz.)

Největší, as 130 mm dlouhé, 80 mm široké listy bývají u spodu letorostu a na větvích plodonosných, mají tvar opak vejčitý, takže největší jich šířka bývá dále ke krátkým špičkám posunuta, mají kraje nestejně, dvojitě, hruběji pilovitě vroubkované a řapíky 40—43 mm dlouhé; ostatní jsou menší, 75—90 mm dlouhé, 65—73 mm široké, okrouhlé, s kratší, širokou špičkou, jednotlivě jsou i lipovým jaksí podobné, více do špičky zúžené, jedna strana bývá někdy na úkor druhé mohutněji vyvinuta; kraje mají as jako první vroubkované, řapíky, které na podzim rudnou, as 30 cm dlouhé s maličkými palisty. Vesměs jsou měkké, tmavě zelené a méně se lesknou; spodní strany, jakož i řapíky jsou chloupkované.

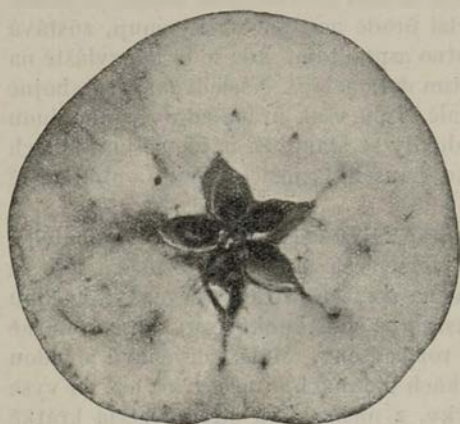
Stromy rozkvétají obyčejně v prvý den jabloňového květu a bledě růžová poupata dávají jim v rozpuku mdle narůžovělý vzhled. Květy jsou miskovité, 50, po rozložení až 58 mm široké, bílé, se zeleným nádechem, něžně a velmi málo růžově stíněné a z plátků dílem okrouhlých i podlouhlých tak sestaveny, že se plátky vzájemně dosahují. (Viz obraz.)

K zhotovení barevného obrazu použito bylo prostředně vyvinutých plodů s vysokých stromů v okresní školce Chlumecké rostoucích. Poměr výšky k šířce jeví se as 55×65 mm a byly 80—100 g těžké. Velikost tato převládá; najdou se sice plody až 120 g těžké, však i hojně menších, na hrscích naproti tomu ještě větších. Tvarem liší se jen zcela málo, větší plody bývají kulovitější, menší o něco více k temeni než ke stopce zúžené.

Mají veliké, zavřené, také i pootevřené, zelené a šedou plstí pokryté kališky, sestavené z ústů širokých, dlouhých a vztyčených, které se u spodu vzájemně dotýkají, proti sobě se kloní, dlouhé, dílem přischlé špičky ven převislé mají a vězí v mělkých, užších, žebérkatých jamkách; vznikající zde žebérka hrbolí téměř a táhnou se zcela mírně přes

celý plod, který zcela ploše hranatější, pravidelnosti jeho však neruší, po některém žebérku táhne se výjimkou, po celé délce, zaostřelý šev.

Větší plody mívají stopky tak dlouhé, že jen asi o 12 mm jamku převyšují, plody malé mívají je až o 10 mm delší, vesměs jsou dřevnaté, uprostřed slabší, zelenavé a zarudlé, chloupkované a vězí v jamkách širších, dosti hlubokých a jemnou rží, která se paprskovitě rozptyluje, pokrytých.

Na stromech krásně ojíněné plody mají slupku lesklou, hladkou, až kluzkou, barvy téměř bílé, která však jen na zastíněných místech, neb kde list přiléhal, prokvétá, ostatní díl pokrývá nádherná, skvěle karminová červeně, která se do stínu tečkovitě rozptyluje, na slunečné straně bývá však tmavěji žíhaná; silnější, žlutavé a červeně vroubené tečky jsou na spodní části řidce, k temeni hustěji roztroušeny, současně stávají se jemnějšími, až se mění v jemné, červenavé pilhy. Zastíněné plody zůstávají po větším díle zelenavě bělavé a málo červené.

Mají dužninu měkkou, jemnou, šťavnatou, čistě bílou, pod slupkou zvláště k temeni něžně zarůžovělou, libovonnou, chuť málo na-

sládlou a více navinulou.

Podkališní rourka táhne se kuželovitě, také i nálevkovitě kuželovitě dosti hluboko; od ní se táhnou žlutavá, také i červenavá, jaderník obkličující vlákna; jaderník má úzkou, dutou osu, do níž se pouzdra, po stěnách málo a jemně natrhaná, úzkou šterbinou otvírají; každé pouzdro chová jedno až dvě široká, špičatá, tmavě hnědá jádra. (Viz obraz.)

První plody uzrávají současně s Astrachány, některý rok i před nimi, již kolem 20. července, jindy až o 10 dní později. Po otrhání nevydrží déle 14—20 dnů, načež trácí lesk, barvu a moučnatí; že vydrží jednotlivé plody často až do října, nemá valné ceny, ano v tu dobu hojnost lepších odrůd dozrává.

Jest dobré k snědku přímo se stromů, chuť jeho občerstvuje, v kuchyni dá se dobře upotřebiti a na trhu svojí krásou láká. Dobře baleno, snáší dopravu beze škody.

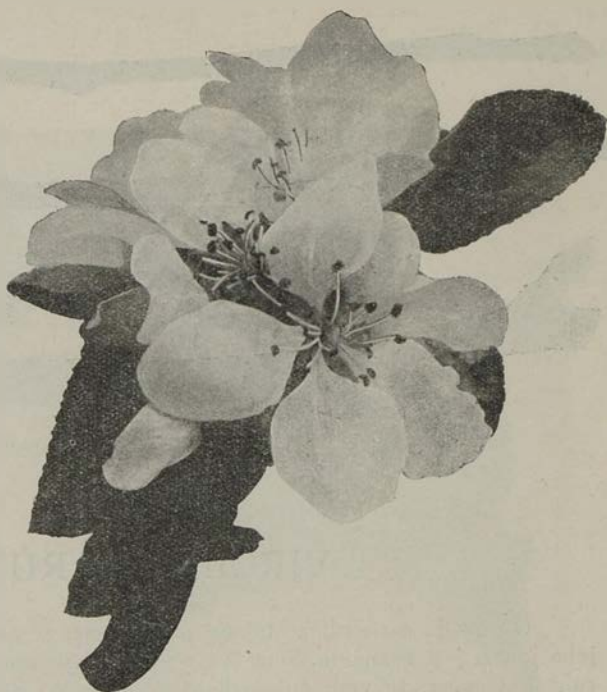
Popisy naléztí lze: Ovocnické Rozhledy 1910 str. 73 Jablko Hedvábné červené letní, Handbuch der Obstkunde čís. 31, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 3, Eng. Deut. Apfelsorten čís. 208, všude Pfirsichrother Sommerapfel, taktéž i Thomas na str. 139.

Z vedlejších jmen jsou známa: Brzoskwiniowe, Brzoskwiniowe letnie, Milerosa persicina, Pfirsichroter Sommer-Rosenapfel, Pomme Pêche rouge d'été, Pomme d'été rouge-Carmin.

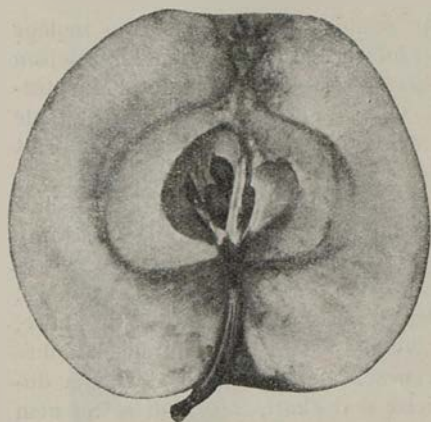
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

D) JABLKA.
čís. 5.

VIRGINSKÉ RŮŽOVÉ.

VIRGINISCHER ROSENAPFEL.
ROSE DE VIRGINIE.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

VIRGINSKÉ RŮŽOVÉ.

O původu roztomilého tohoto jablka nelze se ničeho dopátrati, taktéž i odvození jeho jména jest neznámo. Sem tam vyslovené domněnce, že pochází z Virginie, odporuje skutečnost, že není ani vedlejšího jména, které by aspoň poněkud na původ ten poukazovalo, vždyť i francouzské spisy používají jména německého. (Thomas Guide Pratique de l'Amateur de Fruits). Známo jest však již zajisté ode dávna, poněvadž Dr. Diel popsal je již v prvních letech 19. století. Cestu, kterou k nám se bralo, nelze už stopovati, stalo se tak asi taktéž již hodně dávno, čehož svědky jsou mohutné, ve starých štěpnicích sem tam rostoucí stromy. Zdá se také, že bylo dříve více oblíbeno, než v době přítomné, málo kde a to jen jednotlivě, se mladé stromy najdou. Příčinou toho jest asi okolnost, že stromy začnou roditi, až když se vyhouří, což mnohému dlouho trvá, zvláště když jest na výběr odrůd, které se mu sličností i chutí rovnají a při tom brzo a hojně rodí.

Sebrané, o něm jednající zprávy vypravují souhlasně, že daří se mu nejlépe nejen v hlubokých, hlinitých půdách, nýbrž i v půdách špatnějších, jen když nejsou příliš suché, v těchto i dříve plodí, naproti tomu špatně roste a velmi málo plodí v těžkých, jílovitých ulehlinách. Také i poloha hodí se pro ně každá, ať v žírné, teplé rovině, či na stráních teplých i studených, třeba i vysoko v pohoří, jen když není příliš větrům vystavena.

Ne již tak souhlasí zprávy, co plodnosti se týče. Mnohé chválí, jiné haní, čehož příčinou jest asi, jak již výše podotčeno, půda. V dobrých a živných půdách stromy velice bujně rostou a velice dlouho to trvá, nehledě arcit' na plody jednotlivě se vyskytující, kdežto v půdách sušších a hubenějších plodí dříve, však plody jsou drobnější. Jinak hodí se kamkoliv. Do polí a sadů a vzhledem k vysokým korunám i na silnice, tam, kde o dozor p staráno; taktéž i k pěstování krsků v domácích zahradách: dobře se hodí, tyto musí však býti šlechtěny na pravých neb metských jánčatech, na duzenu v lepší půdě velice bujně roste, avšak plodů nelze se dočkati, zato hodí se na něm na místa sušší, s půdou špatnější; k výchově stromků uměle vedených se nehodí, jest s dostatek odrůd vděčnějších.

VIRGINSKÉ RŮŽOVÉ.
VIRGINISCHER ROSENAPFEL. — ROSE DE VIRGINIE.

Ve školkách rostou stromky velmi bujně, tvoříce pěkné, rovné kmeny, rozvětvují se později mohutně v koruny vysoké, s větvemi šlahounovitými, které řídce jen plodonosnými větvkami obrůstají a ve stáří se rozkládají, takže koruny jsou pak vysoko široce kulovité, ve stáří plodí nejhojněji, jeden rok více, druhý málo, nikdy příliš mnoho, následkem čehož podržují bujný, svěží, zdravý vzrůst až do pozdního stáří. Zdravé jsou úplně a kmeny vynikají mezi jinými čistou, hladkou korou až do stáří. Rakovinou, plísní neb hmyzem nijak netrpí.

Leterosty narůstají dlouhé, silné a ke konci slábnou, mírně se kříví, pod oky sřtva zřetelně prohýbají a končí se silnější špičkou; lehká špinavá plst' je zcela pokrývá, po ořtení této se poněkud lesknou, mají harvu žlutavě, na slunečné straně zrnitě zahnědlou a střibřitým závojem větším dílem zakrytou; jemné, nenápadné tečky roztroušeny jsou velmi řídce po celém povrchu. Na dolní části mají malá, zstatek větší, široká očka, která přiléhají a mají šupiny červenavě hnědé, šedě plstnaté a jsou na patkách zcela krátkých, do výše ok vydutých, s třemi ostřejšími žeběrky, která, hluboko se táhnouce, letorosty jaksí hranatější. Květní poupata mají většinou velká, dlouhá a vejčitá, jednotlivě slabší a delší, vesměs tupě zakončená a šedou plstí pokrytá. (Viz obraz.)

Listy mají největší ze všech jabloní a najdou se až 200 mm dlouhé a 110 mm široké, ale stává se tak výjimkou. Za obyčejného vzrůstu bývají největší as 150 mm dlouhé, 90 mm široké, u spodu letorostu a na některých plodonosných větvích mají tvar eliptický, také i dlouze vejčitý, s krátkou špičkou, ostatní jsou až o polovičku menší a mají tvar vejčitý, obyčejně, ne však vždy, bývá jedna strana na úkor druhé mohutněji vyvinuta. Všechny jsou měkké, tmavě zelené, méně se lesknou, spodní strany a řapíky mají chloupkované, kraje tupě a nestejně pilovitě vroubkované a řapíky, které rudnou, 20—40 mm dlouhé.

Stromy vykvétají obyčejně v první neb druhý den jabloňového květu, kvetou vždy hojně a mdle zarůžovělá poupata dodávají jim v rozpuku bělavě mdle narůžovělý vzhled. Jednotlivé květy mají velmi krásné, veliké, miskovité, as 60 mm, po rozložení až 65 mm široké, bílé, velice málo něžně růžově stíněné a z plátků velikých, vejčitých hustě sestavené. (Viz obraz.)

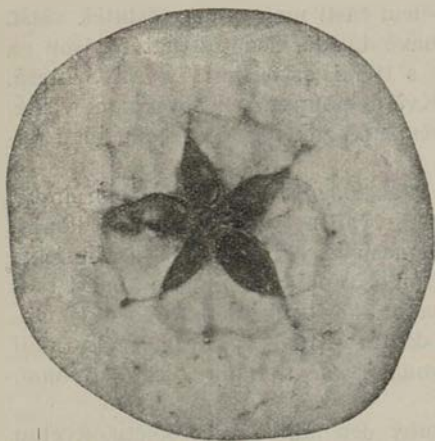
Vzorem k zhotovení barevného obrazu sloužily plody z vysokých, v okresní školce chlumecké rostoucích stromů vzaté; jest to velikost na vysokých stromech převládající, byly 120—150 g těžké a poměr výšky k šířce jeví se as 63×70 mm, jsou tedy o něco širší než vyšší, ač zvláště malé plody zdají se vyššími, mnoho plodů jest menších až i malých, naproti tomu bývají s krsků o hodně větší a až 180 g těžké. Tvar také není stejný; velké plody bývají více sploštěle kulovité, k temeni zcela málo zúžené, kdežto menší bývají k temeni více, často až i kuželovitě zúžené; vyskytují se i takové, že mají tvar dole více, nahoře méně uťatého vajíčka.

Mají velké, zavřené, zelené a šedě ochmýřené kališky, sestavené z ústů méně širokých, dlouhých a vztyčených, které se u spodu tísni, proti sobě kloní, dlouhé, zelené, dílem i zaschlé špičky ven, často k jedné straně převíslé mají a vězí, často jsouce perlovitými hrbolky obklopeny, v mělkých, úzkých, mírně žebérkatých jamkách. Vznikající zde plochá žeběrka téměř mírně hrbolí a táhnou se zcela nenápadně a ploše přes plod, aniž pravidelnost rušily, kulatost jeho velice mírně hranatější, sem tam vyskytnou se jednotlivé, o něco více a zcela pravidelně zhranatělé plody.

Stopky mají spíše silné, dřevnaté a tak dlouhé, že jamky o 10—12 mm převyšují, čím menší plody, tím je mají delší a tenké, vesměs jsou uprostřed slabší, zelené, dílem

porezavělé a ochmýřené, vězí v jamkách širších, hlubších, zelených, hladkých, dílem i jemně porezavělých a kraj jich bývá zcela mírně zhrholen.

Na stromech lehounce, bělavě ojiněné plody mají jemnou, hladkou, méně lesklou slupku, barvy slámové bílé, která později lehce sežloutne, slunečná strana bývá dílem více, dílem méně něžně červeně nastříkána a řídce živě pruhována, mnohdy rozptylují se natečkované pruhy až na stranu zastíněnou; jiné plody zůstávají bledší, mají jen sem tam nějakou pruhu a najdou se i jen čistě slámově žluté plody. Na spodní části roztroušeny jsou řídce velice jemné, zelenavě nebo bledě vroubené a tím teprve jaksi zřetelné tečky, výše k temeni jich bývá více, však jemnějších, načež se mění v jemné, bělavé píhy.

Dužninu mají bílou a lehounce zažloutlou, měkkou, jemnou a šťavnatou, chuť málo zasládlou, více jen navinulou s jemnou, kořenitou příchutí.

Podkališní kuželovitá rourka táhne se hluboko, od ní vznikají zelenavě žlutavé, jaderník obkličující vlákna; jaderník má úzkou dutou osu, do níž se pouzdra po stěnách zcela jemně natrhaná uzoučkou štěrbinou otvírají, každé pouzdro chová jedno až tři menší, široce vejčité, krátce zašpičatělá, hnědá, mnohdy i nedostatečně vyvinutá jádra. (Viz obraz.)

První plody začínají zrát několik dnů po Astrachánech, v prvních dnech srpna, dle počasí o nějaký den dříve neb později a uchovají se v plné svěžesti do konce srpna, často až do konce září, což však žádné výhody neskytá.

V chladných, výše položených místech zrají o hodně později.

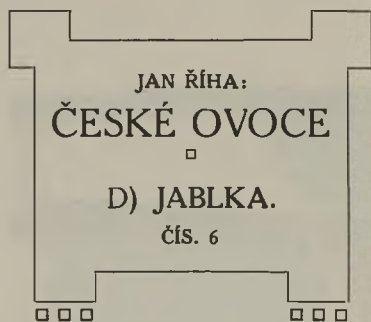
Česati se mají, jakmile začnou některé, nečervivé plody padati a jemně voní, dlouho na stromech nechané rády moučnatí. Jsou příjemné k snědku, obcerstvují, v kuchyni se upotřebí jako jiné, na trhu lákají kupce. V nepřežrálém stavu snesou v dobrém obalu i delší dopravu, jakmile však dozrají, jest na nich každé otláčení zuřiti.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Růžové viržinské čís. 439 s doporučením k vysazování.

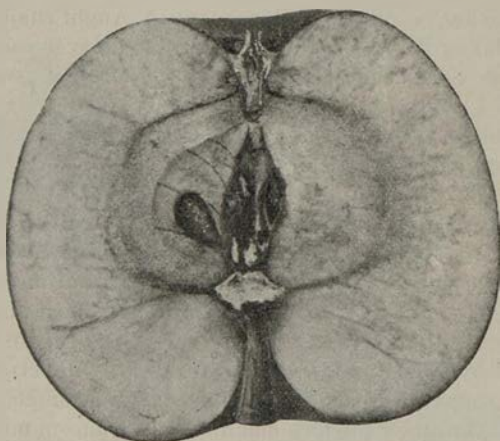
Popisy lze nalézt: Thomayer, České Ovoce čís. 19, Moravské Ovoce čís. 3, Růžové viržinské, Handbuch der Obstkunde čís. 99, Eng. Deutschlands Apfelsorten čís. 168, Der Obstzüchter 1908, str. 149, Virginischer Rosenapfel, taktéž i Thomas na str. 147.

Z vedlejších jmen jsou známa: Mílerosa virginiana, Polskie panieńskie, Virginjski rožnik, Rozovka Virginskaja, Virginischer Glasapfel, Virginischer Sommerapfel, Virginischer Sommer Rosenapfel, Liefländer Liebling, Pomme Jérusalem Double Witte, Sommer Gulderling.

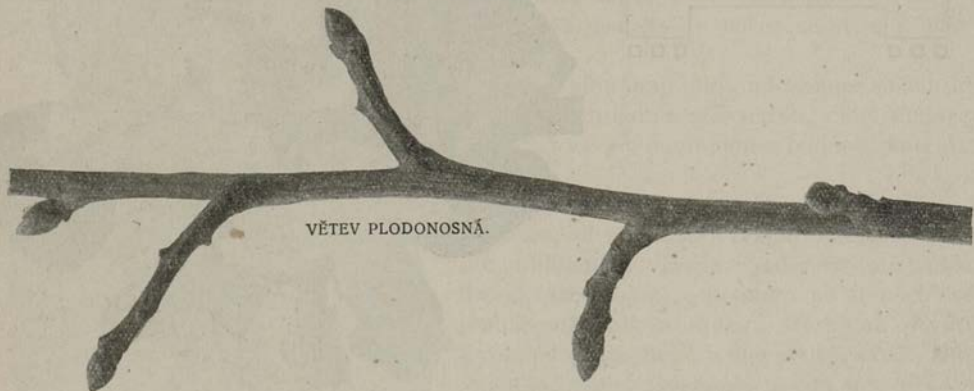

CHARLAMOWSKI.
CHARLAMOWSKY. — BOROWITSKY.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

CHARLAMOWSKI.

O původu krásného a doporučení hodného tohoto jablka neví se více, než že pochází odněkud z Ruska, jeden praví z Krymu, jiný z Persie neb Kavkazu a i také z okolí Moskvy. Rozšířeno jest hlavně v severozápadních državách ruských, také ve Švédsku a Německu velice si ho všímají a k pěstování ve velkém je doporučují. V Anglii znají je od r. 1824 a u nás v Čechách zapsal je děkan Rössler také již v roce 1828 do svého soupisu, obdržev je od Dr. Liegla. Nenalezlo u nás takové obliby jako v Německu, snad asi z té příčiny, že jest kyselé. Raná jablka jsou však, ne-li tolik, přece více méně vesměs nakyslá, a když se mohou na trzích prodávati napolo jen vyrostlé, ještě úplně kyselé „Alexandry“, nelze pochopiti, proč neprodávala by se tak dobře jablka úplně vyžralá, při tom tak krásně zbarvená, kterých se dá v kuchyni prospěšněji a úsporněji upotřebiti, než jablek zcela nevyspělých. Zpříčiny této mělo by se pro zásobování trhu v míře daleko větší pěstovati, zvláště i proto, že spokojí se s půdou jakoukoliv, výbornou i špatnou, jak asi zprávy ze všech obvodů došlé vyznívají; daří se v pahorkatinách a chladných podhořích právě tak dobře, jako v žirných nížinách, nečiníc na jakost půdy nároků; jen těžké, jílovité ulehliny mu nesvědčí, trpívá v nich rakovinou a špatně roste. Poloha jest taktéž každá dobrá, jen má býti, když jest vysoko, proti prudkým větrům chráněna. Výborně se daří a překrásně vybarvuje na mírných, slunečných stráních, že málo které jablko se mu krásou vyrovná, kdežto v místech chladnějších, sluncem méně ozářených, zůstává zelenější a mdlejší.

Má se pěstovati hlavně v polních sadech a domácích zahradách, na silnice se nehodí z té příčiny, že se větve pod tíhou plodů hluboko sklánějí. Tvar stromu nerozhoduje, vysokokmeny daří se právě tak dobře, ano lépe, jak stromy nízké, na všech dává stejně veliké a stejnoměrně vyvinuté plody; hodí se i k pěstování stromků uměle vede-

CHARLAMOWSKI.
CHARLAMOWSKY. — BOROVITSKY.

ných, ve tvarech libovolných, však musí byti na pravých podložkách a to k výchově věncovi a podobných malých tvarů na jánceti, jehlanců neb volně rostoucích krsků, zvláště tam, kde půda hubenější, na duzenu šlechtěny.

Ve školkách rostou stromky zdravě a bujně, kolmo do výše, však více šlahounovitě a rozvětvují se a sílí až po seřiznutí, později rozvětvují se taktěž šlahounovitě, řídce, zbytečných výhonů netvoříce, pěkně do výše, ale později se sem tam rozkládají, až pod tíhou plodů se sklánějí, následkem čehož nejsou koruny pravidelné a zůstávají malé. Roditi začínají velice brzo a plodí, poněvadž v době květu zřídka kdy zmrznou, téměř každý rok, jednou hojně, po druhé málo, nikdy přes přiliš, tak že se plody stejnoměrně vyvinují, zřídka se stane, že by nedaly nic; následkem časté této plodnosti málo rostou a jest nutno po letech hlubokým řezem koruny omladiti. Rakovinou zřídka trpívají, stává se tak jen v příliš těžkých ulehlinách, také na místech mokrych: plisni netrpí, ano i dle obdržných zpráv z krajů krvavou mšicí zamořených jsou i tohoto zla větším dílem ušetřeny.

Leterosty narůstají dlouhé, štíhlé, většinou rovné, ke konci sláhnou, pod cky sotva zřetelně se prohýbají a jemná, špinavá plst' je zcela pokrývá, po otření této se lesknou, mají barvu nápadně hněděfialovou, v zastíněných místech do zelenava a rzivé, čárkovité tečky jsou dosti četně roztroušeny; slunečná strana bývá sem tam, zvláště na spodní polovici, lehkým, jako stříbřitým závojem zastřena. Oka na letorostech jsou od sebe vzdálena, jsou malá, krátká, zcela přiléhají, mají barvu letorostu, dílem jsou i plsti pokryta a jsou na patkách širokých, do výše ok vydutých, s třemi mohutnějšími žebérky, která se hluboko táhnou a letorost velice mírně hranatější. Krátce urostlé letorosty končí se obyčejně květním poupětem a i mnohá oka mění se v poupata; tato jsou štíhlá, lysá, lesknou se a mají červenohnědé šupiny. (Viz obraz.)

Největší, as 110 mm dlouhé, 70 mm široké listy bývají u spodu letorostu, mají tvar vejčitý a krátkou špičku, ostatní zůstávají menší a mají též tvar, na plodonosných větvích bývají však delší, užší a mají o něco delší řapíky. Vesměs mají jednu polovičku o něco delší, aniž však byla molutněji vyvinuta. Jsou tupé, při krajích lehce zvarhanělé a tmavě zelené, kraje mají pilovitě drobně a tupě zoubkované, řapíky 35—45 mm dlouhé, tmavě fialově rudé, některé z nich mají malé, šídlovité palisty.

Stromy vykvétají čtvrtý—pátý den jabloňového květu, na teplých místech o den i dva dříve, kvetou každý rok velice hojně a mdle karmínová poupata dávají jim v rozpuku mdle červenavý vzhled. Jednotlivé, miskovité, as 45 mm široké květy se později rozkládají a jsou pak až 55 mm široké, bílé, krásně růžově stíněné a z plátek dlouhých, při kraji zvarhanělých, zcela řídce sestaveny. (Viz obraz.)

Vzorem k zhotovení barevného obrazu sloužily plody s vysokých, v zahradách velkostatku Chlumeckého rostoucích stromů. Znázorňují velikost převládající a byly 130—150 g těžké, méně než 100 g váží velice málo plodů, naproti tomu vyskytnou se jednotlivé, zvláště na krscích až 250 g těžké. Poměr výšky k šířce jeví se as 65 × 75 mm. Tvarem podobají se sobě velice, jak ke stopce, tak i k temeni stejnoměrně se zaokrouhlují a jen málokteré jsou o něco vyšší a ne tak zploštěle kulovité; jedna strana plodu bývá jen zcela málo nižší.

Mají dosti velké, zavřené, tmavě zelené a zcela málo chloupkované kališky, sestavené z ústů širokých, dlouhých, vztyčených, které se u spodní tísni, proti sobě kloní, zaschlé špičky ven sem tam převislé mají a vězí z širokých, hlubokých, zcela ploše žebérkatých, vespod chloupkovaných jamkách; vznikající zde žeběrka činí téměř nerovným a táhnou se sotva zřetelně přes celý plod, kulatost jeho nerušíce.

Stopky mají dřevnaté, zelené, porezavělé, chloupkované a tak dlouhé, že některé, hlavně plodů větších, úrovně jamek sotva dosahují, jiné ji až o 10 mm přecházejí, vězí v jamkách hlubokých, velice mírně až i přes kraj zhrbolených, zelených, hladkých neb jen někdy hluboko dole lehce porezavělých.

Na stomech jsou plody lehounce ojiněny, mají lesklou, hladkou až i mírně kluzkou, zdánlivě doličkovanou slupku, barvy zelenavě jako sláma bílé, také i čistě slámově bílé, větší díl, zvláště na straně sluncem ozářené, pokrývají pestré, drobné, také však i široké, od temene až k stopce se táhnoucí, živě červené pruhy, které zřídka se rozplihují a čistá, bělavá barva proniká; pruhy rozptylují se řidčeji a bleději až na strany zastíněné; najdou se i takové plody, které mají barvu více rozplihlou a pruhy jsou nezřetelné. Bělavé, ve stínu zelenavě vroubené tečky, jsou velice jemné, sotva zřetelné, řídko roztroušeny a mění se na temeni v jemné, bělavé pilhy.

Dužninu mají žlutavě bělavou, dosti jemnou a hojně šťavnatou, chuť zcela málo zasládlou, více ostře navinulou.

Podkališní kuželovitá, někdy užší, jindy široká rourka, táhne se hluboko a někdy se i doleji rozšiřuje; od ní vznikají žlutavě zelenavá vlákna, obklíčující jaderník, který má osu dutou, do níž se pouzdra, po stěnách jemně a hojně natrhaná, šterbinou otvírají; každé pouzdro chová po jednom širokém, tmavě hnědém jádru, které někdy i schází.

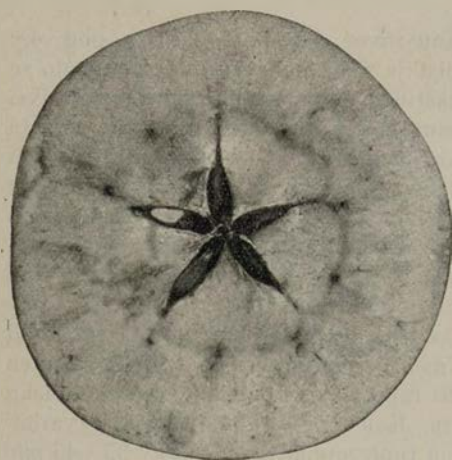
První plody uzrávají a při tom slabě voní v druhé polovici srpna, dle počasí dříve neb později. Češí se, jakmile začnou běleti v první polovici srpna, vydrží tak déle, až i čtyři neděle a snesou dopravu beze škody, kdežto zcela zralé plody tlakem velice se zne-

švařují. K snědku hodi se jen tomu, kdo rád jablka zabřeská, v kuchyni dají se, ač nešetří-li se cukrem, výborně upotřebiti a přípravky zůstávají čistě bílé.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Charlamovské čís. 24.

Popisy lze nalézt: Mor. Ovoce čís. 4 Šarlamovské, Eng. Deut. Apfelsorten čís. 169, Handbuch der Obstkunde čís. 32, Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 6, Pomol. Monatshefte 1902 str. 98, Deutschlands Obstsorten, Gaucher čís. 3, všude Charlamowsky; Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 65 Borowicki, Jankowski Sad i ogród owocowy str. 351 Charlamovka.

Z vedlejších jmen jsou známy: Milerosa Charlamowski, Charlamowskie, Charlamowski, Baroveski, Barowski, Borovitsky, Borowitsky, Charlamowski, Charlamowskischer Nalleoid, Charlamovsky d'Automne, Charlamowsky'scher Navili, Duchesse d'Oldenburg, Duchess of Oldenburg, Early Joe, Naliwie, New Brunswick, Queen Mary Smith's Beauty of Newark. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

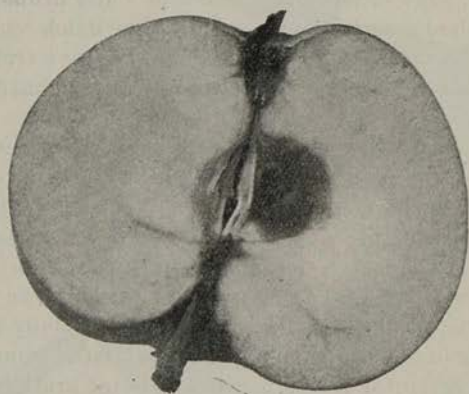
□
D) JABLKA.

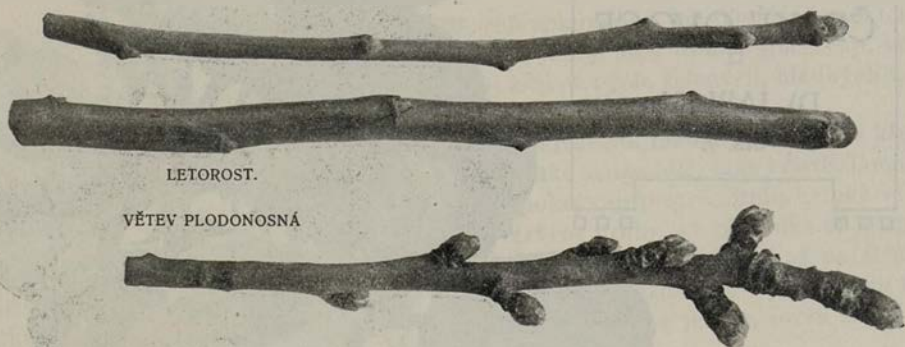
čís. 7.

ORANIENSKÉ.

ORANIENAPFEL. — ORANIEÄPLE.

ORANIENSKÉ.^{*)}

Mezi velikým počtem jabloňových odrůd, ze zahrad p. Jar. Němce ve Vinici, nedaleko Kyjeva na Rusi, v roce 1894 osobně přivezených, nalézalo se i jablko Oranienské, které pan Němec zvláštní pozorností doporučil. Rouby, našlechtěny na starší strom, daly v roce 1898 po prvé velmi hojně menších plodů, které však, co chuti se týká, nijak neuspokojovaly a v tehdejší poznámce stojí doslovně: „za mnoho nestojí“. Však proč?

V letech těch doporučoval i závod L. Spätuv v Berlíně mezi novinkami jablko „Oranieäple“ a psal o něm: „jest to vzácné jablko z Dánska a Švédska, které uzrává koncem září — listopadu.“ Dle tohoto pokynu ponechány byly první plody až do konce září na stromě, pak arcit' nijak neuspokojily, byly přezrálé a nechutné. Stalo se tak jako s jablkem Signe Tillisch, o němž německé spisy piší, snad aby mu dodaly větší ceny, že zraje v listopadu — prosinci, a u nás zraje již v prvních dnech října! Zkušenost ta byla pokynem, že plody česati jest dříve, již v prvních dnech září, dle počasí ještě dříve, pak jsou, třeba i čerstvé se stromů, pravou pochoutkou a není v čas druhého, právě zrajícího jablka, které by se mu lahodnou chutí vyrovnalo. Jsem dalek všeho zvláštního doporučování jablka tohoto, jsem však také přesvědčen, že, kdyby i vrchovaté vozy na trh přišly, šlo by po prvému okusení, třebaže není příliš úhledné, za každou cenu na dračku.

Za jakých okolností nejlépe se dařiti bude, nelze ještě říci. Stromy odrůdou touto přešlechtěné rostou v praobyčejné, mělké ornici, pod níž nalézá se žlutá, šterkem promíšená hlina do značné hloubky; mokro ani sucho nejví v půdě té účinků; poloha jest zcela otevřena. Jsou zcela zdravé a není na nich ani stopy plísň, rozvětvlily se as jako Astrachány, zprvu do výše, pak se rozložily a větve obrůstají hojně plodonosnými větévkami. Roditi začaly, jak již podotčeno, brzo a od té doby se snad nestalo, že by aspoň něčeho nedaly, jeden rok plodí hodně, po druhé méně, často tolik, že plody zůstanou příliš drobné, čemuž musí se tam, kde to jde, protrháním předejiti. Mladé stromky ve školce rostou bujně, kolmo do výše a rozvětvují se pěkně, a že brzo a hojně krátkými, plodonosnými větévkami obrůstají, jsou velice způsobilé k pěstování volně rostoucích krsků, které již třetím rokem roditi začínají.

^{*)} Vyslov: Oraňenské.

ORANIENSKÉ.
ORANIENAPFEL. ORANIEAPPLE.

Letorosty narůstají dlouhé, rovné, dosti silné, později kratší a slabší, konce mívají maličko banatější, pod oky se sotva patrně prohýbají a velice jemná, špinavě šedá plst' je cele pokrývá. Po otření této se poněkud lesknou, mají barvu žlutavě nahnědlou, ve stínu o něco bledší, teček, poněvadž jsou velice jemné a mají barvu letorostu, není vůbec viděti, za to jsou téměř celé velice jemným, stříbřitě šedým závojem zastřeny; četná na nich se nalézající oka jsou zcela malá, světle šedě plstnatá, čímž se od tmavšího letorostu dosti nápadně liší, zcela přiléhají a jsou na patkách kratičkých, o něco výše ok vydutých, širokých, s třemi krátkými žebérky; květní poupata jsou okrouhlá, dosti velká, tupě zakončena, mají šupiny hnědé a zcela jemně plstnaté, že barva šupin proniká. (Viz obraz.)

Listy mají celkem malé a největší, as 95 mm dlouhé, 53 mm široké, bývají u spodu letorostů a mají tvar vejčitě eliptický a krátké špičky, ostatní jsou mnohem menší, na plodonosných větvích o něco delší a mají delší řapíky; vesměs jsou tmavě zelené, zespod ochmýřené, málo se lesknou, mají kraje mělce pilovité, zoubky tupé, vždy jeden menší, druhý větší, řapíky 18—35 mm dlouhé, bezpalisté a chloupkované.

Stromy vykvétají čtvrtý — pátý den jabloňového květu, kvetou vždy velice hojně a málokdy zmrzájí; karminová poupata dávají jim v rozpuku něžně růžový vzhled. Jednotlivé, miskovité, as 40 mm široké květy se později rozkládají a jsou pak až 53 mm široké, bílé, něžně růžově stíněné a z užších, delších plátek dosti hustě sestaveny. (Viz obraz.)

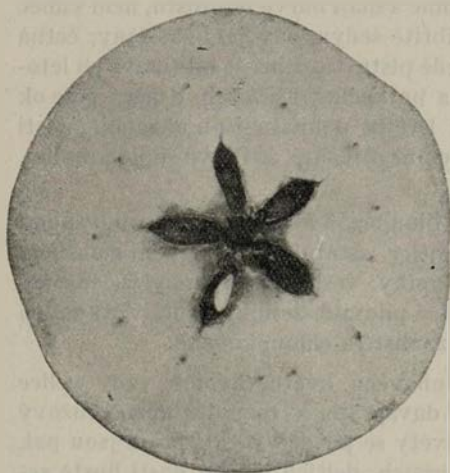
Vzorem k zhotovení barevného obrazu sloužily plody se staršího, přešlechtěného, v okresní školce Chlumecké rostoucího stromu. Obraz znázorňuje velikost průměrnou a plody ty byly 80—90 g těžké, najdou se však plody o hodně větší a s krsků vážíly až 120 g. Při velké úrodě zůstanou menší a mezi nimi dosti jest pak drobotiny. Tvarem se velice málo od sebe liší, vesměs jsou zploštělé, dole široké a k temeni se více úží. Poměr výšky k šířce jeví se as 52×73 mm a jedna strana bývá o něco málo nižší.

Mají velké, zavřené, zelené, chloupkované kališky poněkud nestejně sestavené, na plodech větších nechávají úšty mezi sebou úzké mezerky, kdežto na malých se u spodu tísni, jsou vesměs dlouhé a proti sobě se kloní, vězí v jamkách mělkých, chloupkovaných a stejnoměrně ploše žebérkatých, vznikající zde mírná žeběrka téměř lehce hrbolí a táhnou se zcela ploše, pravidelně, přes celý plod, činíce jej stejnoměrně, arcit' mírně pětihranným.

Stopky mají dřevnaté, často kostrbaté, zelené, dilem porezavělé, chloupkované a tak dlouhé, že některé, hlavně plodů velkých, právě tak mírně zhrbolené úrovně jamek dosahují, plodů malých o 5—15 mm přechnívají; vězí v jamkách širokých, mělkých, zelených, jemně a jen dole, jednotlivě i hruběji a tak porezavělých, že rez se paprskovitě široce kolem rozptyluje.

Na stromech jsou plody něžně ojiněny, mají jemnou, lesklou, hladkou, až kluzkou slupku, barvy zelenavě slámově bílé, která ve stínu zelenavě, často žíhaně prokvétá, kdežto strana sluncem ožehlá bývá o něco žlutší, mnohé plody mají něžně růžově nadechlá líčka; jemně, šedé, bělavě ovroubené tečky jsou na spodní polovici plodu řídké a nenápadně rotrošeny, k temeni mění se v bělavé pňhy. Málokterý plod jest úplně rzi prost, rez bývá velmi jemná, zcela světlá, stočeně čárkovitá a nejvíce v okolí kalicha roztroušena, najde se však dosti plodů, které jsou, ne-li kolem, tedy aspoň na slunečné straně jemnou, mřížkovanou rzi nenápadně pokryty. Malé a ve stínu vyrostlé plody se tak pěkně nevybarvují a zůstávají prostě bělavě zelenavé.

Dužninu mají bílou, pod slupkou do zelenava se měnící, velmi jemnou, měkkou a šťavnatou, chuť velmi dobrou, libě navinule sladkou. Po rozkrojení zůstává dužnina bílá a teprve po delší době začne od slupky zahnědle prokvétati.

Podkališní rourka bývá jako u Astrachánu bílého široká, jednotlivě velice prostranná a hluboká, od ní se táhnou zelenavá, jaderník obkličující vlákna, ten má osu široce dutou a pouzdra po stěnách natrhaná otvírají se do ní širší neb užší štěrbinou, každé pouzdro chová jedno až tři větší, široká, hnědá jádra.

První plody uzrávají v prvních dnech září, při čemž slabě, však libě voní, zrají nenáhle a podržují libou, svěží chuť do konce září. Prospěšno jest, zvláště na krscích, dospělé plody probíratí, zbylé lépe se pak vyvíjejí, dlouho na stromech ponechané ztrácejí chuť a nejsou dobré. K snědku jest výborné a v kuchyni dobře se upotřebí. Trh ho posud nezná, že se tu však více na velikost

a krásu hledí, bude hledáno až po seznání jeho vnitřní hodnoty.

Jediný popis nalézá se v Ovocnických Rozhledech 1910 str. 145, Oranienské jablko. Zmínka o něm nalézá se v seznamu závodu L. Spätha v Berlíně pod jménem Oranienapfel—Oranieäple.

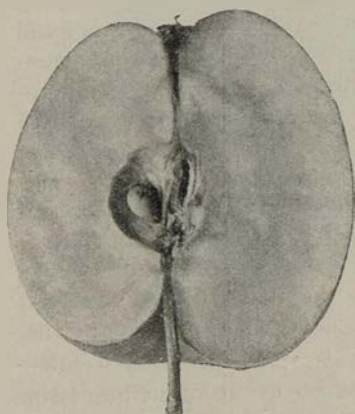

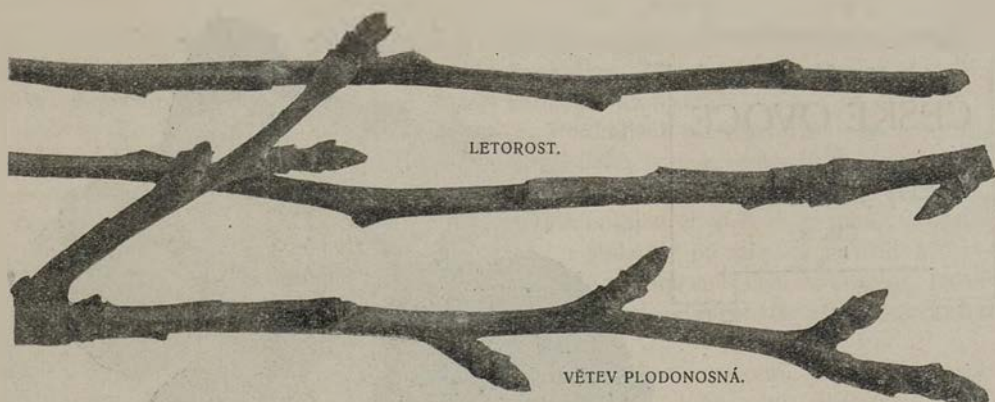
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

D) JABLKA.
čís. 8.

HAGLOE CRAB.

HAGLOE CRAB.*)

Pochází z Ameriky, odkudž bylo v roce 1891 zasláno s velkým doporučením p. Jar. Němcovi ve Vinici na Rusi; odtud mezi mnoha jinými zasláno bylo dále i do Chlumce n. Cidl.**). Odrůda tato jest jakýsi kříženec druhu *Malus baccata* s některou neznámou ušlechtilou odrůdou, od níž zdědila velikost a velmi dobrou chuť, mezi jinými vyniká velice zdravým, silným, bezvadným vzrůstem a červeně zbarvenými letorosty, čímž se od ostatních ve školce velice liší a jinou odrůdou zaměnit se nedá. Zvláštní při ní jest, že jest šlechtění rouhem velmi nejisté, za to oka přirůstají, při pečlivé práci, zcela snadně. Kmeny se vyvinují nádherně, beze všeho zkracování, obrůstají drobnými, postranními větévkami, které po odstranění maličké jen jizvy zanechávají, jež se rychle zavalují. Vzrůst tento opravňoval k naději, že to bude vysněná odrůda k mezišlechtění, v příčině této však zklamala, jiné odrůdy na ní ztěžka přirůstají a když přirostou, jen krní. Samy rozvětvují se v pravidelné jehlancovité koruny, což činí je velice způsobilými k sázení na silnicích, že se jim ani Zlatá parména nevyrovná. Pro zjištění, zda i v drsných polohách dařiti se bude, zaslány byly před lety rouby p. Čadkovi, okresnímu pomologu v Pacově, který je tam našlechtil a jest i tam nadšen bezvadným vzrůstem a hojnou plodností. Dle dosavadních zkušeností lze odrůdu tuto sázeti s prospěchem ještě tam, kde jiné špatný výnos poskytují, neb vůbec dařiti se nechtí. Plody jsou sice drobné, ale velmi chutné, nasládlé a zrají již koncem srpna. Aby se zjistilo, zda se hodí k výrobě jablečného vína, zasláno bylo něco plodů v roce 1906 výzkumné stanici hospodářsko-fysiologické k rozboru; ten byl nad očekávání příznivý, neb obsahují 14.95% cukru (dextrosy), 0.29% sraženin alkoholových, 0.06% tanninu a 0.82% kyseliny, kteréžto složení staví je mezi nejcénnější odrůdy k výrobě jablečného vína doporučené.

Co plodnosti se týče, nemá sobě rovného. Rouby na starší strom našlechtěné daly hned druhým rokem hojně plodů, však i stromky ve školce bývají při nejbujnějším vzrůstu plody obaleny a mladé, na místo vysázené stromky, plodí podobně již třetím rokem. Pak plodí vždy a tak jako jiné, jednou velmi hojně, po druhé méně. Rakoviny neb plísně jsou stromy úplně prosty.

*) Vyslov: Hagló Kráb. **) Dle Obstgarten pochází z Anglického hrabství Gloucester.

HAGLOE CRAB.

Litorosty narůstají zprvu dlouhé, později po dostavivší se plodnosti jen krátké a slabší, mírně se kříví, pod oky se málo, však zřetelně prohýbají, končí se poněkud baňatější špičkou a špinavě šedé chmýří je řídce a jen sem tam pokrývá. Po otření se lesknou, mají barvu jasně zahnědle červenou, čímž od jiných velice nápadně se liší; zcela jemné, zažloutlé tečky se všude, ač nenápadně, rozptylují.

Bujně rostoucí litorosty mají oka menší a dále od sebe, slabší je mají o něco větší a hustěji za sebou, vesměs přiléhají a šedá plst' je pokrývá; jsou na patkách širokých, klínovitě, o něco výše než oka vydutých, s třemi mohutnějšími žebérky, z nichž zvláště prostřední často dlouze závitovitě od oka k oku se táhnou a litorosty, zvláště slabší, hranatí. Květní poupata mají poměrně velká, vejčitá, hnědě šupinatá a řídce šedou plstí pokrytá. (Viz obraz.)

Listy vynikají skvělou, svěží, jasně zelenou barvou a poněkud se lesknou; největší jsou as 90 mm dlouhé, 70 mm široké, jsou u spodu litorostu, mají tvar okrouhle vejčitý a zcela krátké, úzké špičky, lesklé chmýří pokrývá jich rub, kraje mají pěkně stejnoměrně dvojmo ostře pilovitě zoubkované a řapíky rudé, chloupkované, as 22 mm dlouhé, s velkými, kopinatými palisty. Ostatní bývají o něco menší a na větévkách plodončných o něco delší, až 110 mm, však užší, tvar mají eliptický, kraje drobněji zoubkované, řapíky však až 48 mm dlouhé a bezpalisté.

Stromy vykvétají obyčejně druhý, třetí den jabloňového květu a zřídka kdy zmrzají. Kvetou vždy velice hojně a bledě karminová poupata dodávají jim v rozpuku vzhledu mdle narůžovělého; jednotlivé veliké květy jsou miskovité, as 55 mm, po rozložení až 62 mm široké a z dlouze vejčitých, bílých, jen zcela málo růžově stíněných plátků tak hustě sestaveny, že se tyto vzájemně krajem přesahují. (Viz obraz.)

Vzorem k zhotovení barevného obrazu sloužily plody s vysokého, v okresní školce Chlumecké rostoucího stromu. Obraz znázorňuje velikost, tvar i barvu plodu dokonale. Váha plodu kolísá mezi 50—80 g, najdou se však, při menší úrodě až 100 g těžké plody. Tvarem podobají se velice jablku Panenskému.

Mají zavřené, zelené, chloupkované kališky, sestavené z úzkých, dlouhých ústů, které se dole tísňí, vztyčují, proti sobě kloní, a dlouhé, přischlé špičky ven, na způsob kytice převislé mají. Vězí v jamkách malých, mělkých a žebérkatých, perlovitými hrbolky obklopeny; vznikající zde žebérka téměř mírně hrbolí, přes celý plod se ploše táhnou a kulatost jeho nepatrně hranatí, úhlednost při tom nerušíce.

Stopky mají tenké, dřevnaté, zelenavě žluté i začervenalé, chloupkované, uprostřed slabší, tak dlouhé, že úroveň jamek as 10 mm přečnivají a vězí v jamkách úzkých, hlubokých a světlavě porezavělých, rez rozptyluje se paprskovitě, však jemně, až na mírně zhrbolené kraje jamek.

Na stromech jsou plody něžně ojiněny, slupku mají jemnou, lesklou a hladkou, barvy jako sláma žluté, větší díl pokrývá však krásná, zahnědle karminová, tmavěji žíhaná červeň, do stínu se tečkovitě a pruhovitě rozptyluje, tak že bělavá barva jen sem tam ve stínu proniká; mnohé plody jsou bledší a obkalejší bývá zelenavé. Bledě rziavé tečky roztroušeny jsou nenápadně sem tam a mění se k temeni v bělavé, jemné pihy, místem stříknuta bývá i drobná, čárkovitá rez.

Mají dužninu zažloutlou, mnohdy ke kališku zarůžovělou, jemnou a hojně šťavnatou, chuť velmi dobrou, libě navinule sladkou. Po rozkrojení zbarvuje se dužnina zcela světlehnědě.

Podkališní kuželovitá rourka nesáhá příliš hluboko, od ní táhnou se žlutavě zelenavá vlákna obkličující jaderník, který má osu krátce dutou, do níž se malá, hladká,

také i zcela maličko po stěnách natrhaná pouzdra, kratičkou šterbinkou otvírají. Některá pouzdra jsou prázdná, jiná chovají po jednom malém, zcela bělavě hnědém jádru.

První plody začínají uzrávati v poslední dny srpna, neb prvé dny září, zrají na jednu a v dobu tu příjemně voní, nevydrží však déle 10—12 dní. K snědku jsou velice dobré, na trh by byly příliš drobné, za to však hodí se výborně, jak svrchu podotčeno, k výrobě jablečného vína, které jest, aniž nutno je přislazovati, velice lahodné. K účelu tomuto měla by se odrůda tato tam, kde nic lepšího se už dařiti nechce, také i na silnicích, kdež provozu nevadí, co nejhojněji vysazovati.

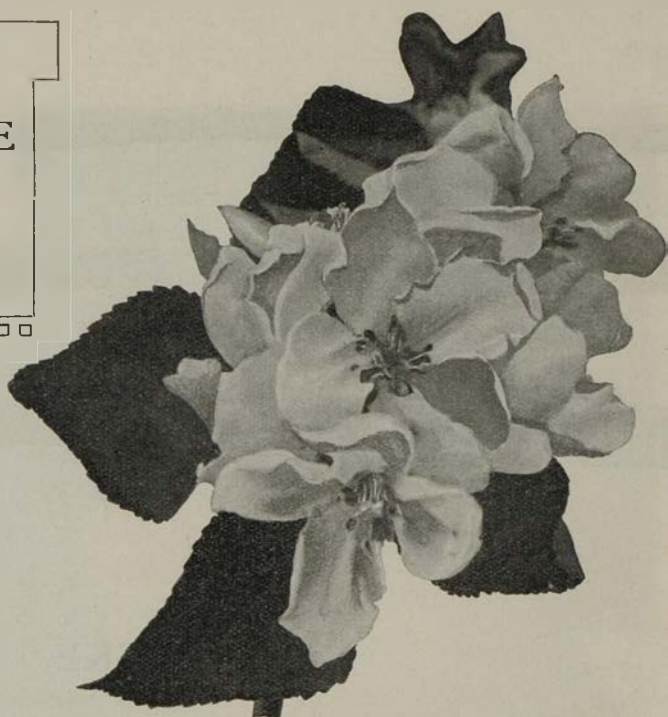
Popis lze nalézt: Der Obstgarten 1893, čís. 10., 1896 str. 22., Hagloc-Crab. Vedlejších jmen nemá. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

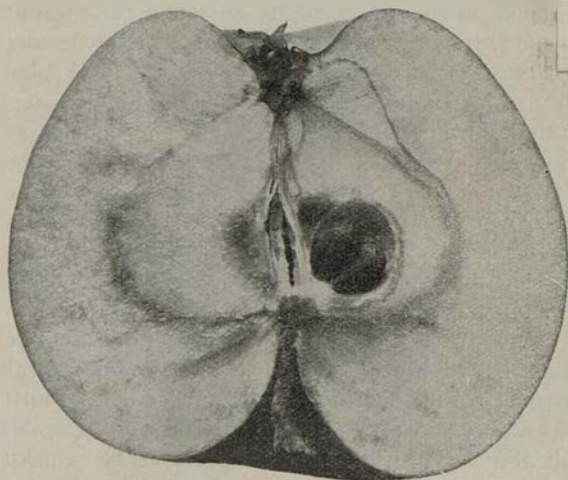
□
D) JABLKA.

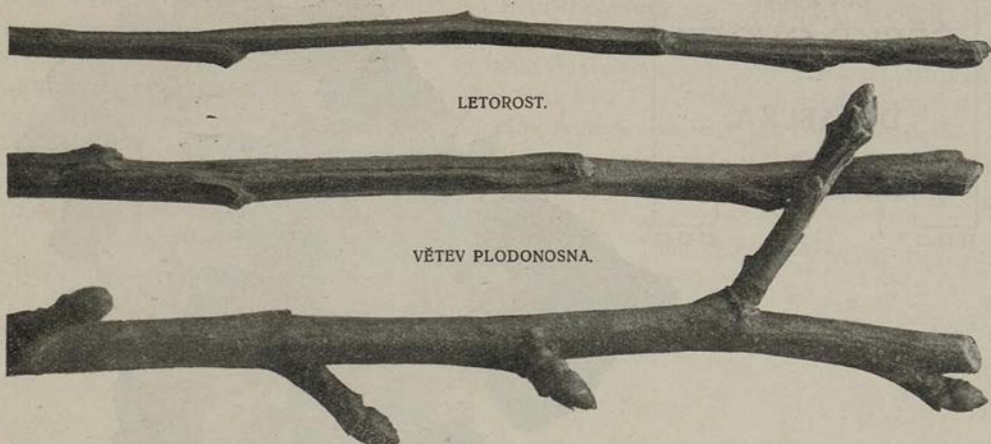
čís. 9

CRONCELSKÉ.

APFEL AUS CRONCELS.
TRANSPARENTE DE CRONCELS.

CRONCELSKÉ. *)

Domovem Croncelského jablka jest Francie, kdež bylo ve školkách bratří Baltetů v Croncelu, nedaleko Troyes, z jádra vypěstováno a v roce 1869 pod jménem Transparente de Croncels veřejnosti odevzdáno. V krátkosti hojně se rozšířilo a pro svoji úhlednost, velikost a velkou plodnost takové obliby získalo, že je v přítomné době k nejluchtějším a nejvýnosnějším letním jablkům řaditi lze.

Dle dosavadních, as 30letých, vlastních i sebraných zkušeností není pranic choulostivo a daří se výborně všude, kde jiné odrůdy, na př. Parména, Panenské a j., s prospěchem se pěstují. Jen půda příliš suchá mu nesvědčí, plody zůstanou příliš drobné a předčasně padají. Ani v místě sobě nevybírámá prospívá stejně dobře v polních sadech i v domácích zahradách; svým vzrůstem doporučovalo by se i na silnice, však plody vyvinují se rychle a jsou příliš nápadny, takže by beze škod mohlo obstáti jen v místech, stálému dozoru podrobených. Větry neškodí mu o nic více, než na př. Parménám, poněvadž plody pevně na větvích drží.

Tvar stromu voliti lze dle místních poměrů jakýkoliv. Vysokokmenné stromy skýtají stejně krásné, ač o něco menší ovoce než stromy nízké, které lze pěstovati ve tvaru libovolném, buď volnému vzrůstu ponechaném neb uměle vedeném, i nejmenším, k čemuž se však stromků na jánčatech šlechtěných použití má. Na duzenách plodí daleko později a lze jich upotřebiti jen v půdě hubené. Ve školkách rostou stromky velmi zdravě a bujně, kolmo do výše, však málo se po stranách samovolně rozvětvují. V mnohých školkách používají ho i k mezišlechtění. Dřevo mají tak tvrdé, že přestály i nejkřehčí mrazy beze vší úhony, kdy vedle rostoucí odrůdy až po sněh umrzly. Později, na místo vysázeny, rozvětvují se mohutně v koruny vysoko kulovité, teprve později se spodní větve pod tíhou plodů více rozkládají. S dostavivší se plodností se sice vzrůst poněkud mírní, však zůstává neustále svěží a zračí se v bujné zelení velikých listů. Rakovinou netrpí a pliseň se na nich posud nikde neobjevila.

*) Vyslov: Kronselské.

CRONCELSKÉ.
APFEL AUS CRONCELS. — TRANSPARENTE DE CRONCELS.

Plodnost nedává na sebe dlouho čekati, plodí pak každým druhým rokem velice hojně, mezi tím málo, vždy však aspoň něco; plody vyvinují se krásně stejnoměrně, takže zbývá velmi málo odpadu.

Leterosty narůstají štíhlé, mírně se kříví, pod oky sotva zřetelně se prohýbají a po větším dile pokrývá je špinavě, tmavě šedá plst'; po setření této málo se lesknou, mají barvu tmavě fialovou a na spodní části mají stříbřitý třpyt a jsou řídce potroušeny hrubšími žlutavými, podlouhlými tečkami. Oka na nich jsou zcela malá, přiléhají a šedá plst' je pokrývá; jsou na patkách dlouze klínovitých, o něco výše než oka vydutých, s třemi význačnějšími žeběrky, která se dosti hluboko táhnou a letorosty, zvláště ke koncům, mírně hranatější. Na plodonosných větvích jsou malá, vejčitá květní poupata, barvy červenavé a jen zcela málo u spodu šupin plst'naté. (Viz obraz.)

Největší, as 100 mm dlouhé, 87 mm široké listy bývají u spodu letorostu, mají tvar přiookrouhlý, poněkud lipovému podobný a krátkou, širokou špičku, ostatní zůstávají menší, mají tentýž tvar, jen špičku o něco delší; jednu stranu mívají mohutnější vyvinutou, skvějí se zdravou, bujnou zelení, spodní stranu mají chloupkovanou, kraje hrubě pilovité, často dvojmo okrouhle zubaté a řapíky rudé, 25—30 mm dlouhé, s většími, kopinatými palisty; na větvích plodonosných bývají listy delší a užší, tvaru vejčitého a i eliptického, kraje mají drobnější a ostřejší pilovité zoubkované, řapíky slabší, delší a bezpalisté.

Stromy vykvétají v prvních dnech jabloňového květu, kvetou vždy velice hojně a mdle karmínově růžová poupata dodávají jim v rozpuku mdle narůžovělého vzhledu. Jednotlivé, miskovité, as 47 mm, po rozložení až 56 mm široké, bílé a jemně růžově stíněné květy jsou řídce z plátků eliptických, po kraji lehce zkadeřených sestaveny. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz, dle plodů s vysokých stromů v okolí Chlumce n. Cidl. rostoucích zhotovený, znázorňuje průměrnou velikost plodů, jaké vysokokmeny skýtají ve váze 160—170 g. Jsou vždy o něco nižší než širší, as v poměru 64 × 79 mm. Krsky poskytují plody větší, až 250 g těžké, zdánlivě vysoké, však poměr výšky k šířce jeví se také as 75 × 89 mm. Některé plody, zvláště veliké, zúžují se k oběma koncům stejně, neb aspoň velice málo rozdílně, kdežto jiné zúžují se k temeni mnohem více než ke stopce, jak as černý obraz průřezu znázorňuje.

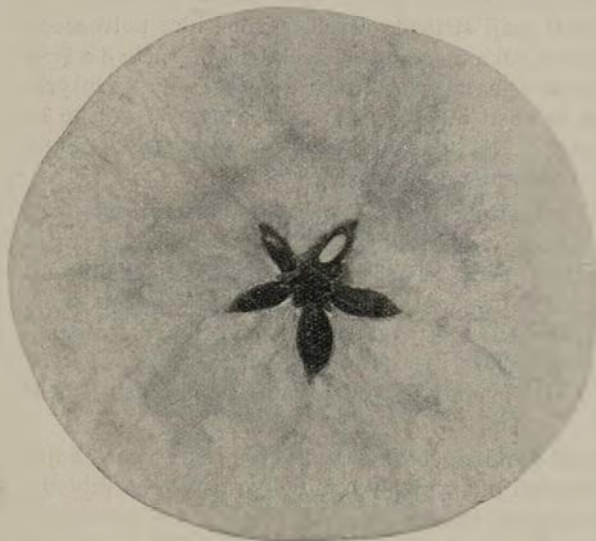
Mají velké, polootevřené, zelené a řídce chloupkované kališky, sestavené z ústů užších, dlouhých, vztyčených, které dole mezi sebou úzké mezerky nechávají, proti sobě se kloní a špičky na ven, často zmateně převíslé mají; vězí v hlubokých dosti širokých, mírně žebnatých jamkách; vznikající zde žeběrka kraj jaksi hrbolí, načež se zcela ploše přes celý plod táhnou a kulatost průřezu plodů menších zcela mírně, plodů větších více hranatější.

Stopky mají dřevnaté, silné, porezavělé, chloupkované, často hrbolaté a as tak dlouhé, že úrovně jamky dosahují; vězí v jamkách hlubokých a širokých, hladkých, také i paprskovitě porezavělých, jednotlivě bývá jamka hrbolem zúžena a stopka na stranu přitlačena.

Na stromech jsou plody lehce ojiněny, mají lesklou, hladkou, suchou, zřídka kdy kluzkou slupku barvy slámově žluté, ve stínu zelenavé, strana sluncem ožehlá bývá žlutší a často červenavě nadechlá; plody s krsků bývají vždy o něco žlutší a mívají svěžejší, červenavé, malé líčko. Řídce roztroušené, velice jemné, jen pod sklem patrné tečky jsou bělavé, na slunečné straně červenavě vroubeny, čímž se zřetelnějšími stávají,

na některém plodu bývá sem tam stříknuta jemná rez, také se vyskytují i větší rzivé, tmavěji šupinaté skvrny s ostrým krajem.

Dužninu mají světle žlutavěbilou, později v podzimu až světle lososově žlutou, jemnou, kyprou, šťavnatou a vonnou, chuť dobrou, kořenitě zasládle navinulou.

Podkališní, kuželovitá, široká, jednotlivě i zúžená rourka sahá až na špičku jaderníka, od ní se táhnou žlutavá, jaderník obkličující vlákna; ten má osu dutou a pouzdra, po stěnách jemně natrhaná, se do ní úzkou šterbinou otvírají; každé pouzdrochová po 1 - 2 velkých, širokých, plně vyvinutých, hnědých jádrech. (Viz obraz.)

První plody uzrávají začátkem září, což se slabou, libou vůní prozrazuje, vydrží při dobré chuti až do konce října a není zvláštnosti, když ještě k vánočním pěkné, svěží plody na loži se naleznou. K snědku jsou zcela dobré, na prodej pak pro stejnoměrnou, slušnou velikost a pěknou

barvu hledané. Pro delší dopravu češí se o něco dříve, úplně zralé mají příliš něžnou slupku, na kteréž jest pak každé pomačkání znáti. — Z uvedeného jest vidno, že doporučení lze je i k pěstování ve velkém, kde odbyt na bližších trzích předpokládati lze.

Bláha o něm učinil poznámku: Uskrovnuje se s každou půdou a polohou.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chovají je pod jménem Croncelské čís. 610.

Popisy lze nalézt: Moravské Ovoce čís. 6 Jablko Kroncelské, Handbuch der Obstkunde čís. 836, Engelbrecht „Deut. Apfelsorten“ čís. 141 Transparente de Croncels, Lucas Die wertvollsten Tafel und Handelsäpfel čís. 10, Deut. Obstsorten Apfel aus Croncels, Thomas str. 145 Transparente de Croncels.

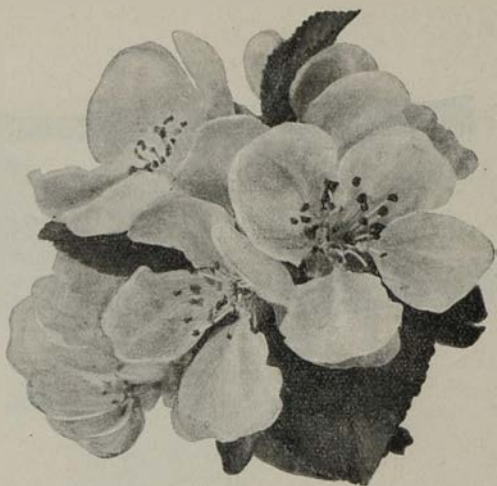
Dále jsou známa vedlejší jména: Durchsichtiger von Croncels, Eisapfel aus Croncels, Rosen Apfel von Croncels, Transparentapfel von Croncels. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

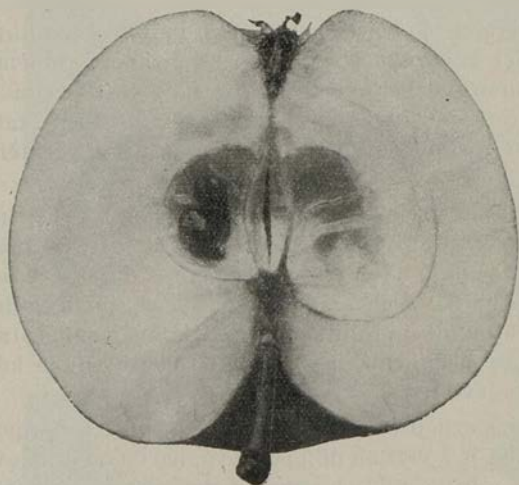
□
D) JABLKA.

čís. 10.

FRAASOVO LETNÍ

FRAAS' SOMMER-KALVILL.
CALVILLE D' ETÉ DE FRAAS.

FRAASOVO LETNÍ.

Dle Handbuch der Obstkunde nacházel se neb snad ještě se nalézá původní strom ve farní zahradě v Balingen ve Württembersku, kdež jej tamější děkan Fraas z jádra vypěstoval a o jeho rozšíření se staral. Jest to výborné letní jablko, které nejlépe chutná, hned jak bylo se stromu utrženo, v čemž se mu žádné druhé, současně zrající, nevyrovná. Mimo to zamlouvá se každému, kdož měl příležitost v právě době zralosti ho okusiti, slušnou velikostí, jakož i sličným zevnějškem.

Daří se dobře všude, kde jiné jabloně prospívají a že strom jest velice otužilý, daří se mu velmi dobře ještě i na místech vysoko a i drsně položených. Také i polohou spokojí se každou a že plody na stromě pevně drží, netrpí ani na místech větrům vystavených. Arciž čím lepší půda i poloha se mu může dáti, tím větších a chutnějších plodů poskytuje. Pěstovati lze je dle místních okolností na stromech vysokých v zahradách a polních sadech, aneb v domácích zahrádkách na stromech nízkých, volnému vzrůstu ponechaných. K pěstování stromů uměle vedených nelze ho zvláště na malé tvary doporučiti, roste i na duzenu velice bujně a trvá to dlouho, než roditi začne, takže jest nutno k pěstování, třeba i volně rostoucích krsků, jen na jáncatech šlechtěné stromky voliti.

Stromky ve školce rostou velmi bujně, zcela zdravě, kolmo do výše, později na místo vysazeny rozvětvují se mohutně v koruny veliké a vysoko kulovité, později se spodní větve více rozkládají. Roditi začínají, až když poněkud odrostou, 6.—8. rok po vysazení, ale pak plodí ob rok velmi hojně. Šlechtěny-li na duzenách, plodí taktéž 6.—8. rokem, kdežto na jáncatech již třetím rokem roditi začínají. Zůstávají až do stáří při svěžím vzrůstu a úplně zdravé, nikdy nezmrzají, také i v době květu zřídka kdy mrazy trpí a plisně se na nich posud neobjevily.

Letorosty narůstají dlouhé a silné, později krátké, ke konci se mírně kříví, pod oky se zřetelně prohýbají, tmavě šedá plst' je z většího dílu pokrývá, barvu mají fialově nahnědlou, ve stínu zelenavě nahnědlou a velký díl jich pokrývá mramorovaně jemná, stříbřitá blána; žlutavé, zcela málo vyvstálé tečky rozptylují se dosti čteně, ač nenápadně. Velká, pěkně vyvinutá, blízko sebe umístěná, delší plstí pokrytá oka přiléhají a jsou na patkách jak oka vysokých, širokých, nejprve krátce maličko prohnutých, pak klinovitých, s třemi krátkými žebérky.

FRAASOVO LETNÍ.
FRAAS' SOMMER-KALVILL. — CALVILLE D'ÉTÉ DE FRAAS.

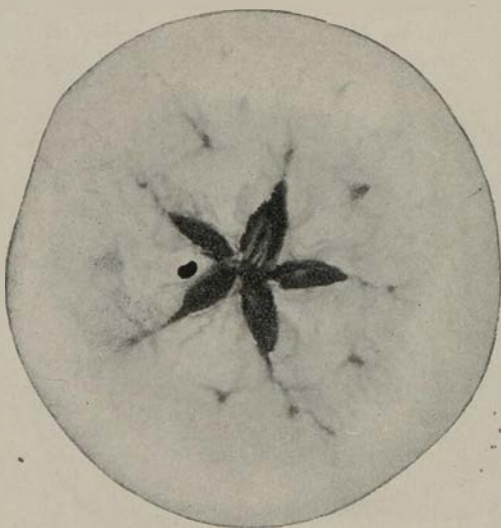
Květní poupata jsou poměrně velká, dlouze vejčitá, zašpičatělá a cele bělavou plstí pokryta.

Listy mají tmavě zelené, ve spod vlnité; největší jsou až 110 mm dlouhé a 65 mm široké, nalézají se u spodu letorostů a mají tvar široce eliptický s kratší neb delší špičkou, ostatní bývají menší, stejného tvaru, jen některé mají mnohem delší špičky, jedna strana bývá na úkor druhé mohutněji vyvinuta; kraje mají nestejně, drobně, pilovitě vroubkované, řapíky 26—28 mm dlouhé, zarudlé a většinou malými palisty opatřené. Na plodonosných větévkách bývají listy delší a užší s delšími řapíky.

Stromy vykvétají 5.—7. den jabloňového květu a kvetou vždy hojně, bledě karmínová poupata dodávají jim v rozpuku krásného růžového vzhledu. Jednotlivé, as 40 mm, po rozložení až 47 mm široké, narůžovělé a temněji žilhané květy jsou z plátků široce vejčitých a lžičkovitých tak sestaveny, že se tyto navzájem nedostihují. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, dle plodu s vysokého, v okresní školce v Chlumu n. Cidl. rostoucího stromu zhotovený, znázorňuje velikost, tvar i barvu plodu dokonale. Plody ty vážily jednotlivě 110—130 g a poměr výšky k šířce jevil se as 66×77 mm. Se stromů nízkých bývají poměrně větší, až 160 g těžké. Tvar se poněkud různí, některé plody jsou stlačeně kulovité, jiné zdánlivě vysoké, však přece nižší než širší, ke kalichu více kuželovitě zúžené, končice temenem užším, jehož jedna strana bývá o něco nižší.

Kalíšky mají zavřené, zelené, řidce chloupkované, sestavené z ústů dosti širokých a dlouhých, které se dole tísňí, vztyčují, proti sobě kloní a zaschlé špičky na ven se kloní a vězí v jamkách hlubších, užších, pěkně, ač mírně žebérkatých; vznikající zde žebra kraj jamky hrbolí, přes celý plod se táhnou a kulatost nestejně hranatější.

Největší plody mívají někdy stopky krátké a zdužnělé, ostatní dřevnaté, dosti silné, chloupkované a tak dlouhé, že u plodů velkých sotva úrovně jamky dosahují, u plodů menších o 5—10 mm ji přesahují a vězí v jamkách užších, hlubokých, zcela mírně zhrbolených, často i některým hrbolem zúžených, zelených, také i jemně porezavělých.

Plody mají slupku lesklou, hladkou až kluzkou, světle, až i červenavě nadechloua velmi jemnými, šedými, bělavě neb zelenavě vroubenými tečkami hojně, ač nenápadně posetou; ke kalichu mění se tečky v jemné bělavé pihy; většinou plodů však růžové líčko chybí.

Dužninu mají bílou, pod slupkou i zelenavě bílou, velice jemnou, měkkou, tak že se i částečně rozplývá, hojně šťavnatou, chuť ušlechtilou, sladce navinulou, s libou, balsamickou příchutí.

Podkališní rourka jest kuželovitá, od ní se táhnou žlutavě zelenavá, jaderník obkličující vlákna; jaderník mívají velké plody otevřené, menší mají osu dutou, prostrannou a do této se po stěnách natrhaná pouzdra štěrbinou otvírají. Jednotlivá pouzdra bývají bez jader, jiná chovají po 1—3 polovelkých, světle hnědých jádrech. (Viz obraz.)

* Některý rok uzrávají první plody již kolem 20. srpna, většinou poslední dny srpna, při čemž slabě, ale libě voní; vydrží při dobré chuti as do polou, ano až i do konce října. Jest to výborné stolní jablko, které chutná nejlépe přímo se stromu; na trhu a v obchodě jest neznámo.

V zahradách zemského pomologického ústavu chovají je pod jménem Žebornáč Fraasův čís. 616.

Popisy lze nalézt: Handbuch der Obstkunde čís. 4., Deutschlands Apfelsorten čís. 10, Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 8, všude pod jménem Fraas' Sommer-Kalvill, Thomas str. 122, Calville d'Été de Fraas.

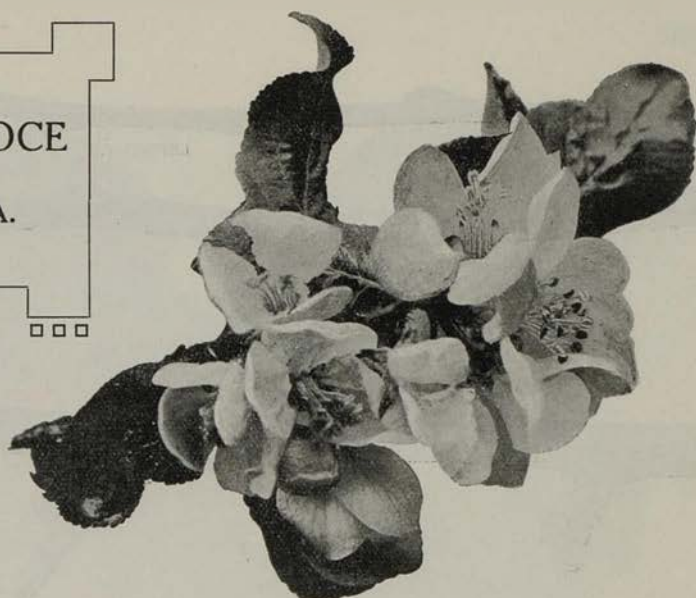
Z vedlejších jmen jsou známa: Kalwila letnia Fraasa, Fraas' Weisser Sommer-Calvill, Calville Fraas, Calville Fraas d'Été. —

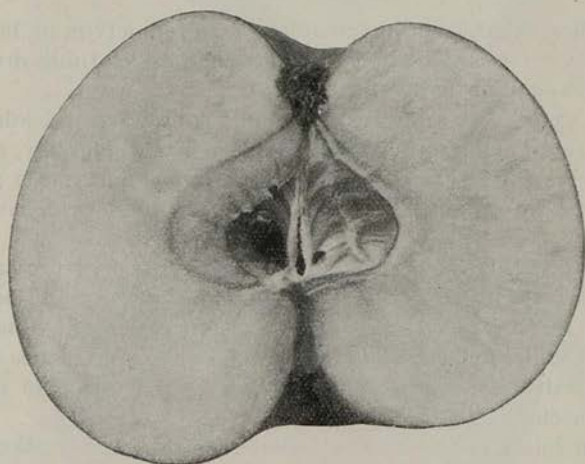
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

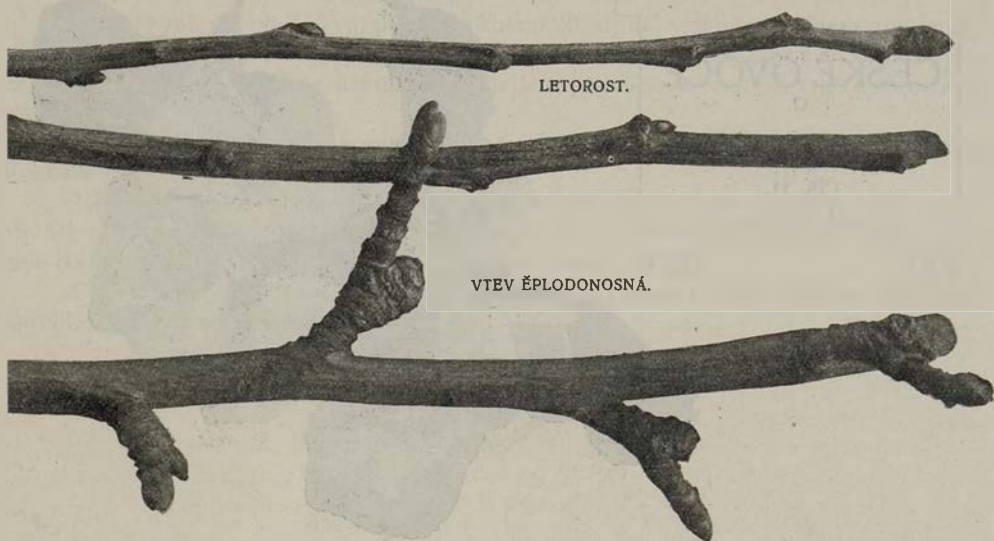
□
D) JABLKA.

čís. 11.
□ □ □ □ □ □

WE ALTHY.

WEALTHY*)

Za vzácné a krásné toto podzimní jablko děkujeme Americe, kdež podařilo se je z jádra vypěstovati. Jeho tvar, barva a hlavně chuť upomíná velice na jablko Holovouské malinové, s nímž jest asi blíže příbuzno. Lze jen litovati, že nemá dlouhého trvání; kdyby vydrželo o dva měsíce déle, bylo by neocenitelné. Nahradilo by Holovouské všude tam, kde toto se špatně daří neb málo plodí, třeba se mu jemnou malinovou chutí úplně nevyrovnalo.

Do Chlumce n. Cidl. přišlo mezi množstvím jiných odrůd, prostřednictvím p. Jar. Němce ve Vinici na Rusi z Ameriky v roce 1895 a již po třech letech poskytl tímto druhem přešlechtěný strom skvostných plodů v hojné míře.

Přešlechtěné, i mladé, nově vysázené stromy rostou v půdě zcela obyčejné, kdež jest ornice sotva 15—20 cm, pod ní šterkem promíšená žlutá hlína do značné hloubky, na místech nechráněných, úplně zdravě a jsou veškerých plisní a chorob prosty, zdá se však, že je zavíječ jablečný (*Carpocapsa pomonella*) více než jiné odrůdy vyhledává a mnoho plodů ničí.

Pěstovati lze je ve tvarech jakýchkoliv, stromy vysoké měly by se vysazovati hojně do polních i domácích sadů a skýtají stejně krásně, ač o něco menší plody než stromy nízké, které se do malých záhradek lépe hodí. Nejvhodnějším tvarem jest volnému vzrůstu ponechaný krsek, také však i uměle vedeným tvarům, i nejmenším, lehce se přizpůsobuje, nutno však použití stromků jen na jánčatech šlechtěných, kdežto na tvary větší lze i stromků na duzenech upotřebiti.

Stromky ve školkách rostou bujně, velmi zdravě, pěkně vzhůru, však poněkud šlahounovitě, tak že se k výchově statných kmenů, zvláště v půdě hubenější, zkracovati musí; později rozvětvují se hojně, však taktéž šlahounovitě v korunu spíše menší, za to však vysokou, spodní větve se více rozkládají a pod tíhou plodů se až sklánějí. Roditi začínají čtvrtým až pátým rokem po vysázení, krsky až i o polovici dříve, rodí velmi

*) Vyslov Uälzy.

WEALTHY.

hojně, tak že bývají stromy plody obaleny a že květy nejsou příliš choulostivé, plodí velice často, obyčejně jeden rok méně, druhý hojně; zřídka se stane, aby nadobro úhořily.

Letorosty narůstají štíhlé, ke koncům slábnou, velice mírně se kříví a pod oky zcela málo se prohýbají; špinavě tmavá plst' pokrývá je z většího dílu, po ořtění této se lesknou, na spodní části se stříbřitě třpytí, barvu mají tmavě fialovou a bělavě žlutavě, mírně vyvstálé tečky, roztroušeny jsou od spodu hustěji a nápadněji, ke konci řidčeji a ztrácejí se.

Pěkně vyvinutá, polookrouhlá, plstí pokrytá oka přiléhají a jsou na patkách o něco výše ok vydutých, krátce klínovitých a širokých, s třemi mohutnějšími žebéry, která zvláště ke koncům letorostů hlouběji se táhnou a tyto mírně liranatěji. Plodonosné větévky mají květní poupata malá, dilem hladká, fialově červenavá a jen částečně plstí pokrytá. (Viz obraz.)

Největší, as 105 mm dlouhé, 69 mm široké listy nalézají se u spodu letorostu, mívají tvar vejčitý s klínovitou špičkou a drobně pilovitě zoubkovaným krajem, dále ke konci letorostu bývají menší, okrouhlejší, s užší, kratší špičkou a krajem hrubě dvojmo vroubkovaným; vesměs jsou silné, tmavě zelené, lesklé, vespod chloupkované a mají řapíky 30—38 mm dlouhé, rudé, jednotlivě malými palisty opatřené. Větévky plodonosné mívají listy mnohem delší, užší, eliptické, s krátkou, užší špičkou a delšími řapíky.

Stromy vykvétají čtvrtý — pátý den jabloňového květu a mdle růžová poupata dodávají jim v rozpuku krásně bledě růžového vzhledu. Jednotlivé květy bývají as 43 mm široké a z vejčitých, bílých, hojně růžově stíněných plátků hustě sestaveny. (Viz obraz.)

Připojený barvený obraz, který zhotoven byl dle plodů s vysokých stromů v okresní školce Chlumecké rostoucích, znázorňuje velikost, tvar i barvu dokonale. Plody ty vážily 130—140 g a poměr výšky k šířce byl as 62 × 76 mm. S krsků bývají však mnohem větší a až 200 g těžké. Tvar jich mění se jen potud, že menší plody blíží se více tvaru stlačeně kulovitému, kdežto plody velké bývají vždy zploštělejší, takže poměr výšky k šířce jeví se as 70 × 89 mm a ke kalichu se o něco více zúžují, při čemž jedna strana bývá o málo nižší.

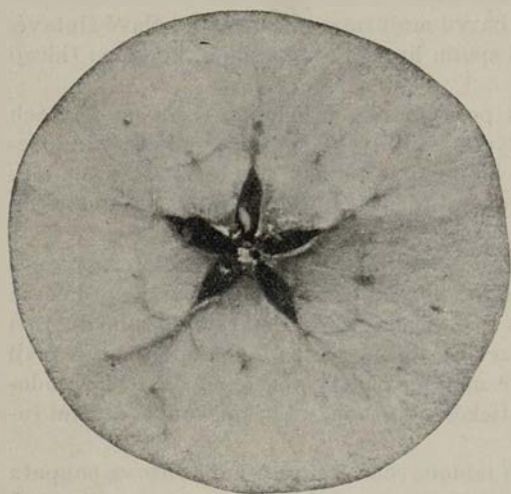
Plody mají malé, zavřené, zelené, u spodu chloupkované kališky, sestavené z ústů širokých, které se u spodu tísni, vztyčují, proti sobě kloní a zaschlé špičky ven zmateně převislé mají; kališky vězí v jamkách užších, nehlubokých, často jako vykroužených, jindy jen sotva patrně žebérkatých; žeběrka tato činí téměř nerovným, načež mizejí, takže kulatost průřezu zřídka jest rušena.

Stopky mají dřevnaté, slabší, chloupkované a tak dlouhé, že sotva úrovně jamky dosahují, u plodů malých o 2—5 mm jamky přečnivají; vězí v jamkách dle velikosti a tvaru plodu širokých, hlubokých i užších, po kraji nerovných, hruběji porezavělých; rez ta bývá napříč natrhána.

Na stromech jsou plody něžně ojiněny, mají jemnou, lesklou, hladkou, až kluzkou slupku, která se v plně zralosti stáhnouti dá, barvy slámově bílé, větší díl, zvláště strana sluncem ožehlá, jest skvěle karminově červená, hojně, ač nenápadně úzce pruhována; pruhy tyto sbíhají se úzce a dlouze, jako čárkovitě do stopečné jamky. Zcela jemné, rzivé, bíle ovroubené tečky jsou řidce roztroušeny a ztrácejí se, v červeném však pěkně vynikají. Některý rok, také i při veliké úrodě, se tak skvěle nevybarvují, mívají jen karminové, pruhované líčko a větší díl povrchu zůstává bělavý.

Dužninu mají velmi jemnou, kyprou, měkkou, hojně šťavnatou, že se až v ústech

napolo rozplývá, zažloutle bílou, někdy ke kalichu a i podél vláken zarůžovělou, chuť velmi libě navinule sladkou, na maliny upomínající; tmavě zbarvené plody mívají dužninu až i růžově lehce mramorovanou; upomíná velice na Holovouské malinové jablko.

Podkališní rourku mají kuželovitou, od této táhnou se žlutavá, ke kališku i zarůžovělá, jaderník obkličující vlákna; ten má osu dutou, pouzdra se stěnami hladkými i natrhanými, zavřená, u plodů velkých i úzkou štěrbinou pootevřená; každé pouzdro chová 1—3 dlouhá, štíhlá, hnědá, také někdy i zcela nevyvinutá jádra. (Viz obraz.)

Uzrává dle počasí poslední dny září, většinou však v prvních dnech října, při čemž lehce voní. Spotřebovati se musí, ačkoliv vydrží až i do vánoc, as do konce října, neboť pak ztrácí chuť. Pro stůl jest pravou pochoutkou a jeho skvěle červená barva doporučuje je velice k prodeji.

Bláha o něm píše: Nové, ale zaslouží veškeru pozornost; jest to odrůda, která nikdy nevynechá. K snědku hned, jak začne padati, a jest velmi dobré.

Popisy lze nalézt: Ovocnické Rozhledy 1911 str. 2 Wealthy, Thomas str. 155 Wealthy. Vedlejších jmen není. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

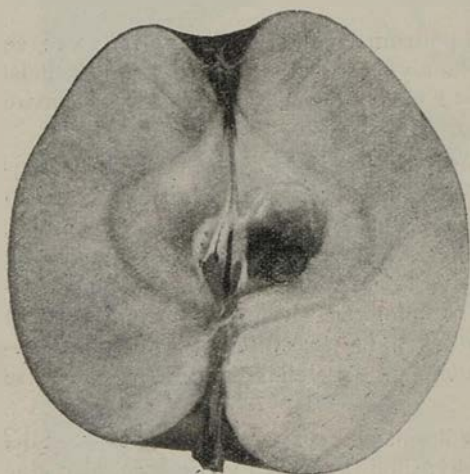
□
D) JABLKA.

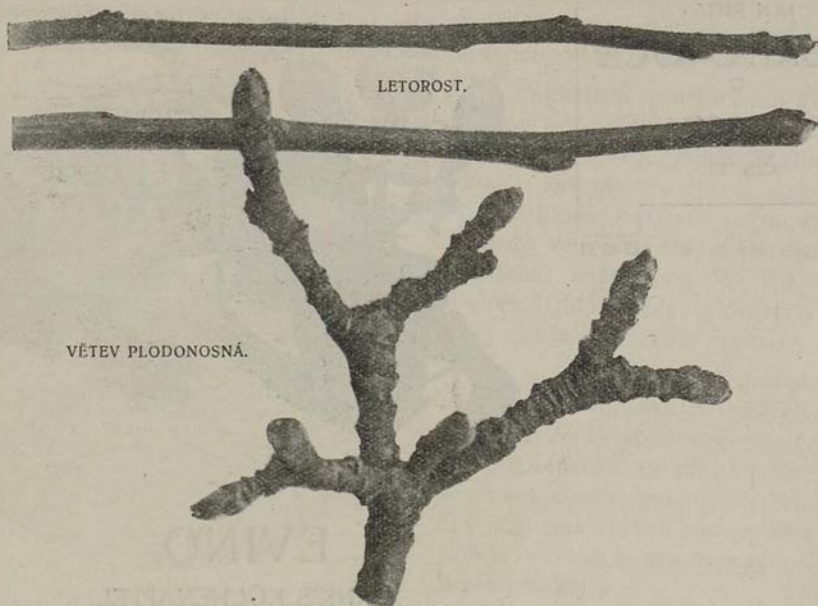
Čís. 12.

EVINO.

MANK'S KÜCHENAPFEL.
CODLIN DE MANKS.

EVINO.

V novější době všeobecně doporučováno podzimní jablko, o němž se má za to, že pochází z Irska, kdež prý je majetník zahrad Mank vypěstoval, po kterém právě vedlejší jméno Mank's Codlin nese. Jméno EveApple = Evino obdrželo as pro skvělou, lákavou barvu a v obchodě většinou jména tohoto se užívá.

Evino jablko, nehledě arciť k nevalné chuti, jest ideálním jablkem pro malé a nejmenší zahrádky, jakož i k pěstování ovocných stromků v nádobách. Každé místočko mu stačí, na každém přináší hojnost plodů, nečiníc na půdu ani polohu zvláštních nároků, a daří se všude, kde jiné jabloně prospívají. Hodí se však jen k pěstování stromů nízkých ve tvaru libovolném, i v nejmenším, nevyžaduje zvláštního řezu, nikdy se na něm jakýmkoliv řezem nic nepokazí, třeba byly stromky i na pláňkách šlechtěny; k výchově tvarů malých používá se stromků na dúzenách šlechtěných, na jánčeti jen krní, plodí a nepřirůstá a hodí se na něm jen k pěstování v nádobách. K výchově stromů vysokých se nehodí.

Stromky ve školce rostou zdravě, však zdlouhavě a rozvětvují se v slušné, malé, plodonosnými větévkami zcela obrostlé korunky; ploditi začínají velice brzo, obyčejně již ve školce, proto nutno hleděti k tomu, aby občasným hnojením a častým zavlažením při svěžím vzrůstu byly udržovány; neděje-li se tak, přestávají brzo růsti, krní a mechovatěji. Plodí téměř co rok, jednou méně, po druhé více, velmi často tolik, že jest nutno hojně ve vývoji se opozdujících plodů protrhati, beztak by se úplně nevyvinuly a zakrněly. Chorobám, ani plisním nepodléhají, stromy i plody jsou vždy úplně čisté; rakovina vyskytuje se jen v půdách, kde i jiné odrůdy jí podléhají.

EVINO.
MANK'S KÜCHENAPFEL. — CODLIN DE MANKS.

Letorosty narůstají z mládí dlouhé a štíhlé, později zcela krátké a slabé, poněkud se kříví, pod oky zcela málo se prohýbají a špinavě tmavě šedá plst' je po větším díle slabě pokrývá; po otkení této se málo lesknou, mají kůru velice jemně, čárkovitě i tečkovitě svraskalou, barvu bledě červenavě nahnědlou, do stínu bledší, spodní část se stříbřitě třpytí a větší žlutavé tečky jsou sem tam ojediněle roztroušeny.

Hustě rozestavená oka jsou poměrně velká, bělavě šedou plstí pokryta, přiléhají a jsou na patkách do výše ok vydutých, zcela náhle prohnutých a širokých, s třemi krátkými žebérky, která se jen ke koncům letorostů hlouběji táhnou a mírně je hranaťejí. Květní poupata, jichž se velké množství vyvinuje, jsou menší, štíhlá a cele bělavě šedou plstí pokryta. (Viz obraz.)

Listy mají tmavě zelené, zespod zcela jemně chloupkované, největší as 90 mm dlouhé, 65 mm široké nalézají se u spodu letorostu, mají tvar přibližně vejčitý, s krátkými, širšími i užšími špičkami; jedna polovička listu bývá na úkor druhé o něco málo silněji vyvinuta. Kraje mají nestejně drobně pilovitě zoubkované, řapíky, které rudnou, mají 18—20 mm dlouhé a dílem šidlovitými palisty opatřeny. Ke konci letorostu bývají menší, však téhož tvaru, na větévkách plodonosných bývají mnohem delší a užší, téměř kopinaté, mají kraje jemněji zoubkované a as 30—45 mm dlouhé řapíky.

Stromy vykvétají 3.—4. den jabloňového květu, kvetou vždy velice hojně a mdle, však tmavě karmínová poupata dávají jim v rozpuku krásně růžový vzhled. Jednotlivé květy jsou celé něžně růžové, as 40 mm, po rozložení až 45 mm široké, z podlouhle okrouhlých plátků tak sestaveny, že vzájemně sotva se dosahují. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, dle plodů s volně rostoucího krsku vzatých a p. Tučkem, nakladatelem v Praze, z jeho sadu v Neratovicích k účelu tomu věnovaných, znázorňuje velikost, tvar i barvu plodu dokonale. Velikost tu, ve váze 110—130 g, lze považovati za průměrnou, poměr výšky k šířce jeví se as 75 × 75 mm. Vyskytují se i plody větší, 150—160 g těžké, daleko více zůstává menších, a neprotrhají-li se, až maličkých. Také i tvar se poněkud mění, však většina jeví tvar kuželovitý, ke kalichu pěkně stejnoměrně zúžený, jiné jsou více válcovité, s temenem širším, as tak jak černý obraz průřezu znázorňuje; jest však dosti plodů, které jsou nižší a mají tvar kulovitěmu se blížící; jedna strana plodu bývá vždy vyšší a mohutněji vyvinuta.

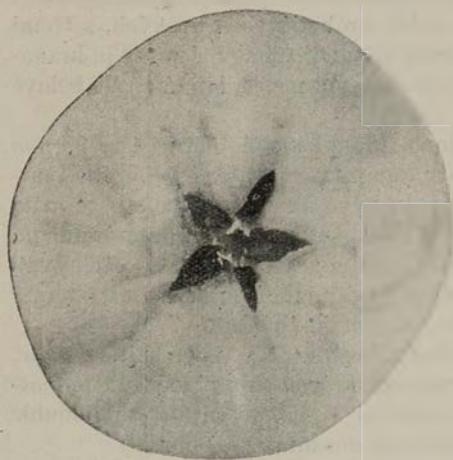
Kališky mají malé, zavřené, zelené a šedě chloupkované, sestavené z ústů prostředně širokých, které se dole tísňí, vztyčují, proti sobě kloní a jich přischlé špičky zpět se podvinují. Vězí v jamkách užších, mělčích neb hlubších, chloupkovaných, v nich vznikají obyčejně tři mírná, mezi nimi ještě mírnější žebérka, která kraj jamky drobně hrholí, přes celý plod se táhnou a kulatost průřezu zcela ploše hranatěji a ztrácejí se v jamce stopéčné, jejíž okraj taktéž mírně hrholí.

Stopky mají dřevnaté, zelenavé, chloupkované, často i hrholaté, a u velkých plodů as tak dlouhé, že sotva úroveň jamky dosahují, kdežto u plodů malých o 5—10 mm, u maličkých i o více jamky převyšují. Vězí v jamkách užších, dosti hlubokým, jednotlivě některým silnějším žebérkem zúžených, zelených a až hluboko dole porezavělých.

Plody jsou na stromech velice jemně oviněny, mají slupku lesklou, hladkou až mastnou, jako vosk žlutou, do stínu více bělavou a i zelenavě prokvétalou, strana sluncem ožehlá mívá jemně nadechlé, červenavé líčko, které plodům zastíněným schází; jemné, rzivé tečky rozptýlují se řídko sem tam, na slunečné straně bývají bělavé, červenavě vroubené ve velkém počtu, k temeni méně se v jemné, bělavé pilhy.

Po rozkrojení líbě zavoní, mají dužninu bílou, jemnou, hojně šťavnatou, pod slupkou do žluta se měnící, chuť prostě zasládle navinulou a bezkořenou.

Podkališní rourky mají nálevkovité, většinou dosahují až na špičku jaderníka, mají užší hrdélka a dole se rozšiřují, jednotlivě jsou i krátce kuželovité, od nich táhnou se žlutavá, jaderník zmateně obklopující vlákna; jaderník má osu široce dutou, do níž se po stěnách napříč široce natrhaná pouzdra buď široce neb úzkými štěrbinami otvírají, každé pouzdro chová po 1—2 malých, světle červeně hnědých jádrech. (Viz obraz.)

První plody uzrávají dle počasí dříve neb později v prvních dnech září. Dospívají nenáhle a mají se největší plody postupně protrhávati tak, aby zbylé dorostly. Otrhají-li se najednou, tedy menší a malé plody, jichž bývá vždy hojně, zůstanou zelené, zavadnou a nemají chuti. K snědku jest poněkud zaostřelé, zato v kuchyni dá se velmi dobře upotřebiti. V obchodě jest posud velice málo známo, v Německu doporučuje se však, by pro obchod ve větší míře bylo pěstováno.

Popisy lze nalézti: Listy Pomologické r. 1895 str. 136, Handbuch der Obstkunde čís. 355, E. D. Apfelsorten čís. 60, Pom. Monatshefte 1903 str. 266, Mank's Küchenapfel; Thomas str. 122 Codlin de Manks, také i Leroy v Dictionnaire de Pomologie popisuje

pod čís. 277 jablko Mirabelle, jemuž přikládá vedlejší jméno D'Ève s poukázáním na Manks Codlin, kterýž popis s popisem jablka Evina úplně souhlasí.

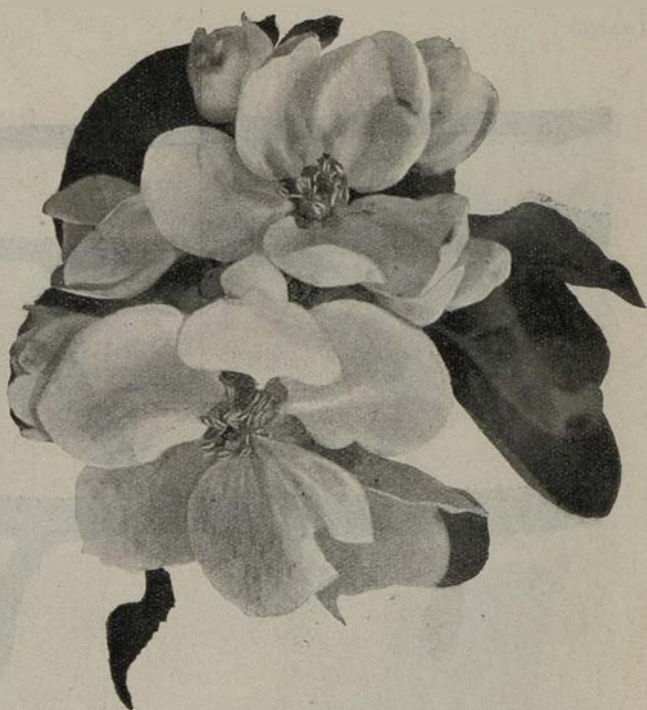
Z vedlejších jmen jsou známa: Belmont, Codlin de Mank, English Pitcher, Eve, Eve Apple of Scotland, Frith Pitcher, Frith Pippin, Irish Codlin, Irish Pitscher, Orme.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

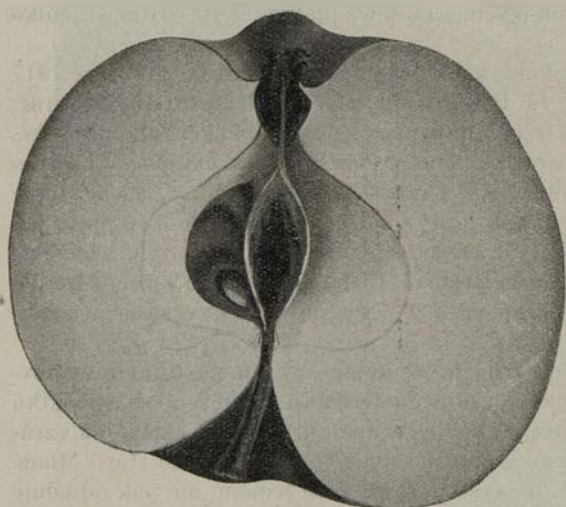
□
D) JABLKA.

čís. 13.

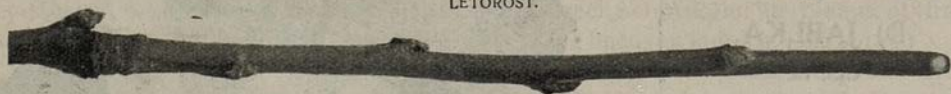
GRAVŠTÝNSKÉ

GRAVENSTEINER.
GRAVENSTEIN.

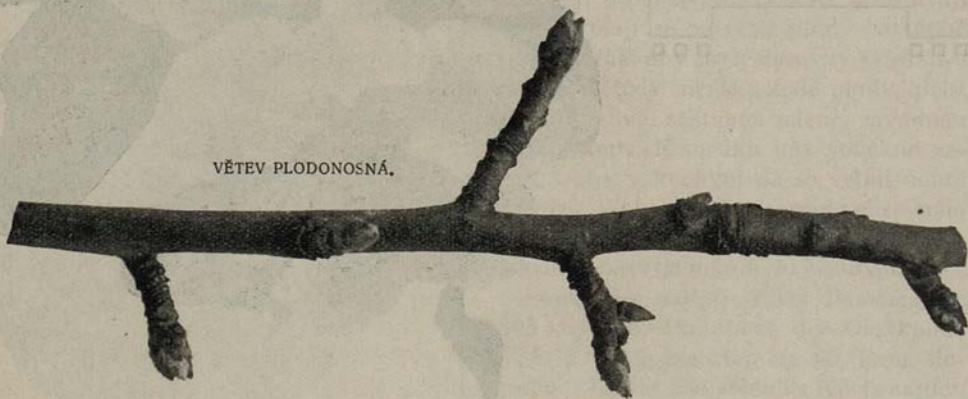

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

GRAVŠTÝNSKÉ.

Všeobecně se má za to, že pochází z Holštýnska a to ze zámku Gravensteinu, kdež bylo již v osmnáctém století známo; neméně rozšířeno jest i v Dánsku, Švédsku, Norvěžsku a v přímořských krajích severního Německa, kdež platí za nejskvostnější jablko a vždy draže než jiné se platí.

Kdo u nás je zavedl a rozšířil, neví se, však děkan Rössler obdržel je v roce 1817 od Diela a zapsal ve svůj soupis pod čís. 14. U nás se mu valně nedaří, roste sice mohutně, však zřídka kdy většího výtěžku poskytuje. Miluje půdy dobré, hluboké a hlavně vlhké, ano i mokré, kde jiné odrůdy již by nerostly; trpívá v nich sice rakovinou, však jeho nápadně silný vzrůst překonává vše, takže se i rakovité jizvy zavalují. Suché, teplé půdy nesnese, v těch, jak málo plodů nasadí, ještě předčasně opadá; hodí se proto jen do předhoří, chladnějších a na vodu bohatých krajín, kde půda tolik nevysychá a ovzduší je vlhčí. Za obyčejných poměrů v kraji nelze pěstování jeho doporučovati, čehož lze jen litovati, poněvadž krása, pronikavá, libezná vůně a skvostná chuť povznesla je na obchodní jablko prvního řádu.

Stromky ve školce rostou velice bujně a zdravě, kolmo vzhůru, postranními větvkami hojně obrůstají a rychle v silné, bezvadné kmeny dorůstají; rozvětvují se s počátku do výše pěkně kulovitě, později se postranní větve rozkládají, dílem až sklánějí a vzrůstají v mohutné stromy s korunami širokými a dosahují velmi vysokého stáří. Mladé stromy smějí se seřezati jen při sázení, nejvýše ještě po roce jednou, ale pak oddaluje každý řez jich plodnost, která beztak teprve 15.—20. rokem začíná. Plodí vždy velice skrovně, v příznivých krajinách hojně, nikdy však tolik, by většího užítku, i při vysoké prodejní ceně plodů, poskytovaly.

GRAVŠTÝNSKÉ.
GRAVENSTEINER. — GRAVENSTEIN.

Má se pěstovati jen na stromech vysokých; k pěstování jakýchkoliv krsků nelze ho doporučiti, nanejvýše lze připustiti pěstování volně rostoucích krsků, na kterýchž se však smí řezati jen, co překáží, a ještě musí to býti stromky na jánčatech, nikdy na duzenách šlechtěné, rostou na těchto téměř bujněji než na pláňatech. Svěží, zdravý vzrůst udržuje se až do pozdního stáří; některý rok trpí listy plísňemi, takže částečně opadávají, také i plody bývají někdy černými, plísni způsobenými skvrnami jednotlivě, nikdy příliš, postříknuty.

Popis letorostů a listů uveden v popise Gravštýnského červeného.

Stromy vykvétají 3.—4. den jabloňového květu, nekvetou nikdy bohatě, zato však jsou jednotlivé květy nádherné, až 58 mm široké, bílé a sotva znatelně něžně růžově stíněny a z velikých, přikrouhlých plátků tak sestaveny, že se tyto vzájemně dosahují. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz zhotoven byl dle plodů s vysokých stromů vzatých a ze zámeckých sadů v Holovousích a Svijanech k účelu tomu věnovaných. Pěkně vyvinuté plody bývají 180—200 g těžké a poměr výšky k šířce jeví se dle tvaru buď 65 × 75 mm aneb 70 × 85 mm. Najdou se plody ještě větší, však většina jich zůstává menší. Tvarem se od sebe různí, některé blíží se tvaru kulovitému, s obou stran uťatému a kulatí se k oběma stranám stejně, jiné jsou více zploštělé a ke kalichu více než ke stopce zúžené.

Kalíšky mají zavřené neb pootevřené, zelené, chloupkované a sestavené z ústů dosti širokých, které se u spodu sotva dotýkají, proti sobě kloní, vztyčují a zaschlé špičky ven převíslé mají; často jsou úšty poškozeny neb s polovice scházejí, čímž zdají se kalíšky otevřené. Kalíšky vězí v jamkách hlubších, jednotlivě i hlubokých, ne mnoho širokých a žebrnatých, v nichž vznikající žebra kraj jamky hrbolí, přes plod se táhnou, činíce jej široce, ploše zhranatějším.

Veliké plody mají stopky as 10 mm dlouhé a silné, prostřední plody je mají slabší, dřevnaté, chloupkované a tak dlouhé, že as úrovně jamky dosahují neb tuto o 2—3 mm přečnívají; třetí z jamek hlubokých, ne mnoho širokých, nerovných, jednotlivě některým silnějším hrbolem zúžených a jemně skořicově porezavělých; rez rozptyluje se paprskovitě.

Na stromech jsou plody něžně ojiněny, mají slupku lesklou, hladkou až kluzkou, zelenavě žlutou; později krásně zežloutne, že jest jako z vosku, slunečná strana bývá dle polohy více neb méně skvěle třešňově červeně nastříkána a natečkovaně řidce pruhována, do stínu rozptylují se pruhy řidce a tečkovitě; zastíněné plody zůstávají prostě žluté. Jemné, šedé tečky rozptylují se sem tam a mění se ke kalíšku v bělavé pihy; na některých plodech vyskytuje se jemná, drobná, rozstříknutá rez.

Velmi vonnou dužninu mají jemnou, některý rok i méně jemnou, měkkou až i kyprou, bělavě zažloutlou, plnou šťávy, chuť velmi ušlechtilé kořenitou, lahodně sladce navinulou — znamenitou.

Podkališní rourku mají kuželovitou, často velice prostrannou, tupě zakončenou a sahá až na špičku jaderníku, od ní se táhnou žlutavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník bývá obvyčejně otevřený, někdy i se širokou, dutou osou, do níž se prostraná, po stěnách natrhaná pouzdra užší neb širší štěrbinou otvírají; každé pouzdro chová jedno až dvě prostředně velká, špičatá, světle hnědá, často i zcela nevyvinutá jádra. (Viz obraz.)

První plody uzrávají v posledních dnech září, při čemž vydávají velice libou vůni. V čas ten se také češí, musí se tak díti velice opatrně, mají slupku příliš jemnou, na níž

jest každé otláčení ihned znáti, a pomačkány jsou neúhledné i ztrácejí na ceně; taktéž opatrně se ukládají a vydrží při výborné chuti do konce října. Vydrží sice déle, často až do vánoc, však vůně se již dávno vytratila a stopy není po znamenité chuti. Říjen, nejdéle do polou listopadu, jest jich pravý čas. Na stůl jest z nejlepších a v obchodě velice hledáno a vždy dráže placeno oproti jablkům jiným.

Bláha o něm napsal, že jest velice choulostivo na polohu a půdu, nejlepší plody jsou v drsnějších, horských polohách.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Grafštýnské čís. 147. Popisy nalézt lze v každém spise. Thomayer „České Ovoce“ čís. 8 Gravštýnské jablko, Moravské Ovoce č. 8 Gravenštýnské jablko, Listy Pomologické roč. 1892, Zahrada domácí a školní roč. V., Handbuch der Obstkunde čís. 8, Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 14, E. Deutsch Apfelsorten čís. 28, Deutsche Obstsorten, Der Obstzüchter 1910, všude pod jménem Gravensteiner, Dr. Liegel str. 43 Der Gravensteiner, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 189

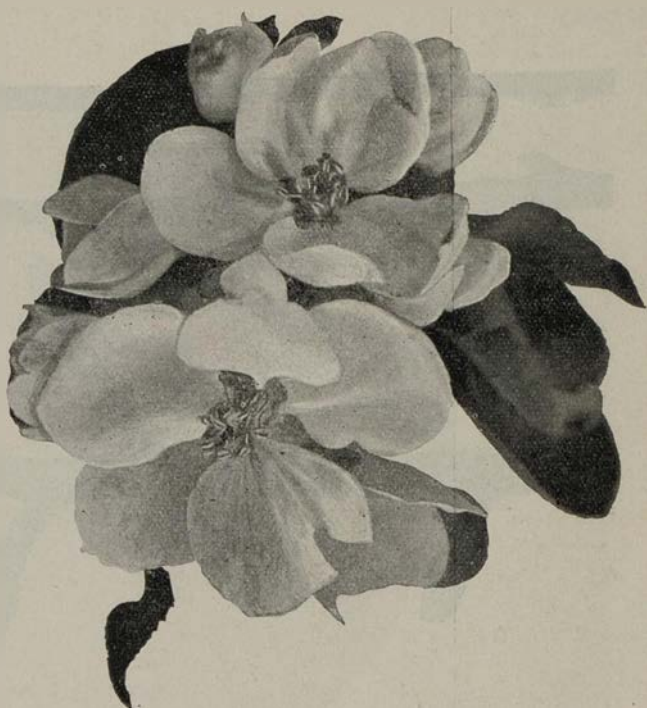
Gravenstein.

Dále známa jsou tato vedlejší jména: Calvilla Gravensteiniensis, Grawshtyneck, Grafensteinskoje, Blumen Calvill, Calville Grafensteiner, Diel's Sommerkönig, Graefensteiner, Grafen Apfel, Grafensteiner, Gräfensteiner, Grave Slije, Ohio Nonpareil, Paradies Apfel, Pomme Graefenstein, Prinzessin Apfel, Ripp Apfel, Sabine, Stroemling, Strohermer. —

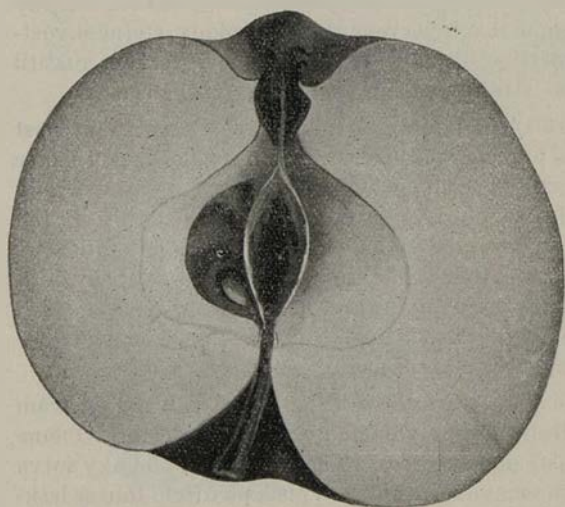
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE
□

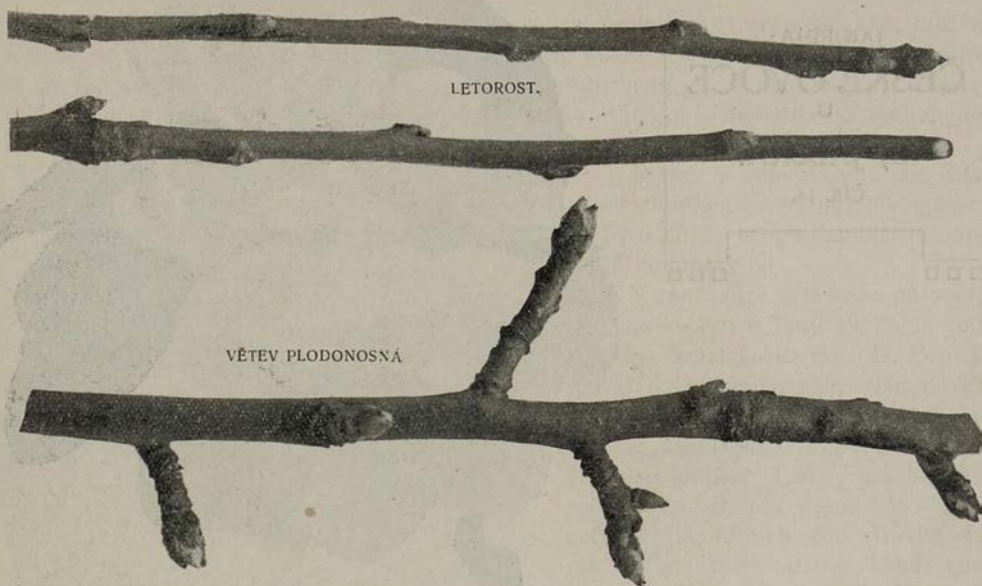
D) JABLKA.
Čís. 14.

GRAVŠTÝNSKÉ ČERVENÉ.

ROTER GRAVENSTEINER.
GRAVENSTEIN WUGE.

GRAVŠTÝNSKÉ ČERVENÉ.

Vedle pravého „Gravštýnského“ pěstuje se dosti hojně krásná vedlejší odrůda, která nahodile povstala. Dle zprávy Oberdieckovy vyrostla v Lübecku na kmeni pravého Gravštýnského větévka, která dala plody, ostatním ve všem podobné, však tak skvěle zbarvené, že se zdaleka od ostatních lišily. Větévka ta byla opatrně vzata a na jiný strom našlechtěna, kdež rodila později samé skvěle červeně zbarvené plody, stejné skvostné chuti jako pravé Gravštýnské. Tamější veliký milovník ovocnictví Behrens rozšířil odrůdu tuto v letech 1840—1850 na vše strany pod jménem Gravštýnské červené.

S prospěchem daří se však jen za týchž podmínek jako pravé Gravštýnské, jest však přece aspoň poněkud plodnější i za poměrů špatnějších. Na příklad v okresní školce chlumecké, kde obě odrůdy se pěstují, zřídka se stane, že by pravé Gravštýnské nějaký plod dalo a i když se tak stane, bývají nevyvinuté, kdežto „červené“ každý druhy rok poskytuje dosti pěkně, ano až i krásně vyvinutých plodů, čehož důkazem jest přiložený barevný obraz, který dle plodů těch zhotoven byl. Také i Bláha o něm píše, že „pravé G.“ nasadilo v Troji zřídka kdy jaký plod, a když, tedy byly zpitvořené, kdežto „červené G.“, strom as 60—80letý, po jedné straně již vykotlaný, přinášel hojně krásně tmavě zbarvených, skvostných plodů, které mu bývaly ze všech nejmilejší.

Stromy rostou jinak zcela stejně jako „Gravštýnské“ a nelze jich k pěstování na krscích doporučiti, leda na jáncatech šlechtěné a volnému vzrůstu ponechané. Oběma odrůdám narůstají letorosty dlouhé, dosti silné, které se zcela málo kříví, pod oky sotva patrně prohýbají, větší díl jich pokrývá tmavě šedá, špinavá plst'; po otření této se lesknou, mají barvu světleji začervenalé hnědou, ve stínu zelenavou a spodní část se stříbřitě třpytí; mdle žlutavé, nenápadné tečky rozptylují se jednotlivě jen u spodu letorostu.

GRAVŠTÝNSKÉ ČERVENÉ.
ROTER GRAVENSTEINER. — GRAVENSTEIN ROUGE.

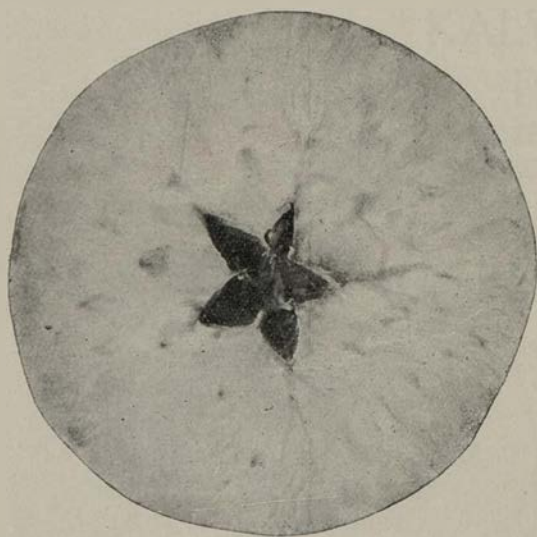
Mají oka pěkně vyvinutá, široká, šedou plstí pokrytá, přiléhají a jsou na patkách jako oka vysokých, zcela krátce prolnutých, širokých, s třemi krátkými žeběrky. Velká, dlouze vejčitá květní poupata pokrývá šedá plst' a dvouleté až tříleté větve mají pěkně zelenavou kůru. (Viz obraz.)

Tmavě zelené listy se velmi lesknou a spodní stranu mají plstnatou, největší, 93—98 mm dlouhé, as 67 mm široké, nalézají se u spodu letorostu, ostatní jsou poměrně menší, tvaru jsou vejčitého, s krátkou, náhlou špičkou; kraje mají drobně pilovitě zoubkované a mnohé zoubky končí se malinkými, hákovitými hroty; po jedné straně bývají listy na úkor druhé mohutněji vyvinuty. Mají řapíky, které tmavě rudnou, 20—22 mm dlouhé a krátkými, kopinatými palisty opatřené. Na větévkách plodonosných bývají listy ještě delší, však užší, eliptické, také i opak vejčité a mají delší, bezpalisté řapíky.

Na jaře vykvétají s G. současně, mají stejně veliké, však poněkud více růžově stíněné květy.

Velikost, tvar a barvu znázorňuje barevný obraz a podobají se velice původnímu, některé plody bývají však u spodu širší a k temeni se více zúžují, jiné zdánlivě vysoké a na obě strany stejnoměrněji zkulacené. Kališky a stopky mají s původním úplně stejné.

Na stromě jsou plody něžně ožíněny a mají slupku jako sklo lesklou, hladkou až kluzkou, bělavě, jako z vosku žlutou, nádherná, krvavá barva pokrývá však větší díl plodu tak, že žlutá barva jen na místech zastíněných proniká, na slunečné straně bývá barva ta temněji žíhaná a rozptyluje se krásně mramorovaně na stranu zastíněnou; mnohdy bývají plody zcela červené a jen na těch, které ve stínu se vyvinuly, žlutá barva převládá.

Jemné, šedé tečky rozptylují se sem tam zcela řídké, a i jen jednotlivě, na některých plodech vyskytuje se kolem kalicha jemná, čárkovitá rez.

Dužninu i chuť mají úplně stejnou s původním, nelze však popřít, že „červené“ jest jemnější a chutnější, zato zase, ač voní velice libě, přece ne tak pronikavě jako „původní“.

Podkališní kůželovitá rourka bývá někdy velmi prostranná, jindy zúžena, od ní se táhnou žlutavá, jaderník obkličující vlákna; jaderník bývá široce otevřený, jednotlivě má i širokou, dutou osu, do níž se prostranná, po stěnách řídké natrhaná pouzdra širokou štěrbinou otvírají, v málokterém pouzdře najde se úplně vyvinuté jádro, obvykle bývají vesměs nevyvinutá.

Obě uzrávají současně a stejně dlouho se udrží, pro stůl i obchod mají stejnou cenu, „červené“ však ještě více láká a svádí ke koupi. V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Grävstýnské červené čís. 515.

Popisy naléztí lze: Handbuch der Obstkunde čís. 82., Deutsche Apfelsorten čís. 29, Deutsche Obstsorten, všude Roter Gravensteiner. Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 190 Gravenstein Rouge. Gaucher „Pomologie d. prakt. Obstbaumz.“ č. 11.

Vedlejších jmen není. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

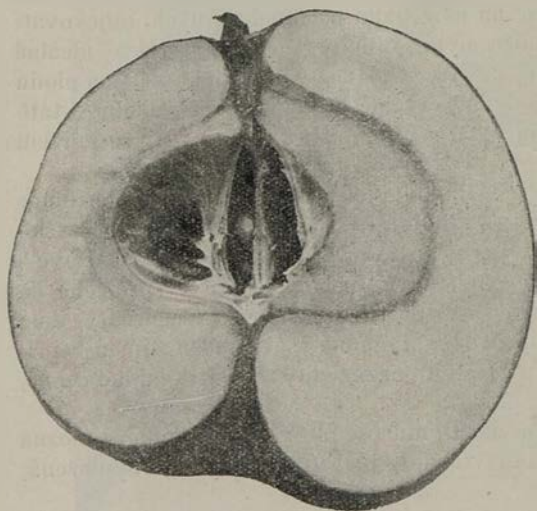
D) JABLKA.

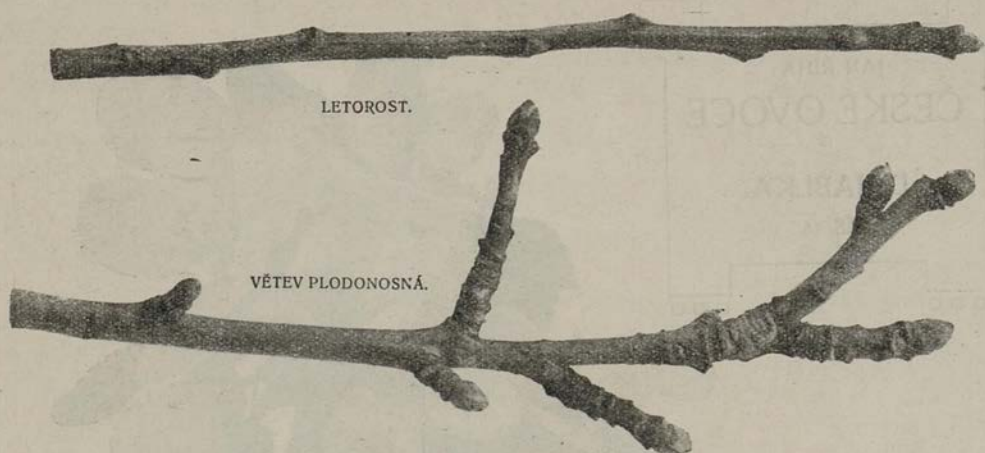
Čís. 15

KALVIL ČERVENÝ PODZIMNÍ.

ROTER HERBST KALVILL.
CALVILLE ROUGE D'AUTOMNE.

KALVIL ČERVENÝ PODZIMNÍ.

O původu tohoto všeobecně známého, velkého, tmavě červeného podzimního jablka není nic určitého známo, má se však za to, že pochází z francouzského kraje Auvergne, a první zmínku o něm činí Claude Saint-Étienne v roce 1670. Kdy asi k nám doneseno bylo, nelze zjistit, stalo se tak asi již dávno. Děkan Rössler obdržel je od Dr. Diela již v roce 1799 a zapsal je ve svůj soupis pod čís. 6.

Rozšířilo se všeobecně tak, že není snad staršího sadu, kde by se aspoň nějaký strom nenalézal, místem, na př. na Jičinsku, jest ve starších sadech ve velkém množství zastoupeno. Na mnohých místech naleznou se ještě prastarí velikáni při svěžím vzrůstu. Doba jeho však přešla, začaly se na něm, jako na mnoha jiných, objevovati různé nemoci a plísňe, které nejen listy ničí, nýbrž i plody znešvařují, takže ideálně krásné plody, jaké dal Thomayer zobraziti, patří k zvláštnostem. Naopak většina plodů bývá plísni tak pokryta, že jsou úplně neuhledné a rychle zkáze podléhají. Okolnost tato jest příčinou, že se od dalšího vysazování víc a více upouští a sází se jen pro udržení jindy tak všeobecně oblíbené odrůdy.

S pojmenováním této odrůdy jest svizel. Původní jeho jméno jest Calleville Rouge d'Automne, tedy Kalvil červený podzimní; z tohoto původního jména, které se vyslovuje „kalvil růž d'otom“ vzniklo as v lidu pojmenování „Kalvarůže = Kalvarůžové“, jehož se mnoho užívá, místem jmenují je „Jahodové“ nebo „Malinové“ pro jeho na jahody neb maliny upomínající chuť. Také i okolnost, že má povrch žebernatý, dala podnět k jinému jménu: Žebernáč červený podzimní; žádné však z těchto jmen nepřibližuje se původnímu, které ihned jménem „Kalvil“ naznačuje, že jest to jablko cenné, s halzamičkou chutí.

Má-li se aspoň poněkud s prospěchem dařiti, musí se mu věnovati půda co možná úrodná, nepostrádající vláhy a místa zcela otevřená, třeba i vysoko v podhoří položená; v místech zavřených trpí nejvíce plísni.

†

KALVIL ČERVENÝ PODZIMNÍ.
ROTER HERBST-KALVILL. — CALVILLE ROUGE D'AUTOMNE.

Co se tvaru stromů týká, jsou nejvýhodnější stromy vysoké, pak volně rostoucí, na duženách neb jáncatech šlechtěné krsky; k pěstování krsků pravidelně vedených není dosti cenné. Jinak zůstávají stromy až do vysokého stáří zcela svěží a rakovinou příliš netrpí. Ve školkách rostou bujně vzhůru, nezmrzají, později rozvětvlují se mohutně v koruny veliké, zprvu pěkně do výše, později se spodní větve rozkládají, takže jest koruna široká a vysoká. Ploditi začínají dosti brzo a plodí hojně tak jednou ve třech letech, mezi tím méně a některý rok zcela odpočívají.

Letorosty narůstají dlouhé a štíhlé, poněkud se kříví a pod oky solva zřetelně prohýbají; tmavě šedá plst' pokrývá je po větším díle, po otření této se dosti lesknou, mají barvu červenavě hnědou, ve stínu více do zelena, sem tam, zvláště na spodní části, pokrývá je mramorovaně velice jemný, stříbrný závoj, v němž se velmi jemně tečky ztrácejí. Oka na nich jsou zcela malá, širší než delší, polookrouhlá, přiléhají, šedá plst' je pokrývá a jsou na patkách as jako oka vysokých, krátce prohnutých, s třemi žeběrky. Květní poupata mají krátká, baňatá a šedou plstí pokrytá. (Viz obraz.)

Listy jsou jasně zelené, na spodní straně chloupkované, největší z nich až 119 mm dlouhé, 74—80 mm široké, nalézají se u spodu letorostu, ostatní, zvláště na stromech starých, jsou menší, až malé, buď vejčité, opak vejčité, také i eliptické s krátkou špičkou, jedna strana bývá delší a na úkor druhé mohutněji vyvinuta; kraje mají ostře a dvojmo drobně pilovité, řapíky 30—40 mm dlouhé, dílem úzkými, delšími palisty opatřené. Na větévkách plodonosných jsou užší, na obě strany stejně zúženy a mají delší řapíky.

Stromy vykvétají 2.—3. den jabloňového květu a mdle růžová poupata dodávají jim v rozpuku krásně červenavého vzhledu. Jednotlivé květy jsou po rozložení as 55 mm široké, bílé, hojně, zvláště po krajích růžově stíněné a ze lžičkovitých plátků tak sestaveny, že sotva vzájemně se dosahují. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz zhotoven byl dle plodů s vysokého stromu v sadě zámku Holovouského rostoucího k účelu tomu věnovaných; znázorňuje plody v jich průměrné velikosti, tvar i barvu. Tvar různí se dosti nápadně; mnohé, zdánlivě vysoké, dole široké plody jsou k temeni pěkně, téměř kuželovitě zúženy, jiné jsou k temeni širší a více zkulaceny, až i zploštělé; jedna strana jest vždy nižší. Poměr výšky k šířce jeví se as 80×85 mm, také i 70×80 mm a váží 130—150 g, většina plodů jest menších, dílem i větších.

Kalíšky mají zelenavé, řidce chloupkované a zavřené, sestavené z ústů širokých, které se dole k sobě tísňí, proti sobě kloní a vztyčují; vězí v jamkách mělkých mezi nestejně silnými žeběrky, která kraj jamky více neb méně hrbolí, přes celý plod až do stopkové jamky se táhnou a kulatost průřezu mírně, často nepravidelně hranatější. Mnohé plody bývají nestejně stlačeny a zhrhleny.

Stopky mají dřevnaté, zelenavé a zarudlé, chloupkované, vězící v jamkách širokých, hlubokých, zhrhlených a porezavělých.

Slupku mají jako sklo lesklou, hladkou, velmi mastnou, barvy velmi tmavě, na hnědle nachově červené, na slunečné straně až černavé, do stínu barva ta bledne, místem jest až růžově červená, zřídka a to jen tam, kde list na slupku zplna přiléhá, proniká základní, zelenavě žlutavá barva; mnohé plody bývají i temněji žlhány. Jemné, bělavé neb červenavě žlutavé tečky rozptylují se řidče a v tmavě červené barvě se ztrácejí, na některých plodech objevují se i rezavé skvrny.

Dužninu, která po rozkrojení po jahodách, neb malinách zavoní, mají jemnou, měkkou, kyprou a šťavnatou, v mezích jaderníka zažloutle bílou, pod slupkou až po

jaderník krásně růžově mramorovanou, chuť jemně nasládlé navinulou, libě kořenitou a na maliny upomínající.

Podkališní, kuželovitá, až i válcovitá rourka sahá až na špičku jaderníku a často se až do něho štěrbinou otevírá; od ní táhnou se zelenavě žlutavá neb červenavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník bývá široce otevřen, jednotlivě mívá širokou, dutou

osu, do níž se prostranná, po stěnách natrhaná pouzdra širokou štěrbinou otvírají; jednotlivá pouzdra chovají po 1—4 dosti velikých, podlouhlých jádrech, která se v době zralosti v některých pouzdrech uvolňují a řehtají. (Viz obraz.)

Dozrává první dny října, často i poslední dny září a vydrží, dobře uloženo, často až do vánoc. Nutno je ponechati co možná dlouho na stromech, až do úplného dozrání, jinak předčasně-li se otrhá, zvadne a jest velice neúhledno. Jest to dobré stolní a oblíbené jablko na trhu a jest jen litovati, že čím dále, tím více plísni trpí, takže celé plody jsou černými skvrnami pokryty, od kterýchž také brzo hnijí. Málokterý rok vydaří se plody úplně čisté.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Žebornáč červený podzimní čís. 121. Popisy naléztí lze: Thomayer: České Ovoce čís. 12 Jablko malinové, Moravské Ovoce čís. 10 Jablko Malinové červené podzimní, Handbuch der Obstkunde čís. 5, Eng. Deut. Apfelsorten čís. 44, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 17 Roter Herbst-Kalvill; Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 92 Calleville Rouge d'Automne.

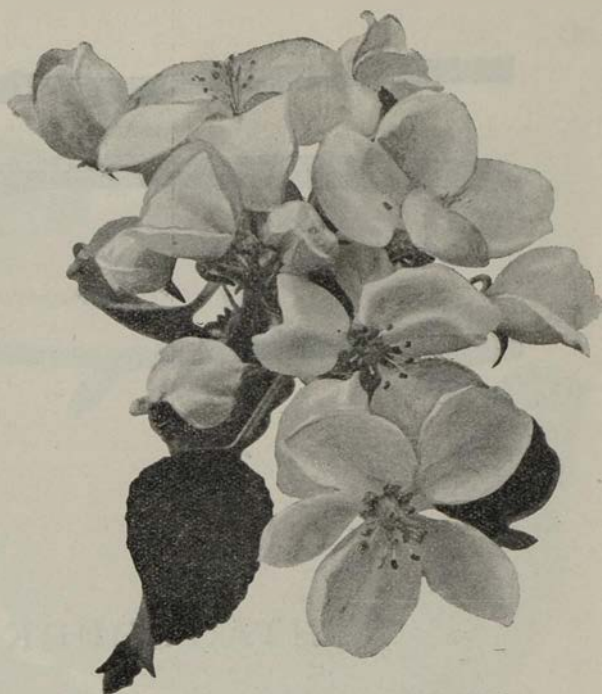
Další vedlejší jména: Kalvarůž, Malinové, Jahodové, Calvilla autumnalis, Kalwila czerwona jesienna, Rdeči jesenski kalvil, Kalvil osenij krasnij, Autumn Calville, Autumn Red Calville, Braunroter Himbeer A., Calville d'Automne, C. Rouge, Calvill von Lindau, Edelkönig, Erd Beere, Framboise d'Automne, Französischer Herbst Calvill, Gelders Present, Geldersch Present, Granat Apfel, Grelot, Grosser Roter Sommer oder Herbst Himbeer Apfel, Herfst Present, Himbeer A., Immer Rötling, Kant, Klapper A., Kroot Appel, Présent d'Automne, Présent de Gelder, Red Autumn Calville, Red Calville, Roi Très-Noble, Roode Rammelaar, Roode Wyn Appel, Rot Apfel, Roter A., Roter Himbeer A., Roter Paradies A., Sonnette, Strawberry of Switzerland, Zehn Gebot A., Viollette. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

D) JABLKA.

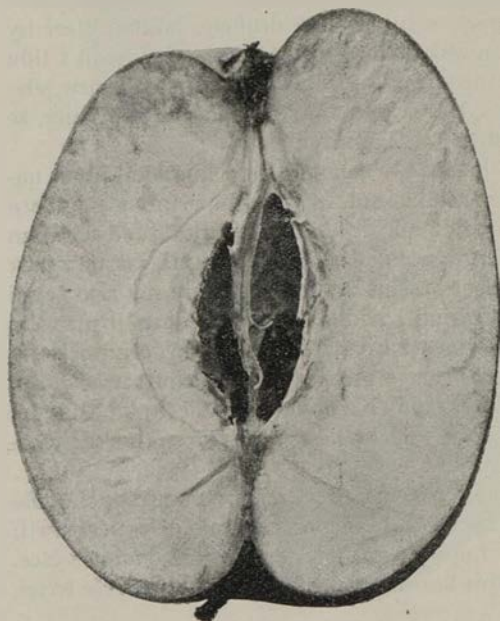
čís. 16.

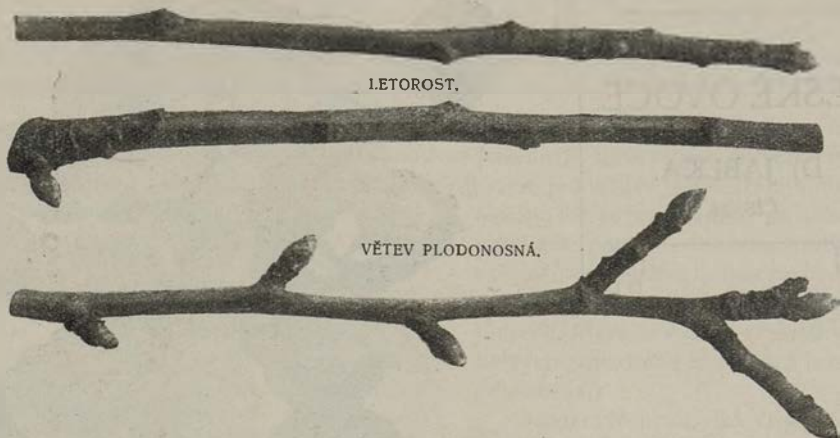

ŘEHTÁČ SOUDKOVITÝ.

PRINZENAPFEL.

POMME MELON.

ŘEHŤÁČ SOUDKOVITÝ.

O původu známého tohoto jablka těžko co napsati, jistého se nic neví a co známo, jsou jen domněnky. Thomayer domnívá se, že jest původu českého, v Německu však také je považují za své a nelze popřít, že nejen v krajích pobaltických (kdež taktéž původně Slované žili) a vůbec přímořských, kde nejvíce oblíbeno jest, nýbrž po celém Německu vůbec více je sázejí než u nás. Největšího rozšíření nalezlo u nás od pradávna v krajinách chladnějších a v podhořích do značných výšek, kdež také největší a nejstarší stromy se nacházejí. Tam daří se mu nejlépe a není hned tak druhého jablka, které by se mu vyrovnalo a takové obliby mezi lidem získalo, o čemž různá pojmenování z lidu svědčí. Nejvíce užívá se názvu „Soudek“, místem „Ovčí hubička“, jména, tvaru jeho nejlépe odpovídajícího, sem tam říkají mu „Drkavka“, „Drkáč“, a to z té příčiny, že jádra ve zralých plodech někdy chrastí — drkají. (Thomayer.)

Dává přednost půdě chladnější, však musí býti velmi živná a hluboká, jinak následkem veliké a časté plodnosti přestává brzo růsti a krní. Půdy suché se pro ně naprosto nehodí, plodí v nich sice také, plody zůstávají však drobné a obyčejně před uzráním spadnou. Poloha má se taktéž voliti chladná a tam, kde jest vlhké ovzduší, jak již zprvu uvedeno. V teplých rovinách, v dobré půdě, se suším ovzduším také se mu sice velmi dobře daří, plodí hojně, plody krásně se vyvinují, zřídka kdy však dospějí pravého stupně zralosti, nedrží na stromech a i za nejmenších větrů spadnou, ačkoliv měly by zůstat na stromě co možná nejdéle, aby nabyly své pravé, výborné chuti a nevadly. Hodí se hlavně k pěstování stromů vysokých v polních a domácích sadech; k pěstování krsků, mimo volně rostoucí, na duzenu neb jánčeti šlechtěné se nehodí a špatně se pravidelně řezaným tvarům přizpůsobuje.

Stromky rostou ve školce zdravě, volněji však než jiné, a že se po stranách málo samovolně rozvětvují, nelze pěkných, silných stromků bez zkracování vypěstovati; proto jest výhodnější šlechtiti je na jinou, bujněji rostoucí odrůdu v libovolné výšce. Později rozvětvují se v pěkné, vysoké, mohutné koruny, jichž větve, zprvu do výše trčící,

ŘECHTÁČ SOUDKOVITÝ.
PRINZENAPFEL. — POMME MELON.

později se rozkládají a spodní až i visí. Roditi začíná dosti brzo, jakmile poněkud odrostle, ale pak plodí každý druhý neb třetí rok velice hojně, mezi tím málo, také i odpočívá. V chudších půdách musí se po větší úrodě hojně pohnojiti a tím vzrůstu pomáhati, také občasné zmlazení přispívá k dalšímu zdaru. V mokřích, těžkých půdách podléhá rakovině a tu bývají větve, třeba po celé délce, samá boulovitá jizva; některý rok trpí listy poněkud plísňemi, plody jsou však úplně čisty.

Ledorosty narůstají zprvu dlouhé a silné, později slabší a kratší, nepatrně se kříví, pod oky mírně se prohlýbají a černavě šedá plst' je sem tam, zvláště ke koncům, pokrývá; po otření této se poněkud lesknou a mají barvu nahnědlou, ve stínu zelenavě nahnědlou; drobné, žlutavě bělavé tečky rozptylují se nejvíce na spodní části. Oka prostřední velikosti, jak široká, tak dlouhá, zcela přiléhají, šedá plst je pokrývá a jsou na patkách o něco výše než oka vyduťkách, zcela kratičkých, s mohutnějšími, krátkými žebérky, z nichž střední bývá jen na patku omezeno. Vejčítá, kuželovitě zakončená květní poupata mají šupiny hnědě rudé a jen po špičkách šedou plstí pokryté. (Viz obraz.)

Na mladých stromech bývají listy o něco větší než na starých. Největší, as 100 mm dlouhé, 65 mm široké, nalézáme u spodu letorostu, ostatní jsou menší, až malé, tvar mají vejčitý neb vejčitě eliptický s krátkou špičkou a jen některé mají jednu polovičku o málo silněji vyvinutou, kraje mají hruběji, tupě, dvojmo pilovitě zoubkované, řapíky, které rudnou, 20—28 mm dlouhé, řídce chloupkované, jednotlivě šidlovitými palisty opatřené; listy jsou tmavě zelené a vespod ochmýřeny. Na plodonosných větévkách bývají listy o něco delší, stejné šířky, zdají se měkčími, mají kraje drobněji zoubkované a o něco delší řapíky.

Stromy vykvétají 7.—8. den jabloňového květu, kvetou vždy hojně a dlouho; mdle červenavá poupata dodávají jim v rozpuku mdle červenavého vzhledu. Jednotlivé květy jsou as 48—50 mm široké, bílé, jemně růžově stíněné a sestaveny tak, že plátek plátku se nedotýká.

Přiložený barevný obraz zhotoven byl dle plodů s vysokých, v okolí Chlumce n. Cidl. rostoucích stromů a znázorňuje velikost průměrnou. Podobné plody váží 170 až 190 g a poměr výšky k šířce jeví se as 80 × 70 mm, mnoho jest menších plodů, 100—120 g těžkých, podařilo se však vypěstovati také plody daleko větší, 250—300 g těžké, ano i ještě těžší. Tvar převládá pravý soudkovitý, takže boky jsou právě uprostřed plodu, který zúžuje se na obě strany zcela stejnoměrně. Vyskytují se i plody zcela válcovité a po obou koncích stejně jako utaté, však také i takové, právě jak barevný obraz znázorňuje, které jsou k temeni více než k stopce zúženy, majíce širší spodek.

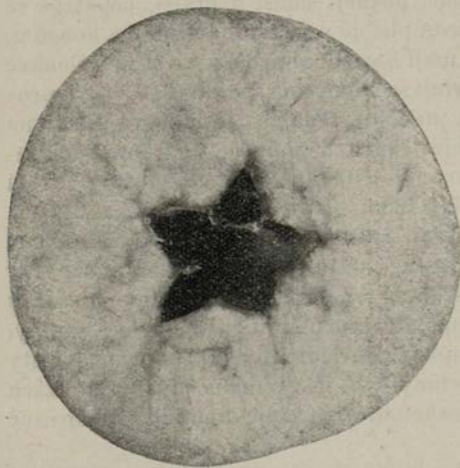
Kalíšky mají zelené a chloupkované, zavřené, sestavené z ústů dlouhých, náhle zúžených, užších, které se dole vzájemně sotva dotýkají, proti sobě se kloní, vztyčují a přischlé špičky ven převislé mají; vězí v širších, mělkých, ploše žebérkatých, kolem kalíšku chloupkovaných jamkách. Vznikající zde žeběrka kraj jamky mírně hrbolí, sotva znatelně přes celý plod se táhnou a kulatost jeho zcela mírně hranatější. Jedna strana plodu bývá o něco málo nižší.

Tenké, dřevnaté, zahnědlé, hladké stopky jsou as tak dlouhé, že z jamek, které jsou úzké a nehluké, 8—10 mm vyčnívají, plody menší mají stopky poměrně delší. Jamky pokrývá jemná, napříč natrhaná rez, která se paprskovitě rozptyluje.

Na stromě jsou plody jemně ojněny, mají slupku méně lesklou, hladkou až kluzkou, barvu zelenavě žlutavou, jež později poněkud zežloutne, ve stínu zůstávají však zelenavé, strana sluncem ožehlá a i větší část povrchu jest jasně, jako natečkovane červená, tmavěji, krátce i dlouze, také i jako mramorovaně pruhována; pruhy ty rozpty-

lují se natečkovaně až na stranu zastíněnou. Hojně, velmi jemných, zahnědlých teček pokrývá nenápadně celý plod a mění se ke kališku v jemné pihy. Sem tam vyskytuje se jemně nastříkaná rez.

Dosti jemná, bělavá, do žluta se měnící, měkká, kyprá dužnina obsahuje hojně šťávy a má chuť vonnou, příjemně kořenitou, libě sladce navinulou a velmi dobrou.

Podkališní kuželovitá rourka jest hluboká, od ní táhnou se žlutavá, jaderník obklopující vlákna; jaderník bývá zcela otevřen a veliká, dlouhá, po stěnách natrhaná pouzdra chovají po 1—2 malých, vejčitých, hnědých jádrech.

Česati se má, až když na stromech úplně dozraje, což se libou vůní a změnou barvy prozrazuje, tedy as poslední dny září a musí se tak díti opatrně, by plody se nepomačkaly; v několika dnech dospívá k jídlu a dobře uloženo, vydrží svěží a při dobré chuti až do vánoc. Jinak arcit', když předčasně spadnou, což se velmi často stává, aneb z obavy, by se tak nestalo, předčasně se otrhají, zvadnou plody, nejsou tak chutny a vydrží sotva do konce října. Jest to velmi dobré jablko k snědku

a na trhu jest velmi hledáno. Dopravu snáší, i dalekou, velice dobře.

Bláha o něm poznamenal: Nejlépe se mu daří v polohách vyšších, třeba i drsnějších, v písčité a křemenité půdě se plody nevyvinou.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji pěstuje se pod jménem Řehtáč soudkovitý čís. 286.

Popisy lze nalézt: Thomayer České Ovoce čís. 47, Moravské Ovoce čís. 11 Řehtáč soudkovitý; Handbuch der Obstkunde čís. 33, E. Deut. Apfelsorten čís. 71, Deut. Obstsorten, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 21, všude Prinzenapfel, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 270 Melon; Jankowski Sad i ogród cwocowy str. 356 Książęce cz. Melonowe.

Další známá vedlejší jména: Drkáč, Drkavka, Hrkáč, Hrkalka, Jelení nos, Kozary (na Moravě), Kozí nos, Ovčí hubička (těch mnoho), Soudek, Sterchač (Morava), Zaječí hlava, Strepita striata, Książęce, Ropotač, Princ, Ananas A., Berliner Hasenkopf, Bunter Langhans, Englischer Flaschen A., Fränkischer Nonnen A., Hasenkopf von Lübben, Nonnentüte, Prince (P. de), Prinz, Prinzen A., Rotgestreifter Schlotter A., Schlotter A., Schlotter A. v. d. Flees, Trompeter A. —

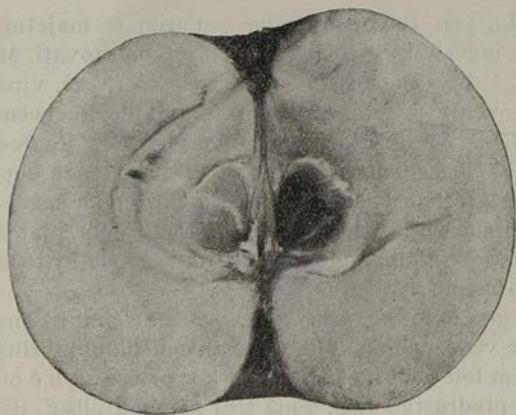
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

□
D) JABLKA.
čís. 17.

REDEROVA RENETA.

REDERS GOLDRENETTE.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

REDEROVA RENETA.

Domovem krásného tohoto jablka jest Bavorsko, kdež podařilo se majetniku školek, J. Rederovi, v Mellrichstadtu z jader v roce 1869 zasetych je vypěstovati. Mateční strom dal první plody roku 1882. V širší známost uvedeno bylo na říšské, v roce 1888 ve Vídni pořádané ovocnické výstavě, kdež velikostí a krásou vzbudilo všeobecnou pozornost. Tehdejší doporučení, že jest to zimní, prvotřídní jablko na stůl a že předčí Zlatou parménu velikostí a krásou, přispělo nemálo k jeho rozšíření. Škoda, že doporučení ono se zcela správným neosvědčilo, jest sice překrásné, velikou ozdobou každého ovocného sadu, není však tak chutné, nemá vůbec chuti renetové a pak vydrží jen do konce října. Jest toho jen litovati při té kráse plodů a plodnosti stromů; byla by to od-růda, kterou by bylo pěstovati největší měrou.

Na Chlumecku pěstuje se již více než 20 let a stromy z prvních let velmi již zmo-hutněly. Rostou v půdě, kde jest ornice velice mělká, pod ní do značné hloubky žlutá, šterkem promíšená hlína, která v suchém letě ztverdne na kámen a v poloze úplně ote-vřeně. Stromy rostou velice zdravě a předrůstají jiné, aniž trpí nějakou plísní, listy a plody jsou úplně čisty. Stromy vysokokmenné hodí se do každého polního sadu, alejí, svým vzrůstem hodily by se též i na silnice, ale tam překrásné plody svádějí k mlsání. K pěstování krsků nutno užívatí stromků na jáncatech šlechtěných, na pláňkách a du-zenách nelze jich v patřičných mezích udržeti.

REDEROVA RENETA.
REDERS GOLDRENETTE.

Jejich vzrůst jest již ve školce velmi bujný a nápadný, rostou kolmo vzhůru, zimou naprosto netrpí a velikými, tmavě zelenými listy liší se od ostatních. Také i kůra kmene a větví vyznačuje se nápadnou, zdravou zelení. Později, když na místo byly vysázeny, nemírní se jich vzrůst a rozvětvují se rychle v mohutné, vysoké, kulovité koruny, jichž vedlejší větve se později rozkládají. Roditi začínají velice brzo, již i stromky ve školce, přes bujný vzrůst rodí krásné plody. Plodnost jest ob rok velmi hojná, stálá a málo kdy se stane, by aspoň částečně plodů nedaly.

Letorosty narůstají dlouhé a silné, později kratší a slabší, mírně se křiví, pod oky lehce se prohýbají a černavě šedá plst' je sem tam, zvláště ke špičkám pokrývá; po setření této se málo lesknou, barvu mají zelenou, na slunečné straně více nahnědlou, dolejší část bývá stříbřitě mramorována a žlutavé tečky rozptyluji se nenápadně a jen jednotlivě sem tam. Malá, krátká, tupě trojhranná oka přiléhají, šedá plst' je pokrývá a jsou na patkách mírně vyduťtých, širokých, s třemi žeběrky, z nichž střední bývá pod okem malinkým hrotem ukončeno. (Viz obraz.)

Největší, hrubé, tvrdé, tmavě zelené, ze spod ochmýřené, na dél i šir prohnuté listy nalézají se u spodu letorostu a jsou až 120 mm dlouhé, 90 mm široké, vejčité a mají krátkou špičku, bývají nepravidelné, po jedné straně mohutněji vyvinuté, kraje mají velmi hrubé, dvojmo pilovitě zubaté a řapíky, které rudnou, chloupkované, as 30 mm dlouhé a kopinatými palisty opatřené, dále ke konci letorostu jsou menší, až malé, poměrně kratší a přikrouhlé. Na větvičkách plodonosných jsou však větší, až 145 mm dlouhé, 90 mm široké, kraje mají o něco drobněji nestejně zubaté, řapíky delší a bezpalisté.

Stromy vykvétají 4.—5. den jablonového květu, kvetou vždy velice hojně a zcela mdle zarůžovělá poupata dodávají jim v rozpuku bělavého, mdle narůžovělého vzhledu. Jednotlivé, miskovité, as 56 mm, po rozložení až 66 mm široké květy mají barvu bílou a zcela nepatrně bledě růžově stíněnou, sestaveny jsou z plátků širokých, dlouhých a lžičkovitých tak, že vzájemně se dosahují. (Viz obraz.)

Příložený barevný obraz zhotoven byl dle plodů s vysokého, v okresní školce v Chlumci n. Cidl. rostoucího, as 20letého stromu. Poměr výšky k šířce jeví se as 66 × 80 mm při váze 180—200 g. Jsou to plody průměrné velikosti, najdou se však mezi nimi až 90 mm v průměru mající, při váze 250—280 g. Při velké úrodě zůstávají o něco menší, as takové, jak nejmenší plod barevného obrazu znázorňuje. Pěkný, pravidelný tvar málo se mění, jen málokteré plody bývají více kulovité. Jedna strana plodu bývá o něco nižší.

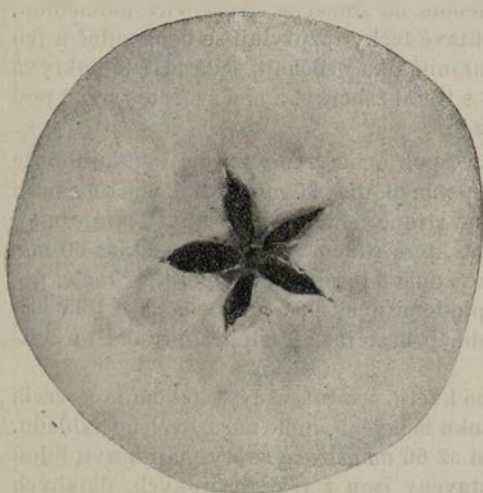
Široce, jako u Blenheimské renety otevřené, zelené a u spodu chloupkované kališky, sestavené z ústů dlouze špičatých a širokých, které u spodu k sobě nepřiléhají, vztyčují se a přischlé špičky mají ven převíslé, vězí v jamkách širokých a mělkých, mnohdy jako vykroužených, také i velice mírně žebérkatých; vznikající zde plochá žeběrka buď se ihned na okraji jamky ztrácejí, tak že jest kulatost průřezu zcela pravidelná, aneb táhnou se zcela ploše přes celý plod, zcela mírně jej hranatíce; největší plody bývají často nerovné a i stlačené.

Největší plody mívají jen krátké stopky, kdežto plody průměrně velké a menší mají je dřevnaté, rezavě žlutavé, uprostřed slabší a as tak dlouhé, že úroveň jamky o 5—12 mm přečnívají, vězí v jamkách širokých, hlubokých a dole paprskovitě porezavělých. Kraj jamek bývá pravidelný, mnohdy i nerovný.

Plody na stromech jen září, mají slupku něžnou, lesklou, hladkou, až kluzkou, jako sláma zažloutle bělavou a velká část, zvláště na slunci se skvěle, jako mramorované

karminově červená a jest tmavěji, jakoby natečkovaná pruhována; pruhy rozptylují se tečkovitě i na stranu zastíněnou. Velmi jemné, šedé, však bílé vroubené, v červení nápadné tečky rozptylují se hojně po celém plodu, v žluté barvě se ztrácejí a ke kalichu se mění v jemné, bělavé pihy; mnohdy vyskytne se sem tam rzivá bradavice neb větší, rzivá skvrna. Plody zcela neb z větší části zastíněné zůstávají jen více žlutavé. Při bedlivém pozorování seznáme, že slupka blíže stopky bílé prokvétá.

Po rozkrojení libě zavoní. Dužninu mají bílou, zcela málo žlutavě se měnící, přímo pod červeně zbarvenou slupkou růžově nadechlou, jemnou, měkkou, dosti šťavnatou, chuť zasládle navinulou, dobrou, však bezkořennou, již schází renetová příchut.

Podkališní rourka bývá široce a krátce kuželovitá, také i krátce nálevkovitá. Od ní se táhnou žlutavá, jaderník obklopující vlákna; ten má malou, dutou osu, těsná, hladká, i na přič jemně natrhaná pouzdra, v nichž bývá po jednom až dvou nápadně velkých hnědých jadrech. (Viz obraz.)

Češe se, když se na stromech skvěle vybarví, obvykle tedy as v druhé polovici září, načež začátkem října k jídlu dospívá. Musí se pak as ve třech nedělích spotřebovati, ztrácí potom lesk, barva ztmaví, dužnina moučnatá a plody napříč praskají. Jen jednotlivé plody vydrží výjimkou do Vánoc. K zasilání češe se před úplným dozráním, a aniž vadlo, snáší výborně dopravu. Za stolní jablko má cenu nevalnou, což nutno přičítati také okolnosti, že právě

v čas ten nejlepší hrušky zrají a po těch jablka nechutnají; jest však stolu velikou ozdobou. Za to v kuchyni a k sušení loupáního zboží bude jednou velice hledáno, nehnědne po rozkrájení a zůstane velmi dlouho úplně bílé.

Popisy lze nalézt: Časopis Českých Zahradníků 1887 str. 258, Rederova zlatá reneta, Ovocnické Rozhledy 1911 str. 237, Rederova reneta; Pom. Monatshefte 1885 str. 225, Reder's Goldreinette.

Vedlejších jmen nemá.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

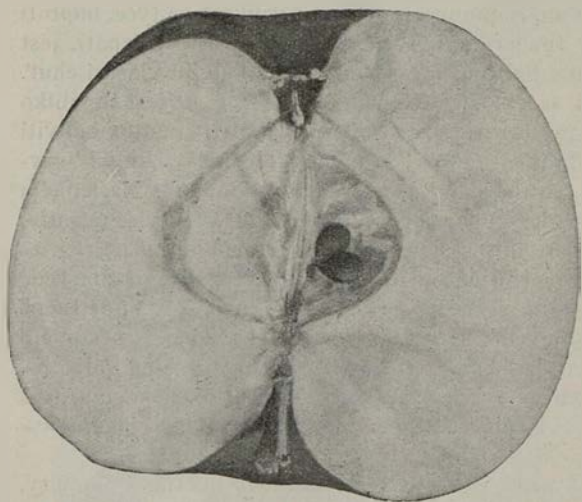
□
D) JABLKA.

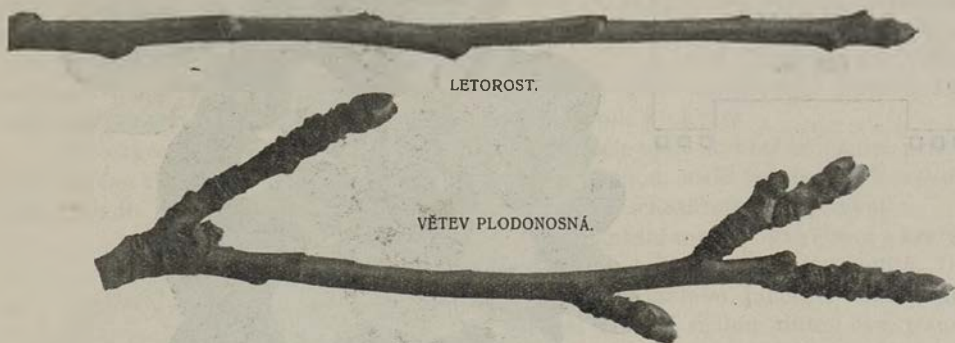
Čís. 18.

VELKOVÉVODA
BÁDENSKÝ.

GROSSHERZOG FRIEDRICH VON BADEN.

VELKOVÉVODA BÁDENSKÝ.

Nové, posud málo známé jablko, které vypěstoval dvorní zahradník Fiesser v Baden-Badenu v roce 1894 z jádra Bismarkova jablka a odevzdal je veřejnosti pod jménem Kalvill Grossherzog Friedrich von Baden, při čemž doprovodil je v časopise „Möller's D. Garten-Zeitung“, 1898, str. 152, slovy: „Kalvil velkovévody Bedřicha Badenského podobá se tvarem a barvou Kalvilu bílému zimnímu, ale nemá tak rázovitých žeber. Jest veliké, lesklé, oranžově žluté, na slunci lehce zarudlé, chuti sladké a příjemné. Zraje v říjnu-prosinci. Výborná tato novinka zasluhuje pro svoji podobnost s Kalvilem bílým zimním, pak pro neobyčejnou plodnost největšího rozšíření.“

Slova tato osvědčila se pravdivými, co plodnosti stromů a velikosti se týče, naproti tomu hodnota jeho velice zklamala. Jména „kalvil“ nelze mu naprosto přiznati, jest prostě navinulé bez aroma a schází mu balzamická, výborná, jen kalvilu vlastní chuť. Ani německé spisy toho netají a praví, že k označení jeho hodnoty stačí, že jest to jablko jen pro trh a ozdobu a není správně prodávati je pod jménem „kalvil“, natož mluvit o tom, že by Kalvil bílý zimní nahraditi mohlo, z příčiny té název „kalvil“ vynechaly a změnily jeho jméno na „Grossherzog Friedrich von Baden“. Následkem prvního doporučení velice se rozšířilo, tak že dnes není větší zahrady, kde by se nenašlo.

Dle dosavadních zkušeností daří se mu nejlépe v těžších půdách a možno říci, že stromky v obyčejné, polní půdě rostoucí přinášejí sice menší, však sličněji zbarvené a jadrnější plody, které pod slupkou tolik nekřenčí a déle vydrží, kdežto v půdě tučné narostou plody veliké, však pod slupkou velice křenčí a velmi rychle se kazí. K pěstování stromů vysokých se nehodí, zato však lze doporučiti pěstování krsků nejen volně rostoucích, nýbrž i pravidelně vedených ve tvaru každém, i nejmenším, každému, kdo v krátkém čase a na malé prostora hledí dosíci velkého množství ovoce k rychlému prodeji, na jakost při tom nehledě.

Ve školkách roste velice bujně a přece pokrývá se roční dřevo květními poupaty, rozvětňuje se v korunu, ať již stromu vysokého nebo bezkmenného, vysokou, s větve mi hojně plodonosnými větévkami obrostlými. Roditi začínají 2.—3. rokem a plodí ob rok velice hojně. Stromy i plody jsou veškery plísňě prosty a vždy čisty.

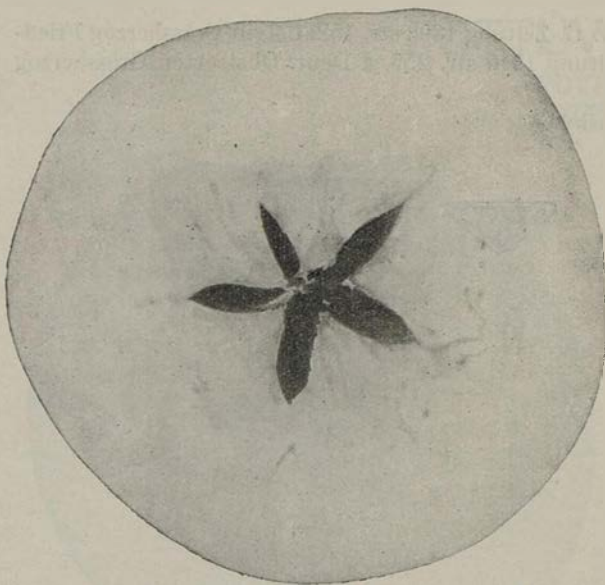
*VELKOVÉVODA BÁDENSKÝ.
GROSSHERZOG FRIEDRICH VON BADEN.

Letorosty narůstají dlouhé a štíhlé, ke konci slábnou, mírně se kříví, pod oky zcela málo se prohýbají, jsou úplně hladké, bez plsti, lesknou se velice málo, barvy jsou světlé, nahnědle zelenavé, na slunečné straně světle nahnědlé a z velké části, zvláště na spodní, stříbřitě mramorované; větší, málo vyvstálé, žlutavé tečky rozptylují se řídkce a ne-nápadně.

Pěkně silně vyvinutá, jak dlouhá, tak široká oka, z nichž mnohá ještě během léta v květní poupata se mění, přiléhají, šedá plst' je pokrývá a jsou na patkách do výše ok vydutých, zcela kratinkých, prohnutých a širokých, s třemi žeběrky, z nichž prostřední ukončuje pod okem malinký hrot; ku konci se žeběrka prodlužují a letorosty mírně hranatěji. (Viz obraz.)

Největší, as 100 mm dlouhé, 68 mm široké listy nalézají se na spodu letorostu, mají tvar eliptický a pěkně vytažené špičky; mnohdy bývá jedna strana na úkor druhé o něco mohutněji vyvinuta. Ostatní listy bývají menší, vesměs mají barvu tmavě zelenou, povrch hrubší, spodní stranu jemně plstnatou, kraje hruběji dvojmo zoubkované a zoubky okrouhlé, řapíky 23—25 mm dlouhé, chloupkované a malými, kopinatými palisty opatřené. Na větvích plodonosných jsou listy mnohem delší, stejné šířky, mají kraje drobněji a více pilovitě zoubkované a delší řapíky.

Stromy vykvétají 2.—3. den jabloněvého květu, málo kdy zmrzájí a bledě karmínová poupata dodávají jim mdlé narůžovělého vzhledu. Jednotlivé, as 52 mm široké květy jsou bílé, něžně růžově stíněné a z vejčitých, vzájemně se dosahujících plátků sestaveny. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, dle plodů p. Fr. Slavíkem v Úřetích k účelu tomu věnovaných zhotovený, znázorňuje velikost plodů se zákrsku, které vážily 220—240 g. Mnohé jsou o něco menší, jiné opět větší, poměr výšky k šířce se mění a jeví se as 62×62 mm až 80×98 mm, tak že některé plody mají tvar zdánlivě vysoký, jiné jsou více sploštělé, vždy však se ke kalichu více zužují a ke stopce jsou širší.

Zelené, u spodu šedě chloupkované kališky zůstávají polotevřeny, až i otevřeny a sestaveny jsou z ústů širších, které u spodu mezi sebou úzké mezery nechávají, vztyčují se a přischlé špičky ven převislé mají, vězí v jamkách hlubokých, dosti ši-

rokých a pěkně žebnatých. Vznikajících zde pět žeber kraj jamky mnohdy více, jindy mírněji hrbolí, přes celý plod až do stopečné jamky se táhnou a kulatost průřezu mírně a nestejně, nikdy ne tak rázovitě jako Kalvilu bílého zimního hranatí. Některé z žeber bývá vyvinutější než druhé.

Velké plody mívají stopky kratší, že ani úrovně jamky nedostihují; menší plody mívají je o něco delší, vždy dřevnaté, zelenavé a chloupkované, vězí v jamkách hlubokých, širokých, zelenavých a porezavělých; rez rozptyluje se z jamek paprskovitě, často až po zhrbořeném kraji jamek.

Něžná slupka se leskne a bývá až kluzká, má barvu na způsob slámy žlutou, na straně zastíněné zelenavě, na slunečné více žlutou a mnohdy, ne však vždy, něžně červenavě nadechlou, neb jen jako červenavým závojem zastřenou. Jemné, bělavě, dilem i rzivě a bělavě, na slunečné straně červenavě vroubené tečky rozptylují se zcela nenápadně na dolní části plodu řidčeji, na hornější části hustěji a mění se na temeni v bělavé, jemné pihy.

Po rozkrojení dužnina slabě zvoní, jest zažloutle bělavá, dosti šťavnatá a jemná, měkká, až řídká a má chuť prostě navinulou, beze vši jiné příchuti.

Od široce kuželovité, podkališní rourky táhnou se zelenavá, jaderník obklopující vlákna; jaderník mívá velikou dutou osu, do které se prostranná, po stěnách hojně a široce natrhaná pouzdra široce otvírají, také bývá i široce otevřen; každé pouzdro chová po dvou až třech malých, krátkých, pěkně světlehnědých jádrech. (Viz obraz.)

Plody vyvinují se velice rychle, bývají již v druhé polovici září úplně vyvinuté a v ten čas se česají; mnohdy jsou v době té již i k snědku vyspělé, nevydrží pak dlouho a musí se do konce října spotřebovati neb prodati, trátí pak hned chuť, křenčí, moučnatí a kazí se.

K snědku máme v ten čas chutnějších druhů na vybranou, jest však ozdobou stolu a pro trh veliké a pěkné. K zásilkám musí se, vzhledem k něžné slupce, velmi pečlivě baliti.

Popisy lze nalézt: Möller's D. G. Zeitung 1898 str. 152. Calvill Grossherzog Friedrich von Baden, Deut. Obstbauzeitung 1910 str. 259, a Deut. Obstsorten Grossherzog von Baden.

Vedlejší jméno: Kalvil bádenský. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

D) JABLKA.

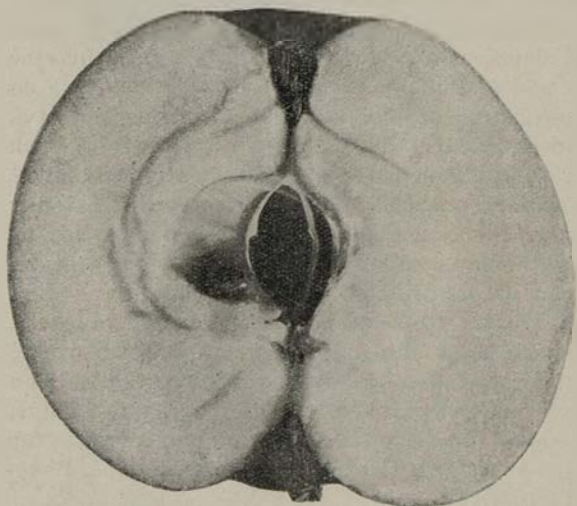
Čís. 19.

POTTŮV JADERNAČ.

POTT'S SÄMLING.

POTT'S SEEDLING.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

POTTŮV JADERNÁČ.

Dle všeho pochází z Anglie, kdež platí za druh z nejvýnosnějších pro pěstování ve velkém. Také i u nás osvědčilo se velice a ukázalo se nejlepším z celého množství velmi sobě podobných anglických odrůd, má však s nimi na neštěstí stejnou vlastnost, že dlouho nevydrží. Kdyby toho nebylo, nebylo by ani možno přáti sobě většího a krásnějšího jablka, které jest zároveň i zcela dobré. Z příčiny té lze je tudíž doporučiti k pěstování ve velkém jen tam, kde odbyt velikého množství ranného ovoce jest zajištěn; v malém pak nemělo by scházeti v žádné, ani nejmenší zahradě. Není hned druhého, které by za tak skrovných požadavků skýtalo již v třetím, jednotlivě již v druhém roce užitku. Nadto plody jsou veliké, bez drobtiny, krásné, žluté barvy a což hlavní, vždy úplně čisty.

Zevrubnějších zkušeností, za jakých poměrů a v jaké půdě nejlépe se daří, dosud není. Stromy, které k popisu tomuto slouží, jsou as dvacetileté, rostou v praobyčejné půdě, na níž jest jen mělká ornice a pod ní žlutá, šterkem hojně promíšená hlina do značné hloubky. Půda pod nimi se vzdělává, občas hnojí a slouží polnímu hospodářství. Když se daří výborně v této půdě, bude se zajisté a tím lépe dařiti v lepších, zahradních půdách. Polohu nutno voliti proti větrům chráněnou, plody sice na stromech pevně drží, leč přes to větší větry škody nadělají. Na místech chráněných lze pěstovati i stromy vysoké, lépe však pěstovati volnému vzrůstu ponechané krsky, dle hodnoty půdy na duzenách neb na jánčatech šlechtěné. Přízpůsobí se hravě každému, uměle vedenému, i nejmenšímu tvaru, řezem nelze na něm nic zkaziti, plodí beze všeho dále.

Ve školce vyznačují se zdravým, sporým vzrůstem, na způsob Ananasové renety rašice silnými výhony, které po stranách hojně obrůstají. Rozvětvují se v libovolné výšce hustě v koruny prostřední velikosti, spíše menší, kulovité, větve se však pod tíhou plodů sklánějí. Ploditi začínají druhým až třetím rokem, plodí ob rok velice hojně, mezi tím méně a plody jsou všechny téměř stejné velikosti. Zvlášť milý vzhled poskytují malíčké, ve školkách ještě se nalézající krsky, často až od země plody obalené. Rakovina, ani plíseň nebyla na nich dosud pozorována.

Narůstající letorosty, kterých k žádným jiným přirovnati nelze, jsou krátké, silné a zbaňatělou špičkou ukončeny, kříví se velice mírně, pod oky zcela málo se prohýbají

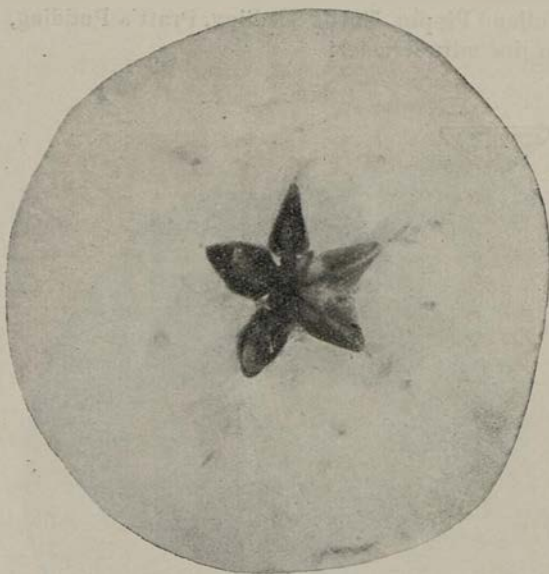
POTTŮV JADERNÁČ.
POTT'S SÄMLING. — POTT'S SEEDLING.

a šedě černavá plst' je jen místy pokrývá, jinak jsou plsti prosty. Po otření této se dosti lesknou, mají barvu červenavě hnědou, která ve stínu zeleně prokvétá; stříbřitý, lehký závoj větším dílem je pokrývá a žlutavé tečky rozptyluji se zcela nenápadně a řídkce.

Užší, podlouhlá, velká oka přiléhají a šedá plst' je pokrývá, jsou na patkách velmi širokých a tak zbaňatěle vydutých, jak u žádné jiné odrůdy se nevyskytuje; patky mají po stranách zcela krátká žebérka. Poměrně malých, u spodu vejčité zúžených a dílem šedou plstí pokrytých květních poutat, vyvíjí se mnoho. (Viz obraz.)

Největší listy na letorostech bývají as 100 mm dlouhé a 80 mm široké, přikrouhlé, s krátkou, dolů a na stranu přihnuto špičkou, ostatní jsou menší, mnohdy i vejčité, mají kraje nestejně dvojmo zoubkované a to tak, že jeden vroubek jest větší, druhý menší; mají chloupkované řapíky 30—35 mm dlouhé a maličkými palisty opatřené; listy jsou vesměs tupé, nelesknou se, mají barvu světleji zelenou a zespodu jsou chloupkované, na větévkách plodonosných bývají delší, užší a mají delší, slabší řapíky.

Stromy vykvétají 2.—3. den jabloňového květu, kvetou vždy velice hojně a růžová poupata dodávají jim v rozpuku něžně narůžovělého vzhledu. Jednotlivé, asi 47—50 mm široké květy sestaveny jsou z plátků bílých, něžně růžově stíněných a vzájemně se dotýkajících. Snášejí jarní nepohody zcela dobře a málo kdy zmrznou, čímž se stálá plodnost vysvětluje. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, k jehož zhotovení sloužily plody s volně, v okresní školce Chlumecké rostoucích krsků, znázorňuje velikost plodů prostředních, vážících 220—230 g, valné množství jest větších, až 290 g těžkých. Mnohé mají tvar více sploštělý, jsou k temeni více než dole zúžené, mají téměř široké a poměr výšky k šířce jeví se as 74×100 mm, jiné jsou zdánlivě vysoké, k temeni ještě zúženější a dole širší, tak že poměr jeví se as 88×93 mm.

Kališky mají zavřené, u spodu zelené, málo chloupkované, sestavené z ústů širokých, které se u spodu tisní, vztyčují, proti sobě kloní a suché špičky ven zmateně převíslé mají a vězí v jamkách hlubokých a širokých s drobnými záhyby; vznikající zde široká, zcela plochá žebra kraj

jamky hrbolí, přes celý plod zcela ploše se táhnou, kulatost jeho mírně hranatější a končí se v jamce stopečné, jejíž kraj někdy více, jindy zcela nepatrně hrbolí. Jedna strana bývá vždy o málo nižší.

Silné, dřevnaté, také i polozdužné, řídkce chloupkované, zelenavé a přilhnělé stopky jsou mnohdy jen as 8 mm dlouhé, jindy sotva že úrovně jamky dosahují, zřídka kdy ji přečnivajíce, vězí v jamkách hlubokých, zelených, vnitř perezavělých a rez rozptyluje se krátce kolem.

Plody na stromech jsou velmi jemně ojiněny, mají slupku velmi jemnou, lesklou, až kluzkou, krásně jako sláma žlutou, ve stínu bělavě mramorovanou, slunečnou stranu více žlutou, až i něžně lehce zardělou, mnohdy též, však jen jako nadechle žíhanou; zcela jemné, šedé, bělavě vroubené tečky rozptylují se jen řídké. V okolí kalicha nalezne se mnohdy kruhovitě nastříknuta, velmi jemná, čárkovitá rez.

Zcela měkká, kyprá, velmi jemná, šťavnatá dužnina má barvu bílou, pod slupkou více bělavě zažloutlou, chuť libě zasládle navinulou, lehce kořeněnou, dobrou, až i velmi dobrou.

Široce kuželovité podkališí dosahuje až na špičku jaderníka. Od něho se táhnou zelenavá, jaderník často i dvojitě obklopující vlákna; jaderník má osu široce dutou, do níž se prostranná po stěnách velice málo natrhaná pouzdra úzce, také i široce otvírají; každé pouzdro chová po jednom až třech poměrně malých, pěkně hnědých jádrech. (Viz obraz.)

Uzrává poslední dny září a v dobu tu se také češe. Musí se tak díti však opatrně, poněvadž na něžné slupce jest každé pomačkání znáti. Na loži nehnije, jako některé druhy jiné a vydrží při šťávě a dobré chuti do konce října, ano i o něco déle.

Jest to krásné, veliké jablko, na trh a k snědku velmi dobré. K zasilání nutno je však velmi opatrně baliti.

Popsáno před lety v Časopise Čes. Zahradníků.

Z vedlejších jmen jsou známa: Holland Pippin, Nott's Seedling, Pratt's Pudding, také i Dean's Codlin, ačkoliv jméno to jiné odrůdě náleží.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

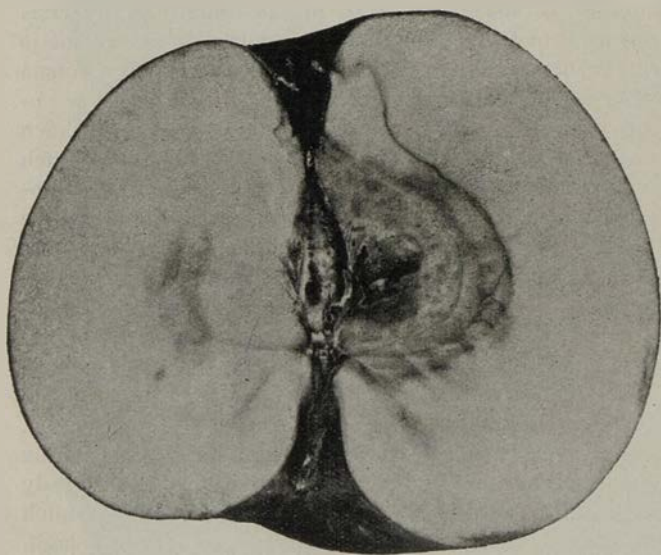
□
D) JABLKA.

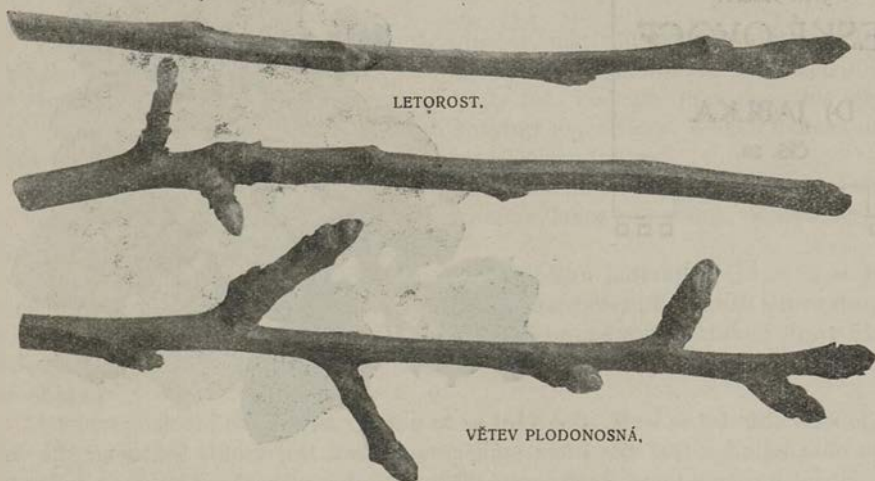
Čís. 20.
□ □ □ □ □ □

CÁŘ ALEXANDR.

KAISER ALEXANDER.
EMPEREUR ALEXANDRE.

CÁŘ ALEXANDR.

O jeho původu není nic určitého známo, má se však za to, že pochází z okolí Moskvy, kdež as koncem osmnáctého století vyrostlo a pod jménem Aporta známo bylo. Leroy ve svém spise Dictionnaire de Pomologie praví, že přenesl je majetník školek M. Lee v roce 1817 do Anglie, nazvav je Alexander I., odtud rozšířilo se po ostatních středoevropských státech. Poděbradský děkan Rössler obdržel odrůdu tuto v roce 1828 od Liegla a měl ji ve svém seznamu pod čís. 458. Dle toho lze předpokládati, že on byl as prvním, který odrůdu tuto u nás rozšiřovati počal. Že tak se rozšířilo, že nalezneme je v přítomné době v každé osadě, v každém sadě, toho příčinou jest jeho velikost a krásná barva. Každý má rád plody veliké k jich vnitřní hodnotě nehledě a tak rozšíří se podobná odrůda beze všeho doporučení od zahrady k zahradě, tak že pěstuje se v Čechách ve všech obvodech. Také i výstavy, na kteréž se jen největší a nejkrásnější, na krsech vzrostlé plody přinesou, přispívají nemálo k dalšímu šíření. Záliba v něm začíná v posledních letech valně ochabovati, plísňe nemilosrdně je znešvařují, tak že mnohdy nelze čistého plodu nalézt; také okolnost, že ve vlhkých letech plody na stromech a po otrhání na loži hnijí, ubírá chuti k dalšímu sázení. Přes všechno to zůstává však posud nejhledanějším, jablkem.

Daří se mu sice všude dobře, však nejstálejší a nejjadrnější plody dává v chladnějších, výše položených místech, kdež jich plíseň tak nenapadá a tak příliš nehnijí jako v teplých rovinách. Místo má se mu vykázati v půdě sušší, ať již těžké neb lehčí a bylo pozorováno, že v půdě slinovitě, opukovitě, vůbec na vápno bohaté, tolik nehnije. Se zřetelem k velikým plodům, které silnější vítr hromadně shazuje, má se voliti poloha proti větrům chráněná, třeba, jak již podotčeno, vysoko položená; malé zavřené zahrady taktéž mu nesvědčí, strom v nich rakovati. V rovinách daří se mu nejlépe v polních sadech, alejích, na silnici se pro svoji do šířky rostoucí a sklánějící se korunu nehodí. V domácích zahradách jest lépe voliti proň tvar krsků buď volně rostoucích neb i uměle vedených a dá se každému, i nejmenšímu tvaru přizpůsobiti; stromky musí však býti šlechtěny na jánčatech, k výchově palmet také i na duzenu. Podobné stromy vděčí se překrásnými velikými plody. Za přiměřených poměrů zůstávají stromy až do pozdního

CÁR ALEXANDR.
KAISER ALEXANDER. — EMPEREUR ALEXANDRE.

stáří úplně zdravé, svěží a nezmrzají, zato však přepadá je, zvláště ve vlhkých letech, plíseň, která nejen listy poškozuje, nýbrž i plody velice znešvaruje a jest příčinou rychlého hnití plodů. Proti zlu tomu má se včas stříkáním známou bordeauxskou jichou zakročit. Krsky začínají plodit velmi brzo, stromy vysoké čtvrtým až pátým rokem po vysazení. Plodí hojně, nikdy přespříliš, tak že se plody stejněji vyvinou, jeden rok více, druhý méně, někdy i nic. Ve školkách rostou stromky taktéž zdravě a bujně a že vyvinou kmínky hojně kratších, postranních výhonů, není nutno příliš je zkracovati. Na místo vysazený, rozvětvují se mohutně v koruny dosti veliké, zprvu pěkně vzhůru jdoucí, pak se postranní větve kladou, slabší dolů se sklánějí a vyznačují se pěknými, velikými listy. Letorosty narůstají dlouhé a silné, křiví se, pod oky sotva zřetelně se prohýbají a velmi jemná plst' je celé řídce pokrývá, po ořtění této se zcela málo lesknou, jsou velice jemně svraskalé, mají barvu červenavě nahnědlou, ve stínu zelenavou, na slunci tmavší; podlouhlé, žlutavé, zřetelné tečky se všude dosti hojně rozptylují. Pěkně vyvinutá, tupě zakončená oka špičkami zcela nepřiléhají, mají šupiny červenavé, jen málo plstnaté a jsou na patkách do výše ok vyduťtých, širokých, s třemi mohutnějšími žeběrky, která se hluboko táhnou a letorosty zvláště ke koncům mírně hranatější. Krátce baňatá květní poupata mají šupiny hnědě červenavé a jen po špičkách plstnaté. (Viz obraz.)

Listy na letorostech jsou silné, jako kožené, tmavě zelené, zespod méně vlnité, veliké i malé, největší až 115 mm dlouhé, 80 mm široké, tvaru vejčitého, s krátkou špičkou; kraje mají nepravidelně, hrubě, dvojmo vroubkované a řapíky 25—30 mm dlouhé, mnohdy kopinatými palisty opatřené. Na větévkách plodonosných bývají listy až 140 mm dlouhé a 75 mm široké, kraje mají taktéž hrubě, však ostřeji vroubkované a řapíky až 40 mm dlouhé.

Stromy vykvétají 2.—3. den jabloňového květu a nekvetou nikdy přílišně, málo kdy v ten čas zmrzají a mdle bělavá, spíše zelenavá a zcela málo zardělá poupata dodávají jim v čas rozpuku vzhledu zcela mdlého. Jednotlivé, miskovitě, as 50 mm, po rozložení až 60 mm široké květy sestaveny jsou z plátků člunkovitých, bílých a velice málo růžově stíněných, takže se tyto vzájemně nedotýkají. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz dle plodů p. Bolonským, obchod. s ovocem v Kolině, k účelu tomu věnovaných, znázorňuje průměrnou velikost plodů se stromů vysokých. Byly 260 g těžké a poměr výšky k šířce jevil se as 81 × 96 mm. Mnoho plodů jest menších, také i větších a zákrsy, zvláště věncoví neb palmety skýtají plody až 500 g těžké. Tvar mění se jen tak, že některé jsou nižší a ke kalichu více zaokrouhleny, jiné vyšší a k temeni se více zúžují; jedna strana bývá o málo nižší.

Polootevřené, neb zcela otevřené, zelené a šedě vlnité kalíšky sestaveny jsou z ústů užších a delších, které dole k sobě nedosahují, nemnoho se vztyčují a přischlé špičky ven přehnuté mají, vězí v jamkách hlubokých a dosti širokých, široce a zcela ploše žebérkatých; žeběrka táhnou se zcela nenápadně přes celý plod, aniž by kulatost jeho porušovala; málokteré plody najdou se více zhranatělé.

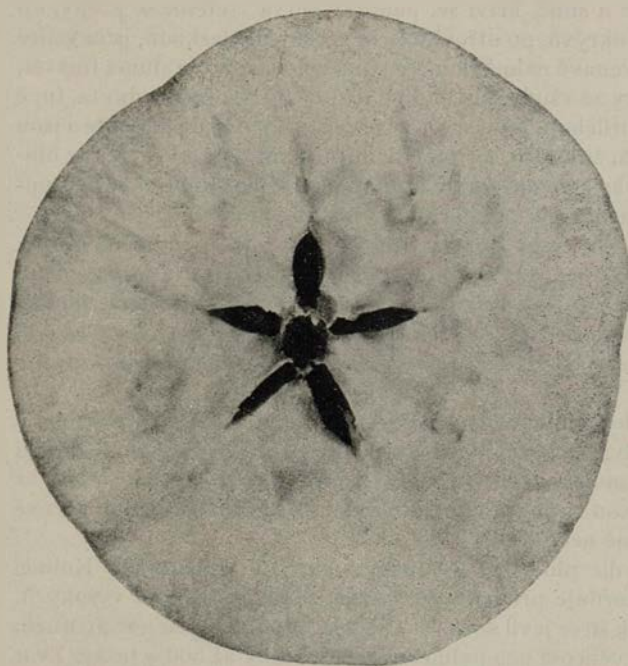
Dosti silné, dřevnaté, zahnědlé a chloupkované stopky vězí v jamkách širokých, hlubokých, krátce paprskovitě porezavělých a jsou as tak dlouhé, že úrovně jamek plodů velkých sotva dosahují, úroveň jamek plodů malých o 9—10 mm přečnívají.

Lesklá, kluzká, jemná slupka má barvu bělavě zelenavou, po několika dnech slámově bílou neb slámožlutou, ve stínu však zeleně prokvétá. Plody bývají až na malou část kolem kalicha, jiné jen zcela a mnohé právě jen tam, kde je slunce ožehlo, skvěle karmínově, krátce i dlouze pruhovány a mezi pruhy o něco bledší červení jako nastříkané pokryty; pruhy rozptylují se pak natečkovaně dále. Velice jemně, rzivé, lleději

vroubené tečky se řídce rozptylují a v červené barvě se ztrácejí; na mnohých plodech bývá v okolí kalicha a i jinde stříknuta jemná rez.

Bílá dužnina pod slupkou maličko žlutne, také i pod silně červeně zbarvenou prokvétá růžově, bývá jemná, zcela měkká, šťavnatá a má chuť sladce navinulou a dobrou, schází jí však jakákoliv kořenitá příchut'.

Široce kuželovité podkališí sahá dosti hluboko; od něho táhnou se zelenavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má osu širokou a dutou, do níž se po stěnách napříč hojně natrhaná pouzdra užší neb širší šterbinou otvírají; každé pouzdro chová 1—2 poměrně malá, krátká, hnědá jádra. (Viz obraz.)

Nejlepší čas k česání jest konec září; opatrně se na hromady ukládá, načež as v polou října k jídlu dospívá, což se libou, silnou vůní prozrazuje. V pravý čas otrháno a v dobré místnosti uloženo vydrží, aniž vadlo, úplně svěží a při dobré chuti až do konce prosince. Vydrží sice i déle, trativšak chuť. Předčasně otrhané plody nenabudou nikdy skvělé barvy a zvadnou.

Jest nejhledanějším tržním jablkem a nádhernou stolní okrasou. V kuchyni jest velice oblíbeno a k sušení, poněvadž zůstává na vzduchu zcela bílé, výborně se hodí. K zasilání musí se opatrně baliti, na jemné slupce jest každé zmáčknutí znáti a pomačkané plody jsou velice neúhledné.

Bláha o něm napsal, že vyžaduje volného vzduchu, jinak že podléhá hnilobě. V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Cář Alexandř. 179.

Popisy nalézt lze: Thomayer, České Ovoce čís. 2, Ovoce Moravské čís. 12 Cář Alexandr; Handbuch der Obstkunde čís. 39, E. Deut. Apfelsorten čís. 273, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 23, Deut. Obstsorten, všude psáno Kaiser Alexander; Leroy Dictionnaire De Pomologie čís. 185 Grand-Alexandre.

Další známá vedlejší jména: Alexandr, Aport, Car Aleksander, Aport Imperator Aleksander, Megamila Alexandri, Albertin, Alexander, Alexandre, Aporta, Aporta Nalivia, Aubertin, Beauty of Queen, Belle de Bruxelles, Belle d'Orléans, Comte Woronzoff, Corail, Empereur Alexandre I., Emp. Alexandre de Russie, Emp. de Russie, Emperor Alexander, English King, Fin d'Automne, Grand-Alexander, Gros-Alexandre, Jolly Gentleman, Kaiser Alexander von Russland, Korallen Apfel, Phoenix, Pomona Britannica, Président Napoléon, Russian Emperor, Stoke Tulip, Wunder Apfel. —

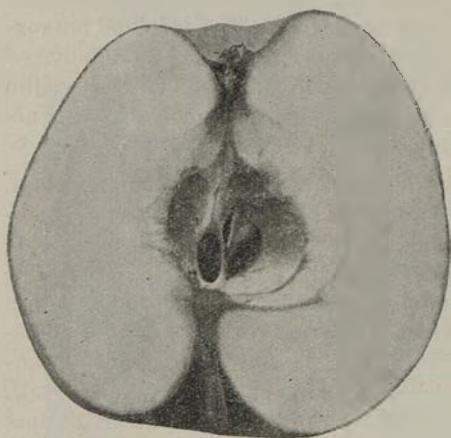
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE
□

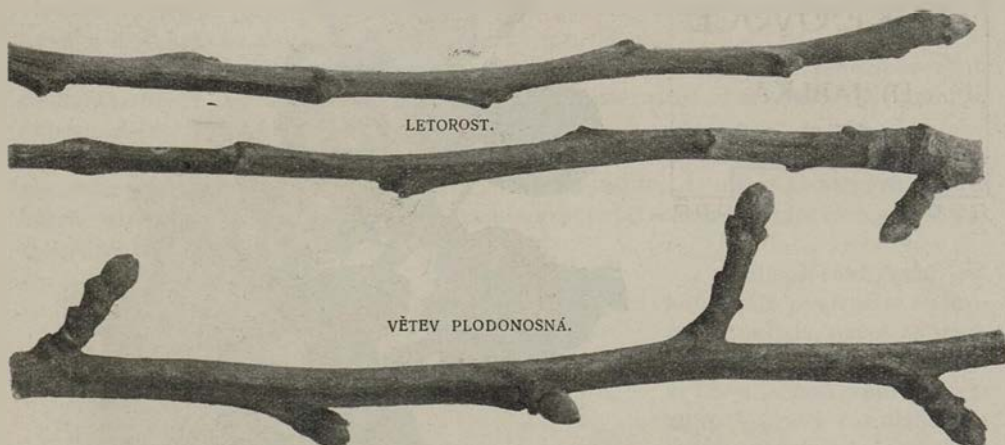
D) JABLKA.
čís. 21

GDANSKÝ HRANÁČ.

DANZIGER KANTAPFEL.
CALVILLE DE DANTZICK.

GDANSKÝ HRANÁČ.

O původu jeho nelze nic určitého tvrditi, nebyl a nebude také as nikdy již objasněn. Zápisky starých ovocnářů shodují se v tom, že kolébku jeho, aspoň dle jména, hledati dlužno v Pomořansku, odkudž bylo po celé střední Evropě a i dále již velmi dávno rozšířeno, čemuž také veliké množství vedlejších jmen nasvědčuje; francouzské spisy udávají tentýž původ. V Čechách pěstuje se as od pradávna, zápisu o tom sice nikde nenalézáme, ale nepopíratelní svědkové jsou mohutné, snad staleté stromy, v každé skoro osadě celých Čech roztroušené. Jediný záznam o něm učinil děkan Rössler ve svém soupise pod čís. 45 s poznámkou, že obdržel je v roce 1809 od Dr. Diela. Náš lid dal mu rozličná jména, na př. Hedvábné jablko — dle jeho něžné slupky, Jahodové a Malinové — dle příchuti, připomínající tyto bobule, Kardinálky — dle jeho harvy; na Moravě jim říkají Rybízové a Římské, místem ponechali mu jméno Dančík, zkomolenina to z německého Danzig. V poslední době nesází se již tak hojně jako dříve.

Daří se mu sice všude, však nejlépe v podhořích s ovzduším chladnějším a vlhčím, jsou-li proti větrům aspoň poněkud chráněna; za takových poměrů vyvíjejí se plody nejpěknější a nejchutnější. Půda se pro ně hodí jakákoliv, roste v půdě těžké stejně dobře jako v lehčí jílovité, i písčité, nepostrádá-li jen poněkud vlhkosti, daří se obzvláště v půdě slínovité. Toliko půda štěrkovitá, vysychavá mu neslouží, brzo v ní chřadne a rodí drobné plody. Hodí se hlavně do volných polních sadů, na pastviny a do zahrad domácích. K silnicím pro širokou korunu neradno je sázeti. Nejlepším tvarem jest vysokokmen nebo polokmen; k výchově krsků se méně hodí a kdo je chce co krsek pěstovati, musí použití stromků dle povahy půdy, na jánčatech neb duzenech šlechtěné a ponechati je volnému vzrůstu.

Ve školkách rostou stromky zdravě a bujně, pěkně do výše, později na místo vysázeny vzrůstají mohutně a rozvětvují se v korunu spletitou, hustě listnatou, zprvu kulovitou, později se spodní větve rozkládají do velké šířky, až i visí. Roditi začínají dosti brzo, jakmile poněkud odrostou, pak plodí každým druhým až třetím rokem dosti

GDANSKÝ HRANÁČ.
DANZINGER KANTAPFEL. — CALVILLE DE DANTZICK.

hojně, nikdy přespříliš, však naproti tomu zůstává mnoho drobných plodů; ostatní leta rodí méně, také i rok úhoří.

Letorosty narůstají dlouhé a silně, později, když stromy odrostly, kratší a slabší a ke konci slábnou; pod oky málo se prohýbají, červenavě šedá plst' je větším dilem lehce pokrývá a po ořtení jejím se lesknou; mají barvu červenavě hnědou, ve stínu bledší a spodní část jest jakoby stříbřitým závojem pokryta; rezavé, drobné tečky rozptylují se hojně a nenápadně po celém letorostu. Krátká, však široká oka přiléhají, šedá plst' je pokrývá a jsou na patkách o něco vyšších než oka, širokých, s mohutnějšími žeběrky, která se hluboko táhnou a letorost jaksi hranatější. Krátká a baňatá květní pou-pata pokrývá rovněž šedá plst'. Dvouleté i tříleté dřevo bývá zcela stříbřitým závojem pokryto. (Viz obraz.)

Největší, 90—100 mm dlouhé, 60—70 mm široké, silné, jako kožené, temně zelené a lesklé, na rubu vlnité listy nalézají se u spodu letorostu. Tvar mají kulatě vejčitý, kraje zdvižené a hruběji, hákovitě pilovitě zoubkované, řapíky as 25 mm dlouhé, s většími, kopinatými palisty.

Stromy vykvétají 5.—7. den jabloňového květu, nekvetou nikdy tak bohatě jako odrůdy jiné, což nemálo přispívá k stejnoměrnější a stálejší plodnosti. Jednotlivé, as 52 mm široké, bílé a něžné růžové stíněné květy sestaveny jsou z plátků vejčitých tím způsobem, že se vzájemně sotva dotýkají. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz zhotoven byl dle plodů p. Maruškou ze Svijan k účelu tomu věnovaných; znázorňují průměrnou velikost se starých, vysokých stromů a vážily 130—150 g. Mnohé jsou menší, jiné ještě o něco málo větší. Některé plody bývají sploštělejší, takže poměr výšky k šířce bývá as 62×71 mm a jedna strana vždy nižší, jiné mají tvar více kulovitý, takže poměr ten jeví se as 62×66 mm, a plodů, které by byly 70 mm vysoké a 80 mm široké, jest velice málo. Ke kalichu bývají vždy zúženější než dolů k stopce.

Zelené, šedě chloupkované, zavřené, také i pootevřené kališky, sestavené z ústů delších a užších, které se u spodu vzájemně dotýkají, proti sobě se kloní a přischlé špičky ven, často k jedné jen straně převísle mají a vězí v hlubokých, užších, pěkně žebnatých jamkách. Vznikající zde žeběrka, z nichž obyčejně některé bývá mohutnější, táhnou se přes kraj jamky ostřeji, dále přes plod až do stopečné jamky plošeji, takže kulatost průřezu mírně hranatější a i tlačují; po některém z těchto žeber táhne se mírně, svérázně vyvstalý, zaostřelý šev.

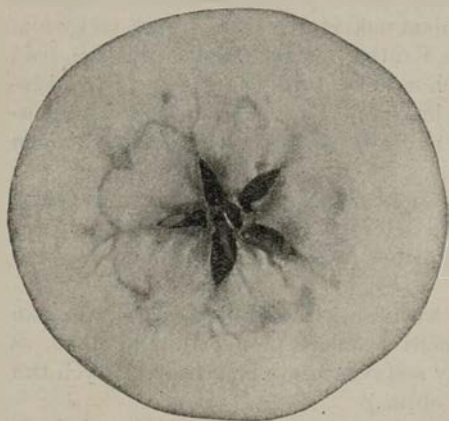
Tenké, dřevnaté, chloupkované, zelenavé a zahnědlé neb rudohnědé stopky bývají tak dlouhé, že dosahují as úrovně jamek, jen plody malé mají je o něco delší; vězí v hlubokých, často některým, sem tam se táhnoucím žebérkem zúžených, paprskovitě porezavělých jamkách.

Na stromě pěkně ojiněné plody mají slupku lesklou, kluzkou, barvy bledě světle zelenavé, později citronově žluté a zeleně prokvétalé. Mnohé plody jsou však cele krásně krvavě, červeně, některé v červeném temněji žíhané, na jiných zastíněná strana, často i polovice plodu, neb tam, kde list přiléhá, zelenavě žlutě prokvétá; žlutavé, velmi jemné tečky rozptylují se nenápadně, však hojně, po celém plodu a bývají ve spodní barvě nahnědlé neb červenavé; sem tam, ač zřídka, stříknuta bývá čárkovitá rez.

Bělavě žlutavá, také i bělavě zelená, jemná, hustá, však kyprá dužnina libě voní, má hojně šťávy a chuť sladce navinulou, libě kořenitou a dobrou. Na slunci vyvinuté plody bývají sladší.

Široká, kuželovitá podkališní rourka dosahuje as na polou k jaderníku; od ní

táhnou se zelenavě žlutavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má osu dutou a dosti prostraná, po stěnách natrhaná pouzdra se do této, užší neb širší štěrbinou otvírají; pouzdra bývají i zcela otevřena a každé z nich chová po jednom až dvou velkých, široce vejčitých, tmavých jádrech. (Viz obraz.)

Nemá se dříve česati než koncem září, načež v několika dnech k jídlu dospívá, zraje pak nenáhle a vydrží, dobře uloženo, aniž by vadlo až i do konce února. Nejlepší chuť však podržuje tak dlouho, dokud je zelenavé, pak zůstává sice svěží, ale ztrácí vonnou příchut.

Jest to dobré, hospodářské jablko, i pro stůl, ač druhé jakosti, dobře se hodí. Na trhu prodává se pro svoji červenou barvu dobře a i němečtí obchodníci kupují je z téže příčiny rádi. K zasilání musí se však velmi opatrně baliti, jest příliš něžné, jinak dojde na místo omačkané a neúhledné. K výrobě jablčáku též se hodí, že však šťáva jeho, dle rozboru laboratoře ovocnicko-vinařské, obsahuje průměrně jen as 10·528 proc. cukru a 0·721 proc.

kyseliny, jest třeba míchatí je buď s odrůdou jinou, na příklad s Panenským, jehož šťáva mívá až 13·478 proc. cukru a jen 0·659 proc. kyseliny, aneb potřebné množství cukru jinak přidati.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Hranáč Gdanský čís. 128.

Popisy naléztí lze: Thomayer České Ovoce čís. 3, Moravské Ovoce čís. 14, Zahrada domácí i školní roč. V. str. 81, Burk. Jabloň, všude píše Gdanský hranáč; Handbuch der Obstkunde čís. 25, E. Deut. Apfelsorten čís. 201, Deut. Obstsorten, Lucas Die wertvollsten Tafel-und Handelsäpfel čís. 33, všude psáno Danziger Kantapfel; Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 85 Calleville de Dantzick.

Dále jsou známa tato vedlejší jména: Dánský hranáč, Dančík, Hedvábné, Jahodové, Kardinálek, Malinové, Rybízové, Římské, Žebornáč Gdanský, Kántowka Gdanská, Gdanski robač, Kalvil Danckij, Calvilla Genadiensis, Abraham's Apfel, Apfelmusser, Bendeleber Rosen, Bentleber Rosen, Bentlebener Rosen A., Calvillartiger Rosen A., Dantzig (P. de) à Côtes, Florentiner, Geddeholm's Calville Rouge, Grosser Roter Herbst Faros, Kant Appel, Laurentius A., Lorenz A., Marien A., Paradies A., Pomme d'Amour Rouge, Principaler, Rella, Rode Kant Appel, Rose de Bentleber, Rose d'Hiver en forme de Calville, Rosen A., Rosenfarbener Gestreifter Herbst Cousinot, Rosenhäger, Roter Apollo, Roter Calvill, Roter Cardinal, Roter Liebes A., Roter Mark A., Roter Wulstling, Roter Zwiebeln A., Rubiner, Safstaholm's Rode Winter Rambour, Schmutzer, Schwäbischer Rosen A., Tiefbutz, Tiefbutzer, Winter Rosen. —

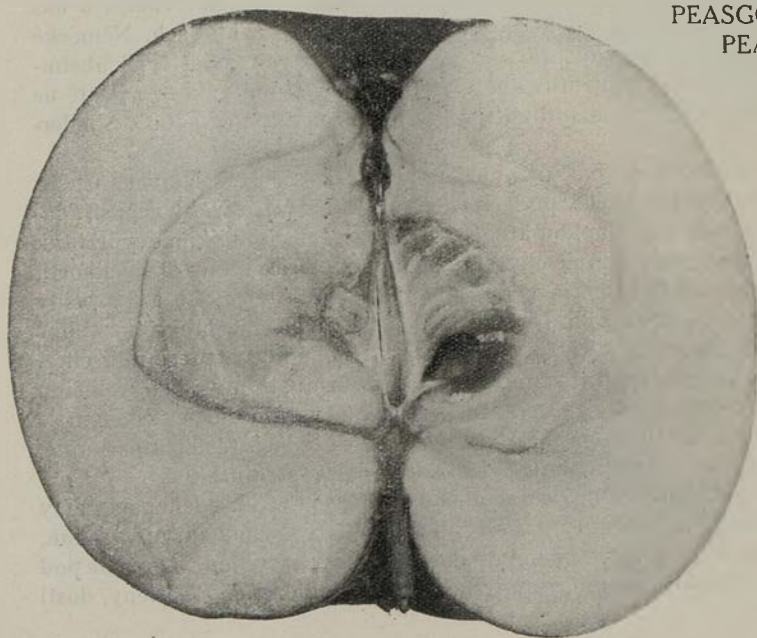
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE
□

D) JABLKA.
Čís. 22.

PEASGOOD.

PEASGOOD'S SONDERGLEICHEN.
PEASGOOD'S NONSUCH.

LETOROST.

VĚTEV PLODONČSNÁ.

PEASGOOD.*)

Domovem novějšího tohoto jablka, které jest z největších, jest Anglie; bližší zprávy o původu však se rozcházejí. Jedni tvrdí, že vypěstoval je M. Peasgood ve Stamfordu, druzí píší, že pochází z Peasgoodu u Stamfordu. Londýnská zahradnická společnost počila je v roce 1872 cenou, načež bylo odevzdáno veřejnosti pod jménem Peasgood's Nonsuch. Jako všechna velká jablka získalo sobě rázem všeobecnou oblibu, k čemuž ještě německé jméno Peasgood's Goldrenette nemálo přispělo. Také i u nás našlo hojně ctitelů a rozšířeno jest již hojně, i ve venkovských zahradách. Německé jméno Peasgood's Goldrenette nebylo správně voleno, má jen tvar, zvláště Blenheimské renetě velice podobný, však vnitřní hodnotou nelze ho mezi renety a to zvláště ne mezi renety zlaté čítati, a bylo zcela správné, že bylo jméno na Peasgood's Sondergleichen změněno.

V půdě sobě nijak nevybírá, jen když není příliš chudá a suchá. Největší, často až velmi veliké plody vyvíjejí se arciť v půdách na živiny bohatých a vláhly nepostrádajících, avšak plody tyto rády pod slupkou křenčí, více na stromech hníjí a nevydrží tak dlouho jako plody, které vzrostly v půdě obyčejné, nedosáhnou sice nikdy oné velikosti, jsou však za to jadrnější, nehnijí tolik a vydrží mnohem déle. Ale polohu nutno vždy voliti před větry chráněnou, třeba byla i vysoko položena, jinak nadělají větry veliké škody. Z těžké příčiny nelze raditi k sázení stromů vysokých, a kdo je přece míti chce, necht' sází jen tam, kde vítr jim škoditi nemůže. Lépe jest sázeti stromy nízké, volnému vzrůstu ponechané, na nichž se řeže jen nejn nutnější. Také i tvarům uměle vedeným se přizpůsobuje, musí však býti šlechtěno na jáncatech; na duzenách roste příliš bujně, velice těžko přizpůsobuje se tvarům malým a zřídka kdy pak uspokojí.

Ve školkách růstou stromky velice bujně a jsou po červenavé kůře lehkou znatelnou a nezmrzají. V libovolné výšce seříznuty, rozvětvují se rychle v korunu zprvu vysokou, později rozloženou, řídkou, jejíž větve málo postranních větévek vyvíjejí, větve pak pod tíhou plodů často i visí. Roditi začínají, jsou-li na dobrých podločkách šlechtěny, dosti

*) Vyslov „Pisgud“

x

PEASGOOD.
PEASGOOD'S SONDERGLEICHEN. — PEASGOOD'S NONSUCH.

brzo, často již 3.—4. rokem, na pláňatech později, až když poněkud odrostou, plodí pak obyečně ob rok velmi hojně a že plody jsou vesměs stejně veliké, skýtají plody obalené stromy nádherný vzhled, který každého k dalšímu sázení svádí. Chorobám a plísňím nepodléhají, jsou vždy úplně čisty. Letorosty narůstají zprvu velmi dlouhé a silné, později kratší, ke konci jen málo slábnou, mírně se kříví, pod oky velice málo se prohýbají a velice jemná, červenavě šedá plst' je řídké místy pokrývá; po ořtení této se lesknou, mají barvu tmavě červenavě hnědou a na stinné straně zelenavě nahnědlou. Drobné, jemně vyvstálé tečky rozptylují se četně, však nenápadně. Pěkně vyvinutá, jak dlouhá, tak široká oka až na špičku, která nepatrně odstává, přiléhají, tmavě šedá plst' je pokrývá a jsou na patkách do výše ok vydutých, krátce klínovitých, širokých, s třemi mohutnějšími žebérky, z nichž postranní jsou delší. Poměrně malá, kuželovitá květní poupata mají šupiny nahnědlé a po špičkách bělavou plstí pokryté. (Viz obraz.)

Největší listy bývají as 110 mm dlouhé, 70 mm široké, jsou tvaru vejčitého neb přiookrouhlého s krátkou, mnohdy křívou špičkou, kraj mají tupě, pilovitě, nesterpně dvojmo vroubkovaný; řapíky 20—25 mm dlouhé, chloupkované a malými, při bujném vzrůstu i velkými, kopinatými palisty opatřené. Vesměs jsou listy tupé jako kožené, tmavě zelené a vždy plisně prosty; na větévkách plodonosných bývají delší, po krajích drobněji zoubkovány a mají delší řapíky.

Stromy vykvétají dosti pozdě, 6.—7. den jabloňového květu, nekvetou nikdy přílišně a málokdy zmrzají. Jednotlivé, až 56 mm široké, bílé a zcela jemně růžově stíněné květy sestaveny jsou z plátků člunkovitých tak, že se tyto vzájemně dosahují. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz, dle plodů z okresní školky Chlumecké zhotovený, znázorňuje velikost a tvar plodů se stromu vysokého; plody ty vážily 230 a 365 g, s krsků bývají mnohem větší a jsou příklady, že vypěstovány byly plody až 850 g těžké, to jsou však již výjimky, obyčejně nepřekročí 500 g váhy. Vesměs jsou zploštělé, takže poměr výšky k šířce jeví se as 90×110 mm a jen malé plochy bývají o málo vyšší.

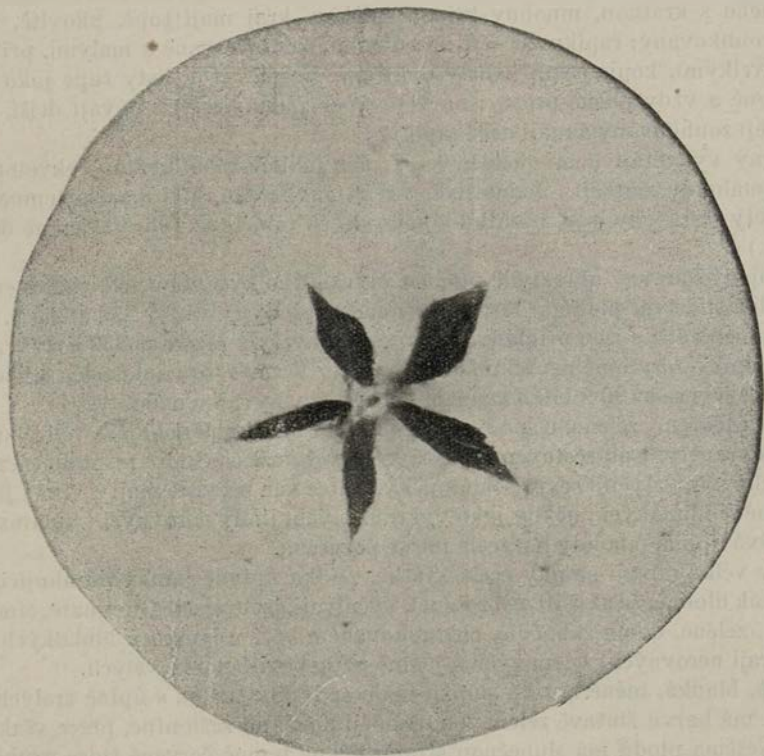
Široce otevřené, zelené, u spodu chloupkované kalíšky podobají se velice kalíškům Blenheimské renety, jsou sestaveny z ústů krátkých, užších, které u spodu mezi sebou mezery nechlávají, vztyčují se, přischlé špičky krátce ven převíslé mají a vězí v jamkách širokých, méně hlubokých, někdy jako vykroužených, jindy nerovných; kulatost plodů v bocích bývá úplná, mnohdy jen zcela mírně porušena.

Plody velké mívají stopky zcela krátké, zřídka úrovně jamky dosahující, menší plody pak tak dlouhé, že až o 10 mm z jamek vyčnívají, jsou vesměs dřevnaté, čím kratší, tím silnější, zelené, dilem zahnědlé, chloupkované a vězí v jamkách hlubokých a širokých, po kraji nerovných, zelenavých a jemně paprskovitě perezavělých.

Něžná, hladká, méně kluzká slupka málo se leskne, dá se s úplně zralých plodů stáhnouti a má barvu žlutavě zelenavou, později poněkud zežloutne, přece však zeleně prokvétá. Většina plodů má slunečnou stranu pěkně temně červeně řídkce pruhovanou a mezi pruhy bleději červeně nastříkanou; červen ta rozptyluje se pruhovitě i tečkovitě často daleko na stranu zastíněnou; mnohé plody mají pruhy jen jako naznačené a mdlé. S krsků bývají plody o něco žlutší, živější a méně pruhovány, než jak obraz znázorňuje. Bělavě rzivé tečky, tvaru hvězdiček, rozptylují se řídkce a jen v červení více vynikají; v obkalošší stříknuta bývá jemná, drohoucká, rez, na některých plodech vyskytnou se i větší, ploché bradavice s celistvým krajem. Bílá, do žlutava se měnící, jemná, měkká a kyprá dužnina obsahuje hojně šťávy a má chuť dobrou, libě vonnou a sladce navinulou. Mnohdy bývá dužnina velice jemně krupičnatá. Nálevkovité podkalíši mívá

delší, širší neb užší rcurku, od níž se táhnou žlutavá, jaderník obklopující vlákna; jaderník má velkou, dutou osu, do které se po stěnách napříč natrhaná pouzdra užší neb širší štěrbinou otvírají; každé pouzdro obsahuje po 1—2 menších, hnědých jádrech. (Viz ol. raz.)

Nemá se dříve česati, až kolem sv. Václava, brzo otrhané plody lehce vadnou a zůstanou zelené. Česání musí se díti velmi opatrně, poněvadž od každého silnějšího smačknutí se kazí. Pak poněkud zežloutnou a dospějí k jídlu v polou října, dle počasí i o něco dříve; zrají pak nenáhle a vydrží při dobré chuti do konce listopadu, jednotlivě i do konce prosince, ale nejsou pak již chutné. Jest dobré k snědku a na stole velikou ozdobou, v kuchyni dá se všelijak spotřebovati a na trhu nalézá pro svoji velikost rychlého odbytu. K zasilání musí se velice opatrně baliti, jinak přijde na místo příliš neúhledné. V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji pěstují je pod jménem Peasgood-ovo čís. 539. Popisy lze nalézt: Listy Pomologické 1897 str. 48 „Peas-

good neporovnatelné“, Handbuch der Obstkunde čís. 791 Goldreinette von Peasgood, E. Deut. Apfelsorten čís. 507 Gold-Reinette von Peasgood, Deut. Obstsorten Peasgood's Goldrenette, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 28 Goldrenette von Peasgood, Pomologische Monatshefte 1897 str. 1 Gold-Reinette von Peasgood, Jarkowski Sad i ogród owocowy str. 358 Niezrównane Pisguda.

Z vedlejších jmen jsou známa: Peasgoodské, Peasgooda, Pisgudské, Renet zolotoy Pisgud, Non Such, Peasgood's Nonsuch, Peasgood's Sondergleichen, Reinette dorée de Peasgood, Sanspareille de Peasgood, Sans-Pareille de Peasgood. —

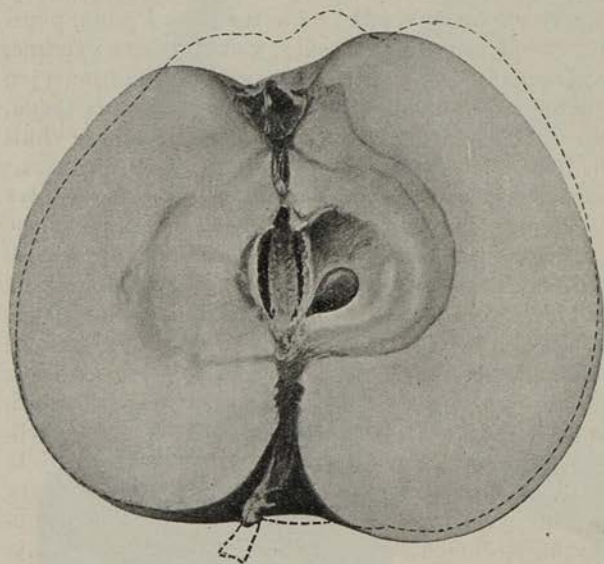
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

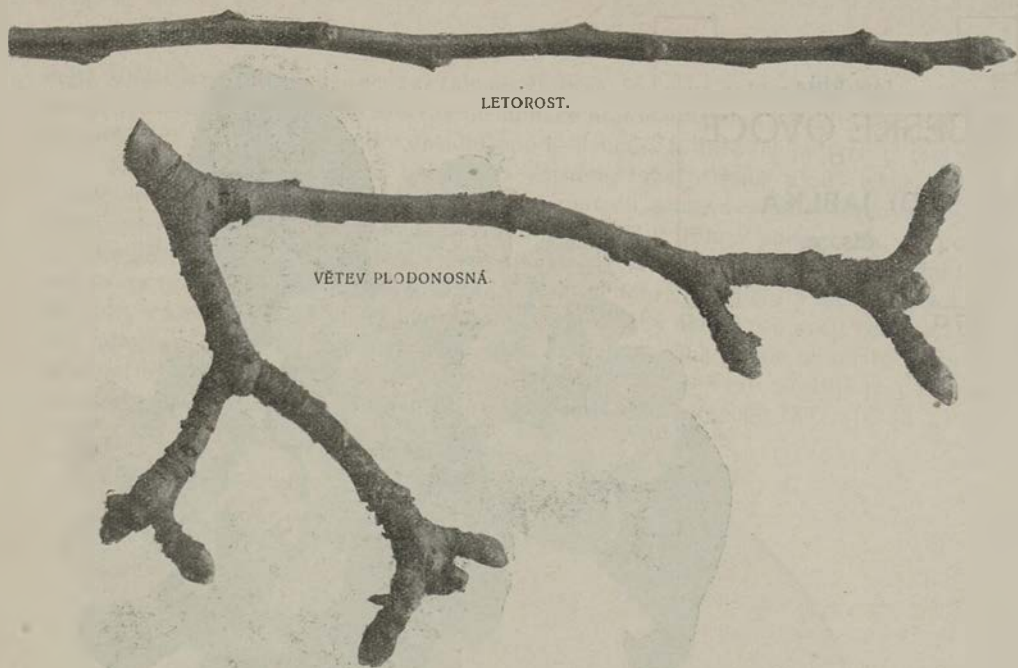
D) JABLKA.

Čís. 23.

SIGNE TILLISCH.

SIGNE TILLISCH.

Domovem vzácného tohoto jablka jest Dánsko, kdež bylo v zahradě komořího Hardsvogta Tillische v Bjerre, nedaleko přímořského města Horsensu, as v roce 1866 vypěstováno a na pamět jeho dcery „Signe Tillisch“ nazváno, načež je zahradnický závod E. Mathiesena v Olstykke v obchod a tím v širší známost uvedl. S reklamou: „nejlepší jablko na světě“ rychle se, nejprve v Německu, pak i u nás rozšířilo. Prvotní popis jeho, zvláště co se trvanlivosti týká, byl přehnaný. Jest veliké, v chuti taktéž výborné, plodí hojně, nezraje však až v listopadu a prosinci, nýbrž již v první polovici října a jen v dobrých místnostech vydrží při dobré chuti do konce listopadu. Jest opravdu škoda, že nezraje později, bylo by pravou náhradou Kalvilu bílého zimního, jemuž se chutí velice podobá, pro ony obvody, kde tento se již nedaří.

Co půdy se týká, má rádo dobrou, však spokojí se také s půdou, jaká jest, jen když ji vláha neschází, a jest málo odrůd, které by se s tak málem spokojily; v těžší půdě lépe se daří než v písčité, v suchých jen krní. Nejlépe prospívá a největších plodů dá, rosteli v zahradách domácích a zelinářských, kde se půda kolem obdělává a zalévá, má to však také svoji temnou stránku a sice, že plody v bujně půdě vyrostlé pod slupkou křenčívají, kdežto za obyčejných poměrů jsou sice menší, však jadrnější. Zato poloha musí býti před větry chráněna, třeba byla jinak chladná. Právě na chladnějších místech s vlhkým ovzduším vyvinují se nejskvostnější plody. K pěstování vysokých stromů nelze raditi, poněvadž vítr většinu plodů shází, může se tak státi jen na místech větrům uzavřených.

Tím více lze doporučiti pěstování krsků, nejen volnému vzrůstu ponechaných, které se velice vděčí, nýbrž i uměle vedených, nutno však použití stromků dle hodnoty půdy na jánčatech neb duzenech šlechtěných, tyto poslední pro výchovu volně rostoucích krsků a pro chudší půdy. Krsky na jánčatech šlechtěné začínají roditi velmi záhy, na duzenech a pláňatech mnohem později, vždy v pátém — šestém roce, pak plodí

SIGNE TILLISCH.

ob rok hojně, nikdy příliš mnoho, zato vždy aspoň něco. Vadou jest, že některý rok podléhají plísni, která plody znešvařuje a i listy poškozují, dá se tomu však, zvláště na krscích, pečlivým postříkáním bordeauxskou směsí předejiti.

Jinak jsou stromy úplně zdravé a ve školkách velmi bujně rostou, předrůstající odrůdy jiné. Kmeny vzrůstají kolmo vzhůru, pěkně kuželovitě, takže by to byla ideální odrůda k výchově vysokých stromků; později rozvětvují se, ať již od země neb v libovolné výšce, v korunu vysokou a beze všeho řezu pěkně pravidelně kulovitou, nemá se na něm také mnoho řezati, roste příliš bujně a každý řez oddaluje plodnost.

Letorosty vyvíjejí se v mládí dlouhé a silné, později kratší a slabší, ke koncům jen málo slábnou, mírně se kříví, pod oky velice málo se prohýbají a černavě šedá plst' je misty řídce pokrývá, po ořtění této se dosti lesknou, mají barvu zemitě světle nahnědlou, ve stínu zelenavě nahnědlou a jen zřídka mají stříbřitý třpyt. Jemné, kulaté, velmi mírně vyvstálé tečky rozptýlují se všude hojně, však zcela nenápadně.

Úplně malá, přilehlá oka mají šupiny červenavé, po kraji bělavě plstnaté a jsou na patkách do výše ok vydutých, krátce a mělce prohnutých, pak klínovitých, s třemi dosti dlouhými žeběrky. Velká, baňatá, tupě kuželovitá květní poupata mají šupiny červenavě hnědé a po krajích bělavě plstnaté. (Viz obraz.)

Největší listy na letorostech jsou as 98 mm dlouhé, 77 mm široké, mnohdy srdčité, tupě zašpičatělé, dílem vejčité, se špičkou delší, některé mají jednu stranu na úkor druhé silněji vyvinutou a i delší. Ostatní listy jsou menší, světleji zelené, nelesknou se a vespod jsou řídce chloupkované. Kraje mají ostře pilovité, dvojmo zoubkované a chloupkované, řapíky 23—30 mm dlouhé s malými palisty. Na plodonosných větévkách jsou listy mnohem větší.

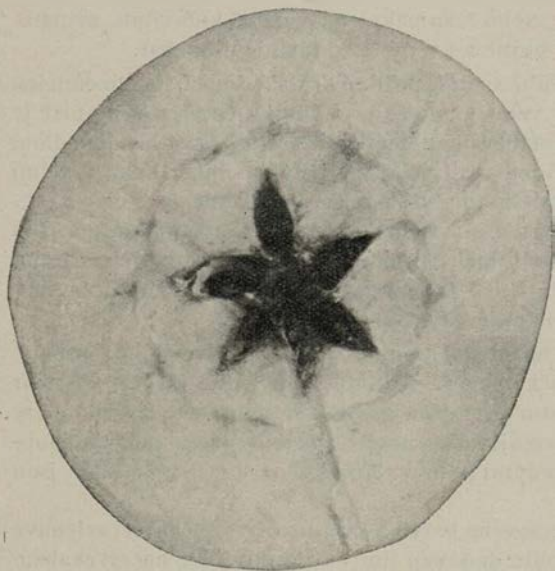
Stromy vykvétají 5.—6. den jabloňového květu a kvetou obyčejně hojně; zelenavě bílá, lehce fialově červeně stíněná poupata dodávají jim v rozpuku mdle načervenalého vzhledu a zřídka kdy v dobu tu zmrzají; jednotlivé, miskovité, as 54 mm, po rozložení až 60 mm široké květy sestaveny jsou z plátků okrouhlých, bílých, velmi jemně růžově stíněných a vzájemně se dotýkajících. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz zhotoven byl dle plodů panem Jar. Veselým v Molitorově u Kouřimě k účelu tomu věnovaných a znázorňuje běžnou velikost plodů s volně rostoucích krsků. Bývají však až o polovinu větší, tak že váha pohybuje se mezi 200 až 700 g. Tvar mají rozmanitý tak, že jich nelze někdy ani poznati, mnohé jsou sploštělé, ke kalichu jen málo zúžené a poměr výšky k šířce jeví se as 75 × 90 mm, jiné mají vzhled zdánlivě vysoký, ke kalichu se více zúžují, často jednu stranu mají lehce proláklou a poměr výšky k šířce jeví se as 82 × 92 mm, jedna strana bývá vždy o něco nižší a podobají se v mnohém bílému zimnímu Kalvilu.

Pootevřené neb zcela otevřené, u spodu zelené a zcela málo chloupkované kalíšky, sestavené z ústů velmi dlouhých, úzkých i širokých, které u spodu mezi sebou mezery nechávají, proti sobě poněkud se kloní, pak vztyčují a dlouhé, šedé špičky ven zmatěně ohnuté mají, věží v jamkách hlubokých, méně širokých a žebernatých; žebra, počtem as pět, zde vznikající kraj jamek více neb méně hrbolí, táhnou se přes celý plod až do stopěčné jamky, tak že kulatost plodů bývá nestejna a zhranatělá.

Některé plody mají stopky silnější, vesměs dřevnaté, zelené a přihnědlé a tak dlouhé, že ani úrovně jamky nedosahují; mnohé, i veliké plody, mají stopky tenčí, delší, že o 6—7 mm z jamek vyčnívají, věží v jamkách širokých a velmi hlubokých, zelených a jemně, krátce paprskovitě porezavělých.

Na stromech jsou plody lehce ožíněny, mají slupku velmi jemnou, lesklou, kluzkou až mastnou, jasně sivě zelenou, později začne žlutě prokvétati a slunečná strana bývá žlutší, mnohdy až zlatěžlutá a i oranžově červeně nadechlá; jemné, šedé i rzivé, bělavě zeleně ovroubené tečky rozptylují se řídce na spodní části plodu, ke kalichu hustě, jsou však jemnější a místy stříknuta bývá drobná rez.

Velmi jemná, měkká, však hustá, hojně šťavnatá dužnina má barvu bílou, do lososové se měnící a chuť výbornou, libě slabě navinule cukrnatou, aromatickou, na Kalvil bílý zimní velmi upomínající. Ve studeném letě mívá chuť více vodnatou.

Podkališní rourka má tvar hluboké nálevky, také bývá i kuželovitá, mnohdy velmi hluboká, až i do jaderníku otevřená, od ní se táhnou zelenavá, jaderník zmateně obklopující vlákna; jaderník má osu nestejně široce dutou, do které se pouzdra, po stěnách napříč natrhaná, šterbinami otvírají; každé pouzdro chová jedno až dvě dlouhá, pěkně hnědá jádra. (Viz obraz.)

Češe se kolem sv. Václava a mnohdy, na příklad v roce 1901, bylo v tu dobu i k snědku dospělé, zpra-

vidla dospívá však kolem 15. října, v době té velmi libě voní a vydrží šťavnatě a při dobré chuti do konce listopadu.

Jest to výborné jablko na stůl, na trhu a v obchodě není posud známo. K dopravě musilo by se však pečlivě baliti, máť slupku velmi jemnou, která tlaku nesnese.

Popisy lze nalézt: Deutsche Obstbauzeitung r. 1906, str. 161., Deut. Obstsorten, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 95., Signe Tillisch. — Jiného jména nemá. —

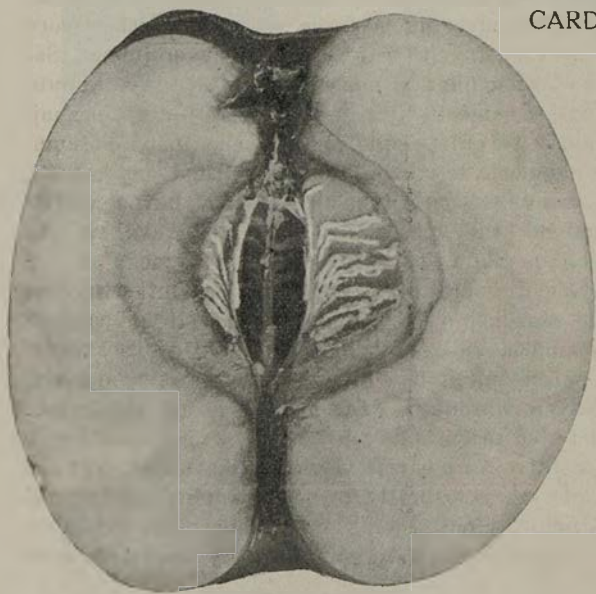
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

D) JABLKA.
Čís. 24.

ŠÁLOVÉ.

GEFLAMMTER WEISSER CARDINAL.
CARDINAL BLANC FLAMBANT.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

ŠÁLOVÉ.

Není snad jablka, které by bylo tak všeobecně známo a tak rozšířeno jako jablko „Šálové“. Z moderních zahrad sice mizí, zato však ve venkovských zahradách sází se s oblibou neztenčenou. Kdy, kde a jak povstalo, neví nikdo; staří spisovatelé němečtí zmiňují se o něm, však odkud pochází, nepíše nikdo. S jeho pojmenováním jsou jakési potřeby. Česká fysiokratická společnost v Praze, která nejprve o správném názvosloví jablek pracovala a také v roce 1887 spisek „České a německé názvy odrůd ovocných“ vydala, usnesla se ve svých poradách, by jablko Podzimní pruhovaný kalvil (Gestreifter Herbst Calvill) zvané bylo „Šálové jablko“ nevzpomínajíc při tom, že jména toho užívalo se od pradávna po celé vlasti k označení jablka, německy Geflammter Weisser Kardinál zvaného, kterémuž se přičklo jméno, doslovný překlad jména německého: „Kardinál žíhaný“. Z příčiny té přijal Thomayer jméno to do svého díla České Ovoce a Suchý do díla Moravské Ovoce, také na četných výstavách přepisováno jméno „Šálové“ na Kardinál žíhaný. Nebylo to však nic platno, jména „Šálové“ nevyvrve tomuto jablku již nikdo. Vždyť obchodníci naši, i němečtí, kteří je velice rádi kupují, neznají jiného jména a přizpůsobili se, aspoň v severovýchodních Čechách, jménu našemu, nazývajíce je „Schalapfel“. Těž s tou okolností, že jablko „Podzimní pruhovaný kalvil“, jemuž bylo jméno „Šálové“ přirčeno, zná v Čechách jen málo zasvěcenců, nutno počítati a ponechatí název z lidu odrůd, které od pradávna patřil; kdybychom žádali ve venkovském sadě „Žíhané kardinály“, nebude nikdo věděti, které jablko chceme.

Stromům daří se všude, jen když mají volné prostranství, by vyvinouti se mohly; mívají koruny až 20 m široké, tak že, sází-li se na obyčejnou vzdálenost, buď vedlejší stromy udusí, aneb přinuceny-li růsti vzhůru, zřídka kdy plodí. Pro široký a svislý vzrůst nesmějí se sázeti blíže silnic, taktéž v poli stěžují práci, proto nezbyvá proň jiného místa, než na pastvinách neb travou porostlých zahradách. Půda jest mu každá vhod, roste v každé; ozvaly se sice hlasy, varující před sázením do půdy bujné, že prý málo plodí, u nás můžeme však tvrditi právě opak toho. Na místech, větrům vystavených, trpí sice velice, mnoho plodů spadne, však kde má se nabratí pro podobné obry místa proti větrům chráněného tak, jak se doporučuje? Hodí se jen k pěstování stromů vysokých, nikdy krsků a kdo by chtěl přes to ve tvaru tom vysazovati, musil by použití stromků jen na jánčatech šlechtěných.

ŠÁLOVÉ.

GEFLAMMTER WEISSER CARDINAL. — CARDINAL BLANC FLAMBANT.

Pěstování stromků ve školce činí veliké obtíže, křiví se na vše strany tak, že nelze úhlednějšího kmene vypěstovati a lépe učiní každý, šlechtí-li jej na silnou, vysokou pláňku. Na místo vysazené stromky rozvětvují se v krátkosti v koruny veliké, rozložené, které často až k zemi visí; roditi začínají dosti pozdě, až když stromy se vybouří a odrostou, pak plodí hojně, nikdy přílišně, obyčejně ob rok, mezi tím sobě odpočinou. Rakovina solva kde na nich se vyskytuje, také plísňemi nikde netrpí.

Letorosty narůstají dosti dlouhé, stejnoměrně silné a končí se silnější špičkou. málo se křiví, pod oky zcela mírně se prohýbají a černavě šedá plst' je jemně pokrývá; po otření se poněkud lesknou, mají barvu nahnědlou, která se do stínu v zelenavou mění; jemné tečky rozptylují se velice řídké a stříbřitý závoj je místy pokrývá.

Prostředně velká, krátká a široká oka zcela přiléhají, šedá plst' je lehce pokrývá a jsou na patkách širokých, zcela nízkých a krátkých, s třemi žebérky, která se hluboko táhnou a letorosty mírně hranatější. Veliká, baňatá, k vrchu šedě plisnatá květní poupata mají šupiny, které nepřiléhají, špinavě hnědé. (Viz obraz.)

Největší listy na letorostech bývají as 98 mm dlouhé a 68 mm široké, vejčité i opak vejčité, zcela krátce špičaté, tmavě zelené s hrubými nervy a vespod hustě vlnité; ostatní listy jsou menší, kraje mají ostře, mnohdy i hákovitě pilovitě zoubkované, řapíky 15 až 20 mm dlouhé, chloupkované a jen někdy úzkými palisty opatřené. Na větších plodnosných jsou však listy delší, užší a mají dlouhé řapíky, tak že se zdá, jako by visely.

Stromy vykvétají hned první — druhý den jabloňového květu a mdle karminová poupata dodávají jim v rozpuku něžně růžového vzhledu; zřídka kdy v dobu tu zmrzájí. Jednotlivé, as 53 mm široké, bílé, většinou však něžně růžově stíněné květy, sestaveny jsou tak, že plátky vzájemně sebe nedostihují. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, dle plodů se stromů v okolí Chlumce n. Cidl. rostoucích, znázorňuje plody tak, jak většinou vypadají. Tvar jich se však velice mění, mnohé mají podobu sploštěle kulovitou a poměr výšky k šířce jeví se as jako 80×90, zúžují se na obě strany stejně, tak že spodek i téměř jest stejně široké; jiné jsou aspoň zdánlivě vysoké a poměr výšky k šířce jeví se jako 90×80 neb 90×90, tyto bývají dole širší a k temeni se více zúžují. Průměrné plody váží 200—250 g, dílem jsou menší, vyskytují se však i jednotlivé, až 500 g váží. Podobný plod, velmi krásně zbarvený, koupil autor v roce 1888 na pražském trhu za 60 hal. a vážil 547 g.

Velké, polootevřené, chloupkované kalíšky zůstávají dlouho zelené a sestaveny jsou z ústů širokých, které se dole tísňí, proti sobě kloní, pak vztyčují, mnohdy i suché špičky ven zmateně převislé mají a vězí v jamkách dle šířky temene, buď širokých a mělčích neb užších, hlubokých a žebernatých; vznikající zde žebra táhnou se ploše přes celý plod až do jamky stopečné, zpravidla však tři neb čtyři z nich bývají mohutnější a plody nestejnými činí, tak že nabývají přibližně tvaru hrubého, trojbokého jehlanu neb čtyřbokého hranolu. Jsou však také plody pravidelnější, méně zhranatělé a jedna strana jest vždy nižší.

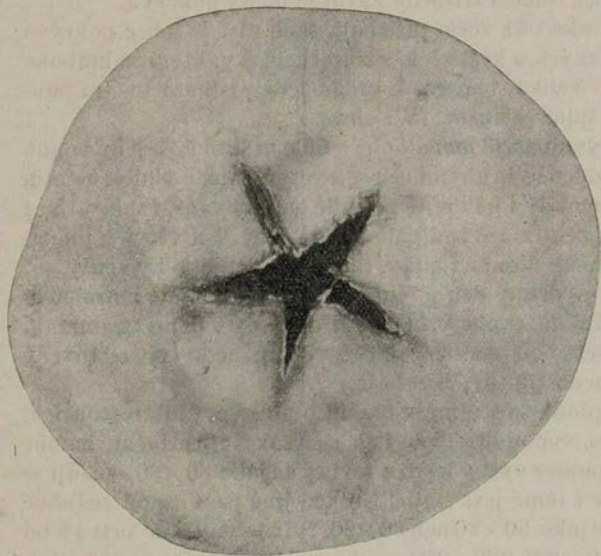
Silné, dřevnaté stopky dosahují sotva úrovně jamek, mnohdy bývají úplně krátké a zdužnělé a vězí v méně širokých a mělčích, často i hrbolem žužených a světle paprskovitě porezavělých jamkách.

Na stromě ojíněné plody mají slupku lesklou, hladkou, až kluzkou, na způsob slámy bělavě žlutou a na slunečné straně žlutší. Mnohé plody mají tuto stranu pěkně červeně nastříkanou, tmavěji karminově žihancu a řídké pruhovanou, jiné mají pruhy jen jako nastříknuty; najdou se však na témže stromě plody nejen zcela žluté, nýbrž také mnohé, které jsou kol kolem stkvěle pruhovány. Plody ve stínu vzrostlé jsou žlutavě

zelenavé. Jemné, světle zahrňdlé tečky se řídce rozptylují a mění se ke kališku v bělavé pihy. Na některých plodech najde se sem tam stříknuta jemná rez. Mnohé mívají tak něžnou barvu, že je od Gravšlýnského těžko rozeznati lze.

Hrubší, zažloutle bělavá, měkká a šťavnatá dužnina má chuť bezkořenennou, přece však příjemnou, zasládlou, více však navinulou.

Kuželovitě podkališí dosahuje až na špičku jaderníku, od něho se táhnou zelenavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník bývá zcela otevřen a veliká, po stěnách natrhaná pouzdra chovají 1—2 poměrně malá, dlouze špičatá jádra, která mnohdy i úplně scházejí. (Viz obraz.)

Češe se kolem sv. Václava, opatrně na hromady skládá, načez as v druhé polovici října k potřebě dospívá a silně voní; v dobrých místnostech vydrží pak úplně svěží do konce prosince a i déle, ale pak pod slupkou křenčí. Brzo otrhané plody obyčejně zavadnou.

Na trhu a v kuchyni jest z nejhledanějších jablek, v obchodě pak, že dopravu dobře snáší, jest velice oblíbeno a vždy, hned z místa, výhodně se prodá.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Šalové čís. 93.

Popisy naléztí lze: Thomaier České Ovoce čís. 23, Moravské Ovoce čís. 13, Kardinál

žiháný. Němečtí autoři popsali jej, hledíce ku všem odchylkám, pod několika jmény; popisy pod správnými jmény nalezneme: Handbuch der Obstkunde čís. 209., Geflammer weisser Cardinal, E. Deut. Apfelsorten čís. 67, Pom. Monatshefte 1901 str. 237 a Thomas čís. 148 též tak; Jankowski Sad i ogród owocowy str. 354 Kardynalskie.

Z vedlejších jmen jsou známa: Na Moravě: Funtové, Štrudlové, Hranáč, Kardinál plamenitý, Plžinský hrboláč; ostatní: Megamila flammea, Bischofs Mütze, Bürgerherren Apfel, Cardinal Blanc Flammé, Cardinal Blanc Flambant, Comtoir Apfel, Diel's Ulmer Apfel, Eggermont, Falscher Gravensteiner, Gestreifter Cardinal, Grosser Gestreifter Herrmanns A., Grosser Schlosser A., Grosser Schlotterapfel, Hohlhäuschen, Meissener Gersten A., Oster Calvill, Pleisner Sommer Rambour, Pomme du Clocher, Spanischer Grieter, Steudel A., Stroemerling, Triuchlaki, Warnsdorfer. —

Mimo obyčejné „Šalové“ vyskytuje se dosti často odrůda s plody téhož tvaru, jsou však celé zvláštní růžovou barvou pokryty a dílem pruhovány, jinak stejné jakosti: Diel je popsal pod jménem Ulmerapfel; zmínku o něm činí též Pixa ve svém Klíči štěpařském na str. 148, pod jménem Červený pruhovaný kardinál s vedlejším jménem Ulwerák. —

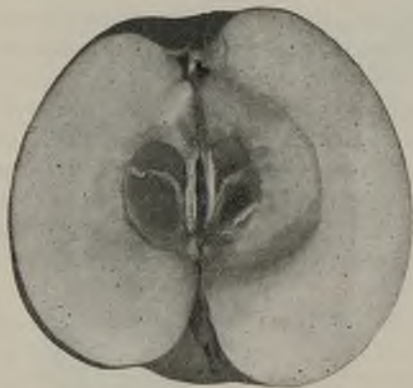
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE
□

D) JABLKA.

čís. 25.

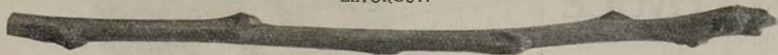

HEDVÁBNÉ
POZDĚ KVETOUČÍ.
SPÄTBLÜHENDER TAFFETAPFEL.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

HEDVÁBNÉ POZDĚ KVETOUČÍ.

Na jaře, když veškery jabloně v plném květu stojí a již i odkvétají, jsou stromy jablka našeho ještě úplně holé, sotva pupeny začínají šedivěti a činí trapný dojem stromů suchých, zvláště tam, kde rostou mezi jinými odrůdami, které jsou květy obsypány; konečně, když květ jiných jabloní již opadal, pukají jeho poupata a vyvíjejí se menší, narůžovělé květy. Máme u nás mnoho, zvláště nízko položených míst, kde květ jabloní pravidelně v první polovině května kvetoucích téměř co rok dílem, neb i zcela zmrzá a tu jest odrůda naše na pravém místě, začíná kvésti teprve mezi 20.—25. květnem, kdy není se mrazu již obávat. Však nejen z této příčiny, nýbrž také, že daří se i v půdách špatných, kde jiné jabloně špatně prospívají, pojata byla v dílo toto. Není pro podobná místa lepší odrůdy, pročez mělo by se jí za takových okolností více pozornosti věnovati, zvláště když daří se na místech drsných. Tím není řečeno, že by se snad nedařila za poměrů příznivějších, naopak, čím lépe se jí daří, tím větší množství a lepší plody poskytuje.

Hodí se jen k pěstování na stromech vysokých; k výchově krsků nemá ceny, k účeli tomu máme mnoho odrůd cennějších. Sázeti se může všude, i na místa pustá, do polí, sadů, jen na silnice a cesty se pro svůj široký vzrůst nehodí.

Ve školce rostou stromky velmi bujně, zdravě a nikdy nezmrazají, později rozvětvují se do výše, však postranní větve se víc a více kladou, až visí, kdežto střední větve do výše trčí a obrůstají hojně krátkými, plodonosnými větévkami, čímž koruna houstne a nutno ji dle potřeby občas prořezati. Roditi začínají brzo po vysázení a plodí pak ob rok velice hojně, mezi tím méně a zřídka se stane, že by vůbec neplodily. Někaké choroby, na př. rakovina aneb plísně se posud na něm nevyskytly, celé stromy i plody jsou vždy úplně čisté.

Letorosty narůstají dlouhé a silné, téměř rovné, pod oky velice málo se prohýbají a zcela jemná, červeně šedá plst je sem tam, nejvíce ke koncům pokrývá; po otření se dosti lesknou, barvu mají červenavě hnědou a na straně zastíněné zelenavě hnědou; hojně žlutavých, jemně vyvstalých teček nápadněji se rozptyluje. Pěkně vyvinutá, široká, však krátká a plstí pokrytá oka jsou na patkách o něco vyšších, krátce prohnutých, s mohutnějšími žebérky, která hluboko se táhnou a letorosty k jich koncům mírně hranatější. Květní poupata, jichž jest vždy velice hojně, jsou polovelká, vejčité kuželovitá a plstí pokryta. (Viz obraz.)

HEDVÁBNÉ POZDĚ KVETOUČÍ.
SPÄTBLÜHENDER TAFFETAPFEL.

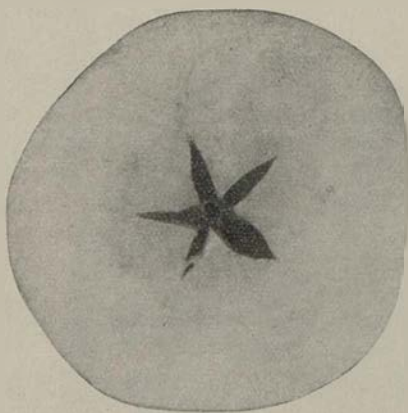
Stromy stkvějí se tmavou, bujnou, zdravou, zelenou barvou; listy na letorostech bývají as 90 mm dlouhé, 65 mm široké, krátce vejčité, také i přibližně srdčité, mají krátké špičky, kraje hruběji, dvojmo, pilovitě vroubkované a řapíky 17–20 mm dlouhé, ostatní jsou menší a mají spodní stranu řídce chloupkovanou. Na větvičkách plodonosných bývají až 120 mm dlouhé, 67 mm široké, více eliptické, mají kraje drobněji vroubkované a o něco delší řapíky.

Jak již řečeno, vykvétají stromy nejpozději ze všech jabloní, 22.—25., ano až i 30. května, kvetou vždy velice hojně, růžová poupata dodávají jim v rozpuku vzhledu něžně růžového; jednotlivé, poměrně malé, 40—47 mm široké květy sestaveny jsou zcela řídce z plátků bílých a jemně růžově stíněných. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, dle plodů ze sadu velkostatku chlumeckého zhotovený, znázorňuje průměrnou velikost a tvar plodů se stromů vysokých a v půdě chudé (na hrázi) rostoucích. Velikostí a tvarem liší se plody velice málo od sebe, uchovávajíc tvar až na malé výjimky stejný a poměr výšky k šířce jeví se as 50×60; jedna strana bývá vždy nižší a váha kolísá mezi 80—100 g.

Mají malé, zavřené, zahnědlé a málo chloupkované kalíšky, sestavené z ústů krátkých, úzkých, které se u spodu tísni, proti sobě kloní, pak vztyčují a špičky krátce ven převislé mají a věží v jamkách mělkých, záhybovatých, v kterých vzniká as pět mirtových žeberek, jež kraje jamek mělce hrbolejí a hned se ztrácejí, tak že kulatost plodů zcela málo ruší.

Slabé, dřevnaté, zažloutlé a zahnědlé stopky jsou as tak dlouhé, že dosahují úrovně dosti širokých a hlubokých, zcela málo světle porezavělých jamek a rez ta rozptyluje se paprskovitě kolem.

Jemná, hladká až kluzká slupka se leskne a má barvu světle, jako sláma bělavou, ve stínu zeleně prokvétalou, na slunečné straně buď žlutší aneb lehce, jako mramorovaně červenavě na-dechlou, tak že vypadá jak z vosku; jemné i hrubší, rzivé, bělavé, na slunečné straně červenavě vroubené tečky rozptylují se řídce a mění se ke kalichu v bělavé, jemné píhy. Mají dužninu bílou, jemnou, měkkou a šťavnatou, chuť bezkořenennou, zcela málo nasládlou, více ostřeji nakyslou, s lehkou přitřpkou příchutí.

Podkališí mají kuželovité a od něho se táhnou žlutavá, jaderník obklopující vlákna; jaderník má osu úzce dutou a zavřená, po stěnách napříč natrhaná pouzdra chovají po dvou pěkných, polovelkých, hnědých jádrech. (Viz obraz.)

Češe se kolem sv. Václava, načež as ke konci října, někdy i dříve, dospívá a vydrží do konce listopadu, a i dále. K jídlu není chutné, za to jinak dá se velmi dobře zpracovávat a vyrobený z něho nápoj vyznačuje se světlou barvou a jemnou, výbornou chutí.

Popisy lze nalézt: E. Deut. Apfelsorten čís. 666, Spätblühender Taffetapfel s vedlejší jménem Ebner's Taffetapfel, Thomas str. 145 a Pomol. Monatshefte 1903. str. 169 též tak. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

D) JABLKA.

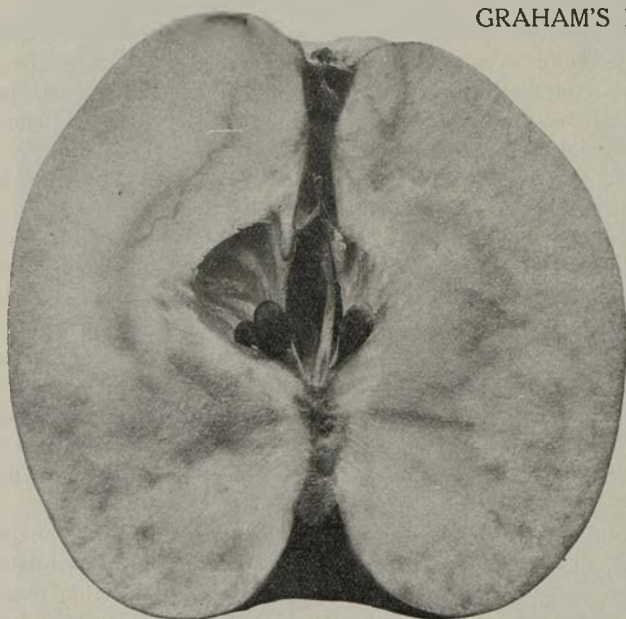
Čís. 26

GRAHAMOVO.

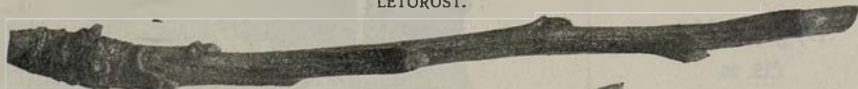
GRAHAMS JUBILÄUMSAPFEL.

GRAHAM'S ROYAL JUBILEE.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

GRAHAMOVO.

Domovem tohoto velikého a krásného jablka jest Anglie, kdež je Mr. Graham z jádra vypěstoval a zahradnickému závodu Bunyard & Co. v Maidstone (Kent) přenechal, by je v obchod a tím v širší známost pod jménem Graham's Royal Jubilee uvedl. Jméno to obdrželo na památku 50tiletého panování anglické královny Victorie.

Následkem veliké reklamy, která ve všech jazycích do světa je provázela, rozšířilo se na ráz tak, že dnes již i ve venkovských zahradách velice často se nalezne. Doporučení ukázalo se, co plodnosti, velikosti a krásy se týče, správným, však hodnota jeho zůstala as doma utajena; u nás přišlo se brzo k poznání, že jest to sice krásné obchodní jablko, jinak však zůstává jen jablkem as té hodnoty, jako naše „Šalové“: dobré do kuchyně a na stůl jen okrasou. Dle uvedeného lze je doporučiti v první řadě tomu, kdo hledí vypěstovati ovoce veliké a lákavé, na chuť jeho nehledě, v případě tom lze je doporučiti k pěstování i v míře větší; naproti tomu, kdo pěstuje chutné ovoce pro stůl, neměl by si ho vůbec všimati aneb pěstování jeho jen na jednotlivé stromy obmeziti. Hodí se k pěstování jen na stromech nízkých a to z té příčiny, že plody na stromech špatně drží a sebe menší vítr je většinou shází. Nejvhodnějším tvarem jest volnému vzrůstu ponechaný, na jánčatech neb duzenech šlechtěný krsek, přizpůsobuje se sice i tvarům uměle vedeným, tu však musí se při řezu plodonosných větví toho dbáti, že plodí nejvíce na delších větévkách a kdo toho nedbá a vše příliš krátce řeže, mnoho neklidí; naproti tomu větve, které prodloužení tvoří, musí se řezati kratěji a tím donutiti spodní oka, která spáti ráda zůstávají, k rašení, čehož se také zářezy nad nimi činěnými dosáhne.

Do špatné neb suché půdy nemá se sázeti, málo plodí a mnoho plodů zůstane zakrnělých, daří se s prospěchem jen v půdě živné, těžší, přiměřeně vlhké, na místech proti větrům zcela chráněných, však ne příliš teplých, nejlépe tam, kde jest vlhké ovzduší, pak plodí nejlépe. Za podobných příznivých okolností zůstávají stromy úplně zdravé a plísni úplně prosty.

GRAHAMOVO.
GRAHAMS JUBILÄUMSAPFEL. — GRAHAM'S ROYAL JUBILEE.

Ve školce rostou stromky sice zcela bujně, však proti jiným odrůdám přece volněji, tak že výchov jakýchkoliv stromků déle trvá. Později rozvětvují se v libovolné výšce v koruny více široké než vysoké, tak že se spodní větve až k zemi kloní. Ploditi začínají zcela brzo a plodí za příznivých poměrů ob rok velmi a málo kdy zcela vynechávají.

Letorosty narůstají dlouhé, rovné, ke konci málo slábnou a jemná, černavě šedá, kratičká plst' je jen sem tam řídce pokrývá, po otření této se poněkud lesknou, mají barvu fialově hnědou, kterou místem velmi lehký, stříbřitý závoj halí; podlouhlé, rzivě žlutavé, málo vyvstálé tečky rozptylují se řídce a zcela nenápadně.

Maličká, šedou plstí pokrytá oka zcela přiléhají, následují hustě za sebou a jsou na patkách málo oka převyšujících, krátce klínovitě prohnutých, s třemi ostřejšími žeběrky, která dosti hluboko se táhnou. Malá, kuželovitá, šedou plstí pokrytá květní poupata vyvinují se buď z ložských letorostů a to zcela krátce, větším dílem však po koncích na kratších i delších plodonosných větévkách. (Viz obraz.)

Rašící listky mají barvu přihnědlou a podrží při bujném vzrůstu i později jakýsi červený, kovový lesk; na letorostech bývají největší, až 90 mm dlouhé, 65 mm široké, vejčité, středem mírně vypuklé, tmavě zelené, mají spodní stranu chmýřovitou plstí pokrytu, kraje dosti drobné, ostře pilovité a krátkou, jakoby nastavenou špičku; řapíky mají 23—26 mm dlouhé, chloupkované a maličkými, kopinatými palisty opatřené. Na větévkách plodonosných bývají listy delší, užší, s delšími, protáhlými špičkami a o něco delší řapíky.

Vykvétají 8.—9. den jabloňového květu, kvetou vždy velice hojně a růžová poupata dodávají jim v rozpuku krásného, růžového vzhledu; jednotlivé, 45—50 mm široké, bílé, zvláště po jedné straně jemně stíněné květy sestaveny jsou z plátků přikroklých, člunkovitých tak, že se vzájemně dosahují, až i přesahují. (Viz obraz.)

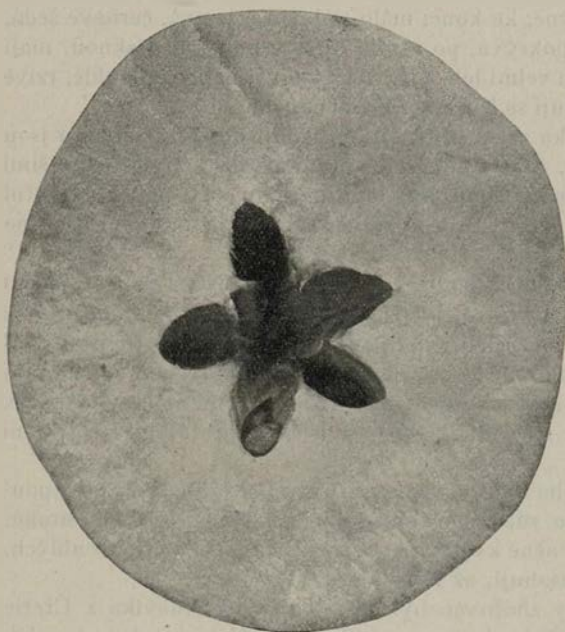
Přiložený barevný obraz, který zhotoven byl dle plodů od p. Slavíka z Úřetic k účeli tomu věnovaných, znázorňuje průměrnou velikost plodů s volně rostoucích krsků. Velikost se však velmi různí, tak že vyskytují se plody 180—320 g těžké. Také i tvar dosti se mění, vyskytují se plody jak vysoké tak široké, jiné jsou nižší a širší, tak že poměr výšky k šířce jeví se as 80 × 80 neb 80 × 90 a až 80 × 95, některé zúžují se k temeni jen o málo více než ke stopce, kdežto jiné zúžují se k temeni mnohem více, většina jich má však téměř širší a pěkně zkulacené.

Zavřené i pootevřené, zelené a bělavě plstnaté kališky sestaveny jsou z ústů dlouhých, dole širokých, tak jako by z perlovitých hrbolků vznikaly; úšty se u spodu tísní, vztyčují a špičky zpět převislé mají a vězí, dle tvaru temene buď v jamkách užších a hlubších, neb širších, mělčích a mírně žebérkatých; vzniklá zde žeběrka, z nichž některé mohutněji vystupuje, táhnou se zcela ploše přes plod, který mírně hranatější. Mnohé plody bývají pěkně pravidelné, jiné více stlačené; jedna strana plodu bývá vždy o něco nižší.

Stopky bývají nestejně, mnohé zcela krátké, polozdužnělé, také i více zdužnělé, jiné slabší, více dřevnaté, zelenavé, chloupkované a tak dlouhé, že sotva úrovně jamek dosahují; vězí v jamkách širokých a hlubokých, zelenavých a jemně porezavělých, tak že rez málo kdy zhrbolené kraje jamek přesahuje. Stává se však též, že z některé jamky táhne se delší rzivý pruh; jednotlivě bývá jamka některým mohutnějším hrbolem zúžena.

Hladká, suchá, jednotlivě i kluzká slupka se leskne a má barvu zprvu bělavě zlatěžlutou, zeleně prokvétalou, později stejnoměrně krásně tmavě žlutou a jen málo které plody mají slunečnou stranu jemně, červeně postříknutou. Velice jemné, šedé,

bělavě vroubené tečky rozptylují se řídce a zcela nenápadně, na některých plodech najde se sem tam velmi jemně nastříknutá drobná rez, mimo to i rzivé, zcela ploché bradavice se vyskytují.

Zažloutle bělavá, polojemná, měkká, však hustá, šťavnatá dužnina má chuť prostě navinulou, bez veškeré kořenitosti.

Podkališí bývá dlouze a úzce kuželovité a dosahuje mnohdy ústím až do jaderníku; od ní se táhnou žlutavá, jaderník obkličující vlákna; jaderník má širokou, dutou osu, do níž po stěnách natrhává pouzdra, většinou zcela široce se otvírají, každé pouzdro chová po 1—2 poměrně malých, podlouhlých, hnědých jádrech, která se někdy v zralém plodu uvolňují a pak řeltají, pravidelně to však nebývá. (Viz obraz.)

Nejlepší doba k trhání jest kolem sv. Václava, načež ke konci října k potřebě dospívají a při tom slabě voní. V dobré místnosti vydrží až přes vánoce, nemají pak již šťavnaté, osvěžující chuti, která

se udrží as do konce listopadu.

Pro stůl méně se hodí, jest mu však velkou okrasou, také na trhu stane se, proto že jest veliké a krásně žluté, oblíbeným. V obchodě jest ještě málo známo, však okolnost, že dopravu, aniž musilo býti příliš pečlivě baleno, bez velkých škod dobře snáší, získá mu dobré jméno.

Popisy naléztí lze: Pomol. Monatshefte 1902 str. 1, Grahams Königin-Jubiläumsapfel, Deut. Apfelsorten, Grahams Jubiläumsapfel, Graham's Royal Jubilee. —

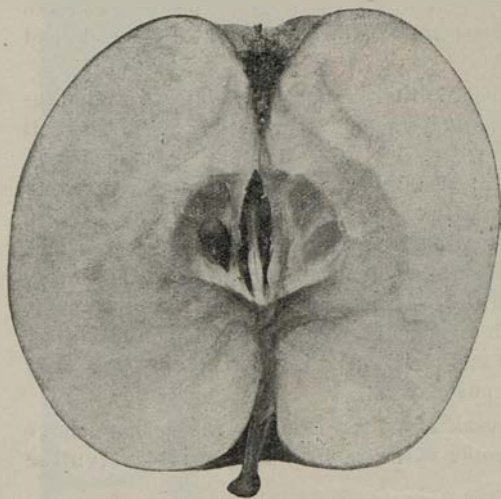
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

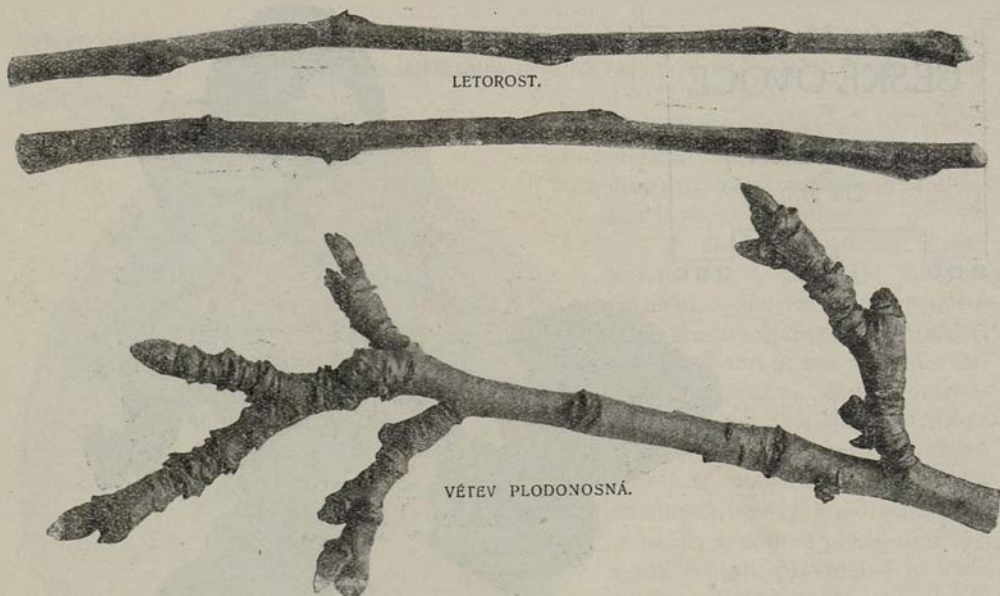
D) JABLKA.
Čís. 27.

BERNSKÉ RŮŽOVÉ.

BERNER ROSENAPFEL.
ROSE DE BERN.

BERNSKÉ.

Koncem let osmdesátých minulého století vyskytlo se v seznamech zahradnických doporučení nového, překrásně zbarveného jablka, pod jménem „Neuer Berner Rosenapfel“, k čemuž bylo připojeno, že pochází ze Švýcar, kdež dle pověsti přinesl sobě jistý rolník v osadě Opplingen (v kantonu Bernském) z lesa jabloňové pláň, které po 20 letech, as v roce 1888 první plody dalo. Tyto svojí nádhernou barvou a dobrou chutí všeobecnou pozornost vzbudily, následkem čehož se rychle šířilo. Pověst ta nebyla přemrštěna; jest vskulku z nejkrásněji zbarvených jablek, které se na první pohled každému hned zamlouvá a k pěstování aspoň jediného stromu svádí. Každé ovocné zahradě jest ozdobou a na stromech svítí jako granáty.

Daří se mu v každé půdě, kde jiné jabloně dobře rostou, však stromy v půdě hluboké, živné, s dostatečnou vlhcou, skýtají největší a nejvybarvenější plody, naproti tomu plody se stromů v suché, písčité půdě rostoucích mají sice také krásnou barvu, zůstanou však drobné a před uzráním padají; v chladu neb ve stínu zůstávají plody více zežené, zcela neúhledně zbarveny a nejsou tak chutny. Místo se musí voliti před větry chráněné, drží špatně na stromech a za většího větru mnoho jich spadne, čehož také dlouhé stopky jsou příčinou. Na podobných místech chráněných lze sázeti i stromy vysoké, ať jest to již v polích neb zahradách; kde vítr škodí, lépe sázeti stromy nízké, které se buď volnému vzrůstu ponechají, neb jsou-li na pravých podložkách šlechtěny i uměle řezou, přizpůsobí se tvaru každému a vždy hojně plodí. Plod i stromy jsou vždy úplně čisty a plíseň na nich nebyla ještě nikdy pozorována.

Ve školce rostou zdravé, dosti bujně, však přece jen drobně, tak že k výchově stromů vysokých lépe jest šlechtiti je v libovolné výšce na stromky jiné. Rozvětvují se

BERNSKÉ RŮŽOVÉ.
BERNER ROSENAPFEL. — ROSE DE BERN.

později beze všeho přispění pěkně jehlancovitě, postranní větve se však pod tíhou plodů rozkládají. Ploditi začínají brzo a plodnost jest ob rok hojna, až velmi hojna, stálá a zřídka úplně vynechávají.

Letorosty narůstají slabší, štíhlé a rovné, pod oky se velice málo prohýbají a černošedá, velmi jemná plst' je, zvláště ke konci, řídce pokrývá; po otření se lesknou, mají barvu tmavě fialovou, ve stínu zelenavě fialovou a ku spodu bývají jako stříbřitým závojem zahaleny; větší, kulaté i podlouhlé, žlutavé tečky rozptylují se řídce a zcela nenápadně.

Poměrně dosti velká, mezi nimi malá i maličká oka přiléhají, mají šupiny hnědě červenavé, šedou plst' pokryté a jsou na patkách jako oka vysokých, buď zcela krátce prohnutých, také klínovitých s třemi jemnými žeběrky. Dosti velká, štíhlá květní poupata mají šupiny červenavě tmavě hnědé a šedá plst' je jen částečně zcela jemně pokrývá. (Viz obraz.)

Měkké, tmavě zelené, na spodní straně málo chloupkované listy bývají as 100 mm dlouhé a 73 mm široké, široce vejčité, mají krátkou, jako nastavenou špičku, kraje nestejně a dvojmo pilovitě zoubkované, řapíky 33—38 mm dlouhé a řídce chloupkované, mnohdy mají i úzké palisty; jedna strana listu bývá delší a mohutněji vyvinuta. Ostatní listy bývají o něco menší, na větévkách plodonosných delší, tvaru eliptického a mají řapíky až 55 mm dlouhé.

Stromy vykvétají 4.—5. den jabloňového květu a mdle zarůžovělá poupata dodávají jim v rozpuku mdle červenavého vzhledu. Jednotlivé, 46—50 mm široké, bílé, jemně růžově stíněné a žíhané květy sestaveny jsou z plátků užších tak, že se vzájemně nedosahují. (Viz obraz.)

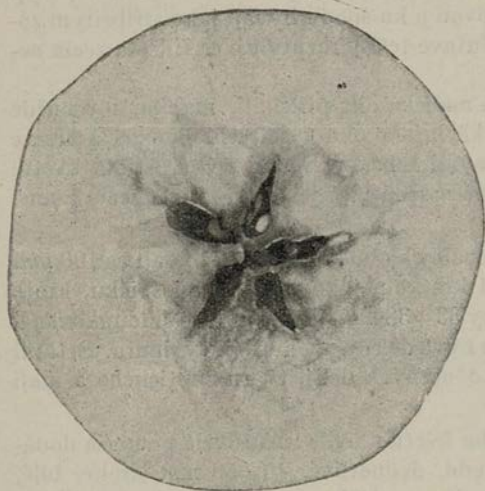
Přiložený barevný obraz zhotoven byl dle plodů od p. Šandery v Sobčicích k účeli tomu věnovaných a znázorňuje velikost a tvar průměrné velkých plodů se stromů vysokých ve váze 120—160 g. Při větší úrodě zůstanou o něco menší; na krcích bývají větší, tak že váha jich kolísá mezi 160—250 g. Menší plody bývají vždy pravidelnější a okrouhlejší než velké plody, které bývají často až do pětihranu stlačeny. Plody jsou zdánlivě vysoké, ač ve skutečnosti jsou vždy nižší než širší, v poměru as 70×80, také 75×80; mnohé mají podobu k oběma koncům stejně zúženého soudečku, jiné zúžují se více ke kalichu než k stopce.

Kalíšky mají zavřené, zelenavě a šedě ochmýřené, sestavené z ústů dlouhých, u spodu širších, kdež se k sobě tísní, proti sobě kloní, vztyčují a přischlé špičky ven převislé mají. Vězí v užších, hlubších, drobně žebérkatých jamkách. Ze vznikajících zde žeberek táhne se as pět zcela mírně přes celý plod až do jamky stopce, čímž kulatost velkých plodů bývá ploše zhranatělá, plodů menších však zcela málo porušena.

Slabé, dřevnaté, k plodu silnější, zelenavé a zarudlé stopky bývají as tak dlouhé, že jamky o 6—20 mm přečnívají a vězí v jamkách buď širších a mělkých, nebo užších a hlubokých, jsouce často zobákovitým hrbolem, který jamku úzí, na stranu přitlačeny. Mnohdy bývají hrboly ty, kohoutkem zvané, jako u Holovouského malinového, velmi silné, vždy však štíhlejší; někdy jsou zcela malé a velmi často, zvláště u plodů malých, úplně scházejí.

Na stromech jsou plody velmi krásně modravě ožiněny a mají slupku něžnou, lesklou, hladkou, buď suchou, také i kluzkou, barvy nádherně tmavě červené, strana sluncem ožehlá bývá tmavší a nezřetelně žíhaná, kdežto ve stínu žlutavá, spodní barva někdy málo prokvétá. Bělavě šedé, silnější, zdánlivě propadlé tečky rozptylují se na

spodní polovině plodu řidčeji, k temeni hojněji, až mčnί se v bělavé pihy. Mnohdy vyskytují se menší i větší, jednotlivě i vyvstálé skvrny s celistvým krajem. Plody ve stínu vzrostlé nebývají tak sličné, jen žlutavě neb zelenavě a dīlem mdlou, temnou červení lehce pokryty neb žihány.

Po rozkrojení voní dužnina mírně, zcela odlišně než celé jablko, má barvu žlutavě bělavou, která někdy jen k temeni, jindy, zvláště pod slupkou, něžně růžově prokvétá a jen v mezích jaderníka zůstává žlutavě bělavou; ve stínu vzrostlé plody mají jí až i zelenavou; jinak jest jemná, kyprá, dosti šťavnatá a má chuť navinule více sladkou, dobrou a libě, ač lehce kořenitou.

Podkališí táhne se kuželovitě hluboko, cd něho se táhnou zelenavá, jednotlivě i růžová, jaderník obklopující vlákna; jaderník má osu dutou, do níž se, po stěnách jen velmi řidce natrhaná pouzdra užšími neb širšími šterbinami pootvirají. Každé pouzdro chová 1—2 pěkně vyvinutá, baňatá, hnědá jádra. (Viz obraz.)

Češe se kolem sv. Václava, načež poslední dny října k jídlu dospívá a v ten čas slabě, však příjemně voní a udrží se při úplné svěžesti, šťávě a dobré chuti až do vánoc. Vydrží i déle, šťáva však a chuť pak mizí.

K snědku jest dobré a zároveň stolu nemalou okrasou, na trhu bude se svojí nádhernou barvou každému zamlouvati. K zasílání musí se dobře baliti, any pomačkané plody rychle zahnívají.

Popisy naléztí lze: Ovocnické Rozhledy 1911 str. 261 Bernské růžové, Deut. Obstbauzeitung 1913 str. 58, Lucas, Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čis. 66, Berner Rosenapfel, Pomol. Monatshefte 1893 str. 249, Neuer Berner Rosenapfel.

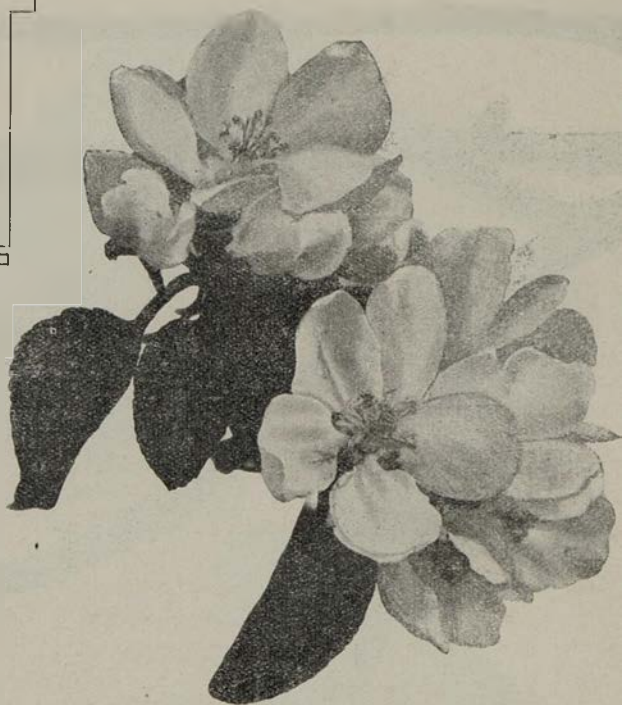
Z vedlejších jmen jsou známa: Rose de Bern a Róžanka bernčúská. —

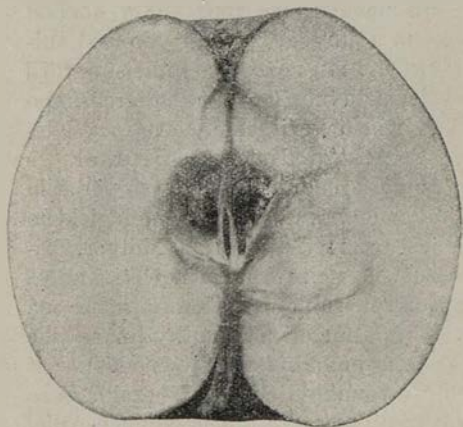
JAN ŘÍHA :
ČESKÉ OVOCE

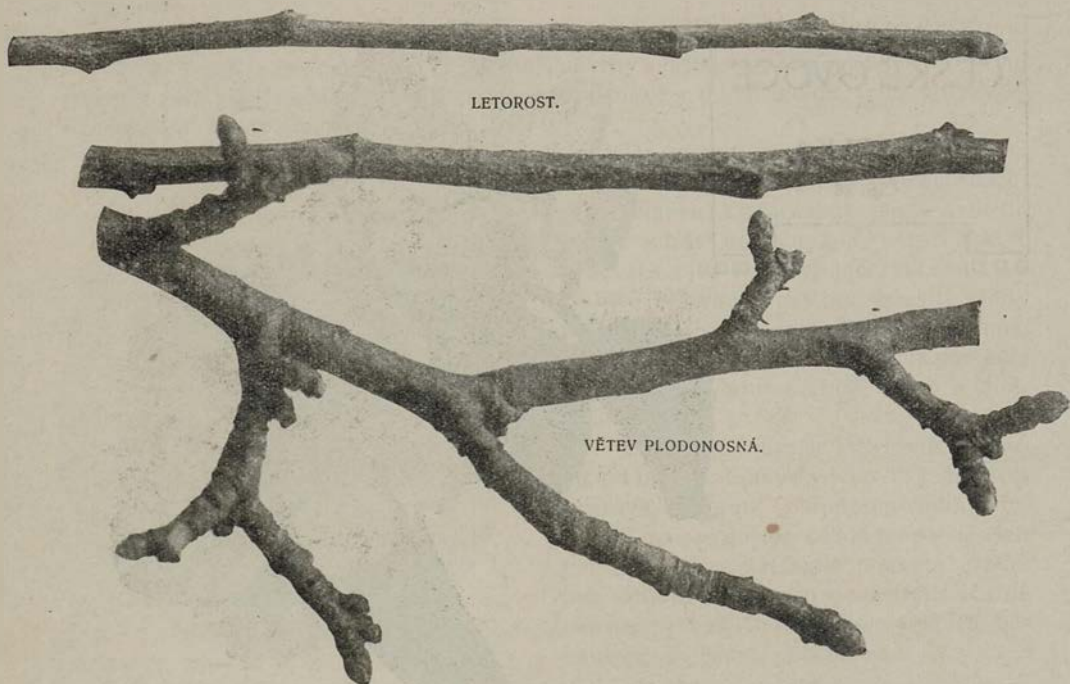
D) JABLKA.

Čís. 28.

NONNETIT.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

NONNETIT.

Původu tohoto vzácného podzimního jablka nelze objasnit a ví se jen tolik, že je veliký zahradnický závod bratří Transonů v Orleansu v roce 1887—88 v obchod uvedl. U nás byl to asi p. Proche ve Sloupně, který rouby ze závodu Simon-Louis v Metách získal a starší strom těmito přešlechtil; ten byl mu později nejmilejším. Šířil je, kam mohl a dodal je do zemského pomologického ústavu v Troji, odkudž rozšířeno nejprve v nejbližším okolí Prahy, aniž si ho tam kdo zvláště vážil, až p. Maruška v Klecanech na ně upozornil a pod jmény: „Skvostné z Roztok“ a „Nalezenče z Roztok“ je doporučoval. Teprve pak přirovnáním tamějších plodů k plodům Prochovým podařilo se zjistiti jméno jeho. Mezi tím poslal p. Maruška také plody k určení do pomologického ústavu v Reutlingách, odkudž bylo oznámeno, že jest to americká odrůda Mother. Přirovnáním plodů ze zmíněného ústavu k plodům zdejším nelze rozdílu nalézt, taktéž ve vzrůstu není naprosto odchylky, tak že totožnosti nelze popřít. Které jméno má však prvenství? Francouzské závody mohly tak dobře obdržeti z Ameriky jméno jiné jako závody německé. V poslední době píší německé odborné časopisy, že jméno Nonnetit jest vedlejším, v Dánsku užívaným jménem Řehtáče soudkovitého, což nezakládá se na pravdě a jen podobnost jmen svádí k tomuto tvrzení; užívá se jména Nonnen-Apfel a Nonnentüte, nikdy však Nonnetit a Mathieu je dobře rozlišuje. Pan Fr. Slavík, statkář v Úřetících, napsal pěkný článek v *Ovoc. Rozhledech* v roce 1911 na str. 50 „Jablko Nonnetit“ nadepsaný, v němž praví, že zaopatřil si je ze závodu Maškova v Turnově a zabývá se pěstěním jeho také již po 20 let a za ta leta nenalezl na něm nedostatků neb

NONNETIT.

nějaké choroby neb plísni; stalo se jeho miláčkem a doporučuje je každému, kdo o pěstování jabloní se zajímá.

Za jakých podmínek bude se nejlépe dařit, nelze dnes říci, pěstuje se teprve na několika málo místech za poměrů, kde Zlatá parména a jiné, jí podobné odrůdy s prospěchem se daří. Ve větším množství nepěstovalo se, pokud známo, nikde, teprve před 3—4 lety vysázeno bylo mnoho stromů v sadech Molitorovských u Kouřimě. Než bude dalších zkušeností, mělo by se sázeti jen do polí a zahrad, ať již stromy vysoké neb v zahrádkách stromy nízké, buď volnému vzrůstu ponechané, neb uměle vedené. Šlechtěno-li na duzenech neb jánčatech, přizpůsobuje se a plodí v každém tvaru.

Ve školce rostou stromky bujně, přece však proti Parménám mnohem slaběji a výchova stromků trvá o 1—2 leta déle, tak že jest výhodnějším, šlechtiti je v libovolné výšce na zdravé pláňky neb jinou odrůdu. Stalo se také, že mladí očkovanci v kruté zimě pomrzli. Později rozvětvují se na způsob Parmény pěkně jehlanovitě do výše, však drobněji a teprve později se větve pod tíhou plodů sklánějí. Honosí se, jak již uvedeno, vzácnou vlastností, že plísni nijak netrpí, že vyvinují se nerušeně a skvějí se bujnou zelení; barvou listu i letorostů liší se velmi od jiných. Roditi začínají velice brzo a rodí pak obvykle ob rok velmi hojně, mezi tím méně, zřídka zcela vynechají, plody bývají pak pěkně stejnoměrně vyvinuté.

Letorosty narůstají zprvu dlouhé a silné, později slabší a kratší, rovné, černošedá plst pokrývá je jen od špičky a velice řídké, tak že spodní jejich část bývá holá, po otření se lesknou poněkud, barvu mají zelenavě nahnědlou, ve stínu zelenavou, po větším díle mají je jakýsi stříbřitý závoj, tak že původní barva jako mramorovaná, místem více, jinde méně proniká. Nápadné, jemně vyvstalé, bělavě rzivé, silnější tečky se hojně rozptylují.

Poměrně malá oka zcela přiléhají a tmavě šedá plst je pokrývá, jsou na patkách širokých, oka sotva převyšujících, krátce prohnutých, s třemi mohutnějšími, krátkými žeběrky. Krátce vejčitá, baňatá, prostředně velká květní poupata pokrývá šedá plst. (Viz obraz.)

Skvěle zelené, lesklé listy bývají na letorostech as 90 mm dlouhé, 60 mm široké, vejčité, s nastavenou, klínovitou špičkou, kraje mají hruběji, pilovitě, dvojmo, však tupě zoubkované, řapíky as 18 mm dlouhé a kopinatými palisty opatřené; na větévkách plodonosných jsou listy větší, delší, tvaru opakvejčitého, s malou nastavenou špičkou, kraje mají ostřeji pilovité a řapíky až 35 mm dlouhé; jedna strana listu bývá na úkor druhé mohutněji vyvinutá a spodní strana není tak hojně chlupčkována jako listů na letorostech.

Stromy vykvétají 7.—8. den jabloňového květu a růžová poupata dodávají jim v rozpuku krásného, růžového vzhledu. Jednotlivé, 43—50 mm široké, bílé a jemně růžově stíněné květy sestaveny jsou řídké z člunkovitých plátků. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz, dle plodů od p. Marušky z Klecan zhotovený, znázorňuje tvar a velikost plodů se stromů vysokých, ve váze 160—170 g, při veliké úrodě jsou jen 110—130 g těžké. Pan Slavík z Úřetě poslal později plody se zákrsků, které vážily 200—220 g. Tvar, který se málo mění, bývá pravidelný, zdánlivě vysoký a vesměs plody zúžují se více k temeni než ke stopce. Mnohdy bývají plody jak vysoké, tak široké, některé jsou i o něco vyšší než širší, jiné právě naopak, tak že poměr výšky k šířce jeví se buď 75×72., aneb 63×68 a jedna strana bývá jen o málo nižší.

Kalíšky mají malé, zavřené, také i pootevřené, u spodu zelené, plstnaté a sestavené z ústů, které se dole tísni, vztyčují, při tom proti sobě kloní a suché špičky ven

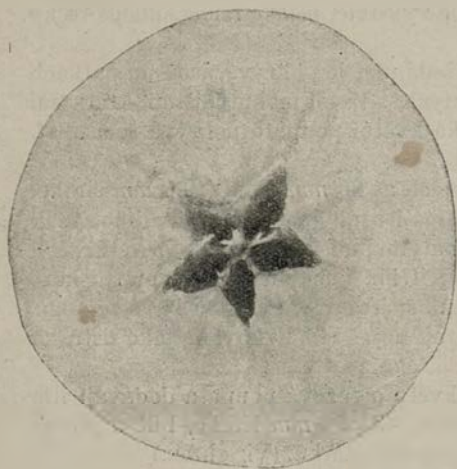
převísle mají. Vězí v jamkách malých, úzkých, jemně zhrbolených, z nich táhnou se přes celý plod velice mírná žebérka, která kulatost průřezu zcela jemně hranatější, aniž pravidelnost jeho rušila.

Slabé, dřevnaté, zelené a žluté rzivé stopky jsou as tak dlouhé, že úroveň jamek o 6—7 mm přesahují a vězí v jamkách hlubokých, širokých, jen hluboko dole, mnohdy i více, až paprskovitě porezavělých.

Na stromech jsou plody jemně ojiněny, mají slupku jemnou, hladkou, suchou, zřídka kdy kluzkou a dosti lesklou; po otrhání se stromů mají barvu žlutavě zelenou, později až do zlatova žlutou, větší díl bývá natečkovane neb mramorovane, tmavě, jaksi přihnědle, však přece jasné začervenalý, tmavěji žilhaný, drobně pruhovaný a čárkovaný; pruhy rozptýlují se natečkovane i na stranu zastíněnou. Mnohé plody bývají tmavě a kol kolem, jiné jen zcela světle a mdle, často jen zcela málo zbarveny. Zeela jemné, na žlutém podkladu červenavé, v červeném rzivé tečky rozptýlují se hustě, však velmi nezřetelně; sem tam bývá střiknuta velmi jemná, drobná rez.

Dužnina po rozkrojení libě zvoní, jest velmi jemná, hustá, však měkká, hojně šťavnatá, tmavěji žlutá a vyniká výbornou, velmi libě aromatickou, sladkou chutí s velice jemnou, navinulou příchutí.

Krátce kuželovité podkalší protahuje se uzcunkou rourkou hlouběji k jaderníku; od něho se táhnou žlutá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má širší, dutou osu, do níž dlouhá, prostranná, po stěnách hojně natrhaná pouzdra se širší neb užší štěrbinou otvírají; každé pouzdro chová po 1—2 pěkně vyvinutých, dlouhých, světleji hnědých jádrech. (Viz obraz.)

Češe se začátkem října, načež koncem téhož měsíce neb začátkem listopadu k jídlu dospívá, což se libou vůní prozrazuje a uloženo-li ve vhodné místnosti, udrží svoji výbornou chuť, šťavnatost a zůstane úplně svěží, aniž zavadlo, až do konce února a i déle.

Jest to vzácné jablko na stůl a sličné na prodej. Dopravu snáší stejně výborně jako Parména zlatá, mělo by se tudíž tam, kde dobře se daří, v největší míře pěstovati.

Bláha o něm napsal: Nové, dosud málo známé, jest velice úrodné, dosti velké, ozdobné a jeho jakost podobá se jakémusi smíšení hrušky, okořenělé, šťavnaté, z nejlepších jablek. V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Nonnetil čís. 631.

Popisy nalézt lze: Ovocnické Rozhledy 1911 str. 50, a 75, Zahrada domácí a školní roč. VI., Pomol. Monatshefte 1888 str. 138, Der Obstzüchter 1913 Nonnetil. Jablko American Mother popsáno v Pomol. Monatshefte 1900 str. 49. a Handbuch der Obstkunde čís. 566, Mutterapfel.

Vedlejších jmen, mimo Nalezenče a Skvostné z Roztok nemá. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

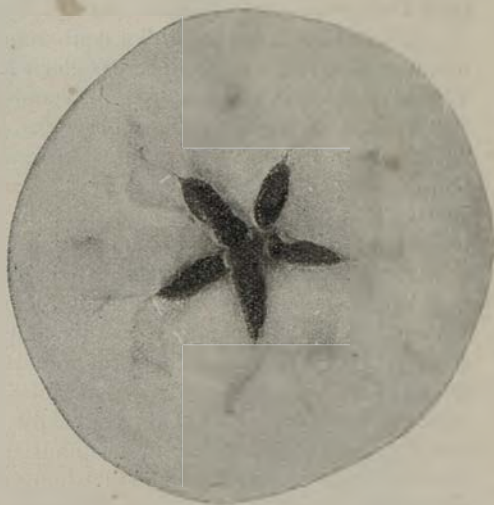
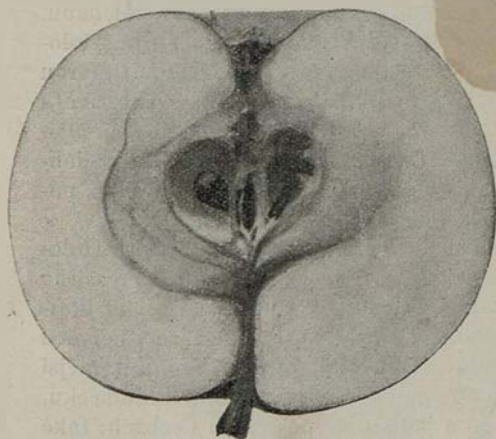
□
D) JABLKA.

čís. 29.

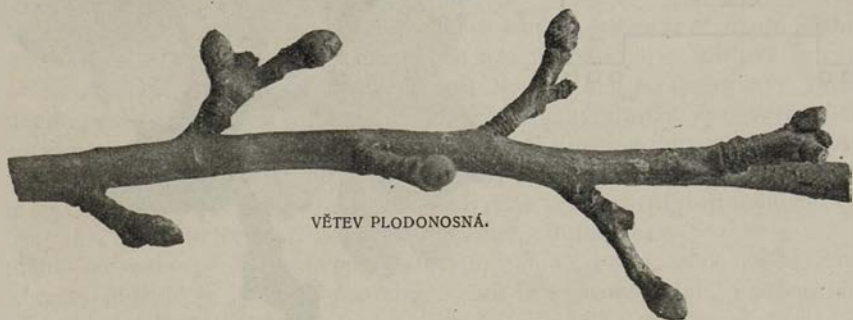
HOLOVOUSKÉ MALINOVÉ.

HIMBEERAPFEL VON HOLOVOUS.
FRAMBOISE DE HOLOVOUS.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

HOLOVOUSKÉ MALINOVÉ.

Ještě před nemnoha lety málokdo se o vzácná „Maliňata“ zajímal, ač bylo jich pod „Chlumy“, po celé jich délce, o málo méně než nyní; nikdo jich neznal, byla jen tam utajena a zasilána ze zvláštních ohledů jen vynikajícím osobám darem. Teprve v roce 1888 na veliké říšské ovocnické výstavě ve Vídni vzbudila všeobecnou pozornost, byla i Jeho Veličenstvu k ochutnání předložena, za výborná uznána, následkem čehož došla sobě rázem zvučného jména. Plody Jeho Veličenstvu předložené pocházely ze sadů Holovouských, dle nichž také jméno podržely.

Původ Malinového jablka není znám, pěstuje se v Podchlumí od pradávna a nej-mohutnější stromy nalézají se v sadech Holovouských, kteréž byly asi jeho kolébkou. Thomayer uvádí dle poznámek J. Tlamicha, tehdejšího zahradníka velkostatku Holovouského, že nejstarší, as 90leté stromy (psáno v r. 1894) nalézají se ve štěpnici, kterou založil sv. p. Fr. J. z Levenereu a Grünwaldu, jenž v roce 1812 zemřel. Za svého života sbíral horlivě druhy ovocné a zabýval se setím ovocných jader, z nichž snad i toto jablko vzešlo. Štěpnice ta v roce 1850 tehdejším majetníkem svob. pánem z Vlkanova v ozdobnější sad byla proměněna, v němž však ovocné stromy, hlavně Malinového jablka, ponechány byly; z nich některé se tam dodnes nalézají.

Také podél říšské, z Hořic do Jičína vedoucí silnice, nalézají se v katastru Holovouském veliké, velmi staré, posud však plodné stromy v hojnosti. Z Holovous rozšířilo se po celém Hořicku, druhou stranou nejvíce kolem Ostroměře, Újezda a Vojic až k Jičínu. Nynější majetník velkostatku Holovouského, MUDr. Malinský, snaží se v největší míře je rozmnožiti a zakládá celé sady výhradně štěpů Malinových. Kromě tamější krajiny nalézá se mnoho, arcí mladších stromů, nejen na Bydžovsku, Chlumecku, Královéhradecku, nýbrž i kolem Brandýsa n. L. a jednotlivě po celých Čechách; také do ciziny, najmě do Německa, Francie, Ruska se rozšířilo, i do Ameriky množství roubů autorem bylo zasláno.

HOLOVOUSKÉ MALINOVÉ.
HIMBEERAPFEL VON HOLOVOUS. — FRAMBOISE DE HOLOVOUS.

Za jakých poměrů se nejlépe daří, těžko blíže podati, mnohdy na místech s půdou chatrnou daří se lépe než v půdě nejlepší, lze však říci, že nejlépe svědčí mu v těžší půdě, pod níž propustná žlutá hlína se nalézá a kde vláhy nepostrádá.

Jmenovaný již vrchní zahradník v Holovousích J. Tlamic, který tam dlouhá léta působil, oznámil o stromu Malinovém toto: Druh ten nalézá se v našem okolí v rozličné půdě a nemohu říci, že by půda měla velký vliv na vzrůst stromu. Rostou v půdě černé s podložkou žluté hlíny, ale též na podkladu pískovce, dále též v půdě jílovité s podložkou bílého jílu. V prvních dvou vyvinují se stromy silné a trvanlivé, kdežto v poslední zůstávají stromy menší, často i rakovatí, v plodnosti však není rozdílu pozorovati. Příčina malé a řídké plodnosti, na kterouž se právem sem tam nařiká, vězí asi spíše v ovzduší než půdě, any jsou příklady, že ve vlhčím ovzduší stromy více plodí než v suchém. Také v místech příliš uzavřených špatně plodívají a hmyz je s oblibou vyhledává, na proti tomu na výšinách, proti silnějším větrům chráněných, bývá úrodnější. Na stráních nepodléhají stromy také tak příliš plísni, jako v místech uzavřených, kde v polou léta polovina listů plísni zkažených spadne a plody zůstávají zcela čisté. Hodí se k pěstování v polních sadech a domácích zahradách, méně již na silnice, poněvadž tvarem koruny vadí průvozu. Tam, kde jest již zjištěno, že hojně plodí, mělo by se pěstovati v míře největší. K pěstování na krsících méně se hodí, dlouho neplodí a řezu příliš nemiluje, nejlépe ještě, když šlechtěno na jáncatech a volnému vzrůstu se ponechá.

Ve školkách rostou stromy zdravě, bujně, pěkně vzhůru, však přece volněji, než na příklad Parména, později rozvětvují se mohutně v koruny řídké, vysoké, větve se široce rozkládají a drobnější se sklánějí a po barvě letorostu a zvláštní rázovitosti listu mezi jinými lehko se poznávají. Po vysazení dají sem tam nějaké plody, ale pak začnou růsti a plodí, až když se vybouří, pak rodí každý 2.—3. rok hojně, nikdy přespříliš, mezi tím méně, také si i zcela odpočinou.

Letorosty narůstají dlouhé, dosti silné, štíhlé, později kratší a slabší, málo se kříví, pod oky velice mírně se prohýbají a černavá plst' je od špičky as do polou řídce pokrývá, po ořtení se poněkud lesknou, mají barvu nahnědlou, ve stínu zelenavě prokvétalou, na slunečné straně tmavší a větší část povrchu pokrývá jemná, roztrhaná, stříbřitá blána, tak že jen sem tam spodní barvu jest více viděti; drobné, jemně vystalé, šedě žlutavé tečky rozptylují se hojně a dosti nápadně.

Pěkně vyvinutá, krátká oka přiléhají, šedá plst' je pokrývá a jsou na patkách o málo vyšších než oka, krátce prohnutých i klinovitých, s třemi mohutnějšími, krátkými žeběrky. Veliká, baňatá květní poupata pokrývá šedá plst'. (Viz obraz.)

Na letorostech bývají největší listy as 95 mm dlouhé a 65 mm široké, vejčité, mají krátkou, na stranu přilnutou, jako nastavenou špičku, kraje mělce a tupě pilovitě zoubkované, řapíky 23—25 mm dlouhé, s malíčkými, kopinatými palisty; na větvích plodonosných bývají však až 125 mm dlouhé, 64 mm široké, široce kopinaté, často k řapíku více než ke špičce zúžené, mají kraje drobněji a ostřeji pilovité a slabší, až 35 mm dlouhé bezpalisté řapíky. Vesměs jsou měkké, spíše jako sivě zelené a spodní stranu mají řídce chloupkovanou.

Stromy vykvétají hned 2.—3. den jablonového květu a červenavá poupata dodávají jim nádherného růžového vzhledu. Jednotlivé, as 50 mm široké, rozložené květy sestaveny jsou řídce z plátků bílých a hojně něžně růžově stíněných. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz dle plodů ze sadů Holovouských k účeli tomu věnovaných znázorňuje tvar plodů dokonale. Velikost není příliš různá a plody 120—140 g těžké lze považovati za průměrné; při veliké úrodě zůstávají menší, jindy jsou větší a až

170 g těžké. Tvar mění se jen tak dalece, že mnohé jsou kulovitější, tak že poměr výšky k šířce jeví se as 60×70, majíce téměř užší a plnější, jiné jsou stlačenější, v poměru as 52×70 s temenem jako spodek širokým; jedna strana plodů bývá o něco nižší.

Zavřené, zelenavé a šedě chloupkované kališky sestaveny jsou z ústí dole širokých, jež se proti sobě kloní, vztyčují, úzké špičky zpět převíslé mají a vězí v jamkách, dle tvaru plodu buď mělkých, také hlubších a širších, jemně žebérkatých, některé žebérko táhne se sotva znatelně přes celý plod a kulatost jeho velice málo hranaří.

Stopky mají velmi nestejně, z části slabší, dřevnaté, z jamek, v nichž vězí 6—15 mm přechínavající; jamky jsou užší a dosti hluboké, více méně hrbolem zúžené; mnohým plodům jamky chybí úplně, bývají vyplněny masitým pupkem, také kohoutkem zvaným, který bývá někdy velmi vysoký a jako zobák, kratičkou zdužnělou stopkou zakončen. Najdou se plody, po kterých táhne se od kalichu až po stopku nízký, zaostřelý šev.

Velice něžná, hladká i kluzká slupka se leskne a má základní barvu jako sláma zelenavě žlutavou, z této jest však málo co viděti, poněvadž překrásná nachová červeň je většinou pokrývá; slunečná strana bývá temněji žíhána a pruhována, do stínu červeň bledne a tečkovaně se rozptýluje. Jiné plody jsou bledší, více pruhované a mramorované, tak že spodní barva více sem tam proniká, najdou se i takové, které jsou pěkně zřetelně pruhovány. Za nejlepší platí plody nejtmavěji zbarvené. Velice jemně, žlutavěšedé, úzce bělavě vroubené tečky řídce se rozptýlují a v žlutavé barvě se ztrácejí.

Také dužnina, která po rozkrojení velice libě voní, má barvu velice rozdílnou, buď čistě bílou, jindy sličně růžově karmínově prokvétalou, také žlutavě zelenavou, později žlutou, dílem jen pod slupkou lehce zarůžovělou, velice jemnou, kyprou a šťavnatou, chuť balzamičky malinovou, sladce navinulou, více však sladkou a výbornou. Nejlépe chutnají plody sluncem zcela ozářené a v teplém letě, za studeného leta neb ve stínu vzrostlé nejsou nikdy tak výborné.

Kuželovité podkališí sahá někdy až na špičku jaderníka, od něhož se táhnou žlutavá, dílem i červenavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má osu dutou a prostranná, hojně napříč natrhaná pouzdra se do ní šterbinou neb zcela otvírají; každé pouzdro chová po 1—2 prostředně velkých, pěkně hnědých jádrech, která se v uzrálých plodech někdy, ne však vždy, uvolňují a řehtají.

Nejlepší doba k česání jest začátek října, načež začátkem listopadu k jídlu dospívá; dobře uloženo vydrží až přes únor, aniž vadne, však nejchutnější jest jen do vánoc.

Pro stůl jest pochoutkou a v obchodě tak hledáno, že vždy jednou tak draže se platí než jiné. Na váhu jest však velice lehké, 1 hl váží 46—48, zřídka 50 kg. K další dopravě nutno je opatrně baliti. V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Malináč holovouský čís. 623. Popisy lze nalézti: Thomayer, České Ovoce čís. 7, Jablko malinové z Holovous, Časopis českých zahradníků 1889, str. 37 taktéž. Pomol. Monatshefte 1893 a 1896 str. 117, Lucas, Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 32, E. Deut. Apfelsorten čís. 153, Himbeerapfel von Holovaus.

Vedlejší jména: Malina, Malinówka z Holovous. Někteří sadaři činí jakýsi rozdíl mezi Malinovým tmavě červeným a pruhovaným. Vskutku vyskytují se stromy, které jen pruhovaná jablka plodí a za jakousi špatnější odrůdu platí, naproti tomu jsou jiné, které některý rok skýtají plody úplně tmavé, jindy pruhované a i na jednom stromě najdou se mezi nejtmašími plody také živě pruhované.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

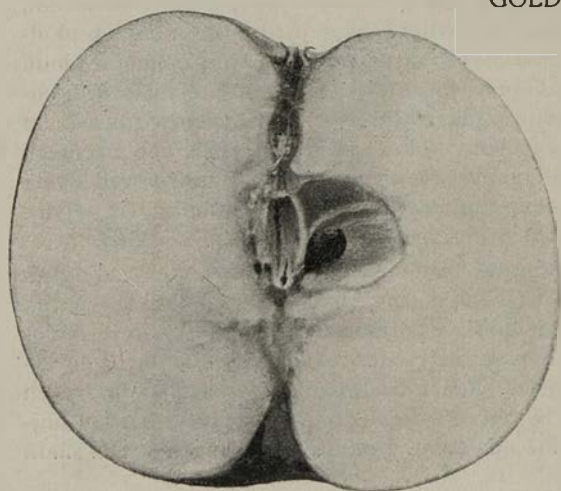
D) JABLKA.

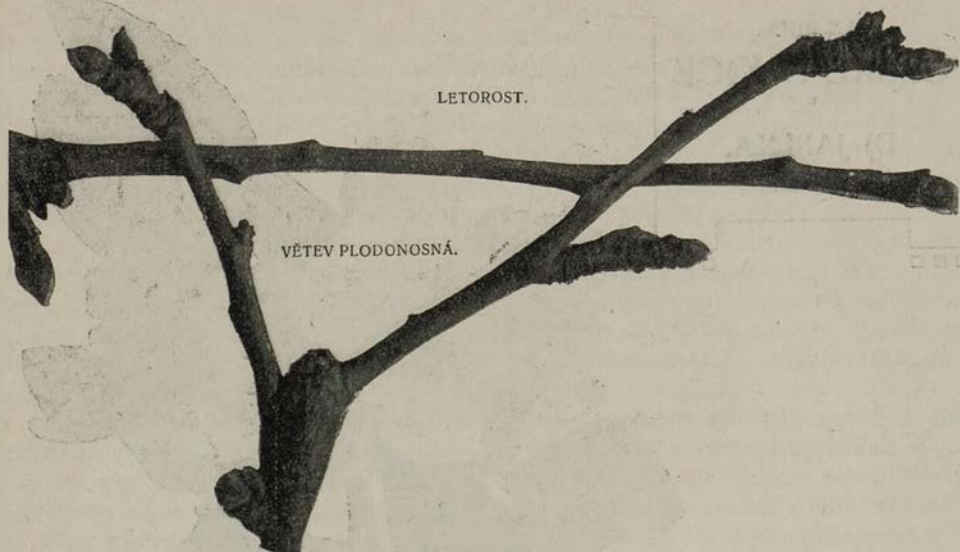
Čís. 30.

UŠLECHTILÉ ŽLUTÉ.

GELBER EDELAPFEL.
GOLDEN NOBLE.

UŠLECHTILÉ ŽLUTÉ.

O původu tohoto krásného, skvěle žlutého jablka, záznamy nesouhlasí. V německých spisech čteme, že pochází z Durhamu v Anglii, kdežto ve francouzských stojí, že jest z Downhamu v hrabství Norfolkském v Anglii a odtud je začátkem devatenáctého století šířiti začali. Jak dlouho se u nás pěstuje, lze jen dle stáří známých stromů, které as 60—70 roků mají, přibližně zjistiti. Dle získaných zpráv pěstuje se nejvíce v České nížině, na Opočensku, v Poohří, na Plzeňsku, Pelhřimovsku, v Pojizeří, a i v Pošumaví; zprávy znějí vesměs příznivě. Dle toho lze souditi, že není vůči půdě a poloze příliš choulostivo a kde může se mu poskytnouti půda, v které jiné jabloně dobře rostou, prospívá výborně. Jen suchá a příliš hubená půda mu nejde k duhu, plody zůstávají drobné, červivější a předčasně spadnou, také pro těžké, jílovité půdy se nehodí, rakovatí v nich. Daří se v krajinách drsných a pozdní květ zajišťuje i tam hojnou plodnost. Jen proti prudkým větrům má býti aspoň nějak chráněno, jinak mnoho plodů vítr shází. Hodí se hlavně do polních a domácích sadů, na silnice se pro rozložitou korunu nehodí, leda tehdy, je-li silnice hodně široká a sází-li se za příkopem v sousedícím poli. Nejlépe prospívají stromy polovysoké neb vysoké, pak na duzenech, neb jánčatech šlechtěné, volnému vzrůstu ponechané krsky. Pěstování stromků uměle vedených, zvláště malých, lze doporučiti jen tomu, kdo umí nožem dobře vlásti, plodí totiž nejvíce na koncích delších, slabých větveček a nehledí-li se pečlivě k tomu, málo se sklízí.

Ve školce rostou stromky zdravě a bujně, kolmo do výše, výchova jich vždy však o rok déle trvá než na př. Parmény. Na místo vysázeny, rozvětvují se velmi hojně, tak že jest třeba pilkou neb nožem volnost zjednatí, v korunu polokulovitou, široce rozloženou, při čemž mladé větve do výše trčí, by později se taktéž sklonily. Rostou až do vysokého věku stejně živě a jen v hubenějších půdách nastává někdy potřeba, občasným zmlazením k vzrůstu jim napomáhati. Skvějí se bujnou, tmavou zelenou barvou hojných a velkých listů, které plísňím úplně odolávají. Roditi začínají později než Zlatá

†

UŠLECHTILÉ ŽLUTÉ.
GELBER EDELAPFEL. — GOLDEN NOBLE.

parména, neplodí nikdy příliš hojně, za to však málo kdy vynechávají a plody bývají stejnoměrně veliké. Obvykle plodí jeden rok hojně, druhý málo, třetí odpočívají.

Letorosty narůstají polodlouhé a dosti silné, později mnohem slabší, buď jsou rovné aneb mírně se kříví, ke konci méně slábnou, pod oky velice málo se prohýbají a černavá, jemná plst' je řídce a tence pokrývá; velmi jemně vyvstálé, žlutavé, sotva zřetelné tečky řídce a zcela nenápadně se rozptylují. Žádná jiná odrůda nemá tak maličkých oček, což jest rázovitostí její a nutno při očkování bedlivě toho dbáti, by lýkem se neuškrtila, jsou dosti široká, však sotva 1 mm dlouhá, jakoby do patky zalezlá, úplně přiléhají a jsou na patkách vyšších, širokých, krátce klínovitých, s třemi mohutnějšími žeběrky.

Maličká květní poupata mají šupiny červenavé a dílem šedě plstnaté, vyvinují se po koncích krátkých i dlouhých větví. (Viz obraz.)

Listy skvějí se bujnou, tmavě zelenou barvou a mají spodní stranu ochmýřenou. Na letorostech bývají největší, as 95 mm dlouhé, 73 mm široké, téměř priokrouhlé neb okrouhle vejčité, se špičkou buď nastavenou neb krátce a široce klínovitou, jedna strana bývá mnohdy mohutněji vyvinutá, kraje mají hruběji, dvojmo pilovitě vroubkované, řapíky většinou na stranu přilnuté, 27—30 mm dlouhé, chloupkované, s maličkými palisty; na větvích plodonosných bývají užší, však delší, dlouze vejčité, do špičky široce klínovitě zúžené, mají drobněji vroubkované kraje a až 40 mm dlouhé, bezpalisté řapíky.

Stromy kvetou velmi pozdě, 10.—12. den jabloňového květu a narůžovělá poupata dodávají jim krásného narůžovělého vzhledu. Veliké, jednotlivé květy jsou miskovitě, 45 mm, po rozložení až 65 mm široké, bílé, jemně růžově stíněné a z velkých, široce vejčitých plátků hustě sestaveny. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, dle plodů s vysokých stromů v okresní školce Chlumecké pořízený, znázorňuje tvar a barvu dokonale. Jest to velikost průměrná, mnohé plody bývají větší, jiné menší, ta že váha jich kolísá mezi 150—220 g. Tvar mají stejný, lehce sploštěle kulovité a poměr výšky k šířce jeví se as 61×77 — 68×82 . Jen málo které jsou více kulovité a jedna strana bývá nižší.

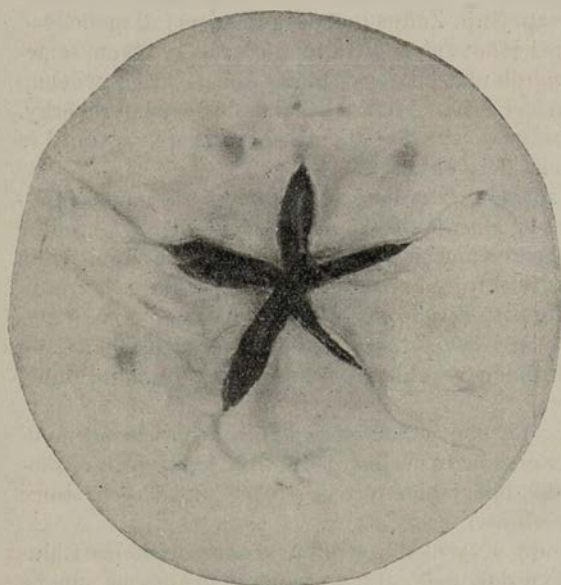
Zavěné, u spodu zelené, přihnědle chloupkované kališky sestaveny jsou z ústů širokých, které se u spodu někdy tísňí, někdy ani k sobě nedosahují, proti sobě se kloní, pak vztyčují, špičky mají krátce ven převislé a vězí v mělkých, menších, drobně žebérkatých jamkách; kulatost plodů bývá pravidelná, jednotlivě i mírně stlačena.

Stopky bývají velice nestejně, některé slabé a dřevnaté a as tak dlouhé, že právě úrovně jamek dosahují, jiné zcela krátké, silné, ano i zdužnělé, mnohé však zcela kratičké a úplně zdužnělé, tak že mizejí v pupkovitém hrbole, na způsob jako u Holovouského malinového. Tenké stopky vězí v jamkách dosti hlubokých a širokých, dlouho do zimy pěkně zelených, jemně i hruběji porezavělých, mnohdy rozplihuje se rez souvisle daleko kol jamky. Plody se stopkami zdužnělými mají jamky mělké, často zcela vyplněné hrbolem, který je i převyšuje.

Suchá, hladká slupka dosti se leskne a má barvu již na stromě světle žlutou, později skvěle, na sluneční straně až tmavě žlutou, kdežto do stínu bledne. Jemné, zcela nenápadné, na spodní části plodu hrubší, bleději vroubené tečky, rozptylují se řídce, čím dále ke kalichu hustěji, kdež mění se v jemné, bělavé, hojně pihy. Mnohé plody mají spodní část bíle mramorovanou, na jiných najde se stříknuta jasná, drobná rez.

Dužnina po rozkrojení voní, jest zcela jemná, hustá, však dosti měkká, šťavnatá, má barvu bělavou, blíže ke slupce žlutavou, chuť zasládle ostře nakyslou, dosti dobrou, občerstvuje, schází jí však kořenitost.

Nálevkovité podkališi má dlouhou rourku, která se dole rozšiřuje, od ní se láhnou žlutavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má osu dutou, do níž se po stěnách napříč natrhaná pouzdra, někdy úzce, mnohdy široce otvírají. Každé pouzdro chová po dvou pěkně vyvinutých, dlouze zašpičatělých, hnědých jádrech.

Nejlepší doba k česání jsou poslední dny září. Tam, kde to možno, mohou se velké plody ještě dříve protrhati, by se ostatní lépe vyvinuly. Trhati se musí opatrně, zvláště plody, které mají pupkovité hrbolky, neboť se snadno ulomí. Třeba sebe dříve trhané plody nikdy nezvadnou, bývají pěkně stejnoměrně vyvinuté, drží však jen lehce na stromech, tak že je vítr lehce shazuje. K potřebě dospívají dle počasí, někdy již poslední dny října, většinou v prvních dnech listopadu. Každé hlubší zranění podléhá rychle zkáze. K snědku se méně hodí, za to v kuchyni dají se dobře potřebovati a v Anglii platí v příčině této za odrůdu z nejlepších. Svoji velikostí, ladným tvarem a skvělou barvou jest velice

prodejně. K další dopravě nutno je však pečlivě baliti, by se nepomačkalo.

Bláha o něm píše: Strom není nikdy přeplněn ovocem, za to však jest ovoce stejnoměrné a když uzraje, jest pevné, šavnaté, navinule příjemné chuti.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Ušlechtilé žluté čís. 143.

Popisy naléztí lze: Moravské Ovoce čís. 15 Žluté ušlechtilé, Handbuch der Obstkunde čís. 173, E. Deut. Apfelsorten čís. 665 Golden Noble, Deut. Obstsorten, Gelber-Edelapfel, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 26 taktéž, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 180 Golden Noble.

Z vedlejších jmen jsou známa: Prasomila nobilis, Glow of the West, Golden Stanger, Gough's Seedling, Lord Clyde, Reper's Fall, Rutlandshire Foudling. —

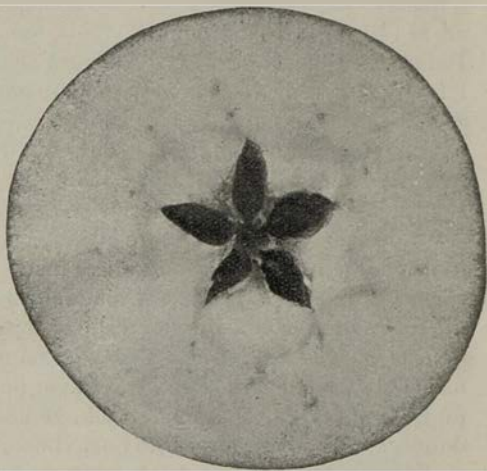
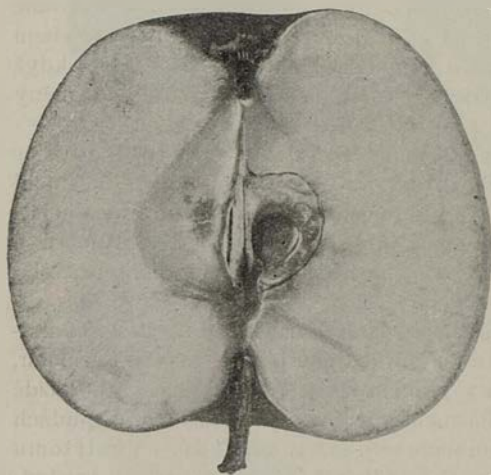
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

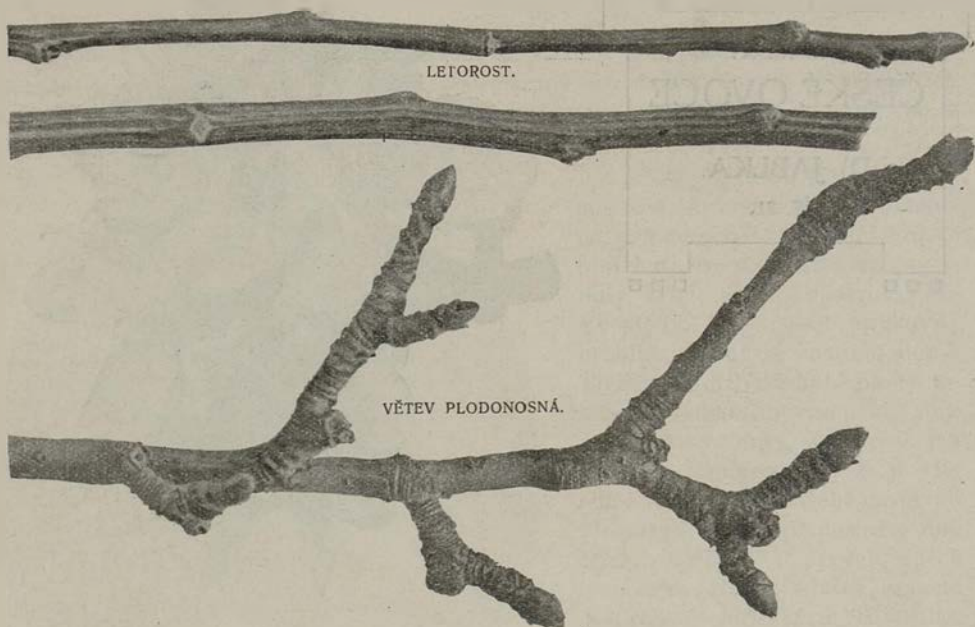
D) JABLKA.
čís. 31.

PARMĚNA ZLATÁ.

WINTER GOLDPARMÄNE.
REINE DES REINETTES.

PARMÉNA ZLATÁ.

O původu nyní každému známé a všeobecně oblíbené odrůdy ví se dle všestranných, souhlasných zpráv jen tolik, že byla zaslána Dr. Dielovi z Londýna v roce 1800 pod jménem „King of the Pippins“ (Král semenáčů), kteréž jméno však týž upravil na „Winter Goldparmäne“; to bylo obecně s malými odchylkami přijato. Však dočítáme se, že i Francouzové si ji přivlastňují, byla prý již v 13. století v Normandii pod jménem Reine des Reinettes známa. Ale zpráva tato asi vznikla záměnou odrůd, zvláště když i Leroy ve svém díle popisuje pod jménem Reine des Reinettes odrůdu od Parmény zcela odchylnou.

Dle zápisků děkana Rösslera zaslal mu Parménu Dr. Diel v roce 1819. Rössler měl ji v svém soupise pod čís. 358 a dle všeho šířil ji na vše strany, tak že dnes není snad místa, kde by Zlaté parmény neznali. Na Chlumecku, v osadách Lužci a Chejšti stály do nedávna veliké, staré stromy, jichž kmeny měly 40 cm a i více, v průměru a byly plodné a zdravé až do konce, rostly arciť ve výborné půdě. Lid, neznaje pravého jména, pojmenoval je zcela případně „Zlaté renety“.

Před lety vydáno bylo heslo: sázejte všude jen samé Parmény; toto heslo opakovalo se i v Německu, by každý, kdo má místo jen pro jedinou jabloň, zasadil Parménu, následkem čehož sázely se ve velikém počtu v pravém slova smyslu všude, do každé půdy. V krátkosti ukázalo se však, že není Parména přece jen pro každého. V půdách dobrých, živných arciť nebylo pochybeno, tam mělo se jí sázeti ještě více, naproti tomu v půdách hubených a suchých rostly prvá leta také nádherně, však s dostavivší se plodností začaly krněti, přestaly růsti, plody v celých růžencích visící zůstaly jak vlašské ořechy a špičky větví začaly usychati; tu nepomáhá nic, leč stromy seřezáním zmladiti, hnojit a opatřiti vláhu. Pro takové půdy Parména naprosto není; také půdy těžké,

PARMĚNA ZLATÁ.
WINTER-GOLDPARMÄNE. — REINE DES REINETTES.

jílovité, s podkladem krutého jílu špatně jí svědčí, stromy bývají záhy rakovinou napadeny. Nejlépe se jim daří v dobrých půdách, s hlubokým podkladem žluté hlíny, neb těmto podobných, jež jsou sice propustny, avšak přece dosti vlhkosti udržují; v nich stromy jen kypí, bujně rostou i při veliké plodnosti, zůstávají zdravé a dosahují vysokého stáří. Daří se velmi dobře i v polohách vysokých a chladnějších, plody tam tolik nečervíví jako v nížinách a jsou i jadrnější. Na místech příliš větrům vystavených trpí jako všechny jiné.

Veškeren na jabloních žijící hmyz, zvláště zavíječ jabloňový, velice po Parménách slídí a právě tento veliké množství plodů zkazí, také mšice obyčejně nejprve se na nich objeví. V mnohém, plísňím příznivém roce, velice se tyto rozmáhají a plody velice znešvarí, kdežto jiná léta zůstávají čisty.

K pěstování použití lze každého způsobu i tvaru. Tvoří nádherné vysokokmeny, které menšími, vysokými korunami ničemu nepřekážejí, obdělávání půdy pod nimi nevádí, tak že do polí se hodí výborně. Na silnice, tam, kde půda vhodná, není lepší odrůdy, roste do výšky a provozu nepřekáží; pro domácí zahrady jest také z nejlepších, ať již se pěstují volně rostoucí neb uměle vedené krsy a šlechtěna-li na duzenech neb jáncatech, přizpůsobí se bravě každému i nejmenšímu tvaru, aniž při řezu obtíže činila.

Ve školkách rostou stromky velice bujně, kolmo do výšky, obrůstají hojně krátkými větvíčkami, tak že zkracování kmene jest zbytečno a jen v hubené půdě nutno, později rozvětvují se krásně jehlancovitě vzhůru a větve obrůstají velice hojně větvemi plodonosnými; během let stává se koruna více kulovitou a některé větve se pod tíhou plodů rozklesávají. Ploditi začínají hned po vysazení, jest však lépe, přiměřeným řezem plodnost oddáliti. Plodí velice hojně, někdy až přes příliš, takže plody drobnější zůstanou, druhým rokem méně, některý rok však zřídka, úplně úhoří.

Letorosty narůstají dlouhé a silné, později slabší, nejvíce rovné aneb se zcela málo kříví, pod oky zřetelně, však mírně se prohýbají a černavá plst je větším dílem řídká, ke konci hustě pokrývá, po otření se dosti lesknou, mají barvu tmavě hnědou a spodní část pokrývá většinou velice jemný, hustý stříbrný závoj; silnější žlutavé tečky rozptylují se jednotlivě daleko od sebe. Pěkně vyvinutá, červenavá a šedě plstnatá oka přiléhají, následují hustě za sebou a jsou na patkách o něco vyšších, zcela krátce prohnutých, širokých, s mohutnějšími, krátkými žebéry.

Polovelká, vejčité kuželovitá květní poupata mají šupiny červenavé a částečně šedě plstnaté. (Viz obraz.)

Listy skvějí se bujnou, tmavou, zelenou barvou a mají spodní stranu hojně chloupkovanou, na letorostech jsou největší, as 85 mm dlouhé, 60 mm široké, vejčité, do špičky krátce zúžené, jedna strana bývá mohutněji vyvinutá, mají kraje pěkně pilovité, tupě dvojmo zoubkované a řapíky 15—20 mm dlouhé, chloupkované, s kopinatými, malými palisty; příplodní bývají delší, užší, mají kraje ostřeji zoubkované a o něco delší řapíky.

Stromy vykvétají 5.—6. den jabloňového květu a jasně růžová poupata dodávají jim sličného červenavého vzhledu. Jednotlivé, 40—47 mm široké, bílé a pěkně růžové květy sestaveny jsou řídké z plátků rozložených a vejčitých. Jsou vůči jarním nepohodám a lehčím mrazům velmi otužilé. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz zhotoven byl dle plodů s vysokých, v okresní škole Chlumecké rostoucích stromů a znázorňuje tvar a barvu plodu dokonale. Velikost plodů se velice různí a na témže stromě dospívají plody zcela malé sotva 50 g vážící, až po dokonale vyvinuté a 170—190 g těžké, tak že váhu 150—160 g lze považovati za průměrnou. Na krskách bývají větší, váží 200 g a i více. Tvar mění se jen potud, že některé

jsou více stlačeně kulovité a poměr výšky k šířce jeví se as 55×65 , mnohé zdánlivě vysoké a krátce kuželovité v poměru 60×65 zřídka kdy rovná se výška šířce.

Zelenavé a přihnědlé, krátce chloupkované kališky bývají otevřené nebo jen polootevřené, sestaveny z ústů užších, které se u spodu sotva dotýkají, krátce se vztyčují, mají suché špičky hned převislé a vězí v jamkách, dle tvaru temene, užších neb širších, polohlubokých, často jako vykroužených, také i jemně záhybovatých; kulatost malých plodů bývá pravidelná, velkých plodů zcela ploše zhranatělá.

Dřevnaté, slabší, zelenavé a přirezavělé stopky jsou as tak dlouhé, že jamky málo přesahují, plody malé mají je delší a vězí v jamkách méně širokých a hlubokých, vždy zelených a jemně paprskovitě porezavělých; stopka bývá mnohdy hrbolem na stranu přimáčknuta.

Jemná, hladká slupka se leskne, má se stromu barvu zelenavě žlutou, která později až do zlatova sežloutne; sluncem ožehlá strana bývá někdy méně, mnohdy hojně krásně, ač nenápadně karminově, krátce i dlouze pruhována a mezi pruhy nastříkána, pruhy rozptylují se natečkovaně i na stranu zastíněnou. Zcela jemné, tmavší tečky se rozptylují; některé plody bývají postříknuty sem tam jemnou, dílem i hrubší rzí, také rzivá bradavice neb vyvstalý rzivý pruh se najde.

Bělavě zažloutlá dužnina bývá velmi jemná, hustá, zprvu chruplavá, později měkká, hojně šťavnatá a má chuť ušlechtilé renetovou, navinule sladkou, libě okoreněnou a velmi dobrou.

Podkališí bývá nálevkovité, mnohdy kuželovité a zcela krátké, od něho se táhnou zažloutlá, jaderník obklopující vlákna; jaderník má osu dutou a pouzdra po stěnách natrhaná otvírají se do ní užší neb širší šterbinou. Každé pouzdro chová obyčejně dvě prostředně veiká, pěkně vyvinutá hnědá jádra.

Snese zcela dobře časné otrhání, aniž vadne, není však tak chutné jako plody začátkem října a i dle počasí trhané. Opatrně se uloží, načež v polou, také i koncem listopadu k jídlu dospívá. Na loži drží se výborně až do konce března, ale pak trati šťávu. Jest výborné k snědku, stolu okrasou, na trhu z nejhledanějších a v obchodě velice oblíbeno. Dopravu snáší výborně a pomačkaná místa obyčejně zasýchají, aniž se kazí. Z drobných plodů dá se připravit výborný nápoj.

Bláha uvádí, že i v trojské suché půdě hojně, ač drobné plody plodilo, tak že je bylo nutno protrhávati a dle možnosti zalévati.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Parména zlatá zimní čís. 230.

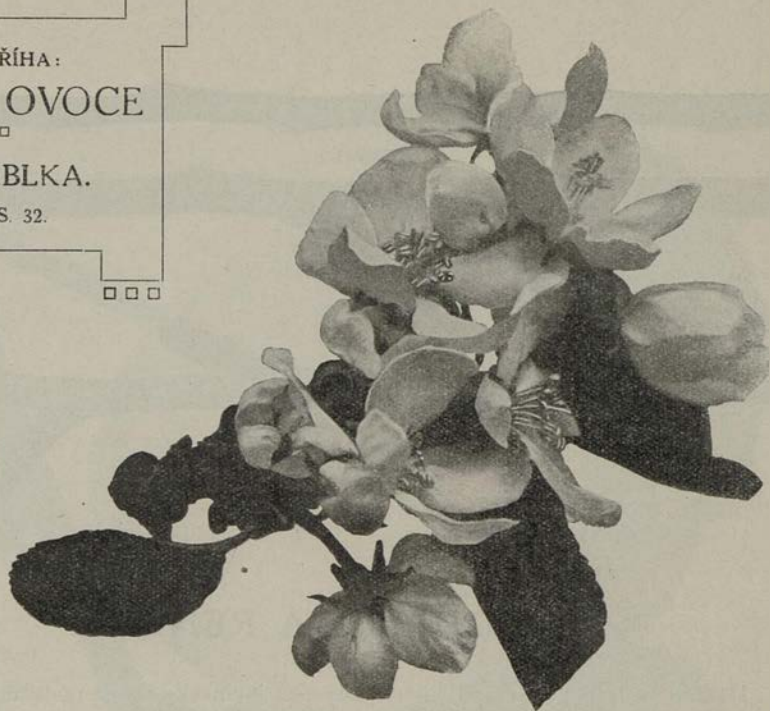
Popisy: Thomayer České Ovoce čís. 28 Parména zimní zlatá, Moravské Ovoce čís. 19 též tak, Pixa Klíč Štěpařský str. 156 Anglická zimní parména, Handbuch der Obstkunde čís. 67, E. Deut. Apfelsorten čís. 522 Winter-Gold-Parmäne, Deut. Obstsorten Goldparmäne, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 38 Winter-Gold-parmäne, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 322 Pearmain Dorée, Jankowski Sad i ogród owocowy str. 356 Królowa renet.

Z vedlejších jmen jsou známa: Zlatá reneta, Präsomila auraria, Parmena zlatá zimowa, Zimska zlata parmena, Zimnij zolotoj parmen, Englische Winter-Gold-Parmaene, English Winter Gold Pearmain, Gold Parmaene, Golden Winter Pearmain, Hampshire Yellow, Herzogs Reinette, Jone's Southampton Pippin, King of the Pippins, Pearmain Dorée d'Hiver, Piké's Pearmain, Princé's Pippin, Queen of the Pippins, Reine des Reinettes, Reinette de Friesland Hâtive, R. Siavée, Seek-No-Further, Ventmuss Ellicott, Vermillon Rayé. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

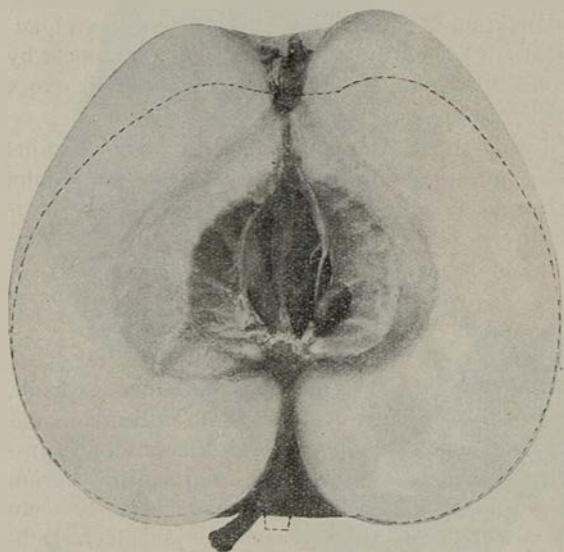
D) JABLKA.

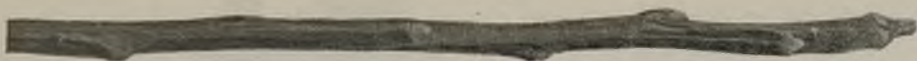
Čís. 32.

LANDSBERSKÁ RENETA.

LANDSBERGER RENETTE.
REINETTE DE LANDSBERG.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

LANDSBERSKÁ RENETA.

Domovem této veliké a sličné odrůdy jest Německo, kdež podařilo se v zahradě rady Burchardta v Landsbergu n. Vartou as v polovici devatenáctého století ze semene ji vypěstovati.

Není to sice chutné jablko na stůl, za to však, díky slušné velikosti a sličné barvě, oblíbeno jest velmi na německých trzích, následkem čehož se v Německu velice hojně pěstuje. V posledních letech nalezla i u nás obliby, čemuž svědčí okolnost, že doporučena byla ze všech klimatických obvodů k přijetí do normálního sortimentu pro král. České, což se jen několika málo odrůdám stalo. Zaslouží toho úplně a zvláště v chladných, drsnějších, vysokých polohách, kde již málokteré odrůdy dobře se vede, měla by se jí věnovati pozornost největší, není hned tak odrůdy jiné, která by, přinášejíc ovoce krásné, za tak skrovných poměrů, s jakými se spokojí, tak výborně prospívala.

Půda, které vláhá neschází, jest jí vhod každá, však suchá půda neb dlouho trvající sucho v létě velice jí škodí a plody obyčejně spadnou, v mokré pak rakovají. Poloha svědčí jí více otevřená a chladnější než uzavřená a teplá, v chladnější jsou plody i jadrnější a déle vydrží. Také i Bláha zmiňuje se o ní, že jest i pro těžké půdy z nejúrodnějších a nejméně choulostivých odrůd a že jest velmi cenná pro veškeré polohy a půdy. — Obchodníci, kteří s ovocem příliš jemně nezacházejí, nemají jí příliš v lásce, jest na ní každé pomačkání znáti a při sypání do vagonu trpí.

Pěstovati lze ji ve tvaru jakémkoliv. Vysokokmenné stromy hodí se velmi dobře do polních i domácích sadů, na širší silnice není lepší odrůdy, na úzké méně se hodí, rozkládá se, vadí provozu a jest nutno větve do silnice rostoucí často odřezávat, následkem čehož dostává převahu a ráda na opačnou stranu se sklóní. V zahrádkách prospívá výborně ve tvaru volně rostoucích krsků, dá se však hravě i nejmenším tvarům přizpůsobiti a kdyby byla ušlechtilejší odrůdou, nebylo by nad ní užitečnější. K účelu tomu musí se však použití stromků, dle povahy půdy, na duzenech neb jánčatech šlechtěných.

LANDSBERSKÁ RENETA.
LANDSBERGER RENETTE. — REINETTE DE LANDSBERG.

Stromy zůstávají až do pozdního věku při svěžím vzrůstu úplně zdravé a plísňě, přes měkké listy, jim neškodí. Za to hmyz je vyhledává a kde objeví se mšice krvavá, jistě jest tato odrůda jí nejdříve napadena.

Pro bujný, kolmý vzrůst jsou ve školkách velice oblíbeny k výchově bezvadných vysokokmenů a používají se hojně k mezišlechtění. Obrůstají hojně krátkými letorosty, takže kmeny silí a seřezávání jest jen výjimkou třeba. Dle svěží, sivě zelenavé barvy kůry, zvláštních ok a hlavně dle velikých, krabatých, bujně, však bleději zelených, zespod bělavě vlnitých listů rozeznají se zcela lehce mezi všemi jinými. Později, na místo vysázeny, rovětují se mohutně v koruny zprvu vysoké, pak se vedlejší větve rozkládají, tak že vzrostlé stromy mají tvar široce kulovitý, větve rozvětřují se hojně dále a obrůstají bohatě krátkým, plodonosným dřevem, tak že koruna brzo houstne a musí se občas pročistiti. Roditi začínají brzo, však přece o 1—2 leta později než Parmény; plodí ob rok velice hojně, mezitím méně a zřídka úplně úhoří. Za příznivých poměrů vyvinují se plody stejnoměrně, tam, kde jim nesvědčí, zůstává hojně drobotiny.

Letorosty narůstají dlouhé a silné, rovné, jen někdy se lehce křiví, pod oky zcela mírně se prohýbají a černavá, jemná plst' je téměř celé řídce pokrývá. Po ořtení se poněkud lesknou, mají barvu jasně červenavě nahnědlou, ve stínu nahnědle zelenavou, valnou část, zvláště u spodu, pokrývá velice jemný, stříbřitý závoj. Velmi jemné, žlutavě tečky rozptylují se hojně, ač zcela nenápadně.

Pěkně, silně vyvinutá oka přiléhají, šedá plst' je pokrývá a jsou na patkách širokých, o málo výše než oka vyvstalých, zcela krátce prohnutých, s třemi mohutnějšími žebérky, mezi nimiž tvoří se hned pod oky malé mušlovité proláklinky. Oka mění se velmi často v plodonosná poupata. Dvouleté až tříleté dřevo má zvláštní, sivě zelenou, svěží barvu. Poměrně malá, kuželovitá květní poupata mají šupiny červenavě hnědé a zcela maličko šedou plstí pokryté. (Viz obraz.)

Největší listy na letorostech bývají až 115 mm dlouhé, 80 mm široké, ke koncům bývají menší, mají tvar vejčitý a maličké, nastavené, také i delší klínovité špičky, kraje mají hluboko a nestejně pilovitě zubaté a řapíky 25—35 mm dlouhé a chloupkované. Jedna strana bývá o něco delší a mohutněji vyvinuta. Na větévkách plodonosných bývají listy delší, užší a mají delší řapíky.

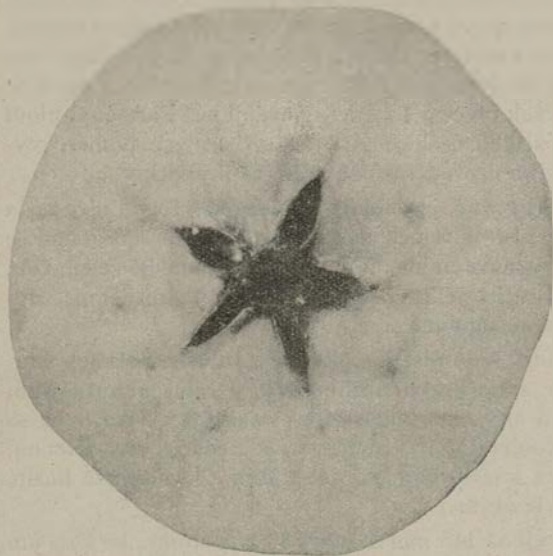
Stromy vykvétají 3.—4. den jabloňového květu a zelenavá, mdle růžová poupata dodávají jim v rozpuku mdle červenavého vzhledu. Kvetou obyčejně dlouho a málokdy se stane, že by pomrzly. Jednotlivé, 42—50 mm široké, bílé a zcela mdle růžové stíněné květy jsou sestaveny tak, že plátky vzájemně se nedosahují. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz, dle plodů s vysokých stromů z okresní školky Chlumecké, znázorňuje průměrnou velikost, tvar i barvu. Mnoho plodů bývá arcíť menších, naproti tomu i větších, tak že váha kolísá mezi 120—200 g. Některé mají tvar nižší, k temeni více zkulacený, jiné jsou zdánlivě vysoké, k temeni zúženější, a poměr výšky k šířce jeví se as 70×80, také však as 76×80.

Polootevřené neb zcela otevřené, u spodu zelené, k vrchu přischlé a chloupkované kalíšky sestaveny jsou z ústů dosti širokých, které se dole navzájem nedotýkají, kloní se proti sobě, hned na to se vztyčují, špičky ven zkrouceně převíslé mají a vězí v jamkách užších, hlubších a drobně žebérkatých; vznikající zde žebra kraje jamek hrbolejí, táhnou se zcela ploše přes celý plod a kulatost jeho zcela mírně hranatější. Menší plody bývají kulatější. Dřevnaté, dosti silné, zelené a porezavělé stopky bývají as tak dlouhé, že o 5—10 mm jamky přečnívají; čím větší plod, tím kratší stopka a naopak.

Vězí v jamkách širokých a hlubokých, po kraji nerovných, zelenavých a jemně porezavělých.

Něžná, hladká, až kluzká slupka se leskne a má se stromu barvu žlutavě jasně zelenavou, která se později mění v jasně slámově žloutou; slunečná strana bývá více žlutá, často lehce červenavě neb oranžově, někdy jen zcela málo, mnohdy více nadechlá, zřídka nepatrně žíhaná. Na spodní části plodu řidčeji, jinde hustěji rozptýlené rzivé, bleději vroubené tečky mění se ke kalíšku v jemné, bělavé pihy.

Po rozkrojení dužnina lehce zavoní, má barvu žlutavě bělavou, jest jemná, málo chruplavá, spíše měkká, hojně šťavnatá a má chuť příjemně sladce navinulou, zcela slabě okořeněnou. Renetová příchuť schází úplně.

Podkališí bývá prostranné a široce tupě kuželovité. Od něho se táhnou zelenavě žlutavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má širokou, dutou osu, do níž se pouzdra po stěnách hojně napříč natrhaná buď jen štěrbinou, také i zcela otvírají. Každé pouzdro chová 1—2 prostředně velká, pěkně vyvinutá, dlouhá, štíhlá a hnědá jádra.

Kde toho nutně třeba, lze plody již před koncem září otrhat, aniž sebe méně zvadnou. Lépe jest trhati první dny října, což dítí se musí opatrně a jest prospěšno ihned na určené místo je dopravit. K potřebě dospívají koncem listopadu a nejlepší jsou do konce prosince; vydrží sice déle, až do března, tratí však šťávu i obcerstvující chuť. Jak již praveno, hodí se méně k snědku, však nejsou-li jiné, jsou ovšem dobré. K dopravě nutno je opatrně baliti.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Reneta landšperská čís. 598.

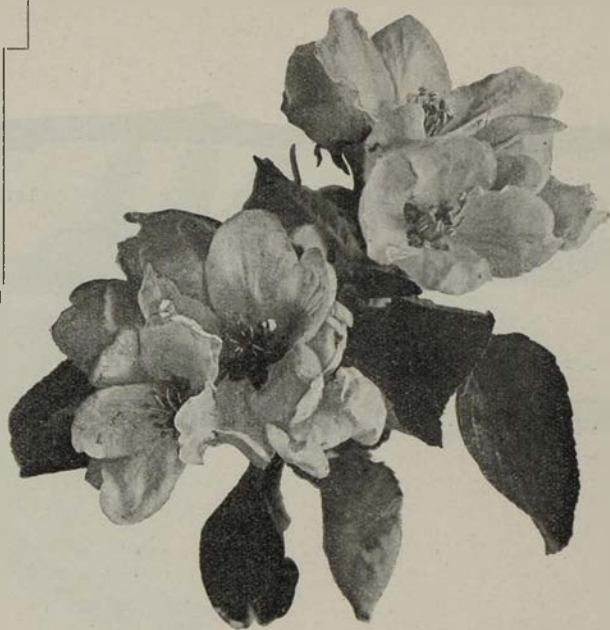
Popisy naléztí lze: Moravské Ovoce čís. 17 Reneta lanšperská; Handbuch der Obstkunde čís. 328, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 37, E. Deut. Apfelsorten čís. 490, Der Obstzüchter 1911 str. 250, Deut. Obstsorten, všude piší Landsberger Renette, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 416 Reinette de Landsberg, Jankowski Sad i ogród owocowy str. 361 Reneta Landsberska.

Z vedlejších jmen jsou známa: Prasomila Landsbergensis, Landsbergška reneta.

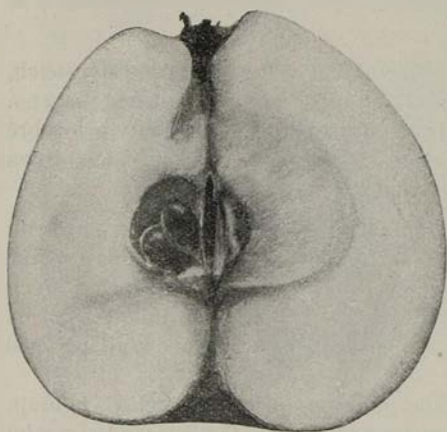

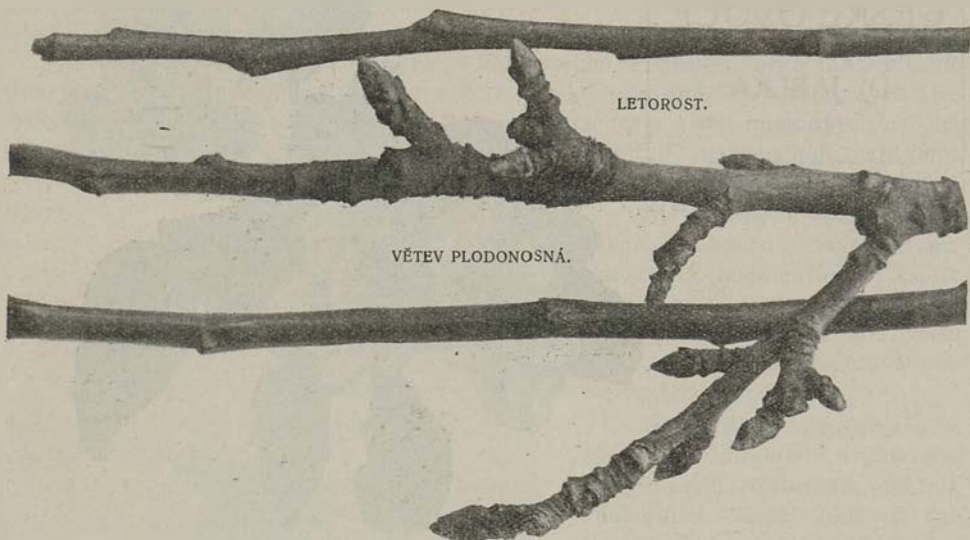
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

□
D) JABLKA.
Čís. 33.

PUNČOVÉ.
PUNSCHAPFEL.

PUNČOVÉ.

V úrodných nížinách dolního Polabí pěstují se zvláštní oblíbenou polovelké jablko, velmi krásně, po způsobu tyrolských odrůd zbarvené „Jablko punčové“, také „Hedvábče“ zvané. O původu jeho není nic známo, také marně by hledal kdo jeho popis v některém spise ovocnickém. Jen Pixa v Klíči štěpařském popisuje na str. 148 Punčové jablko zcela krátce, udáváje dobu zrání v prosinci, však že vydrží jen čtyři neděle a že plody na stromech rády hhníjí.

Pan Fr. Hahn, vrchní zahradník Schwarzenberského velkostatku v Lovosicích, píše, že jest v tamější krajině velice rozšířeno, od kupců hledáno a velmi dobře placeno. Dospívá koncem října a vydrží v dobré místnosti až do příštího srpna a vždy při dobré chuti. V příliš chráněných polohách, na př. na labském ostrově v Lovosicích, bývá poškozováno plísní, ale v sušších letech se tak nestává.

Mimo Lovosicko, Třebeniccko a celé dolní Polabí pěstuje se nejhojněji v obvodu Českolipském a v Podještědí. Zprávy odtamtud hlásí, že daří se mu v každé, pro jiné jabloně způsobilé půdě, že lépe se mu vede v krajinách otevřených než příliš uzavřených a že hodí se do míst studenějších. Na Chlumecku není starších stromů, mladé však na zkoušku mezi jinými vysázené, daří se vedle Parmény úplně stejně a dávají nejlepší naději.

Nejlépe se jim daří v polích a zahradách, kde půda pod nimi se vzdělává a hnojí, ať již jsou stromy vysoké či nízké a volnému vzrůstu ponechané. O pěstování stromků uměle vedených není zkušeností, se zřetelem však k jeho vzrůstu a časně plodnosti lze míti za to, že i k tomu by se výborně hodilo. Na místech nevzdělávaných, s půdou hubenou a suchou jen krní, předčasně plodí a nedosáhne většího stáří.

Ve školce rostou stromky bujně a vzrůstají v pěkné kmeny, i později po vysazení podržují bujný vzrůst, jakmile však ploditi počnou, a to stává se zcela brzo po vy-

PUNČOVÉ.
PUNSCHAPFEL.

sázení, vzrůst velice se mírní a následkem téměř roční přehojné plodnosti strom nikdy vysokého věku nedosahuje. Rozvětňuje se v korunu široce kulovitou, postranní větve se rozkládají a dosahuje zřídka stromu Zlaté parmény.

Letorosty narůstají dlouhé, štíhlé a ke konci slábnou, později jsou jen zcela krátké, končící špičkou mnohem silnější a bývají zakončeny i květním poupětem, pod oky se zcela málo prohýbají a černavá plst je pokrývá. Po otření se lesknou, mají barvu fialově temně hnědou a halí je řídký, stříbřitý závoj po větším díle, bělavé tečky četně se po nich rozptylují.

Zcela malá, krátká oka úplně přiléhají a šedá plst je pokrývá, jsou na patkách oka málo převyšujících, jednotlivě krátce prohnutých, více dlouze klínovitých, s třemi krátkými, ostřejšími žeběrky. Velikých, kuželovitých květních poupat vyvinuje se množství a mají šupiny světlehnědé a šedou plstí pokryté. (Viz obraz.)

Tmavě zelené, zespod bělavě vlnité listy mají tvar vejčitý, u řapíku mnohdy srdčité zakončený, mají krátké, nastavené, také i klínovité špičky, kraje ostře drobně i hlouběji, často i mírně hákovitě pilovitě zoubkované a řapíky 18—23 mm dlouhé s malými, úzkými palisty. Bývají až 100 mm dlouhé, 65 mm široké a jedna strana bývá o něco mohutněji vyvinuta. Na větvičkách plodonosných bývají delší, užší a mají o něco delší řapíky.

Stromy vykvétají čtvrtý až pátý den jabloňového květu a kvetou vždy velice hojně. Polovelké, bílé a něžně růžově stíněné květy sestaveny jsou z plátků vejčitých tak, že plátek sotva dostihuje plátku sousedního.

Připojený barevný obraz, dle plodů od p. Hahna z Lovosic zhotovený, znázorňuje tvar, velikost a barvu plodu dokonale. Velikostí plody se příliš neliší, tak že jich váha kolísá mezi 90—110 g a poměr výšky k šířce jeví se as 53 × 68 a 55 × 65; některé plody jsou nižší, dole jen o málo než ke kalichu širší, majíce téměř široké. Jiné se k temeni více úží a mají je mnohem užší. Jedna strana bývá vždy o něco nižší.

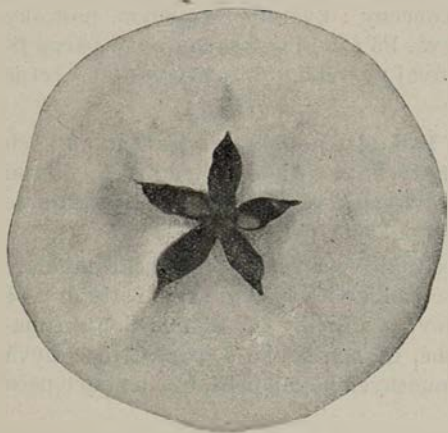
Zavřené, zřídka pootevřené, šedě plstnaté kališky sestaveny jsou z ústů širokých, které se dole tísí, velmi mírně proti sobě se kloní, zcela krátce se vztyčují, suché špičky ven převíslé mají a vězí v jamkách, dle tvaru temene, širších a hlubších, neb užších, mělkých a drobně žebérkatých; odtud táhne se několik, zcela mírných žebérek, která kraje jamek zcela mírně hrbolí, přes celý plod až do stopečné jamky se táhnou a kulatost plodu velice mírně hranatí, aniž by pravidelnost rušila.

Slabé, dřevnaté, chloupkované stopky jsou mnohdy jen tak dlouhé, že úrovně jamek dosahují, jindy o 5—6 mm je přesahují a vězí v jamkách poměrně širokých, dosti hlubokých a dole jemně porezavělých; rez rozptyluje se paprskovitě často až přes zhrbené kraje jamek.

Hladká, suchá slupka se valně neleskne, má barvu světle jasně žlutou, později skvěle žlutou, mnohé plody jsou jen čistě žluté, jiné mají na straně sluncem ožehlé jemný, červenavý, dílem i žíhaný nádech; kde list přiléhal, nádech mizí. Zcela jemné, rzivé, bělavé, v červeném podkladě červenavě vroubené tečky rozptylují se řídce a mění se k temeni v bělavé pihy. Na některém plodu najde se nějaká, zcela světlerzivá, mírně vyvstálá bradavice.

Dužnina po rozkrojení velmi libě zavoní, jest žlutavá, jemná, hustá, však přece měkká, hojně šťavnatá, chuť nevyniká sice zlástností, jest přece dobrá, libě kořenitá, vonná a neurčitě navinule zasládlá.

Kuželovité podkališi není hluboké. Od něho táhnou se žlutavá, jaderník obklopující vlákna. Ten má osu dutou, mnohdy po délce zakřivenou, pouzdra zavřená, jen někdy kratičkou štěrbinou do osy pootevřená, po stěnách natrhaná, každé z nich chová po 1—2 prostředně velkých, štíhlých, tmavě hnědých jádrech.

Punčové jablko.

Z vedlejších jmen známo jest jen Hedvábce; v poněmčeném Polabí Čech jmenují je Punschapfel. —

Čese se s jinými odrūdami od konce září, načež některý rok již koncem října, jindy začátkem listopadu k jídlu dospívá. Nikdy nevadne a vydrží v dobré místnosti, dle oznámení p. Hahna z Lovosic, až do srpna. V den 20. února 1915, kdy řádky tyto byly psány, byly plody jako teprve se stromu přineseny a vydávaly slabou vůni.

Na stůl jest zcela dobré a velmi lákavé k prodeji. Lze je řaditi mezi nejlepší odrůdy jablek k obchodu vhodných; slupka a dužnina nepodléhá příliš tlaku a stlačené místo většinou zaschne, aniž se kazí a ladný vzhled plodu ruší.

Jediný popis nalézá se, jak již zpředu uvedeno, v Pixově Klíči štěpařském na str. 148

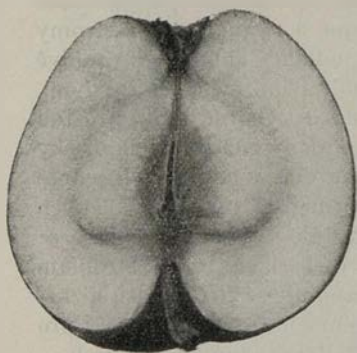

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

D) JABLKA.
Čís. 34.

PANENSKÉ.
ROTER JUNGFERNAPFEL.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

PANENSKÉ.

K nejoblíbenějším jablkům našeho lidu lze čítati v první řadě jablko Panenské a není snad zahrady v kterékoliv osadě, není stromořadí, kde by se aspoň nějaký strom Panenského nenalézal. S pojmenováním jest přes to, že již od pradávna se pěstuje, potíž a žádáme-li Panenské jablko, většinou obdržíme odrůdu „Červeného tvrdého“ s červenou dužninou, která se po rozkrojení rdí jako panenka a dle toho ji nazývají, kdežto pravé Panenské má dužninu čistě bílou a kdo pravé chce dostati, jest mu žádati „Křehče, Křehouče neb Plizírkové“. Nejlépe se mu daří asi u nás v Čechách a v zemích sesterských, ne však již tak dobře v Dolních a Horních Rakousích, kamž bylo od nás rozšířeno, což vysvitá z popisu v časopise *Der Obstzüchter* 1911 na str. 177 uvedeného, kdež doslovně stojí: „ve školkách roste tak slabě, že nelze vypěstovati stromky k potřebě, že rozvětvují se drobně a trpí velice plísňemi“. Kdo zná naše obrovské stromy, s kmeny až 60 cm v průměru, s korunami, které se až na 15 m široce rozkládají a když řádně zarodí, 8—12 hl plodů poskytnou, nepřipustil by ani možnost, že jde tu o naše pravé Panenské. Arciť nevyvinuje se ani u nás všude stejně a nejmohutnější stromy vzrůstají v půdě vazké, které vláha neschází, zvláště na podkladě slínu aneb bobivé opuky, dále v půdách, které se zdají na pohled k pěstování jabloní méně způsobilými, hlinitých a kamením promíšených; kdežto v půdě na pohled výborné špatně rostou a mnohdy i rakovají. V suché, písčité vůbec špatně roste a plody zůstanou jak oříšky drobné. Polohu miluje zcela volnou, otevřenou a lépe se mu daří v alejích neb jednotlivých, od sebe vzdálených řadách v polích než v hustých, nad to snad i chráněných zahradách domácích. Na silnice se hodí výborně, roste neustále výš a výše a třeba se spodní větve rozkládaly neb až skláněly, neškodí, mohou se odřezati, aniž se tím stromům uškodí. Nejlépe se mu daří na stromech vysokých, přizpůsobuje se sice i tvaru nízkému, avšak volnému vzrůstu ponechanému, ne však tvarům uměle řezaným. Také i pro uzavřené zahrádky není, jest na místě jeho jiných odrůd dosti k účelu tomu cennějších.

V našich školkách roste zdravě a bujně, přece však ne tak jako Parména zlatá, málo se po stranách rozvětvuje, tak že jest nutno kmeny seříznouti a výchova vysokých stromků trvá o 1—2 leta déle. Později, na místo vysázeny, rozvětvují se hojně a mohutně do výše, v korunu vysokou, postranní větve se však rozkládají a pod tíhou

PANNENSKÉ.
ROTER JUNGFERN APFEL.

plodů i dolu sklánějí. Roditi začínají 4.—5. rokem po vysázení, plodí pak každý druhý neb třetí rok tak hojně, že se stromy až prohýbají, mezi tím méně a také i odpočívají. Na volném vzduchu rostou až do pozdního věku zdravě a svěže, nepodléhají plísni a rakovina objevuje se jen v místech uzavřených.

Letorosty narůstají dlouhé a silné, později kratší a slabší, stejnoměrně silné, ke konci málo slábnou, málo se kříví, pod oky zcela mírně se prohýbají a černavá plst je větším dílem pokrývá. Po ořtení se méně lesknou, mají barvu červenavě hnědou a na slunci tmavši; žlutavé tečky rozptylují se zcela jednotlivě jen sem tam a jemný, řídký, stříbřitý závoj pokrývá je z valné části, zvláště na spodním konci.

Veliká, pěkně vyvinutá, přikrouhlá oka přiléhají, jdou hustě za sebou, šedá plst je pokrývá a jsou na palkách jen do výše oka vydulých, zcela krátce prohnutých, s třemi kratšími žeběrky. Mnohdy nalézají se 2—3 oka pohromadě na letorostu. Květní poupata, jichž se veliké množství vyvinuje, jsou malá, vejčitá a šedá plst je jemně pokrývá. (Viz obraz.)

Měkké, tmavě zelené, vespod jemně vlnité listy bývají na letorostech mladších stromů as 85 mm dlouhé a 55 mm široké, tvar mají dlouze vejčitý, krátké, většinou klínovité špičky, kraje mělce, však ostře pilovitě zoubkované a řapíky as 20 mm dlouhé s malými šídlovitými palisty. Jedna strana bývá o něco mohutněji vyvinuta a s přibývajícím stářím stromů jich velikosti ubývá. Větévky plodonosné mívají listy delší a užší, po kraji o něco hruběji zoubkované a delší řapíky.

Stromy vykvétají 2.—3. den jabloňového květu, kvetou vždy velice hojně a červenavá poupata dodávají jim v rozpuku krásného, světle růžového vzhledu. Jednotlivé, 45—50 mm široké, bílé, však hojně růžově stíněné květy, sestaveny jsou z plátek užších, vzájemně se nedosahujících. Vůči pozdním mrazům na jaře jsou olužilé, málo kdy zmrzají, za to však v čas ten déle trvající deště velice jim škodí. (Viz obraz.)

K zhotovení přiloženého barevného obrazu sloužily plody se starých, více než stoletých, na silnici v okolí Chlumce n. Cidl. rostoucích stromů, které jsou dnes úplně svěží s každoročním, pravidelným přírůstkem a téměř co rok plodí. Obraz znázorňuje pravou velikost, převládající tvar i barvu dokonale. Při veliké úrodě bývají o něco menší a váha jich kolísá mezi 70—90 g. Tvar jich mění se jen polud, že mnohé jeví se zdánlivě vysoké, ač ve skutečnosti jest poměr výšky k šířce as 57×60, k temeni se více zužují a mají tvar jak s obou stran uťatého vajíčka. Jiné bývají o něco nižší a mají téměř širší.

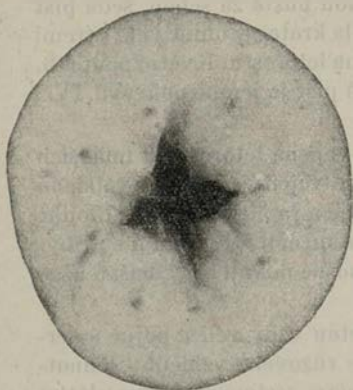
Zprvu zelené, později červenavé a zahnědlé, šedě jemně plstnaté, polootevřené, i téměř zavřené kališky, sestavené z ústů užších a dlouhých, které u spodu k sobě nedosahují, poněkud proti sobě se kloní, vztyčují a dlouhé špičky ven i na způsob závitů podvinuté mají, věží v jamkách, dle tvaru temene, užších a hlubších neb širších a méně hlubokých, pěkně, často i perlovitě žebérkatých. Žeběrka kraje jamek mírně hrbolí, táhnou se zcela ploše přes celý plod, kulatost stlačují a velice mírně hranatí. Mnohé, zrůdné plody bývají však tak žebornaté, že mají podobu rajskeho jablíčka.

Tenké, dřevnaté, zahnědlé a chloupkované stopky jsou as tak dlouhé, že úroveň jamek o 3—10 mm přechívají a věží v užších, nehlubokých, jemně porezavělých jamkách; rez ta rozptyluje se paprskovitě až přes kraje jamek.

Na stromech jsou plody jemně modravě ožněny, mají slupku hladkou, dosti lesklou, barvy zelenavě bělavě zažloutlé, která však jen na některých zastíněných plodech neb tam, kde list přiléhal, čistěji proniká. Většina plodů bývá zcela, mnohé jen částečně krásně, skvěle nachově červeně zbarvena; do stínu červeně bledne a dává i spodní

barvě prokvétati; mnohé plody mívají stranu sluncem ožehlou velmi tmavou s modravým leskem, jiné opět jsou bledší, jen žíhané a i pruhované. Jemné, i hrubší, rzivé, bleději ovroubené, více jen v červeném zřetelné tečky rozptylují se zvláště na spodní části plodu, k temeni se ztrácejí. Některé plody bývají od spodu bělavě mramorované a postříknuty drobnou, čárkovitou rží, na jiných najdou se malé, však i obsáhlejší, mírně zvýšené, rzivé bradavice.

Bílá, pod samou slupkou někdy, ne však vždy růžově stíněná dužnina jest zcela jemná, hustá, však přece měkká, hojně šťavnatá a má chuť lehce omanovou, jen Panenskému jablku vlastní, dobrou, mnohdy výbornou, libě sladce navinulou.

Od široce kuželovitého podkališí vznikají žlutavá, jen výjimkou červenavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má osu široce dutou, do níž se prostranná, po stěnách hojně natrhaná pouzdra buď široce, také i úzce otvírají; každé pouzdro chová 2—3 malá, pěkně vyvinutá, krátká, tmavě hnědá jádra. Pravidelně sestává jaderník z pěti pouzder, u Panenského vyskytují se velmi často pouzdra jen čtyři, která na příčném průřezu dosti pravidelný kříž tvoří. Zvláštnost tato byla příčinou, že o Štědrém večeru hádávalo se před rozkrojením jablka co a na koho v příštím roce čeká dle toho, co se v něm najde — hvězda aneb kříž.

Česati se může, nutno-li, již v druhé polovici září, aniž zvadne, lépe však ponechatí je na stromech déle, jest potom chutnější. K jídlu dospívá a při tom jemně voní začátkem listopadu a vydrží dlouho do jara. Nejchutnější jest však jen do konce roku, pak trati chuť a zvláště omanovou přichuť, která vyprchává.

K jídlu jest zcela dobré a od mnohých se zvláštní oblibou vyhledáváno. V obchodě se pro své výborné vlastnosti velice cení a za hranice, kdež jest velice oblíbeno, v každém množství se výborně prodává. Nevadne, nehnije, snáší dopravu z nouze i bez obalu velmi dobře. Na pomačkaných místech se barva slupky nemění, dužnina na místech těch jen zažloutne a zaschne, aniž se kazila.

Také Bláha zmiňuje se stejnými slovy o jeho dobrých vlastnostech.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Panenské čís. 177. Děkan Rössler ve svém soupise čís. 182 Panenské pravé výborné domáci.

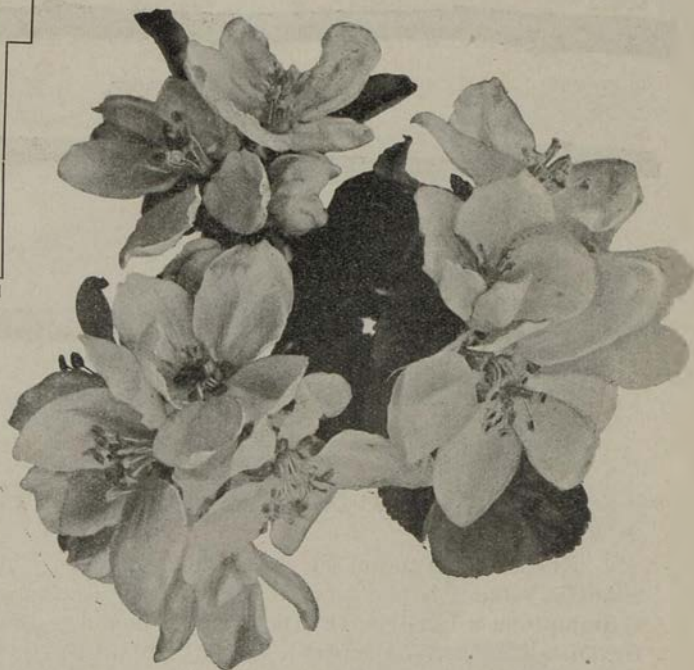
Popisy naléztí lze: Thomayer České Ovoce čís. 17 Jablko Panenské české, Moravské Ovoce čís. 20, Časopis česk. zahradníků 1887 str. 242 též tak, Pixa Klíč štěpařský str. 153 Panenské jablko; Der Obstzüchter 1911 str. 177, Handbuch der Obstkunde čís. 189, E. Deut. Apfelsorten čís. 216, Thomas str. 144 všude píší Roter Jungfernapfel.

Z vedlejších jmen jsou známa: U nás Křehče, Křehouče, Plizírkové, na Moravě Kardinálce, Kardinálka, dále Panieńskie czerwone, Češki devičnik, Křiš (dle Thomayera), Milerosa vaginalis, Chrisofsker, Jungfernapfel, Roter Böhmischer Jungfern-A., Rotes Hänchen, Zigenieur.

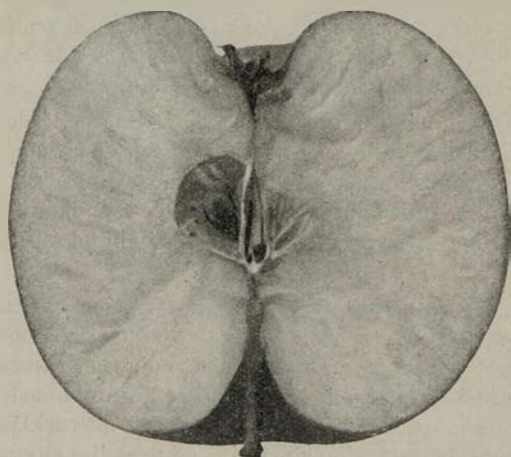
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE
□

D) JABLKA.
Čís. 35.

RENETA POMPHELIA.

POMPHELIA'S RENETTE.
REINETTE DE POMPHÉLIA.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

RENETA POMPHELIA.

Krásné, však posud jen málo kde známé toto jablko pochází dle kusých zpráv z Anglie, odkudž bylo v prvých letech devatenáctého století ze závodu J. Kirke-ho v Bromptonu u Londýna Dr. Dielovi mezi jinými zasláno. Děkan Rössler získal je od Dr. Diela v roce 1817 a zapsal je ve svůj soupis pod čís. 94. Z Poděbrad rozšířilo se as dále. V přítomné době pěstuje se v hojně míře na Turnovsku, Opočensku, Jičínsku a v České nížině; odjinud zprávy o něm nedošly.

Pan P. Maruška, vrchní zahradník ve Svijanech u Turnova, velice si je cení, ne snad pro jeho chuť, ta dobrá není, nýbrž pro stejnoměrnou, slušnou velikost, plodnost stromů a co hlavní, pro krásnou, červenou barvu, která činí je k prodeji velice lákavým, neb na stromech září jako granáty. Také i okolnost, že bez úzkostlivého balení dopravu dobře snáší, je doporučuje. Bez vady sice není, některý rok pod slupkou velice křenčí.*) Hodí se hlavně k pěstování stromů vysokých v polních i domácích sadech a na širší silnice. Na úzkých silnicích vadí a větve nutno odřezávati. K pěstování krsků se sice také dobře hodí, avšak k účelu tomu máme odrůdy mnohem cennější a vděčnější.

V půdě sobě nijak nevybírání a daří se velmi dobře všude, kde jiné jabloně dobře rostou, i v půdách chudších, v nichž nenarůstají plody sice veliké, ale jsou jadrnější a nekřenčí tolik, jako se stromů v hnojených půdách rostoucích. Půda suchá jim nesvědčí, jako jiným jabloním, za to rostou dobře v půdě jílovité s propustným spodkem. Poloha jest každá dobrá, chráněná i otevřená a větry neškodí nic více než jabloním jiným; jen pro polohy vysoké a drsné se nehodí.

Stromky ve školkách rostou zdravě, bujně, že však málo po stranách obruštají a to ještě šlahounovitě, nutno jest je seříznouti. Za krutých mrazů zmrzájí jednoleté i dvouleté, ba i starší. Později, na místo vysazeny, rozvětvují se mohutně v koruny kulovité, hlavní větve rozvětvují se drobně a velmi hojně dále, tak že koruny houstnou a musí se pilně prořezávati. Zprvu rostou vzhůru, postranní větve se pak rozkládají a drobné větvičky se až sklánějí. Rostou až do pozdního stáří živě a plísně jim naprosto

*) Křenčením nazýváme, tvoří-li se v dužnině pod slupkou as jako čočka veliké, jako kůže žluté skvrny, které do hloubky zasahují, houbovati a hořknou.

RENETA POMPHELIA.
POMPHELIA'S RENETTE. — REINETTE DE POMPHÉLIA.

neškodí. Roditi začínají 6.—7. rokem, plodí pak obvykle ob rok velice hojně, tak že se celé stromy červenají, mezi tím méně, také někdy i nic. Plody drží pevně na stromech a vítr jich příliš neshazuje.

Ledorosty narůstají dlouhé, štíhlé a končívají se silnější špičkou, později s dostavivší se plodností vzrůst se mírní, však neustává, vyrůstají kratší a slabé, mírně se kříví, pod oky zcela nepatrně se prohýbají a černavá plst je od spodu méně, ke konci hojněji pokrývá; po otknutí se lesknou, mají barvu fialově hnědou, na slunečné straně tmavší a jemný, dosti hustý závoj pokrývá je sem tam, zvláště na spodní polovici; jemnější i silnější tečky rozptýlují se velice hojně a zřetelně po celých ledorostech.

Zcela malá, krátká oka úplně přiléhají, šedá plst je pokrývá a jsou na patkách jen o málo vyšších než jsou oka, zcela krátce prohnutých, s třemi mohutnějšími žebérky, která se dosti hluboko táhnou.

Vejčítá, tupě zakončená květní poupata jsou nápadně malá a mají šupiny řídce chloupkované. (Viz obraz.)

Poměrně malé listy mají svěží, tmavě zelenou barvu a spodní stranu vlnatou. Na ledorostech bývají as 80 mm dlouhé a 60 mm široké, okrouhle vejčité, mají zcela kratičké, jako nastavené špičky, hruběji a nestejně pilovitě zoubkované kraje a as 25—28 mm dlouhé řapíky s malými, kopinatými palisty; jedna strana bývá o něco mohutněji vyvinutá, mnohdy i jaksí skosená. Na větévkách plodonosných bývají listy o něco delší, užší, mají drobněji zoubkované kraje a delší, slabší řapíky.

Stromy vykvétají 3.—4. den jabloňového květu a mdle červenavá poupata dodávají jim v rozpuku bledě červenavého vzhledu. Jednotlivé, as 43—45 mm široké, bílé, z polovice zarůžovělé květy sestaveny jsou z plátků vejčitých a vzájemně se nedosahujících. Vůči špatnému počasí nejsou choulostivý, také tak lehko nezmrzájí, což častou plodnost vysvětluje. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz, dle plodů s vysokých, v okolí Chlumce n. Cidl. rostoucích stromů zhotovený, znázorňuje velikost průměrnou, také i tvar dobře jest vystižen. Váha plodů kolísá mezi 180—200 g, mnohé plody zůstávají menší, vyskytují se však i veliké, až 230 g těžké. Tvar nemění se mnoho, některé jsou zdánlivě vysoké, jak k temeni tak i ke stopce stejně zaokrouhlené, v poměru výšky k šířce as 70×80, jiné jsou nižší, sploštěle kulovité, vyskytují se však i takové, které jsou jak vysoké tak široké a k temeni více se zúžují než ke stopce, jest jich však málo.

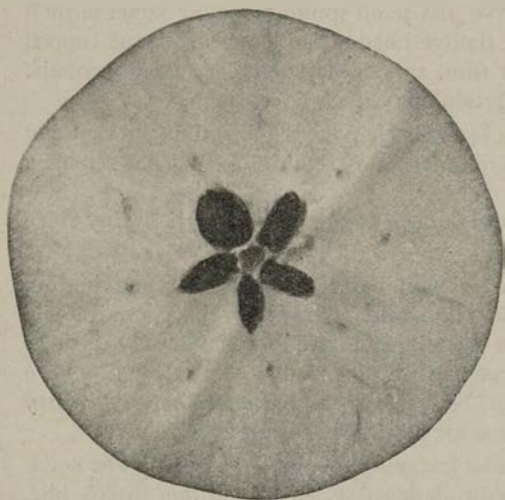
Zcela otevřené, zelenavé a řídce vlnaté kališky sestaveny jsou z ústů užších, které u spodu k sobě nedosahují, tak že mezi nimi úzké mezerky zůstávají, vztyčují se a mají přischlé špičky, ven převislé. Věží v jamkách dosti hlubokých, širokých a drobně ploše žebérkatých; žebérka ta hrbolí poněkud téměř, táhnou se zcela mírně přes celý plod, kulatost jeho zcela mírně hranatí, aniž pravidelnost ruší.

Dřevnaté, zelené, přihnědlé a poněkud chloupkované stopky jsou as tak dlouhé, že úrovně jamek sotva dosahují, jsou spíše kratší a jen u plodů malých z jamek málo vyčnívají, věží v jamkách úzkých, hlubokých a porezavělých; rez ta jest drobně šupinatá a rozptýluje se paprskovitě kolem dosti daleko.

Suchá, hladká slupka se leskne a má se stromů barvu zelenavou, později žlutou až do zlatova, větší část pokrývá nahnědlá, krásná, tmavě, však ohnivě červená barva, která jest krátce i dlouze úzce, však nenápadně pruhována a žihána; pruhy ty rozptýlují se jako natečkované i na stranu zastíněnou. Mnohé plody bývají dokola, jiné jen částečně červeně zbarveny. Šedorzivé a i bělavé tečky rozptýlují se řídce a zcela nená-

padně. V okolí kalicha bývá stříknuta zcela jemná, drobná rez, také i malé, rzivé skvrny se vyskytují.

Žlutavě bělavá dužnina jest dosti jemná, měkká a šťavnatá, chuť dosti dobrá, příjemně sladce navinulá, avšak bez veškeré renetám vlastní kořenitosti.

Od podkališní, krátce nálevkovité, také i kuželovité rourky táhnou se žlutavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má úzkou, dutou osu, do níž se po stěnách řidce natrhaná pouzdra krátkou šterbinou pootvírají; každé pouzdro chová 1—2 polovelká, podlouhlá, hnědá jádra, která bývají v mnohých plodech zcela nevyvinuta.

Vhodnou dobou k česání jsou první dny října, ukládá se, načež as v polou listopadu k potřebě dospívá a vydrží na loži při svěží chuti, třeba bylo i dříve otrháno, aniž vadlo, do konce ledna i února.

K jídlu jest jen z nouze dobré, za to na trhu svojí červenou barvou láká a v obchodě, poněvadž dopravu velmi

dobře snáší, jest hledáno a poměrně dobře placeno.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Reneta Pomfémie čís. 403.

Popisy lze nalézt: Handbuch der Obstkunde čís. 56 Pomphelia's-Reinette, E. Deut. Apfelsorten čís. 608 Pomphelia's Reinette, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 434 Reinette de Pomphélia, Dochnahl čís. 669 Pomphelia's rothe Renette.

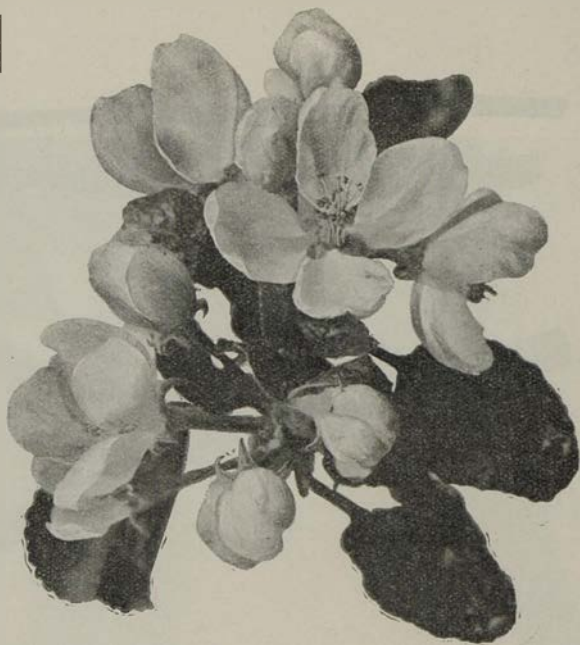
Z vedlejších jmen jsou známa: Reneta Pompheliova, Prasomila Pompheliae. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

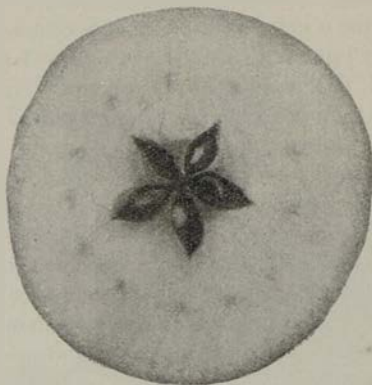
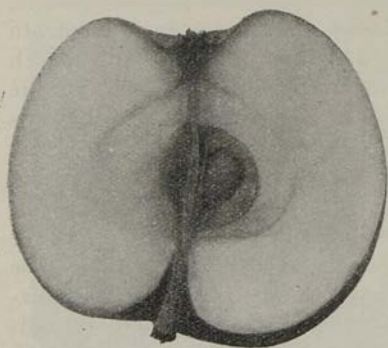
D) JABLKA.

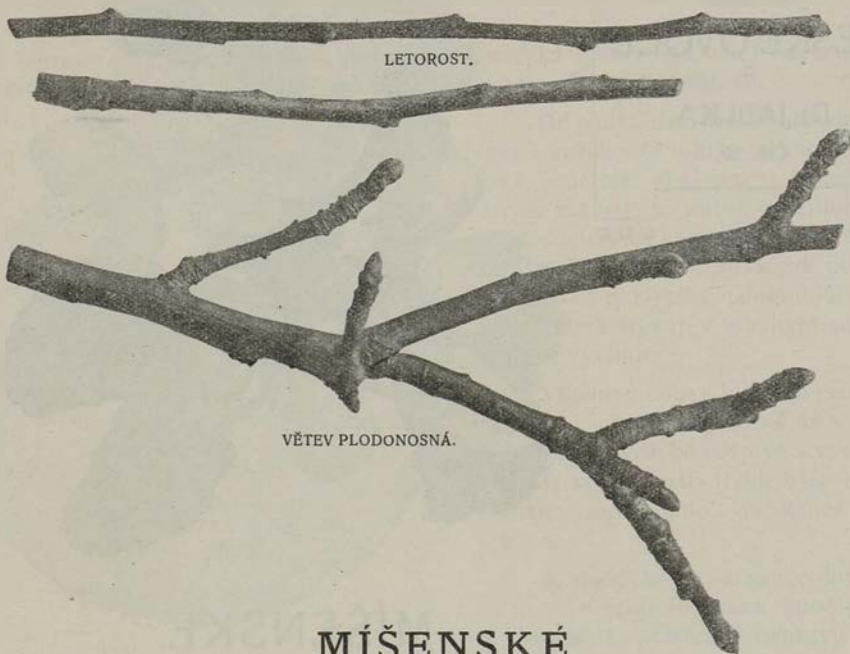
Čís. 36

MÍŠENSKÉ.

EDELBORSDORFER.
POMME DE BORSDORF.

MÍŠENSKÉ.

Původ Míšeňského jablka nebyl a nebude asi nikdy objasněn. Co se posud psalo, jsou jen domněnky, jimž veškeren podklad zkušeností schází. Nepopíratelno jest, že známo jest v Čechách od dob nepamětných a lze předpokládati, že čeští vystěhovalci po bitvě Bělohorské vzali je sobě v upomínku na domácí sady do nové vlasti, kdež je s láskou pěstovali a odkudž i dále po německých zemích se rozšířilo. Fr Pixa píše v roce 1848 ve svém spise „Klíč štěpařský“ mezi jiným doslovně: „Kardinál Hippolyt Aldobrandini, byv co papežský legát při dvoře Rudolfa II. v Praze a okusiv jablek těch při hostině u nejvyššího hofmistra zemského Jiřího z Lobkovic, vyjádřil se, že jsou výborná, že by i papežské tabuli čest dělala. Když pak týž kardinál r. 1592 pod jménem Klimenta VIII. dosedl na papežskou stolicí, poslal mu pán z Lobkovic plný vůz Míšeňských jablek darem. Dále, že papež vyžádal sobě několik štěpů, kteréž i obdržel, avšak vlašské teplé podnebí nesloužilo jim, i zašla, nepřinesše ovoce.“ — Slavný lékař český, Marcus Marci z Kronlandu tvrdil, že mají Míšeňská jablka velmi silnou moc léčivou, obzvláště při nemocech žlučových. — Thomayer zmiňuje se v Českém Ovoci, že již B. A. Balbín v roce 1611 o něm psal, ač ani on neudává nic bližšího o jeho původu. — Suchý v „Moravském Ovoci“ hledá původ jeho v osadě „Míšeň“ na Budějovicku, osada ta nazývá se vlastně „Míšiňany“, což by ještě více na jméno Míšeňské poukazovalo. — Thomayer se domnívá, že jméno odvozeno od „smíšené“ sladké a navinulé chuti, čemuž i francouzský název Reinette batarde (batard-smíšenec) nasvědčuje. — Naproti tomu němečtí pomologové tvrdí, že jméno odvozeno jest od saského města Mísně (Meissen), ač nepřidrželi se sami jména toho, nazývajíce je „Borsdorfer“, od vesnice Borsdörfu, nedaleko Mísně ležící. — Dr. Diel nazývá je ve svém díle na str. 81 II. svazku Stolz der Deutschen (Pýcha Němců), vyslovuje svoji lítost, že tak málo se vysazuje a dovolává se zakročení policejního, by všude každý čtvrtý strom jabloňový bylo Míšeňské.

MÍŠENSKÉ.
EDELBORSDORFER. — POMME DE BORSDORF.

V přítomném čase doba jeho slávy již pominula a příští generace sotva je již bude znáti. Ty tam jsou obrovité jabloně s kmeny až 80 cm v průměru a korunami až 20 m širokými, roztaženým deštníkům podobnými a jen tam, kde o místo nouze není, ponechávají se jednotlivé stromy více jen z účty než pro užitek dále státi na památku.

Jindy dařovalo se mu všude dosti dobře, opravdu úrodné bylo však jen v půdách těžších, jílovitých, chladných, s dostatečnou vláhou, v zahradách a polích, na místě jakémkoliv, zvláště otevřeném; nikdy nedařilo se v zahradách zavřených, byly příklady, že na místech uzavřených a v lehké půdě nepřinesly stromy po 30 let jednoho plodu. Ani plísň je neušetrily a jest viděti, že rok od roku plísňím více podléhá. K pěstování stromů nízkých se naprosto nehodí, jediný vhodný tvar jest vysokokmen, leč pěstování jich spojeno bylo ve školkách s obtížemi.

Roste slabě a velice zvolna, tak že vyžadovalo mnohem delší doby k vypěstování potřebných stromků než odrůdy jiné, které byly dávno již ze země, než Míšeňské dorostlo. Šlechtiti je v potřebné výšce na jinou odrůdu také se neosvědčilo, s málo kterou odrůdou srůstalo tak, by plného rozvoje dosáhnouti mohlo. Nejlépe svědčily mu ještě bujné, obyčejné pláňky. Po vysazení na místo vyvíjely se stromy zvolna, rozvětvovaly se drobně, teprve po letech mohutněly, větve rozkládaly se široce a drobné větévky visely. Svěží vzrůst udržoval se však až do staletí. Kdo jednou Míšeňské jabloně poznal, rozezná je i později mezi jinými jabloněmi zcela lehko po světlezelených, lesklých, malých listech, jichž nebývá nikdy takové množství, jako na stromech jiných. Plodnost začíná, jak již podotčeno, velice pozdě. I za nejprůzračnějších poměrů musí se 15—25 let čekat na jakousi úrodu. Jindy plodily velice hojně, že se pod tíhou plodů až prohýbaly, v přítomné době plodí zřídka kdy hojněji, obyčejně jen jednotlivě, sem tam na některé větvi.

Litorosty narůstají jen slabě a černavá plst je od špiček pokrývá, po otření se lesknou, mají barvu žlutavě hnědou, na sluneční straně červenavě hnědou a spodní část pokrývá jako mramorovaně velmi jemný závoj; žlutavé, jemně vystalé tečky řídce se rozptylují. Zcela malá oka úplně přiléhají, mají červenavě nahnědlé a plstí pokryté šupiny, jsou na palcích kratičkých, o něco více než jak oka vyduťtých, s krátkými žeběrky. Zcela malá květní poupata vyvinují se nejen na krátkých, nýbrž z velké části na koncích delších, slabých větévek a mají červenavě nahnědlé a lehkou plstí pokryté šupiny. (Viz obraz.)

Velmi rázovité, malé, jasně zelené, na spodní straně jemně vlnaté listy bývají as 75 mm dlouhé a 57 mm široké, mnohé ještě menší, tvaru vejčitého, mají kraje jemně pilovitě vroubkované a řapíky as 20 mm dlouhé s malíčkými palisty. Na větévkách plodonosných bývají o něco menší a tvaru více eliptického.

Stromy vykvétají 7.—8. den jabloňového květu, nekvetou nikdy velmi hojně a bledě karminová poupata dodávají jim v rozpuku sličného, načervenalého vzhledu. Jednotlivé, bílé a něžně růžově stíněné květy bývají as 48 mm široké a z užších, člunkovitých plátků řídce sestaveny. Vůči jarním nepohodám jsou otužilé a zřídka stane se, že pomrznou. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz, dle plodů ze sadů Molitorovských u Kouřimě k účelu tomu věnovaných, zhotovený, znázorňuje plody v jich nejkrásnějším vývoji a velikosti, jak jen v tak výborných jabloňových půdách možno jest. Zpravidla bývají as tak velké, jak nejmenší plod na obraze znázorňuje a i menší, tak že váha jednotlivých plodů kolísá mezi 50—80 g. Tvar mají stejný, stlačeně kulovitý a jedna strana bývá většinou o něco nižší a poměr výšky k šířce jeví se as jako 50×60, také i 50×54.

Zelenavé a přihnědlé, řídce vlnaté kališky se napolo neb zcela otvírají a jsou sestaveny z ústů docíli širokých a krátkých, které se dole vzájemně dotýkají, poněkud proti sobě se kloní, vztyčují, suché špičky ven krátce převislé mají a vězí v jamkách miskovitých, buď jako vykroužených, jednotlivě i zcela mírně zhrbolných; kulatost průřezu bývá zřídka porušena.

Poměrně silné, zahnědlé stopky 5—10 mm z jamek vyčnívají a vězí v jamkách po kraji nerovných, užších, mělkých a hruběji paprskovitě porezavělých.

Jemná, hladká, suchá slupka se leskne, má barvu mdle žlutou, bíle mramorovanou a později více žlutou, slunečná strana bývá někdy jen zcela málo, jindy více, často i skvěle karminově začervenálá a někdy jen jako nadechlá neb žíhaná; jemné i hrubé, často hranaté, rzivé a bělavě ovroubené tečky se na spodní části plodu řídce rozptylují a mění se ke kalichu v jemné, bělavé pilhy. Sem tam stříknuta bývá drobná, jemná rez; na mnohých plodech vyskytují se rázovité, rzivé, vyvstálé bradavice.

Velmi jemná, hustá, chruplavá, méně šťavnatá dužnina má barvu světle zažloutle bělavou, chuť výbornou, jen Míšeňskému vlastní, renetově kořenitě navinule sladkou.

Podkališní kuželovitá neb i nálevkovitá rourka jest zcela mělká a od ní se táhnou žlutavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má úzkou, dutou osu. Pouzdra mají stěny zcela hladké a chovají 1—2 menší, pěkně vyvinutá, hnědá jádra.

Češe se s druhými odrūdami v první polovici října, načež as koncem listopadu k jídlu dospívá, při čemž vydává slabou vůni, vydrží pak, aniž vadlo, až do března; svoji zvláštní chuť udrží však nejdéle do konce roku, načež se úplně změní.

V pravém stupni zralosti jest k jídlu pochoutkou, taktéž i v kuchyni dává se mu přednost před jinými. V obchodě jest, vlastně bylo velice, hledáno a vždy daleko lépe placeno. Dopravu snese úplně dobře a místa náhodou pomačkaná zaschnou, aniž jest na slupce co znáti. Dříve doporučovali je i k výrobě jablčáku a Dr. Diel se o něm zmiňuje, že byl-li dobře připraven, zasluhuje přednost před obyčejným révovým vínem.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Míšeň česká čís. 51.

Popisy lze nalézt: Thomayer České Ovoce čís. 13 Míšeň česká; Moravské Ovoce čís. 23 Jablko Míšeňské; Pixa Klíč štěpařský str. 150 Zimní míšeň; Handbuch der Obstkunde čís. 136 Edlborsdorfer; E. Deut. Apfelsorten čís. 341 Edel-Borsdorfer; Der Obstzüchter 1909 str. 25; Pomol. Monatshefte 1888 str. 66 Edlborsdorfer; Dr. Diel II. str. 80 Edler Winterborstorfer; Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 66 Borsdorf (P. de).

Z vedlejších jmen jsou známa: Prasomila Borsdorfiana, Borsztówka, Žlahtni mašanegar, Blanche de Leipsigh, Borsdorfer, Borsdorfer Appel, Borsdorff Apple, Borstorfer, Borstorff Hâtive, Borstorff à Longue Queue, Bursdorff, Deutscher Maschanzker, Ganet Pippin, Garret Pippin, Grand Bohemian Borsdorfer, Grand Bohemian Pippin, King, King Apple, King Georg III., Leipziger Reinette, Manschanzkerl, Marschanzker, Maschanzker, Mischenske Joblkö, Orqueil des Germains, Pomme de Borsdorf, Porstorfer, Postophe d'Hiver, Prochain (P. de), Queens, Queen's Apple, Red Borsdörfer, Reinette d'Allemagne, R. Bâtarde, R. Bâtarde de Leipsigk, R. Borsdörffer, R. de Misnie, Wiener Maschanzkerl, Winter Borsdörffer, Winter Borsdorfer of Niketas, Witte Leipziger. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

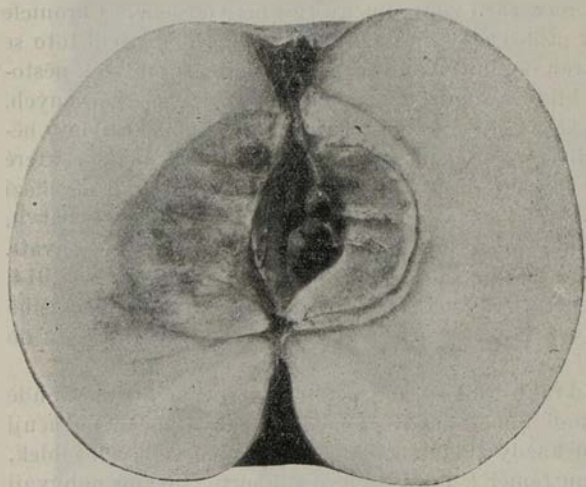
D) JABLKA.

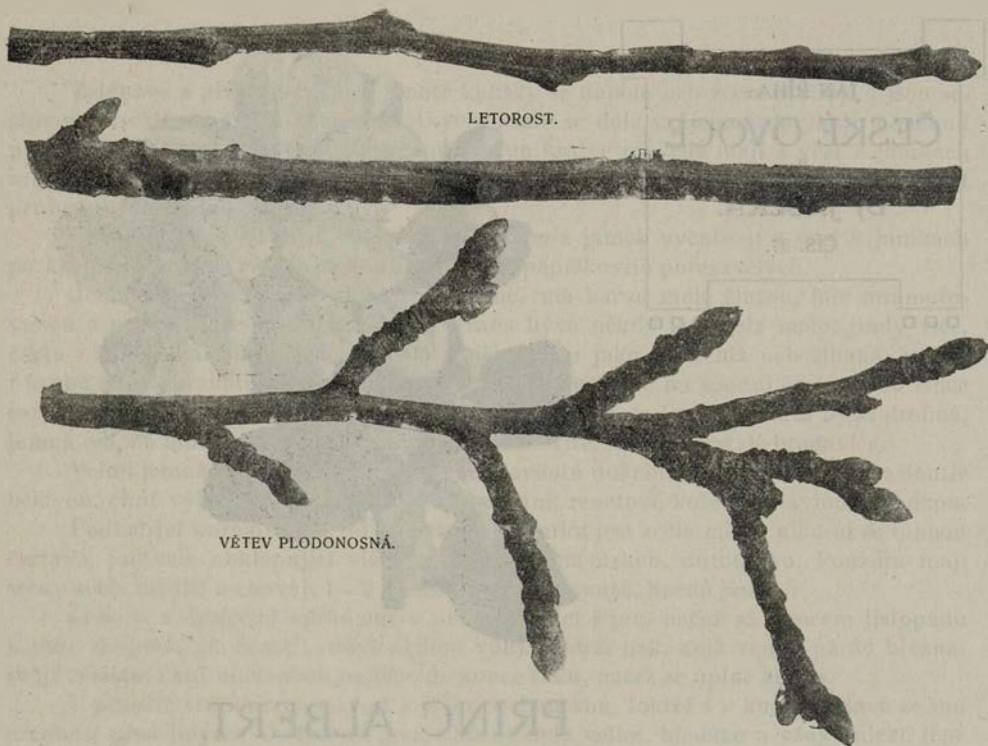
čís. 37.

PRINC ALBERT.

LANE'S PRINZ ALBERT.
LANE'S PRINCE ALBERT.

PRINC ALBERT.

Není tomu dávno, as v letech osmdesátých minulého století, co zavedeno bylo z Anglie nové jablko, o kterémž v roce 1883 zahradnický časopis *Gardeners Chronicle* napsal, že jest to nejlepší odrůda k pěstování ve velkém množství. Doporučení toto se sice úplně osvědčilo, leč jest výrok ten doplniti as takto: jest to nejlepší jablko k pěstování ve velkém pro toho, kdo chce kliditi spousty velikých, dosti pěkně zbarvených, tvrdých, zimních jablek, nehledě k jich vnitřní hodnotě! Koncem roku 1914 byla v německých zahradnických listech nadhozena otázka, jmenovati tři odrůdy jablek, které slibují nejlepší budoucnost. A hle, mnoho hlasů navrhuje i toto jablko, arcíť neschází k tomu poznámek a žehrá se zvláště na jeho podřízenou chuť a jeho zelenou barvu, k čemuž jiný dodává, že pěkně zbarvený „Princ Albert“ musí se teprve vypěstovati. Není to však, aspoň u nás, se zelenou barvou tak zlé. Některý rok, na př. 1912 a 1914. jsou plody tak skvěle, žlutě a červeně pruhované zbarveny, že nelze přát si sličnějšího jablka, kdežto jiný rok a za stejných poměrů zůstanou zelené „jako rosička“ až do pozdního jara.*)

Na Chlumecku pěstuje se již od roku 1884 a stromy tehdy sázené, ač rostou v půdě chatrné, již hodně zmohutněly, plodí téměř každý rok, čímž samy sebe doporučují a hojně se rozšiřují. Napoprvé jest každý zklamán, sklídí sice hojně velikých jablek, však přijdou Vánoce a jablka nejsou téměř k jídlu, teprve v únoru—březnu nabývají

*) Podepsanému podařilo se vypěstovati z jader Prince Alberta odrůdu, která se v ničem jiném od původní neliší, než že jest každým rokem stkvěle zbarvena. Osvědčila se a zkoušky konají se s ní i na místě jiném; bylo tedy výše uvedenému přání vyhověno.

PRINC ALBERT.
LANE'S PRINZ ALBERT. — LANE'S PRINCE ALBERT.

dobré chuti a občerstvují. Některý rok připraví jiné zklamání. V domnění, že dospějí až pozdě v zimě, nevěnuje se jim potřebné pozornosti, zatím dospějí již v druhé polovici listopadu a než se to zpozoruje, mnoho se jich zkaží.

V půdě daří se každé, v které jen jabloň dařiti se může, vyjma krutý jíl, v kletém, pokud známo, pokusy se posud neděly. Místo jest také každé dobré, chráněné neb otevřené, plodí pod listím a vítr jim neškodí nic více než jiným; daří se i vysoko v podhořích a nezmrzá ani ve dřevě, ani v době květu, plísněmi vůbec netrpí a dle zpráv z obvodu krvavou mšicí zamobeného jest prý poslední, kterého si mšice povšíme, také i jiný hmyz ho nevyhledává. Vysoké stromy hodí se výborně do polních i domácích sadů, kdež, poněvadž koruna jeho nebývá příliš veliká, spodním plodinám tak neškodí. K výchově krsků, zvláště volnému vzrůstu ponechaných, taktéž se výborně hodí a přízpůsobí se zcela lehce i tvarům uměle vedeným, k čemuž se má stromků na duzenech použití.

Ve školkách roste sice velmi zdravě a bujně, křiví se však a jest lépe šlechtiti je v libovolné výšce na jiné, zdravé, silné kmeny. Rozvětňuje se později krátce, velmi hojně, v korunu as tak velkou jako Parména, zmatenou, střední větve směřují vzhůru, postranní se rozkládají, až i sklánějí, větve obrůstají velice hojně krátkými, plodonosnými, baňatými poupaty zakončenými větévkami. Ploditi začínají i při nejbujnějším vzrůstu hned ve školce a stromky na jánčatech neb duzenech šlechtěné skýtají často již druhým rokem plody; plodí ob rok velice hojně, ale že plody většinou pod listím ukryty jsou, jest na nich z povzdálce málo co viděti, mezi tím plodí méně, vždy však něco.

Ledorosty narůstají dlouhé a silné, později kratší a bývají většinou silněji zakončeny, mírně se křiví, pod oky zřetelně prohýbají a černavá plst' pokrývá je od špiček hojně, ke spodu o něco méně, po ořtení se málo lesknou, vypadají jako velice jemně svraskalé a vyvstalé tečky je jemně zdrsňují; barvu mají nahnědlou, na slunečné straně tmavší, ve stínu zelenavě nahnědlou a větší část povrchu pokrývá jemný, řídký, stříbřitý závoj. Jemné, vyvstalé, žlutavé tečky rozptylují se velice hustě.

Velká, dlouhá, jednotlivě krátká oka přiléhají, šedá plst' je pokrývá a jsou na patkách oka převyšující, širokých, krátce klínovitých, s mohutnými žebérky, z nichž prostřední hluboko se táhne a letorosty mírně hranatí. Mnohá oka, zvláště ke konci letorostů, mění se v květní poupata. Velikých, baňatých květních poupat, šedou, jako aksamitovou plstí pokrytých, vyvinuje se na krátkých větévkách veliké množství. (Viz obraz.)

Tmavě zelené, zdánlivě hrubé, vespod lehce vlnaté listy bývají as 110 mm dlouhé a 75 mm široké, tvaru vejčitého, mají zcela malou nastavenou špičku, kraje hrubě a nestejně, dvojmo pilovitě zubaté a řapíky 25—35 mm dlouhé se šídlovitými palisty. Ke koncům letorostů jsou listy menší, na větvičkách plodonosných bývají však až 140 mm dlouhé, sotva 70 mm široké, eliptické a mají až 50 mm dlouhé řapíky.

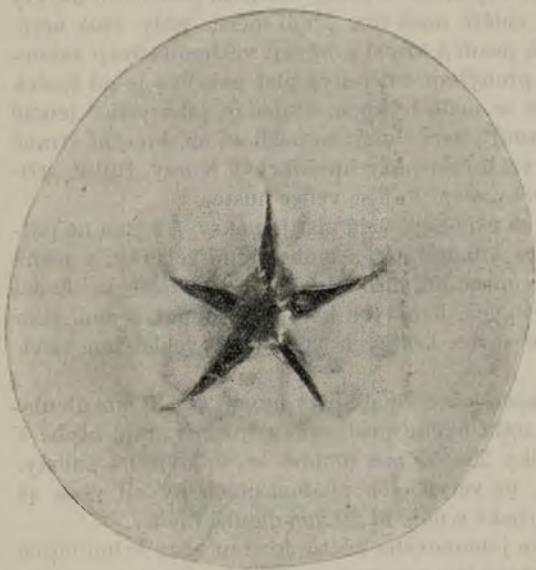
Stromy vykvétají hned v 1.—2. den jabloňového květu, kvetou vždy velmi hojně a krásně karmínově růžová poupata dodávají jim v rozpuku vzhledu mdle červenavého. Jednotlivé, 45—55 mm široké, bílé a pěkně růžově stíněné květy jsou z užších plátků řídce sestaveny. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, dle plodů s vysokých stromů v okresní školce Chlumecké rostoucích, zhotovený, znázorňuje jich pravidelnou velikost i tvar. Některé plody bývají o něco menší, také zase i větší, tak že váha kolísá mezi 200—280 g. Přibližný poměr výšky k šířce jeví se as 75×85, ale také až 75×90; mnohé plody jsou k temeni více než ke stopce zúžené, jiné jsou více stlačeně kulovité a mají téměř širší. Jedna strana bývá vždy o něco nižší.

Poměrně malé, pootevřené, zelené, i s okolím vlnaté kalíšky sestaveny jsou z útulých ústů, které se dole k sobě tísň, někdy i sotva k sobě dosahují, vztyčují se, proti sobě se kloní, přischlé špičky ven převislé mají a věží v jamkách dle tvaru temene buď užších a hlubších, také i širších, méně hlubokých a zcela mírně žebérkatých; vzniklá zde žebra kraje jamek nestejně mírně hrbolí, přes celý plod zcela ploše se táhnou a kulatost jeho mírně porušují.

Největší plody mají stopky silnější a zcela krátké, jiné mají je o něco delší, že as úrovně jamek dosahují a jen u plodů malých o něco přečnívají, vždy jsou dřevnaté, zelenavé, rezavé a věží v jamkách hlubokých, dosti širokých, zelených a jemně porezavělých; rez ta jen krátce se rozptyluje.

Na stromech lehce ojímná, jemná, hladká až kluzká slupka se leskne a má barvu zpravidla skvěle slámově žlutou. Slunečná strana bývá někdy jen zcela málo, jindy více, mnohdy i velmi hojně krásně žíhaně karmínově červená, bledší, dlcuhé pruhy ji velmi pestří a rozptylují se žíhaně až na stranu zastíněnou. Zahuřdlé, dosti silné, bělavě vroubené tečky rozptylují se řídce, zvláště v červeném podkladě vynikají a mění se ke kalichu v bělavé píhy. Sem tam vyskytuje se i plochá, rzivá bradavice a drobná rez. Tak skvěle zbarveny nejsou však každým rokem a stává se, že zůstanou jen bělavě zelené, červeň pak většinou schází, nanejvýše bývá jen malé líčko žíháno.

Bílá, lehounce do zelenava se měnící dužnina jest hrubší, hojně šťavnatá, měkká a má chuť bezkořennou, prostě ostře nakyslou, která teprve pozdě na jaře poněkud zjemní, není nepřijemná a obcerstvuje.

Podkališní kuželovité rourky jsou zcela krátké, od nich vznikají zelenavě žlutavá, jaderník obkličující vlákna. Jaderník bývá buď zcela otevřen aneb mívá osu široce dutou a pouzdra, po stěnách hustě natrhaná, se do ní širokými neb užšími šterbinami otvírají. Každé pouzdro chová 1—3 malá, pěkně hnědá jádra, která bývají mnohdy úplně nevyvinuta, dílem i scházejí zúplna. (Viz obraz.)

Češe se s jinými odrůdami od začátku října, načež jednolitě již v druhé polovici listopadu, jindy až v lednu-únoru k potřebě dospívá a dlouho,

aniž sebe méně vadne, vydrží.

K jídlu jest jen z nouze dobré, za to obchodníci je velice rádi kupují. Dopravu snáší i při obyčejném balení velice dobře. V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Princ Albert čís. 635. Popisy nalézt lze: Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 64 Lane's Prinz Albert, Pomol. Monatshefte 1893 str. 157, kratičký posudek v témže časopise roč. 1888 str. 137 Lanes Prinz Albert: Handbuch der Obstkunde čís. 775 Prinz Albert, (nezdá se, že k popisu sloužil dokonale plod). Jiného vedlejšího jména než „Prince Albert“ nemá. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE
□

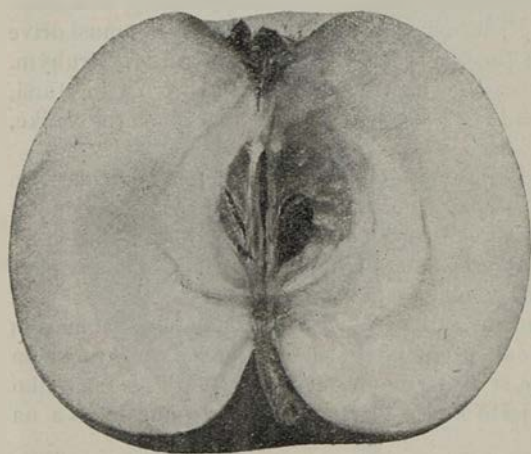
D) JABLKA.

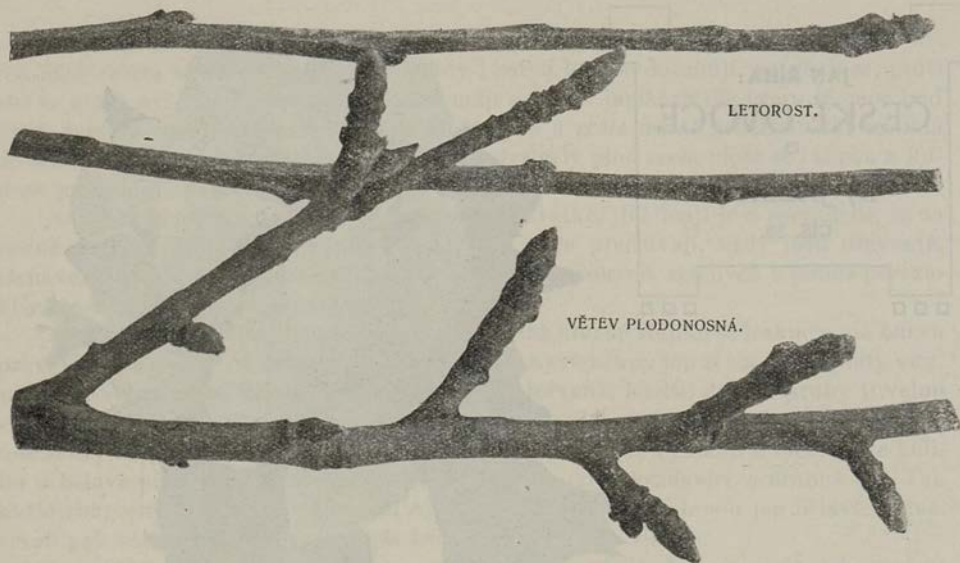
Čís. 38.

VILÉMOVO.

KAISER WILHELM.
EMPEREUR GUILLAUME.

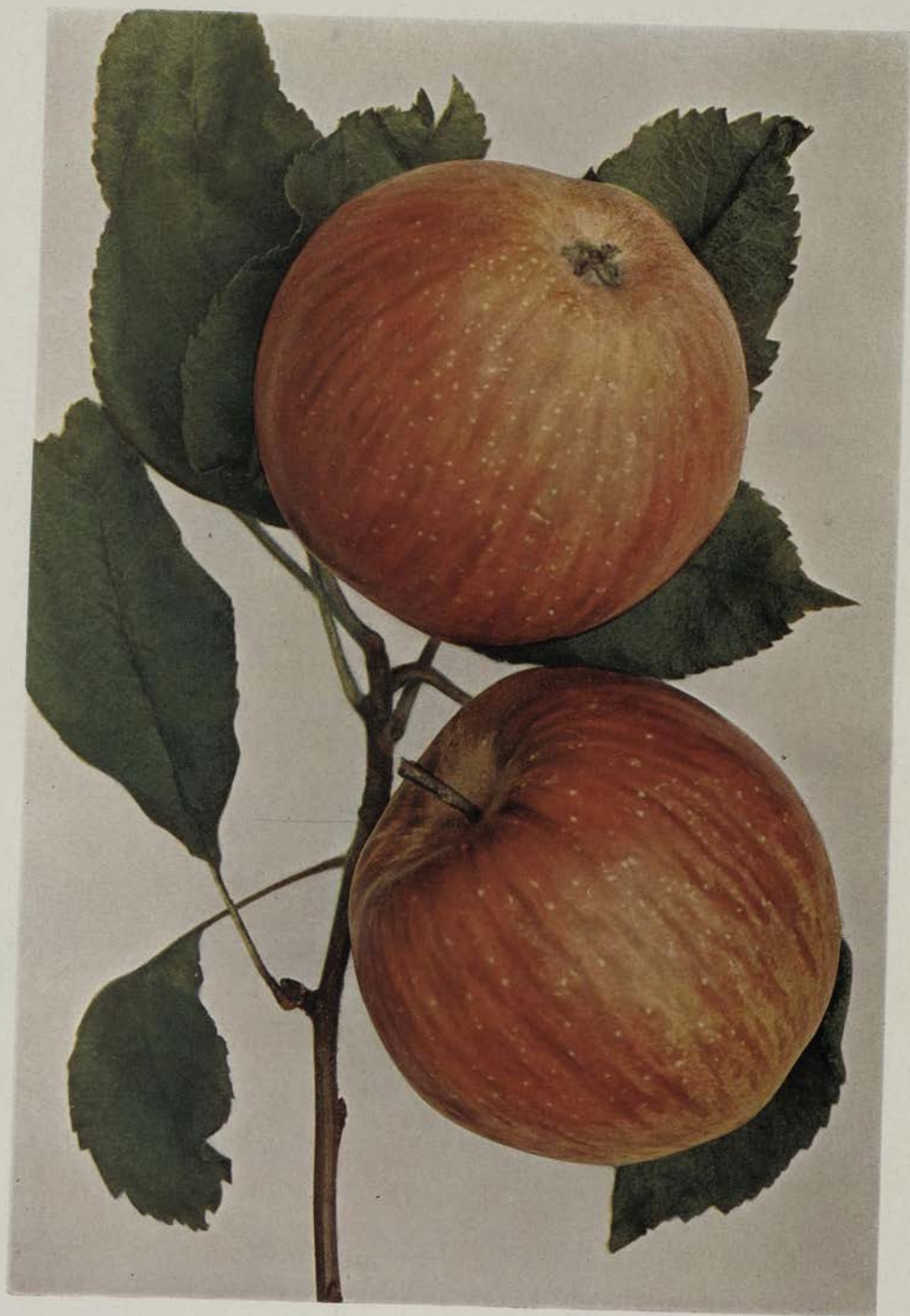
VILÉMOVO

Jablko Vilémovo náleží novější době. Pochází z Německa, kdež je učitel Hesselmann v osadě Witzhelden, nedaleko Solingen, v roce 1864 nalezl a má se za to, že jest to asi nahodilý semenáč Harbertovy renety, a bylo v roce 1877 pod jménem „Kaiser Wilhelm“ v obchod uvedeno a po celém Německu rozšířeno.

Jest to jablko stejnoměrně veliké, barvou upomíná na Orléanskou renetu, není právě nejchutnější, má však pěkný vzhled, který podržuje do pozdního jara, aniž vadne, což činí je prvotřídním obchodním jablkem, které snáší každou dopravu bez zvláštního balení, aniž při tom trpí. Ve větší míře málokde se u nás ještě pěstuje, vyjma Pojizeří (Svijansko), kdež p. Maruška, rychle cenu jeho postihnuv, hojně je na zkoušku vysázel. V Německu se na ně žehrá, že to trvá tak dlouho jako u Harbertovy renety, než začne plodit a že často vynechává. Také u nás přišlo se již k poznání témuž, stromy musí dříve odrůsti, než hojně plodit začnou, stejně s Boskoopským, ale pak plodí každým druhým. třetím rokem hojně, nikdy přespříliš, mezitím málo, také i zcela úhoří. Za to starší, odrůdou touto přešlechtěné stromy, plodí brzo a hojně, plody jsou stejnoměrně veliké, bývá jich však hojně červivých.

Co půdy se týče, daří se všude, kde jiné jabloně prospívají, jest však viděti, že v půdě těžké, jílovité neb hlinité lépe odrůstá než v půdě lehké, ale vezme za vděk i půdou obyčejnou, třeba šlérkem promíšenou, jen není-li příliš suchá. Také i s volbou polohy netřeba jednati úzkostlivě, snese se Zlatou parménou polohu jakoukoliv, i vysoko v podhoří. Uchovává sobě všude zdravý, bujný vzrůst a plísňemi netrpí.

Hodí se hlavně k pěstování polokmenů neb vysokokmenů v polních a domácích sadech, také i na širší silnice výborně se hodí, pro úzké silnice se přece jen příliš rozkládá a provozu vadí. K pěstování krsků méně se hodí, dlouho neplodí a nelze ho tak lehkou v mezích udržeti; nejlépe osvědčují se ještě krsky volnému vzrůstu ponechané a na jánčatech šlechtěné.

VILÉMOVO.
KAISER WILHELM. — EMPEREUR GUILLAUME.

Ve školkách rostou stromky velice bujně, přímo vzhůru a vzrůstají rychle v silné, dle libosti vysoké kmeny. Později, na místo vysázeny, rozvětvují se mohutně do výše, pak se postranní větve šikmo do výšky rozkládají, avšak nekloní a větve obrůstají hojně krátkými, plodonosnými větévkami.

Letorosty narůstají dlouhé, dosti silné a rovné, později kratší, pod oky se zcela mírně prohýbají a černavá plst' je od špiček hojně, na dolní části jen málo pokrývá; po otření se dosti lesknou, barvu mají světleji hnědou, na slunečné straně tmavší a jemný, stříbřitý závoj pokrývá je lehce, zvláště na dolní části. Žlutavé, silnější tečky rozptylují se velice řídké.

Pěkně vejčitá, štíhle zakončená květní poupata mají šupiny červenavě huědé a částečně šedou plstí pokryté. (Viz obraz.)

Bujnou, tmavou zelení skvící se listy mají spodní strany jemně vlnaté, jsou as 105 mm dlouhé, as 65 mm široké, mají tvar vejčitý a zúžují se v klinovité, krátké špičky; kraje mají nestejně, dosti hrubě dvojmo ostře pilovitě zubaté, řapíky as 25 mm dlouhé s dvěma šídlovitými palisty. Jedna strana bývá na úkor druhé mohutněji vyvinuta. Na větévkách plodonosných bývají delší, užší, mají kraje drobněji pilovitě zoubkované a delší řapíky.

Na jaře vykvétají as 2.—3. den jabloňového květu, kvetou vždy velice hojně a temně červenavá poupata dodávají jim v rozpuku krásného, mdle červenavého vzhledu. Jednotlivé, as 48—55 mm široké, bílé a jemně růžově stíněné květy sestaveny jsou tak, že plátky vzájemně se sotva dosahují. Jsou však vůči pozdním mrazům choulostivý a dříve než jiné zmrzají. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, dle plodů s vysokých, v okresní školce Chlumecké rostoucích, as 30letých stromů zhotovený, znázorňuje průměrnou velikost, tvar i barvu dokonale. Menších plodů nebývá mnoho, také ani větších se příliš nevyskytuje, tak že váha kolísá mezi 170—190 g. Pěkný tvar mění se jen velmi málo a jen potud, že některé plody jsou nižší, stlačenější a mají téměř širší, jiné jsou více kulovité, k temeni o málo zúženy a ke stopce pěkně zkulaceny, poměr výšky k šířce jeví se as 65×80, také i 60×80. Jedna strana bývá vždy o něco nižší.

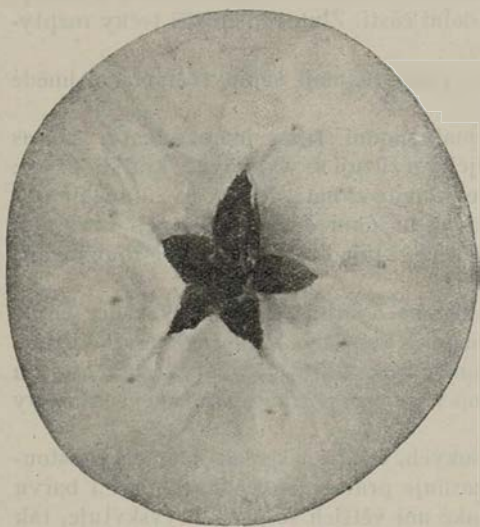
Když nejsou kalíšky poškozeny, bývají téměř zavřeny, poněkud jim však špičky scházejí, tak že jsou více otevřené, poměrně velké, zelenavé a šedě vlnaté, sestavené z ústů širokých, krátkých, které se u spodu vzájemně nedotýkají, proti sobě se kloní, po případě zcela kratičké špičky ven převísle mají a vězí v jamkách dle tvaru temene buď širších neb užších, málo hlubokých, záhybovitých, po okraji mírně zhrbolených; kulatost průřezu bývá zcela mírně zhranatělá.

Dostí silné, dřevnaté, zelenavé a přilhnědlé stopky bývají as tak dlouhé, že úroveň jamek dosahují, i také až o 5—10 mm je převyšují a vězí v jamkách dosti hlubokých a širokých, velmi hojně bledě skořicově porezavělých a tmavěji šupinatých, tak že rez pokrývá daleko pěkně zkulacený, avšak nerovný spodek plodu, načež se teprve krátce, paprskovitě rozptyluje.

Hladká a vyvstalými tečkami zcela mírně zdrsňelá slupka se leskne, se stromů má barvu zelenavě žlutou, jež se později v tmavě neb až do zlatova žlutou mění, větší část její bývá zpočátku zarudlá, později skvěle červená, na plném slunci tmavě červená a temněji dlouze, však zcela nenápadně pruhována, na stranu zastíněnou rozptylují se pruhy více natečkované a blednou. Mnohé plody jsou z velké části červené, tak že jen malá část žlutou zůstává, jiné méně a také jen as s polovice, zvláště na straně spodní, dle toho, jak byly na stromech sluncem ozářeny.

Nápadné, dílem hranaté, rzivé, zcela mírně vyvstálé tečky rozptylují se na spodní polovici řídce, v žlutém podkladě se více ztrácejí, ke kalichu jsou mnohem jemnější a velice hustě rozptýleny.

Bělavá, více do zlata se měnící dužnina jest jemná, dosti měkká, však hustá a poněkud chruplavá, dosti šťavnatá, chuť sladce navinulá, dobrá, schází jí však kořeněná příchut' renet, ale jest přece chutnější než Harbertova reneta.

Nálevkovitá podkališní rourka táhne se dosti hluboko a od ní vznikají žlutavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má užší, dutou osu, do které se po stěnách natrhaná pouzdra úzkými štěrbínami otvírají. Každé pouzdro chová 1—2 dlouhá, štíhle zašpičatělá, hnědá, mnohdy však nevyvinutá jádra.

Na stromech se má ponechati aspoň tam, kde okolnosti dovolují, až do polou října, nevadne sice, třeba bylo již začátkem října otrháno, avšak čím déle jest na stromech, tím jest chutnější; k jídlu dospívá, aniž voní, koncem listopadu neb začátkem prosince a vydrží na loži v plné svěžesti, nevadnouc, až do dubna.

Na stůl jest dobré a krásné, v obchodě bude hledáno pro krásnou, svěží barvu a výbornou vlastnost, že má pevnou slupku, na níž pomačkání není valně znáti

a nevyžaduje úzkostlivého balení. V domácnostech dá se tak dobře, jako každé jiné spotřebovati.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Císař Vilém čís. 666.

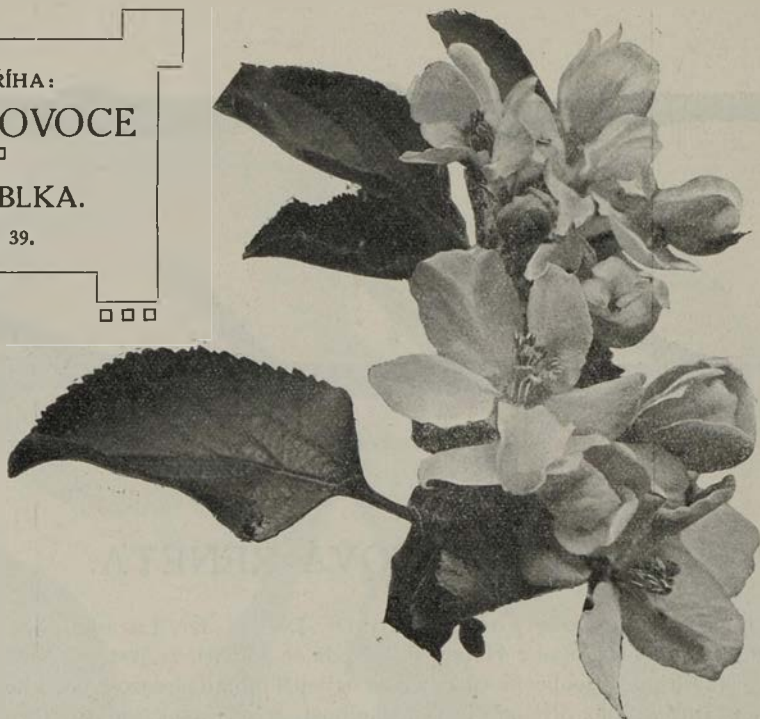
Popisy naléztí lze: Handbuch der Obstkunde čís. 741, Engelbrecht Deut. Apfelsorten čís. 523, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 68, Pomol. Monatshefte 1898 str. 189, Deut. Obstsorten všude píše Kaiser Wilhelm.

Vedlejší jména nejsou známa.

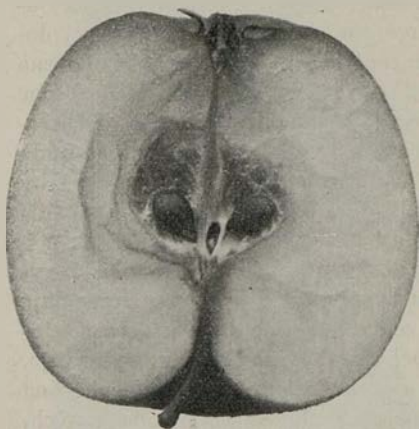
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

D) JABLKA.
čís. 39.

ANANASOVÁ RENETA.

ANANAS RENETTE.
REINETTE ANANAS.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

ANANASOVÁ RENETA.

O původu Ananasové renety byly Dr. Dielem, Dr. Lucasem vysloveny jen domněnky, že pochází snad z Holandska. Nedá se popřít, že jest v Německu ode dávna a velice rozšířena, všeobecně vážena a za nejlepší jablko považována, kdežto u nás málo kde se pěstuje, čehož příčinou jest as okolnost, že na vysokých stromech zůstává příliš drobná, a pěstování krsků, na nichž nejskvostnější plody dává, u nás málo, kdežto v Německu hojně rozšířeno jest. Nehodí se také každému a všude. Má-li dobře prospívati, musí se stromům vykázati místo v půdě co možná hluboké, živné, třeba byla těžší a jílovitá, avšak propustná s dostatečnou vláhou; pro chudé, šterkovité, suché půdy se naprosto nehodí, stromy jen krní, mechovatí, větev po větvi odumírá a rodí plody jak vlašské ořechy veliké, které ani nesežloutnou.

Nejlépe se mu vede v poloze teplé, třeba i výše položené, jen když jest proti drsným větrům chráněna. Thomayer píše, že daří se zcela dobře ještě pod Čerchovem na Šumavě a tím řečeno snad dosti. Nejlepší, opravdové, ananasově kořeněné chuti dosáhnou jen plody v nejlepších půdách a na místech teplých, na jiných schází výborná chuť a jest za to ostřejší. Skvostných plodů poskytují starší, „Ananasovou“ přešlechtěné stromy v prvých letech po přešlechtění, později bývají však také drobnější. Za uvedených příznivých okolností daří se dobře na stromech vysokých tam, kde se půda pod nimi vzdělává a hnojí a že koruny rychle houstnou, nutno je pilně prořezávati, by raději méně, však větších plodů skýtaly. Nejvhodnějším tvarem pro pěstování ve větší míře zůstávají však volnému vzrůstu ponechané, dle hodnoty půdy na jánčatech neb duzenech šlechtěné krsky, na nichž se každý radosti dočká. Hodí se i velmi dobře k výchově různě uměle vedených krsků i v nejmenším tvaru, hravě se jim přizpůsobuje a není na nich příliš mnoho co řezati. Že však jest velice rakovině náchylna, lze pěstování to doporučiti jen v místech, kde již zkušenost učí, že rakovina zřídka se vyskytuje, jinak škoda práce. Na nejpěkněji vedeném stromku zrakovatí brzy ta, po druhé ona větev a tvar jest navždy zkazen, kdežto na krscích, volnému vzrůstu ponechaných, když zrakovatí některá větev, jiná ji nahradí. Naproti tomu plísňemi naprosto netrpí; listy přes to, že jsou dosti měkké, i plody zůstávají vždy čisty. Za to zavíječ jablečný s obzvláštní oblibou „Ananasku“ vyhledává a množství plodů zkazí.

ANANASOVÁ RENETA.
ANANAS-RENETTE. REINETTE ANANAS.

Ve školkách rostou stromy velmi silně, však spoře, tak že výchova vysokých stromků trvá oproti jiným o 1—2 leta déle. Později rozvětvují se hojně, krátce a větve obrůstají velice hustě krátkými, plodonosnými větévkami. Vzdělávají se v libovolné výšce v koruny široce kulovité, střední větve trčí přímo do výše a postranní se více rozkládají, aniž se skláněly. Roditi začínají velmi brzo, často i při bujném vzrůstu již ve školce, plodí ob rok velmi hojně, často až přespříliš, tak že jest dobře aspoň tam, kde to jde, plody probrati.

Letorosty nárůstají krátké, silné, rovné, pod oky se sotva zřetelně prohýbají a černavá plst je jemně pokrývá, po otření této se poněkud lesknou, mají barvu tmavě hnědou, ve stínu zelenavě hnědou a stříbřitý, velice jemný závoj je jen sem tam málo pokrývá; dlouhé, jemně vyvstálé, žlutavé tečky rozptýlují se na dolní části hustěji, k vrchu řidčeji.

Velká, silně vyvinutá, dlouhá, hustě za sebou jdoucí oka přiléhají, mají šupiny červenavě hnědé, šedě plstnaté a jsou na patkách širokých, o málo než oka vyšších, s třemi mohutnějšími, klínovitě prohnutými žeběrky, která se dosti hluboko táhnou. Poměrně malá, štlíhle vejčitá květní poupata mají šupiny hnědě červenavé a jen částečně plsti pokryté. (Viz obraz.)

Měkké, tmavě zelené, na spodní straně vlnaté listy bývají as 105 mm dlouhé, 75 mm široké, nestejně široce vejčité, mají špičky klínovitě zúžené, kraje nestejně hrubě i drobně, jednotlivě i dvojmo zubaté a řapíky 20—28 mm dlouhé, s malými, kopinatými palisty; jedna strana bývá na úkor druhé mohutněji vyvinuta. Na větévkách plodonosných bývají delší, užší, spíše eliptické, mají kraje mnohem jemněji pilovité zoubkované a slabší, delší řapíky.

Stromy vykvétají 3.—4. den jabloňového květu, kvetou vždy velmi hojně a světle karmínová poupata dodávají jim v rozpuku pěkného, růžového vzhledu. Jednotlivé, bílé, pěkně růžově stíněné, as 46 mm široké květy sestaveny jsou z vejčitých plátků tak, že se tyto vzájemně sotva dostihují. V době květu nejsou nic více než jiné choulolistivy. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz, dle plodů z Chlumecka zhotovený, znázorňuje pěkně velikost a tvar plodů se stromů vysokých, mezi nimiž bývá však mnoho drobných. Na krsících se lépe vyvíjejí, bývají větší, takže váha kolísá mezi 125—150 g. Tvar mění se jen tolik, že některé bývají skutečně vyšší než širší, v poměru as 67×63, ke kalichu více zúžené, u jiných bývá poměr stejný, však jsou i takové, které jsou širší než vyšší, v poměru 62×71, bývají na obě strany zaokrouhleny, mají temena širší a spodek velmi mírně nerovný.

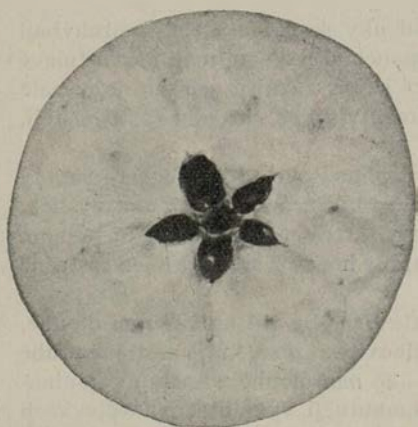
Zelené a lehce plstnaté, napolo neb zcela otevřené kalíšky trčí často jen na vydu-tém temeni na způsob kytice vzhůru, jindy v malé jamce a sestaveny jsou z ústů úzkých, dlouhých, které u spodu k sobě nedosahují, málo proti sobě se kloní, vztyčují se a přischlé špičky ven převíslé mají; vězí v jamkách malých, mělkých a žebérkatých, mnohdy jenom, jak zprvu uvedeno, mezi perlovitými hrbolky na zvýšeném temeni; kulatost průřezu bývá bez poruchy.

Dřevnaté, zelené a přihnědlé stopky jsou as tak dlouhé, že úrovně jamek o 8—15 mm přecházejí a vězí v jamkách mělkých, širších, zelených a jen zcela jemně porezavělých.

Jemná, jako sklo hladká slupka se leskne, má barvu po otrhání se stromu zelenavě žlutou, později krásně sžloutne, strana sluncem ožehlá bývá zlatě neb oranžově žlutá, jednotlivě i červenavě nadechlá, ač stává se tak jen zřídka; silnější, rzivé, také i jemně vyvstálé tečky mají tvar hvězdiček, jsou modravě zelenavě ovroubeny, na spodní části

hrubší a řidčeji, ke kalichu drobnější a hustěji rozptýleny. Rez neb rzivé bradavice zřídka se vyskytují.

Dužnina po rozkrojení libě voní, jest zcela jemná, hustá, napolo chruplavá, později měkčí, hojně šťavnatá, žlutavá, pod slupkou více žlutá, má chuť velmi libě cukrnatě navinulou, často ostře navinulou a skvostně kořenitou, kdo má rád navinulá jablka — tomu výbornou.

Kuželovitá podkališní rourka není hluboká, často i zcela kratičce nálevkovitá. Od ní vznikají zelenavě žlutá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má osu dutou, do které se malá, po stěnách hojně, však jemně natrhaná pouzdra štěrbinou, často zcela krátkou, pootvírají; každé pouzdro chová obyčejně dvě pěkně vyvinutá, polovelká, světle hnědá jádra.

Češe se v první polovici října, kde okolnosti dovolují, jest lépe ponechat je déle na stromech, nevadnou sice nikdy, třeba byly i dříve otrhány, však čím jsou déle na stromech, tím lépe chutnají; k jídlu dospívají koncem listopadu a začátkem prosince a vydrží na loži do konce února a i déle.

K jídlu jest výborná a pro obchod hodí se přes jemnou slupku velmi dobře. Méně pomačkaná místa pod slupkou zaschnou, aniž se dále kazí. Za to však kazí se každé, zaviječem jablečným poškozené jablko, nač před uložením zřetel vzíti se má. V domácnostech dá se jako každé jiné jablko výborně upotřebiti. Hlavní vada, která rozšíření vzácné této odrůdy brání, jest, že stromy příliš rakovali a množství plodů červíví.

Bláha o něm poznamenal: Jest to dobré jablko, však pouze v hluboké, výživné půdě a chráněné poloze, jinak zůstanou plody v chomáčích zakrslé; trpí také jarními mrazy.

V zahrádkách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Reneta ananasová čís. 300.

Popisy nalézt lze: Thomayer České Ovoce čís. 30, Moravské Ovoce čís. 26, Reneta ananasová, Handbuch der Obstkunde čís. 50, Engelbrecht Deut. Apfelsorten čís. 127, Pomol. Monatshefte 1900 str. 117, Ananas-Reinette, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 41, Deut. Obstsorten Ananas-Renette, Deutsches Obstcabinet, též tak, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 366 Reinette Ananas,

Z vedlejších jmen známo jest jen latinské Prasomila Ananassa, jinak ve všech slovanských řečích Reneta Ananasová. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE
□

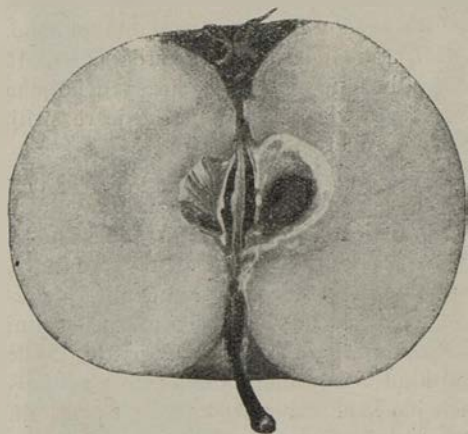
D) JABLKA.

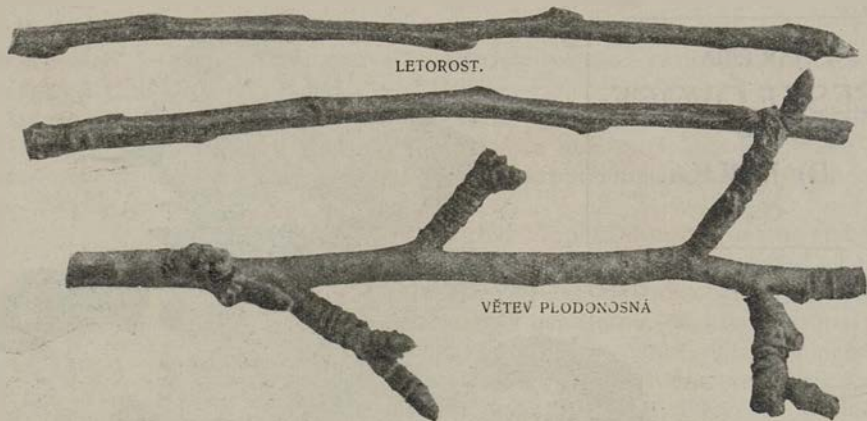
Čís. 40.

COXOVA RENETA.

COX'S ORANGEN-RENETTE.
REINETTE ORANGE DE COX.

COXOVA RENETA.

Domovem vzácné této renety jest Anglie. V roce 1830 zasel jistý M. R. Cox v osadě Colnbrok-Lawn, mezi Londýnem a Windsorem ležící, jádra Ribstonských jadernáčů, z nichž vzrostlo mimo Coxovu renetu ještě více nových odrůd, z nichž známa jest i Cox Pomona. Tak jako mnoho jiných vzácných odrůd zůstala i Coxova reneta utajena ve své domovině až do r. 1858, kdy londýnskou zahradnickou společností v širší známost uvedena byla.

Není hned druhé odrůdy, která by v sobě slučovala tolik výborných vlastností. Stromy nevyžadují velikého místa, rostou zdravě, není na nich příliš mnoho co řezati, brzo plodí a to plody tak znamenité chuti, že se jí jen chuť Bílého zimního kalvilu a Cornwallského vyrovná. Má sice vadu, že jest za obyčejných okolností drobné, však za poměrů lepších dává plody velikosti pěkné Zlaté parmény a ta uspokojí již každého, pak třeba bylo menší, jest tak šfavnalé, že při rozkrojení šťáva v krupějích vytéká, a tak chutné, že se mu jeho drobnost odpustí. Mišenské bylo ještě menší, nebylo tak výborné a přece mělo pověst světovou. Také i výtka, že má tvrdou dužninu, není odůvodněna. Tvrdou dužninu mají jen plody nezralé, když však úplně dozrálo, není tvrdší než Zlatá parména. Rovněž okolnost, že kdo je jednou okusil, baží po něm po druhé, svědčí o jeho hodnotě. V Německu postihli velice brzo vzácné tyto vlastnosti, chvatně je rozšířili, tak že dnes najdou se tam sady, kde tisíce Coxových renet se pěstuje.

Na Chlumecku pěstuje se již od r. 1883, daří se velmi dobře a plodí více než velikosti plodů slouží. Jinak není u nás posud tak rozšířeno, jak by toho zasluhovalo, a skrovné zprávy obdrželi jsme jen z České nížiny, z obvodu jičínského, plzeňského, z Podještědí, Pojizeří a z Poolhří. Dle těchto zpráv daří se dobře v každé živné, hlinité, třeba i kamením promíšené, na vápno bohaté půdě s dostatečnou vláhou, také i v těžkých, jílovitých, ne však studených, propustných, na živiny bohatých půdách velmi dobře se daří. I lehké, písčité půdy, které se často hnojí, hodí se mu, však jen tam, kde jest vláha aneb kde zavlažovati se může, na příklad v zahradách domácích a zelinářských; v suchých a hubených, písčitých půdách jen krní, rakovatí a plody i praskají. Poloha má se voliti chráněná, teplá, třeba i výše položená, a jsou příklady, že ještě ve výšce 735 m n. m., na východně položeném a chráněném místě dobře prospívá. Na místech chladných a drsných zůstanou plody neúhledné, temné, dužnina pak zůstává

COXOVA RENETA.
COX'S ORANGE-RENETTE. — REINETTE ORANGE DE COX.

tvrdá a zelenavá. V dobře volených místech, v polních i domácích sadech prospívají velice dobře stromy polovysoké i vysoké, které se musí občasným hnojením ve svém vzrůstu udržovati. V uzavřených sadech jest však výhodnější voliti stromy nízké, volnému vzrůstu ponechané, na kterých se řeže jen tolik, co nutnost vyžaduje. Na stromy v jakémkoliv tvaru uměle vedené také výborně se hodí a zvláště palmety přinášejí hojně nejkrásnějších plodů, předpokládaje, že jsou na duzenech, v nejlepších půdách i na jánčatech šlechtěny.

Ve školkách roste v poměru k jiným odrůdám slaběji, tak že výchova stromků vysokých déle trvá a jest výhodnější šlechtiti je v libovolné výšce na zdravé pláňky neb jiné bujné odrůdy. Později rozvětvují se v koruny poměrně malé, kulovité, které se mají, poněvadž se šlahounovitě rozvětvují, v prvních letech hlouběji sefezávati, by pevnější kostru založily. Však i přes to se vedlejší větve, které hojně plodonosným dřevem obrůstají, rozkládají a pod tíhou plodů se sklánějí. Plodnost polovysokých neb vysokých stromů začíná 5.—6. rokem, často i dříve, krsků někdy již 2.—3. rokem, jest každým druhým rokem velmi hojna, často až přespřílišna, tak že kde to jde, hlavně na krsích, plody probrati se musí. Po velké úrodě mají se stromky přihnojiti, po případě když růst přestávají, hlubokým řezem zmladiti. Jinak jsou stromy zdravé a plísňemi netrpí; v době květu jsou otužilé a květy nezmrazí nic více než odrůd jiných.

Na mladých stromech narůstají letorosty dlouhé, zcela štíhlé a končívají se sešlenou špičkou, později jen zcela krátké a slabé, málo se kříví, pod oky velice mírně se prohýbají a černavá plst je jemně a řídko pokrývá, po otření se málo lesknou, mají barvu hnědě fialovou, do stínu zahnědlou a jemný, stříbřitý závoj je téměř cele pokrývá; šedožlutavé, nápadnější tečky rozptylují se hojně po celém povrchu. Poměrně veliká, dlouhá, silně vyvinutá oka jdou hustě za sebou, přiléhají, šedá plst je pokrývá a jsou na patkách širokých, jako oka vysokých, zcela krátce prohnutých, s třemi mohutnějšími žebérky, která se hluboko táhnou. Mnohé z ok mění se v poupata květní, jichž se i na slabších plodonosných větévkách množství vyvinou. Jsou zcela maličká, kuželovitá a mají huňd, velmi jemnou, šedou plstí pokryté šupiny. (Viz obraz.)

Vyvinující se listy bývají hojně, dorostlé jen vespod bělavě vlnaté, na povrchu temně zelené, listům Muškatové renety poněkud podobny. Bývají as 80—90 mm dlouhé, 45—50 mm široké, buď vejčité, většinou však kopinaté, do špiček klínovitě zúžené, kraje mají drobně, mnohdy dvojmo tupě pilovitě zoubkované a řapíky 15—30 mm dlouhé, s úzce kopinatými palisty. Vyskytují se listy také i krátce vejčité; na větévkách plodonosných bývají ještě o něco užší a mají delší, slabší řapíky. Stromy vykvétají čtvrtý neb pátý den jabloněvého květu, kvetou vždy velice hojně, dlouho a krásně karmínová poupata dodávají jim v rozpuku sličného, červenavého vzhledu. Jednotlivé, bílé, jemně růžově stíněné, 45—50 mm široké květy jsou sestaveny tak, že plátky sotva vzájemně se dotýkají. (Viz obraz.)

Připojení barevný obraz, dle plodů p. J. Veselým v Molitorově k účelu tomu věnovaných, znázorňuje velikost a tvar plodů jak na volně rostoucích krsích se vyvinou, ve váze 130—150 g. Plody od p. Slavíka z Úřetic byly ještě o něco větší a vážily až 180 g, vyskytují se dokonce až 200 g těžké. Se stromů vysokých bývají menší a jen 100—110 g těžké a i menší. Tvar jich mění se jen potud, že mnohé plody jsou jaksi kulovitě sploštělé, na obě strany stejně zaokrouhlené, v poměru výšky k šířce as jako 58×75, jiné bývají o něco vyšší, ke kalichu o málo zúženější a poměr výšky k šířce jeví se as jako 65×75 mm. Polootevřené neb zcela otevřené, u spodu zelenavé kališky sestaveny jsou z ústů užších a dlouhých, které se u spodu navzájem nedotýkají, máličko proti sobě se

kloní, zcela krátce se vztyčují, přischlé špičky hned ven převíslé mají a věží v jamkách pravidelných, mělkých a velmi mírně zhrbolených; kulatost průřezu bývá pravidelná.

Dřevnaté, dosti silné, přilnělé a zelené, u spodu silnější stopky jsou as tak dlouhé, že úrovně jamek 8—10 mm přechnívají, plody malé mívají je delší a slabší, věží v jamkách dosti širokých, mírně hlubokých a porezavělých. Najdou se plody, které mají jamky zcela mělké a stopky v nich zcela kratičké a zdužnělé.

Hladká, později až kluzká slupka málo se leskne, se stromů má barvu zelenou a slunečnou stranu rudě žilhanou a pruhovanou, později sežloutne, že jest až zlatě žlutá, ve stínu zeleně prokvétá, na slunečné straně na způsob Parmény, však ne tak skvěle, tmavě červeně, drobně proužkovaná a mezi pruhy nastříkaná; pruhy rozptylují se tečkovaně až na stranu zastíněnou. Velmi jemné, jen pod sklem zřetelnější, bělavě vroubené tečky se ztrácejí. Mnohé plody postříknuty jsou velmi jemnou, drobnou rzí.

Žlutavá dužnina po rozkrojení velmi libě voní, jest plna šťávy, velmi jemná, hustá, z počátku tuhá a chruplavá, později měkne a vyniká líbeznou, silně kořeněnou, sladkou, málo však libě navinulou, nepřekonatelnou chutí.

Od podkališní nálevkovité rourky táhnou se zelenavě žlutá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má osu dutou, do které se pouzdra po stěnách natrhaná štěrbinou otvírají; každé pouzdro chová 1—2 široká, tmavě hnědá jádra.

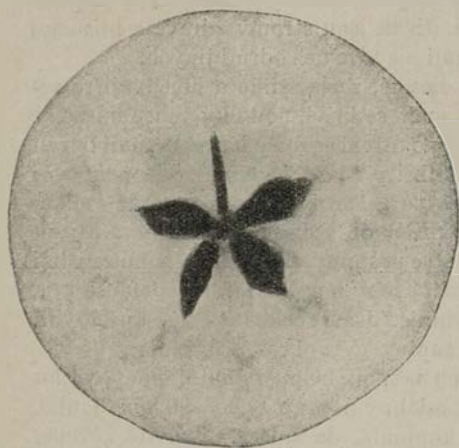
Česati se mají nejdříve as v polovici října, poněvadž brzo otrhané plody mírně vadnou, zůstanou zelené a nerady sežloutnou. Na krscích probírají se nejdokonalejší plody kolem polovice října, na teplých místech již počátkem října, by zbylé lépe dospěti mohly. K jídlu dospívají buď koncem listopadu neb v prvních dnech prosince a podrží svoji výbornou chuť až do března; vydrží v dobré místnosti i déle, ztrácejí však chuť. Na loži jest třeba dohlížeti, aby mnohé plody rády zahnívají.

Jest to stolní jablko prvé jakosti, překonáváje i Ribstonské, které pod slupkou často a hojně křenčívá. Pro velký obchod jest však poněkud malé, mnohdy i neúhledně zbarvené. Má však přece největší budoucnost.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Coxovo oranžové čís. 113.

Popisy naléztí lze: Ovocnické Rozhledy 1912 str. 154 Reneta Coxova, Handbuch der Obstkunde čís. 624, Pomol. Monatshefte 1892 str. 161, Engelbrecht Deutschlands Apfelsorten čís. 515 Cox's Orangen-Reinette, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 69, Deutschlands Obstsorten Cox's Orangen-Renette, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 309 Orange de Cox.

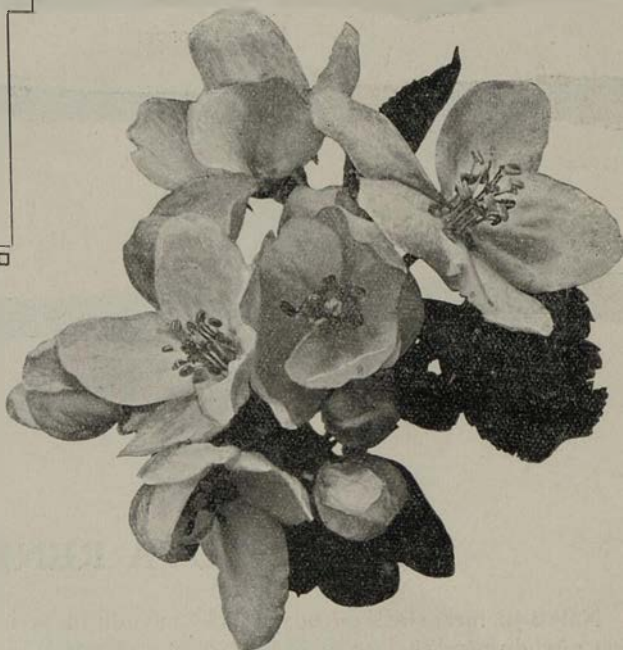
Z vedlejších jmen jsou známa: Coxova oranžová reneta, Reneta Coxa pomarańczowa, Cos Orange, Cox's Orange, Cox's Orange Pepping, Cox's Orange Pippin, Kemp's Orange, Reinette Orange de Cox, Russet Pippin. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

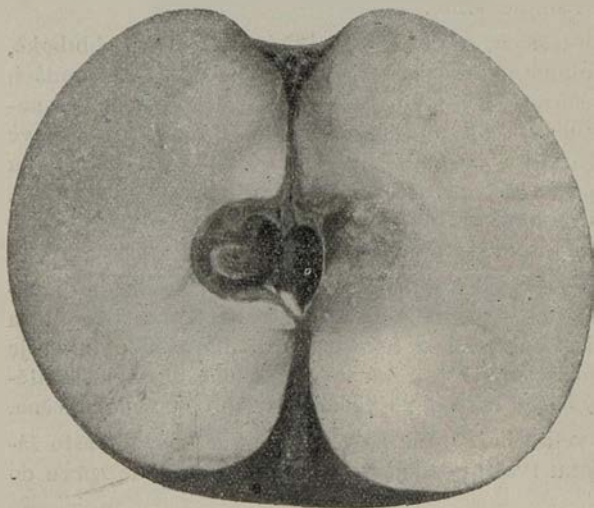
D) JABLKA.

Čís. 41.

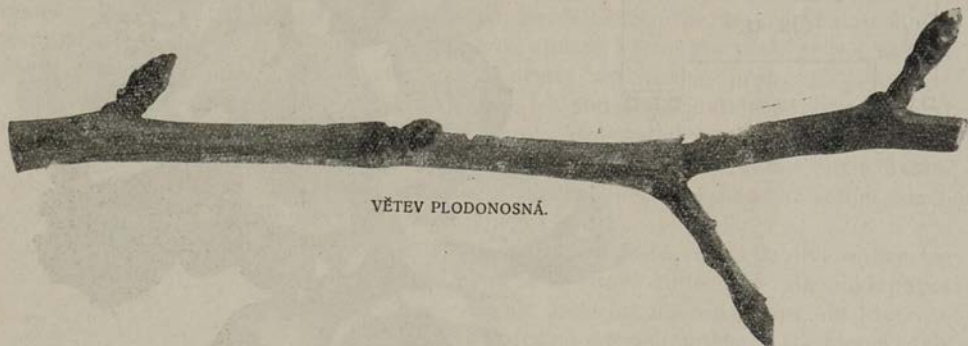
HARBERTOVA RENETA.

HARBERTS RENETTE.
REINETTE HARBERT.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

HARBERTOVA RENETA.

Náleží již mezi starší odrůdy, o jichž původu nic se neví. Německé spisy udávají, že jest původu německého a že ji J. Harbert ve Vestfálsku v kraji Soestském as v roce 1830 rozšiřoval. Dr. Diel se domnívá, že byla vypěstována v některém tamějším klášteře.

Posudky o hodnotě tohoto jablka se velice rozcházejí; v některých místech Německa nechtějí o něm ani slyšet a to z důvodu, že dlouho neplodí a pod slupkou velice křenčí, naproti tomu chválí je zase jiní velice, poněvčí v Sasku a pobádají k vysazování ve velkém. U nás nenalezlo valné obliby, pěstuje se málo kde a velice omezeně z příčiny, že za stejných okolností daří se Blenheimská reneta, která svojí vzácnou chutí Harbertovu velice předstihuje, stejně dobře.

Dokonale daří se jen v půdách těžších, na živiny velmi bohatých; dobré, hluboké, vápenaté hlínky a jílovité, však propustné půdy svědčí jí nejlépe. Daří se i v půdách lehčích, ano i písčitých, nesmějí scházeti však živiny a vláha. V suchých půdách naprosto se nedaří a nasadí-li nějaké plody, tedy předčasně spadnou. V půdách, kde se ve velké míře dusíkatých hnojiv užívá, křenčí dužnina pod slupkou nejvíce. Na polohu nečiní takových nároků jako na půdu, daří se všude, kde Zlatá parména prospívá, i v polohách vyšších, jsou-li proti drsným větrům chráněny. Za obyčejných poměrů netrpí větrem, ačkoliv má velké plody, o nic více než odrůdy jiné.

Má se pěstovati jen na stromech vysokých neb polovysokých v polních a domácích sadech, také i na širokých silnicích s prospěchem sázeti je lze, naproti tomu na úzké silnice se nehodí. K pěstování na zákrscích se též nehodí, dlouho neplodí a kdo je chce přece jen krskem pěstovati, musí použítí stromků výhradně na jánčatech šlechtěných a pak míti na zřeteli, že každý hlubší řez oddaluje plodnost skoro do nedokonečna.

Ve školkách rostou stromky velice bujně, tak že v dobré půdě dospějí často žádoucí výšky a druhý rok již korunku tvoří; později rozvětňuje se mohutně zprvu do

HARBERTOVA RENETA.
HARBERTS RENETTE. — REINETTE HARBERT.

výše, pak se postranní větve kladou a tvoří korunu vysokou a širokou, která v průměrné půdě velkých rozměrů nabývá. Včasným řezem v mládí lze ji aspoň poněkud do výše přivést. Roditi začínají pozdě, až když se vyhouří, pak plodí každý druhý—třetí rok hojně, nikdy příliš mnoho, za to bývají plody stejnoměrně veliké; mezi tím odpočívají. Plísňemi až dosud netrpěly, za to v mokřích, nepropustných půdách rakovají. V době květu nejsou choulostivý a zřídka květy pomrznou.

Ledorosty narůstají dlouhé a silné, ke koncům slábnou, u spodu se mírně kříví, pod oky se zřetelně prohýbají a jemná, černavá plst je zvláště od špiček pokrývá; po otření se lesknou, mají barvu červenavě hnědou a na slunečné straně tmavší. Velmi jemný, řídký, stříbřitý závoj pokrývá je z větší části u spodu letorostu tak, že zůstávají místa čista; veliké, žlutavé, nápadné tečky rozptyluji se řídce a jednotlivě po celé délce.

Dosti velká, široká, červenavě hnědá oka přiléhají, šedá plst je lehce pokrývá a jsou na patkách širokých, as jako oka vysokých, klinovitých, s třemi mohutnými žebérky, mezi nimiž jsou prolákliny. Květní poupata vyvinují se pozdě a jsou poměrně malá, tupě kuželovitá, mají šupiny červenavé a jen po krajích plsti pokryté. (Viz obraz.)

Tmavě zelené, lesklé, na spodní straně vlnaté listy jsou as 100 mm dlouhé, 80 mm široké, okrouhlé, mnohdy srdčité, jednotlivě i vejčité, mají úzké, krátké, jako nastavené špičky, kraje hrubě i drobněji, dílem i dvojmo ostře, téměř hákovitě pilovitě zubaté a řapíky 20—25 mm dlouhé s malými, úzkými palisty; na větévkách plodonosných bývají listy daleko větší, až 125 mm dlouhé, 80 mm široké, eliptické, mají kraje drobněji pilovitě zoubkované a delší řapíky.

Stromy vykvétají 6.—7. den jabloňového květu, nekvetou nikdy přílišně a karminová poupata dodávají jim v rozpuku pěkně červenavého vzhledu. Jednotlivé, 53—58 mm široké, bílé a sličně červeně stíněné květy sestaveny jsou z plátků vejčitých tak, že se tyto vzájemně nedosahují. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz, zhotovený dle plodů p. Maruškou ze Svijan k účeli tomu věnovaných, znázorňuje velikost a tvar plodu se stromů vysokých v jich nejkrásnějším vývoji. Největší plod vážil 280 g, zpravidla bývají menší a váhu 200 g lze považovati za průměrnou; plody pod 180 g považují se za malé. Tvarem dosti od sebe se liší. Mnoho plodů jest zdánlivě vysokých, ke kalichu více zúžených, končících se temenem užším a poměr výšky k šířce jeví se as 85 × 90 mm, ostatní jsou více sploštělé, s temenem širokým, v poměru 63 × 80; najdou se jednotlivě i takové, které jsouce zdánlivě vysoké, na obě strany stejně se kulatí. Jedna strana bývá vždy o něco nižší.

Zelenavé a přihnědle chloupkované kališky jsou napolo otevřeny, často i zcela otevřeny a sestaveny z ústů u spodu širokých, které k sobě zcela nedosahují, proti sobě se kloní a krátké, ostře zúžené, přischlé špičky ven převísle mají a vězí v jamkách, dle tvaru temene, širších neb užších, dosti hlubokých a zcela mírně žebérkatých; žeběrka ta kraje jamek mírně hrbolí, zcela ploše přes celý plod se táhnou a kulatost jeho stlačují a velice mírně hranatí.

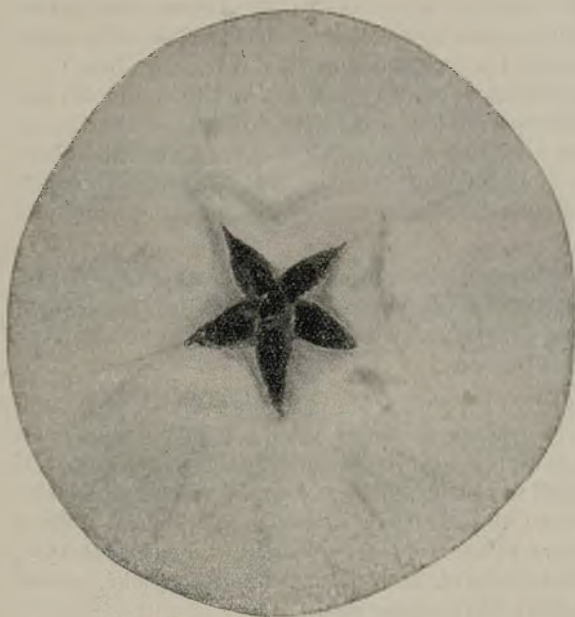
Dřevnaté, poměrně slabé, žlutavé a přihnědlé stopky bývají as tak dlouhé, že úrovně jamek o 5—8 mm přesahují a vězí v jamkách širokých, hlubokých, hojně světle skořicově porezavělých; rez rozptyluje se paprskovitě daleko kolem.

Hladká, suchá slupka málo se leskne, se stromu má zelenavě žlutou barvu, která později žloutne a bývá mnohdy až zlatěžlutou, zastíněná strana bývá bledší, kdežto sluncem ožehlá bývá jemně, zcela mdle, jako mramorovaně a nezřetelně pruhovitě za-

rdělá; na mnoha plodech jsou pruhy jen jako naznačeny, často i zcela scházejí. Jemné, dílem i hrubší, ano až i hvězdovité, šedé neb rzivé, zvláště v červeném nápadnější tečky rozptylují se hojně, mění se ke kalichu v jemné pilhy a v žluté barvě se až ztrácejí; některé plody bývají z části velice jemné a řídké porezavělé aneb sem tam rzí postříknuty, která na jiných plodech úplně chybí.

Žlutavá dužnina jest zcela jemná, hustá, však měkká, šťavnatá, chuť dobrá, zasládle navinulá a lehce renetově okořeněná.

Podkališní, většinou kuželovitá, jednotlivě i kuželovitónálevkovitá rourka netáhne se hluboko. Od ní vznikají žlutavá, jaderník obklopující vlákna; ten má širokou, dutou osu, do které se pouzdra po stěnách jemně natrhaná buď zcela, neb štěrbinou otvírají. Každé pouzdro chová po jednom neb dvou dlouhých, dlouze špičatých, světleji hnědých jádrech.

Nemá se dříve česati až v polou října, brzo sčesané rádo zavadne, ač ne sice mnoho, však přece, načež začátkem prosince k jídlu dospívá. V dobré místnosti udrží svoji chuť i šťávu až do konce března.

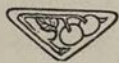
K snědku jest dobré a v domácnosti dá se tak jako jiné všemožně zpracovati. Jako obchodní jablko lze je řaditi do první řady, jest veliké, pěkně zbarvené, snáší velmi dobře dopravu, aniž musí se úzkostlivě baliti, a pomačkaná místa pod slupkou zaschnou a nekazí se.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Reneta Harbertova čís. 370.

Popisy lze nalézt: Thomaier České Ovoce čís. 34 Reneta Harbertova, Handbuch der

Obstkunde čís. 344, Engelbrecht Deut. Apfelsorten čís. 536 Harbert's Reinette, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 53, Deut. Obstsorten Harberts-Renette, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 412 Reinette Harbert.

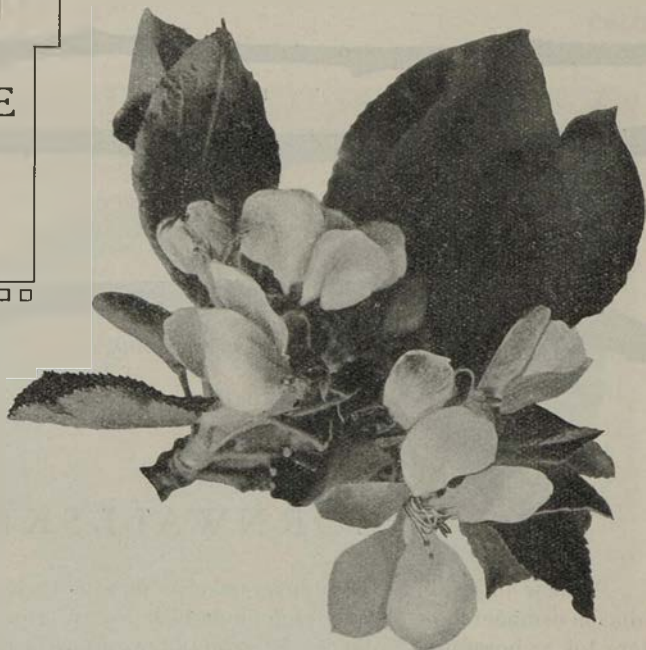
Z vedlejších jmen jsou známa: Reneta Harberta, Harbert's Rambour Reinette, Harbert's Reinettenartige Rambour, Reinette Herberg. —

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

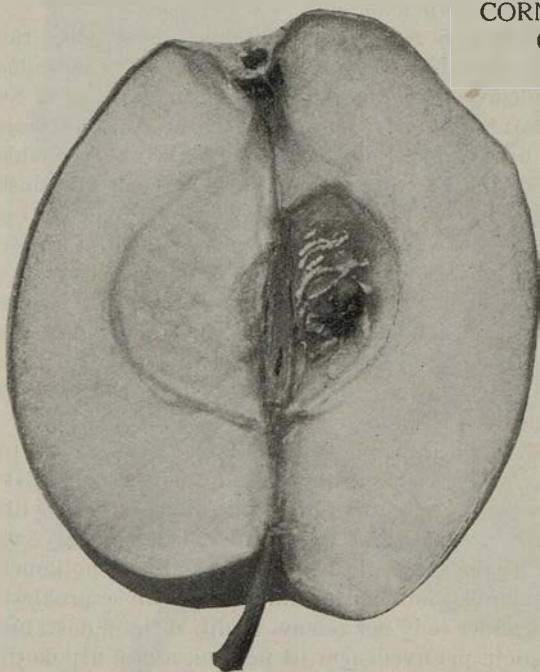
D) JABLKA.

Čís. 42

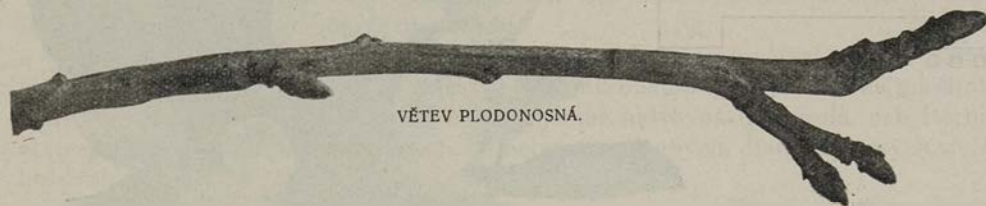
CORNWALLSKÉ.

CORNWALLISSEER NELKENAPFEL.
CORNISH GILLIFLOWER.

LETOROST.

VĚTEV PLODONOSNÁ.

CORNWALLSKÉ.

Vzácné toto jablko, které mezi několik málo nejlepších řadíme, pochází z Anglie. Koncem osmnáctého století nalezena byla blíže osady Truro v Cornwallu divoká jabloň, která tak výborné plody dávala, že vzbudila pozornost a rozšířila se odrůda ta v krátkosti kol kolem. Nedlouho po tom přineseno bylo jablko to i k nám, nenašlo však obliby, které by pro vzácnou chuť zasluhovalo, čehož příčinou jest jeho opravdu vzácná, malá plodnost. Schází mu zde asi vlhké ovzduší v jakém vzniklo, snad i odrůda, jejíž pel docílil by lepšího oplození v hojnosti se vyvinujících květů.

Z dlouholetých zkušeností jest známo, že roste sice všude, kde jabloň vůbec růsti může, avšak jakýsi výtěžek skýtá jen v půdě hluboké a velmi živné, na př. v zahradách zelinářských, kde půda se neustále obdělává, pilně hnojí a zalévá. Pan Maruška ve Svi-janech, který se zvláštní zálibou je pěstuje a vrtochy jeho zná, seznal, že musí se hojně „krmiti“ a prořezávati, pak že plodí uspokojivě. Půda těžší svědčí mu lépe než lehká, musí však býti propustná a dostatečně vlhká. Poloha se má voliti chráněná s ovzduším vlhkým, tedy v podhořích a blíže velkých vod. Pěstování jeho lze tudíž doporučiti jen tam, kde se mu vše uvedené poskytnouti může, nikdy však ve větším množství k pěstování v polích neb podobných místech. Hodí se nejen k pěstování stromů polovysokých neb vysokých, nýbrž i nízkých, zvláště volnému vzrůstu ponechaných krsků. Přizpůsobuje se i tvarům uměle řezaným, palmetám, jehlancům, věncoví, že však plodí nejvíce po koncích slabých, plodonosných, delších větvek, nutno k vlastnosti této při řezu velice pečlivý zřetel míti. Na palmetách vyvinují se plody nejkrásněji. K výchově krsků používá se stromků na duzenech i jánčatech šlechtěných.

Stromy liší se svým vzrůstem od všech jiných odrůd, jen Coxova reneta jeví pří-bližný vzrůst; rostou ve školce zvolna, slabě a déle to trvá než dospějí žádoucí výšky, tak že jest lepší, šlechtiti je na zdravé pláňky neb jinou bujněji rostoucí odrůdu v libo-volné výšce; později rozvětvují se řídce, zprvu vysoko a kulovitě, později se větve více rozkládají, až sklánějí. Šlahounovité, tenké větve obrůstají hojně slabými, po koncích květnými poupaty zakončenými větvkami, čímž koruna zarůstá a často se proklestiti musí. Přes to jest vzhled stromu řídký a více šedý než zelený. Roditi začínají dosti brzo, plodí však jen ojedinele a teprve později, při uvedeném již pěstění, aspoň uspokojivě,

CORNWALLSKÉ.
CORNWALISSE NELKENAPFEL, — CORNISH GILLIFLOWER.

v hubených půdách málo plodů se sklízí. Jinak jsou stromy zdravé, za obvyčejných poměrů nerakovatí, stává se tak jen v půdě mokré a nepropustné; plísňemi netrpí. V době květu jsou choulostivé a déle trávající deště, také i mráz, zhusta je poškozuje.

Leterosty narůstají velmi slabé, rovné, končívají v mnoha případech květním poupětem, pod nímž bývají v květní poupata změněná oka shluklá, jiné se končí sesílenou špičkou, pod níž se též oka shlukují, pod oky se sotva zřetelně prohýbají a černavě šedá plst' je z části, zvláště od špičky, jemně pokrývá. Po otření se jen málo lesknou, mají barvu fialově hnědou a velmi jemný, stříbřitý závoj je z větší části pokrývá; velice jemné tečky rozptylují se zcela nenápadně. Úplně maličká a kratičká oka jdou hustě za sebou, plně přiléhají a jsou na patkách mnohem vyšších než jsou oka, krátce prohnutých, s třemi ostřejšími žebérky, která se hluboko táhnou a letorosty zcela mírně hranatěji; střední bývá pod okem hroditě zakončeno. Poměrně velká, štíhlá, stříbřitou plstí pokrytá květní poupata vyvinují se po koncích všech slabých větévek, čehož se při řezu pečlivě dbáti musí. (Viz obraz.)

Světle šedozelené, vespod šedě vlnaté listy liší se velmi od listů jiných jabloní. Bývají as 70 mm dlouhé, 35—38 mm široké, vejčité, do špiček se klínovitě, málo prohnuté zúžují, mají kraje nesterpně dvojmo tupě pilovitě zoubkované a řapíky 20—25 mm dlouhé, také i o něco delší, s úzkými, kopinatými palisty. Na větévkách plodonosných bývají až 85 mm dlouhé, 45 mm široké, kopinaté, buď na obě strany stejně zúžené, také bývají ke špičkám širší a k řapíkům dlouze protáhlé; kraje mají mnohem ostřeji a drobněji pilovitě zoubkované, řapíky slabé a 35—40 mm dlouhé.

Stromy rozkvétají pátým až šestým dnem jabloňového květu, kvetou dosti bohatě, však současně se vyvinující listy květy zakrývají, čímž oku se ztrácejí, tak že neskýtají vábného vzhledu jako stromy jiné. Jednotlivé, z mdle červenavých poupat vykvétající květy jsou as 43 mm široké a z užších, bílých, karminově stíněných plátků řídké sestaveny. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz, dle plodů od p. Marušky ze Svijan zaslaných, zhotovený, znazorňuje pěkně vyvinuté plody se stromů vysokých, které vážily 160—190 g. Od p. Slavíka z Ůřetic byly větší, 200—260 g těžké, ovšem na krcích vypěstované. Vedle takových jest mnoho plodů menších, ano až malých. Tvar jich se velice různí, zobrazené tvary však převládají. Najdou se plody, které jsou vyšší než širší, v poměru 75×68, k temeni zúžené, majíce tvar Ovčí hubičky, jiné jsou stejně vysoké i široké, k temeni méně, však přece více než ke stopce zúžené, najdou se však i skutečně sploštělé, více zaokrouhlené s temenem širším. Jedna strana bývá vždy o něco nižší.

Kalíšky bývají ponejvíce zavřené, najdou se však i napolo otevřené, až i zcela otevřené, sestavené z ústů dole zelených, chloupkovaných, s uschlými špičkami, které se u spodu k sobě tísni, proti sobě se kloní a špičky ven, často zmateně převísle mají a vězí v jamkách, dle tvaru temene, užších neb širších, ne hlubokých, s pěknými žebérky, která se přes celý plod až do stopěčné jamky táhnou a kulatost jeho více, někdy méně hranatěji; některá z žeber mohutněji vystupují.

Velké plody mají stopky silnější a kratší, menší mají je slabší a tak dlouhé, že 6—15 mm z jamek vyčnívají a vězí v jamkách mnohdy hlubších, většinou však užších, mělčích, ano i zcela mělkých, buď hladkých, také i zelenavých a paprskovitě porezavělých.

Slupku mají hladkou, kde ji rez pokrývá, i jemně zdrsňelou, málo lesklou. Barva plodů se stromů vzatých jest velmi neúhledna, zelená a na slunečné straně zemitě zarudlá, teprve později žloutnou, až nabudou barvy zlatěžluté; přece však sem tam,

zvláště u kalicha a blíže stopek zelenavě prokvétá, slunečná strana bývá někdy více, jindy méně pruhovitě a žíhaně začervenalá, často až i krvavě zarudlá, červeň rozptyluje se tečkovitě dále kolem. Mnoho plodů zůstane také jen žlutavých aneb jen málo zardělých; mnohé plody bývají čisté a rží prosty, jiné jsou jen místy, také však i více hustou, dílem i jemnou, mřížkovanou neb nastříkanou rží pokryty. Šedé, dosti silné, jen v červené barvě nápadnější tečky, se ve rží ztrácejí.

Celé plody skoro vůbec nevoní, po rozkrojení cítiti jest však jemnou, prchavou, muškátovou vůni.

Zcela žlutá, často až i lososová dužnina jest zcela jemná, renetově hustá, zprvu chruplavá a teprve později měkne, šťavnatá, chuť její výborná, balzamicky kořeněná, cukrnatá, při tom libě navinulá, více chuti renet než kalvilův podobná.

Nálevkovitá, podkalíšní rourka se dole více rozšiřuje a sahá hodně hluboko. Od ní táhnou se zelenavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má širší, dutou osu, do níž se po stěnách na příč natrhaná, velká pouzdra většinou úzkou šterbinou, jednotlivě i široce otvírají. Každé pouzdro chová jedno málokdy úplně vyvinuté, prostředně velké, hnědé jádro.

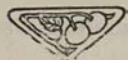
Česati se má as v polou října, opatrně se ukládá, načež as v polou prosince k jídlu dospívá. Některé plody bývají již počátkem prosince úplně zralé, jiné měknou později, chutnají nejlépe v lednu, únoru a vydrží, aniž vadly, až do května. Na loži musí se s ním opatrně zacházeti, rádo zahnívá.

Jest to výborné jablko na stůl, k němuž snese přirovnání jen Coxova renet a Ribstonský jadernák a bývá znalci draze placeno. Z obchodního stanoviska nelze o něm mluvíti, není ho takové množství, by se s ním obchodovati mohlo, ačkoliv jeho pevná slupka činí je k dopravě velmi způsobilým. Na stro-mech jest velice neúhledné a ztrácí se mezi listím, nikoho v ten čas neláká; ke koupi nesvádí a jen znalec nedá se neúhledností jeho mýliti. Bláha o něm na-

psal, že mělo by se jmenovati „Smutná jeptiška“, jak jest neúhledné, za to později jest výborné a zvláštěně kořeněné. Žádá hlubokou, výživnou a teplou půdu.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Hřebíčkové Kornvalské čís. 137.

Popisy naléztí lze: Ovocnické Rozhledy 1911 str. 25 Kornvalské hřebíčkové jablko, Handbuch der Obstkunde čís. 85, Engelbrecht Deut. Apfelsorten čís. 40., Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 75, Pomol. Monatshefte 1882 str. 353 všude Cornwallisser Nelkenapfel; Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 78; Calleville d'Angleterre. Z vedlejších jmen jsou známa: Calvilla Cariophyllata, Cornish Gilliflower, Cornish July Flower, Cornwallisser, July Flomer, July Flower, Nelken-Apfel, Pomme Regelans, Red Gilliflower.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

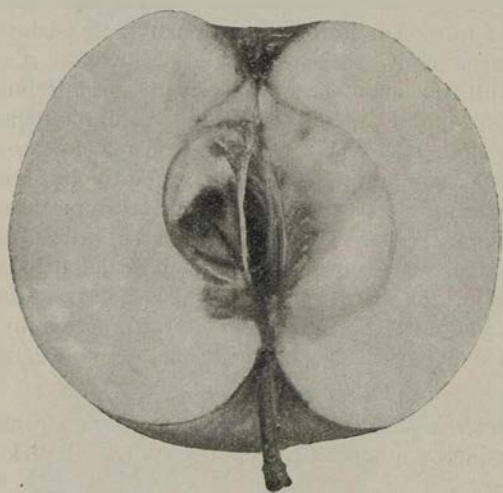
D) JABLKA.

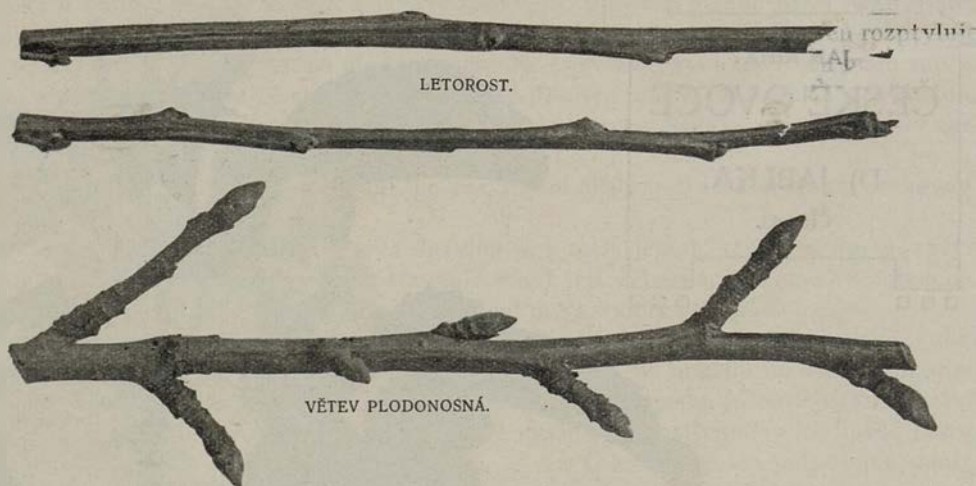
Čís. 43.

LIMBURSKÉ.

LIMBURGERIN.
LA LIMBOURGEOISE.

LIMBURSKÉ.

Domovem výborného tohoto jablka jest Hollandsko, kdež podařilo se A. Loiselovi ve Fauguemontu (něm. Falkenbergu) v hollandském Limbursku as v polovici devatenáctého století z jádra je vypěstovati. Odtamtud rozšířilo se po Německu a i dále k nám, kdež v některých vyvolených krajinách zcela zdomácnělo.

Limburské lze čítati mezi naše nejchutnější jablka a skvěle žlutá barva činí je velice vábivým. Kdo je jednou pozná, chce je mítí opět. Škoda, že nelze ho pěstovati všude a hodí se jen pro půdy nejlepší, plné živin a s dostatečnou vláhou, na př. v Pojizeří, kde velice jest váženo. Pro špatnější, suché půdy naprosto se nehodí, roste sice a plodí hojně, však samou drobotinu, které nelze ani přirovnati k plodům z půdy dobré. Nelze ho ani v téže osadě doporučiti všeobecně, jsou jednotlivé sady, kde rodí skvostné a čisté ovoce a nedaleko, třeba v sadě vedlejších, plody drobné a plisní celé zžernalé. Často i tam, kde Parména a ji podobné druhy dobře se daří, nelze Limburského potřebovati, kdežto jinde opět se daří lépe než tato. Ani drobnost plodů nebyla by pěstování jeho tak závadnou, vyrovnává ji výborná chuť, ale šeredná pliseň zkazí vše. Často není na nich nic znáti, jakmile se však uloží, začnou černě prokvétati a nespotřebují-li se rychle, mnoho se jich zkazí. Zlu tomu lze arcíť předejiti pilným stříkáním bordeauxskou směsí, což však lze prováděti jen tam, kde ovoce vysokou cenu má, kdežto na našem venkově, kde cena ovoce dle sklizně často hluboko se stlačí, nezaplatila by sklizeň ani stříkání, které nutno dvakráte až třikráte opakovati. Jinak jest, arcíť na stromech nízkých, volnému vzrůstu ponechaných, které bez velkého nákladu stříkati se dají. Podobné krskové sady, k výchově stolního ovoce sloužící, které chutí Bílému kalvilu se blíží, přes velkou péči jim věnovanou, dobře by se vyplácely. Na poloze nezáleží již tak jako na půdě a jsou příklady, že i na místech zcela volných, větrům otevřených, lépe se daří, než na místech dusných a uzavřených. Na místech proti drsným větrům chráněných daří se ještě, byť byla i vysoko položena.

V místech, kde se dobře daří, mělo by se pěstovati v míře nejhojnější na stromech vysokých v polních a domácích sadech, aneb v místech hrazených na stromech nízkých

LIMBURSKÉ.
LIMBURGERIN. — LA LIMBOURGEOISE.

a volnému vzrůstu ponechaných. Hodí se i k výchově stromů uměle vedených, z nichž prvé místo zasluhuje palmeta, která přináší nejkrásnější plody; přizpůsobí se sice i tvarům malým, použije-li se stromků na jánčatech šlechtěných, avšak pro bujný vzrůst svůj doporučuje se k účelu tomu jen tam, kde dovedná ruka udrží je při plodnosti v mezích vykázaných. Pěstování jeho doporučoval svého času zvěčnělý ředitel zemského pomologického ústavu v Troji, Dr. Hamböck.

Ve školkách rostou stromky velmi zdravě, bujně, však více šlahounovitě, tak že jest nutno mladé kmeny zkracovati, později rozvětvují se v koruny dosti veliké, zprvu vysoké; zmohutněvše, postranní větve rozkládají tak, že nabývají tvaru vysoko kulovitého, nejspodnější větve se až sklánějí. Roditi začínají dosti brzo, v pátém až šestém roce, plodí pak obvykle ob rok velice hojně, často až přespříliš a jest s prospěchem tam, kde se provéstí dá, plody probrati; mezi tím plodí méně, také i zcela úhoří.

Ledorosty narůstají dlouhé a štíhlé, jsou buď rovné neb málo se křiví, pod oky sotva zřetelně se prohýbají a černavá plst je po větším díle jemně pokrývá, po otření se lesknou, mají barvu fialově nahnědlou, ve stínu zelenavě hnědou a jemný, stříbřitý závoj pokrývá je zcela slabě, na straně slunečné dosti silně; žlutavé tečky rozptylují se dosti hojně, ač nenápadně.

Poměrně malá, krátká oka zcela přiléhají a jsou na patkách o málo než oka vyšších, dílem krátce prohnutých, ke konci letorostu i klínovitých, s třemi jemnějšími, hluboko se táhnoucími žebérky. Nápadně malá kuželovitá květní oka, jichž velké množství se vyvinuje, mají šupiny světle hnědé, lysé neb jen zcela maličko po špičkách plstnaté. (Viz obraz.)

Tmavě zelené, zespod lehce vlnaté, dosti lesklé listy bývají na letorostech as 95 mm dlouhé a 63 mm široké, některé větší, jiné menší, mají tvar vejčitý, krátkou, jako nastavenou špičku, kraje nestejně, hruběji, dvojmo a tupě pilovitě zoubkované, řapíky 28—33 mm dlouhé s kopinatými palisty; jedna strana bývá obvykle, ne však vždy, mohutněji vyvinuta. Na větévkách plodonosných jsou však daleko větší, až 130 mm dlouhé, 71 mm široké, některé zcela úzké, mají tvar eliptický, také i kopinatý, krátké, nastavené špičky, kraje stejně s předešlými zoubkované, však řapíky až 50 mm dlouhé.

Stromy vykvétají hned druhým — třetím dnem jabloňového květu, kvetou vždy velice hojně a bělavá, zcela mdle zarůžovělá poupata dodávají jim v rozpuku mdle narůžovělého vzhledu. Jednotlivé, as 55 mm široké, rozložené, bílé a zcela jemně růžově stíněné květy sestaveny jsou z plátek vejčitých tak, že vzájemně se sotva dostihují. (Viz obraz.)

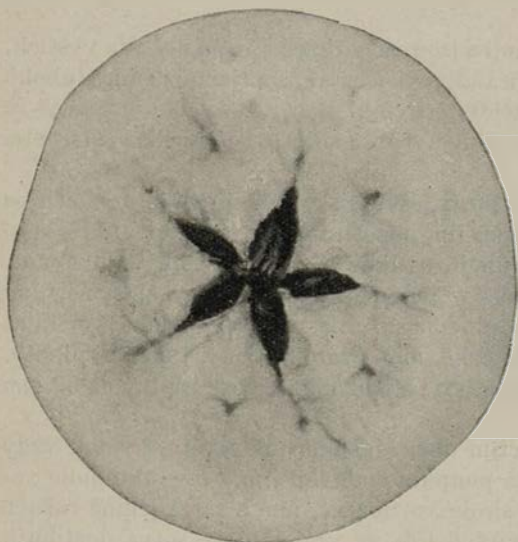
Přiložený barevný obraz, dle plodů se stromů v okolí Chlumce n. Cidl. rostoucích zhotovený, znázorňuje velikost a tvar průměrně velkých plodů s vysokých stromů ve váze 130—150 g. Jednotlivé, zvláště s krsků, v dobrých půdách i s vysokých stromů, bývají až 200 g těžké, pan Šandera ze Sobčic poslal dokonce plody 275 g těžké a úplně čisté. Za velké úrody naproti tomu jsou ještě menší, než jak zprvu udáno. Tvarem různí se zcela málo od sebe; mnohé jsou zdánlivě vysoké, ve skutečnosti však přece jen širší než vyšší, v poměru výšky k šířce as 68 × 72 a k oběma stranám stejně zaokrouhlené, také jsou však i stejně vysoké a široké, v poměru 80 × 80, jiné opět poměrně nižší, nabývajíce tvaru zdánlivě kulovitého. Jedna strana bývá o něco nižší.

Velké plody mívají kalíšky otevřené, menší na polo, neb až i zcela zavřené, pěkně, jako kytice vztýčené, u spodu zelenavé, jinak přihnědlé a chloupkované, sestavené z ústů širokých, které se u spodu k sobě tísní, proti sobě se kloní, málo se vztýčují a ostré,

přischlé špičky ven převislé mají a vězí v jamkách, dle tvaru temene plodů, širokých neb užších, hlubokých, často i mělčích, jemně záhybnatých. Kraje jamek bývají velmi mírně zhrboleny, kulatost plodů buď pravidelna neb velice mírně zhranatělá.

Stopky velkých plodů bývají silnější, menších slabší, vždy dřevnaté, žlutavé a zahnědlé, as tak dlouhé, že úrovně jamek právě dosahují, zřídka o 2—2 mm je přečnívají; vězí v jamkách užších a mělčích, často širokých, zobákovitým hrbolem zúžených, zelených, zcela málo a jemně porezavělých.

Něžná slupka jest úplně hladká, něco málo kluzká a dosti se leskne; již se stromu má barvu jasně citronově žlutou a zeleně prokvétalou, později jasně, dílem až do zlatova žlutou, strana sluncem ožehlá bývá buď žlutší, také i sličně, lehce červeně nadechlá; většině plodů líčko toto však schází. Rzivé, velmi jemné, bělavě vroubené lečky rozptylují se na některých plodech velice nenápadně a mění se ke kališku v bělavé, jemné píhy. Na jiných plodech vyskytují se ve velkém množství, bývají nápadné, zahnědlé a hustě roztroušeny; na mnohých plodech bývá v okolí kalicha stříknuta jemná, drobná rez. Zřídka vyskytnou se rzivé, ploché bradavice.

Velice jemná, vonná, velmi šťavnatá, měkká dužnina má barvu bělavě žlutavou, pod slupkou více žlutou, chuť výbornou, renetově kořenitou a ušlechtilé navinule sladkou. Podkališní nálevkovitá rourka táhne se úzce téměř na špičku jaderníka, od ní táhnou se žlutá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má osu dutou, do které se vysoká, po stěnách na příč jemně natrhaná pouzdra někdy zcela, jindy jen šterbinou otvírají. Každé pouzdro chová obyčejně dvě dlouhá, pěkně vyvinutá, jasně hnědá jádra. Plody měly by se česati na dvakrát, nejprve největší, as v první polovici října a malé ponechati na stromech, by lépe dozrály. Sčesou-li se najednou, malé plody, nejsouce vyztřelé, zůstanou zelenavé a rády zavadnou, kdežto plody plně vy-

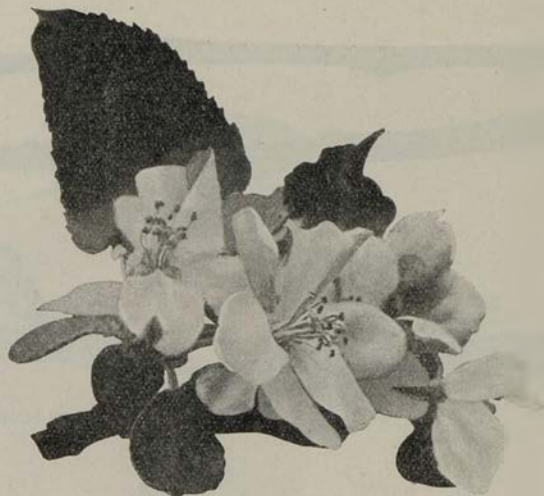
ztréle nezvadnou nikdy. K jídlu dospívají a při tom slabě sice, ale libě voní, mnohdy již koncem listopadu, zpravidla však v první polovici prosince a vydrží ve vhodné místnosti při skvostné chuti a plné šťavnatosti až do konce března i déle. Při ukládání má se dbáti, by uloženy byly jen plody bezvadné, plísňemi neporušené, jen ty dobře vydrží; místa plísni porušená na loži brzo zahnívají a kazí plody vedlejší. Jest to právě stolní jablko, které svojí chutí na tyrolské upomíná, následkem čehož jest v obchodě hledáno. Přes to, že má jemnou slupku, snáší, dobře baleno, dopravu beze škody. Bláha o něm poznamenal: Méně známé, v hlubokých půdách velice úrodné, není choulostivé v květu, tvaru nádherného, žluté, jakosti výborné, navinule sladké. Žádá volnou polohu. V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Limburské čís. 586.

Popisy lze nalézt: Thomayer České Ovoce čís. 11, Jablko Limburské, Handbuch der Obstkunde čís. 661 Die Limburgerin.

Z vedlejších jmen jsou známa: Limburačka (Thomayer), La Limbourgeoise.

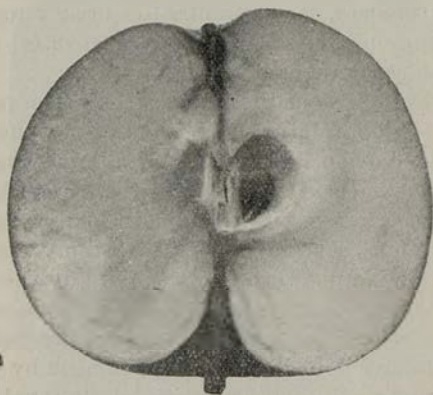
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

D) JABLKA.
čís. 44.

MUŠKÁTOVÁ RENETA.

MUSKAT-RENETTE.
REINETTE MUSQUÉE.

LETOROST.

VÉTEV PLODONOSNÁ.

MUŠKÁTOVÁ RENETA.

Původ Muškátové renety není zcela objasněn a byly o něm vysloveny jen domněnky. Dr. Diel, který jí jméno od chuti dal, má za to, že pochází z Hollandska, Dr. Lucas zase, že jest z Anglie, Leroy pak píše, že vznikla v Normandii ve Francii, kdež byla již v roce 1670 snad i dříve, známa (Olivier de Serres zmiňuje se o ní již v roce 1608 P. Musqué), načež byla prý přenesena do Anglie a Ameriky, kdež se pod jménem Margil šířila. Z Anglie dostala se do Hollandska, odkudž teprve šířila se po celém, zvláště severním Německu, až i k nám. Ze zápisů děkana Rösslera, jemuž jablko to Christ v roce 1799 a Diel r. 1800 poslal a jenž je v svém soupise pod čís. 61 uvedl, lze míti za to, že snad on byl prvním, který je zde rozšířil. Jiných záznamů není.

U nás bývalo as hojně rozšířeno, na mnohých místech přestalo se však s jeho pěstováním, nehodí se všude a každému. Má-li se dobře dařiti, musí se sázeti do půdy hluboké, na živiny bohaté, na složení nezáleží, jen když má dosti vláh a jest propustná. Do suché, chudé půdy se naprosto nehodí, stromy jen krní, přestanou růsti, i špičky usychají, vyvinoují se jen samá květní poupata, která sice vykvétají, málokdy však plody nasadí a když zůstanou, jsou plody tak drobné, že nestojí za sklizeň. Stromy v podobné půdě, pak těžké a nepropustné, rakovatějí. Na poloze ji nezáleží, jen když není uzavřena, raději chladná, zvláště tam, kde jest vlhké ovzduší, v podhořích i na místech vysoko položených, kde nejpěknější a nejchutnější plody se rodí. Thomayer se zmiňuje o tom, že pod Čerchovem se výborně daří. Pro takové polohy jest výborná a měla by se všude, kde dobře se daří a větší plody přináší, pěstovati v míře hojnější, kdežto v polohách teplejších, kde daří se odrůdám pro obchod cennějším, doporučuje se jen tomu, kdo nehledě k malým plodům, nechce jí pro výbornou chuť její postrádati.

Hodí se do zahrad polních a domácích, kde se půda pod stromy vzdělává a hnojí,

MUŠKÁTOVÁ RENETA.
MUSKAT-RENETTE. — REINETTE MUSQUÉE.

v místech travou porostlých má se široce obrývati a hnojití. Na silnice se pro rozloženou korunu nehodí. V domácích zahradách jest lépe pěstovati stromy nízké na duzenech šlechtěné a volnému vzrůstu ponechané. Také i k výchově stromků uměle vedených velmi dobře se hodí a přizpůsobí se každému, i nejmenšímu tvaru. Obrůstá velmi hojně krátkými, plodonosnými větévkami, takže řez, který se jen na bujnější letorosty obmezuje, obtíží nečiní. Ve školkách roste slabě a jest lépe, šlechtiti je v libovolné výšce na zdravé pláňky neb jiné, bujně rostoucí odrůdy. Později rozvětluje se drobně, šlahounovitě a jest potřeba v prvních letech po vysázení koruny seřezávati, by silnější kostru založily. Větve směřují zprvu do výše, pak se rozkládají, obrůstají velmi hojně krátkými, plodonosnými větévkami, tak že se občas důkladně pročistiti musí, by se udržovala koruna vzdušnou, jinak nasazuje příliš mnoho plodů, které zůstanou drobné. Také ani stromů nízkých nesmíme nechati zahoustnouti, nutno je pilně prořezávati a občas i hlubokým řezem zcela zmladiti. Roditi začínají velice brzo, plodí pak obvyčejně ob rok velmi hojně, často tolik, že jest prospěšno aspoň tam, kde se to dá, část plodů probrati; mezitím plodí málo, také i zcela odpočívají. Jak již uvedeno, trpí stromy v nepropustných, těžkých a suchých půdách rakovinou, jinak zůstávají zdravé, plísň jim dosud neškodily a i květy jsou v době pozdních mrazů zcela otužilé a nezmrzají.

Letorosty narůstají slabě, velmi mírně se kříví, pod oky sotva znatelně se prohýbají a šedě černá plst je řídce pokrývá. Po otření se lesknou, mají barvu fialově nahnědlou, ve stínu bledší a spodní část pokrývá z velké části zcela jemný, stříbřitý závoj. Žlutavé, zřetelné tečky rozptylují se velice řídce; oka jdou hustě za sebou, jsou nápadně velká, dlouhá, přiléhají, šedá plst je pokrývá a jsou na patkách jak oka vysokých, s třemi málo zřetelnými, krátkými žeběrky. Mnohá oka mění se v květní poupata, jichž vyvinuje se na krátkých i delších špičkách veliké množství, jsou nápadně veliká, baňatá, mají červenavé šupiny, které však šedá plst pokrývá. (Viz obraz.)

Velmi úzké, spíše vrbovým než jabloňovým podobné, člunkovitě prohnuté listy mají barvu šedě zelenou, spodní stranu lehce vlnatou, bývají as 65 mm dlouhé, 35 mm široké, kopinaté, do špiček klínovitě zúženy, mají kraje drobně pilovitě vroubkované, řapíky 23—26 mm dlouhé, s maličkými palisty, také i bez nich; na větévkách plodonosných bývají o málo delší, stejné šířky, mají však delší a slabší řapíky.

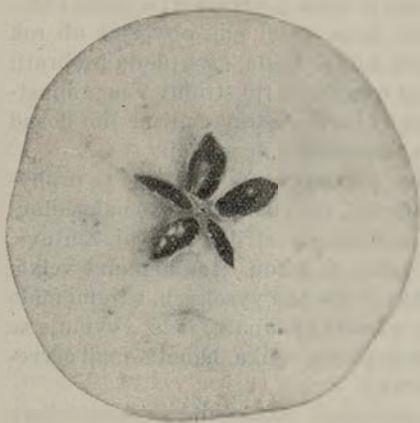
Stromy vykvétají druhý neb třetí den jabloňového květu, kvetou neobvyčejně bohatě a bledě červenavá poupata dodávají jim v rozpuku pěkného, bledě růžového vzhledu; jednotlivé, as 50 mm široké, rozložené, bílé a něžně růžově stíněné květy, se-slaveny jsou řídce z vejčitých plátků. (Viz obraz.)

Připojený barevný obraz zhotoven byl dle plodů p. Fr. Slavíkem z Úřetic k účelu tomu věnovaných a znázorňuje velikost a tvar plodů v jich nejkrásnějším vývoji se zákrsků v průměrné váze 120 g. Od p. Mazánka ze Soudné vážily plody až 130 g. Se stromů vysokých bývají menší. 80 g vážící plody se považují za dobře vyvinuté. Tvarem neliší se od sebe, jsou zdánlivě vysoké, ve skutečnosti vždy o něco širší než vyšší a poměr výšky k šířce jeví se jako 55 × 65; ke kalichu zúžují se vždy o něco více než ke stopce. Jedna strana bývá vždy o něco nižší a zřídka plody nabývají tvaru přibližně kulovitého a na obě strany stejnoměrně zúženého.

Malé, zavřené, u spodu zelené, ke špičkám přischlé, chloupkované kališky sestaveny jsou z ústí, které se u spodu téměř k sobě tísni, vztýčeně proti sobě se kloní a jen některé špičky ven poněkud převislé mají, vězí v jamkách malých, dosti hlubokých, také i mělkých a drobně žebérkatých. Vznikající zde žeběrka okraje jamek jemně hrbolejí, přes celý plod se táhnou a kulatost jeho zcela jemně hranatějí.

Stopky mají vesměs slabé, dřevnaté, žluté, zelenavé a hnědé, as tak dlouhé, že úrovně jamek o 2—3 mm přesahují, plody menší mají stopky o 10—15 mm delší, vězí v jamkách hlubokých, úzkých, někdy jen málo, většinou hojně hrubě porezavělých, rez pak rozptýluje se paprskovitě, často mřížkovitě daleko kolem.

Hladká, zřídka kluzká, místem jemně zdrsňelá slupka málo se leskne, má barvu se stromu zelenou a zarudlou, později až zlatě žlutou, velká část jest zahnědle, také i živěji tmavě zarudlá, ztraceně nezřetelně pruhována, do stínu rozptýluje se červeně a tečkovitě a mramorovaně. Ojedinelé rzivé tečky se řídce rozptýlují a většinou se ztrácejí. Některé plody bývají rzi prosty, mnohé jsou však jen někdy málo, jindy více mřížkovanou, skořicovou rzí, zvláště na spodní polovici, pokryty, mnohdy bývá celý spodek jemně porezavělý.

Dužnina po rozkrojení libě voní, jest zcela jemná, hustá, tuhá, polochruplavá, dosti šfavnatá, má barvu žlutavě bělavou, chuť výbornou, cukrnatou, jen jemně navinulou a muškátově kořeněnou.

Podkališní, kuželovitě nálevkovitá rourka sahá dosti hluboko. Od ní se táhnou temně žlutavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má osu dutou a pouzdra po stěnách hladká, jen někdy jemně natrhaná, se do ní buď zcela úzkou neb širší štěrbinou otvírají. Každé pouzdro chová jedno nebo dvě, pěkně vyvinutá, dosti velká, hnědá jádra.

S česáním se má vždy čekati až na stro-mech úplně dozraje a lehce utrhnutí se dá, tedy as v polou října. Brzo otrhané, zvláště malé

plody, na loži zvadnou. K jídlu dospívá v první polovici prosince, dle panujícího počasí i dříve a udrží se při své výborné chuti, aniž šťávu trátí, až do konce dubna. Pro stůl je výborné a je litovati jen toho, že není větší, by došlo v obchodě povšimnutí, ač jinak snáší sebe delší dopravu i při nedokonalém balení velmi dobře. Drobné, neprodejné plody tam, kde jich hojnost, nejlépe jest spotřebovati k výrobě jablčáku; nápoj z nich vyrobený má znamenitou chuť a nelze se tudíž diviti, že v Normandii bylo jen k účelu tomu pěstováno.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Reneta muškátová čís. 393.

Popisy jeho lze nalézt: Thomayer České Ovoce čís. 41 Reneta muškátová, Pixa Klíč štěpařský str. 163 Renetka Muškátová; Handbuch der Obstkunde čís. 57, Engelbrecht Deut. Apfelsorten čís. 448 Muskat-Reinette, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 34, Deut. Obstsorten Muskat-Reinette. Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 425 Reinette Musquée.

Z vedlejších jmen jsou známa: Převonka, Voneňka, Reneta muszkatelowa, Prasomila muscata, Fail-Me-Never, Gezuckerte Bisam-Reinette, Jenette, Kleine Granat-Reinette, Margil, Margile, Margill, Monymusk, Munche's Pippin, Muscate, Muskateller Reinette, Muskaten Reinette, Musquée, Neue Muskat Reinette, Never Fail, Raule's Jenet, Reinette Douce et Jaune, R. Douce de France, R. Douce Musquée, R. d'Hiver Sucrée, R. Musquée, Renet Muscus, Small Ribston, Sucrée d'Hiver.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

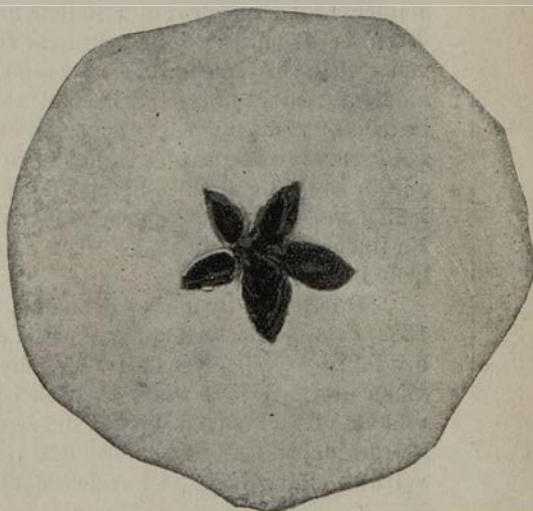
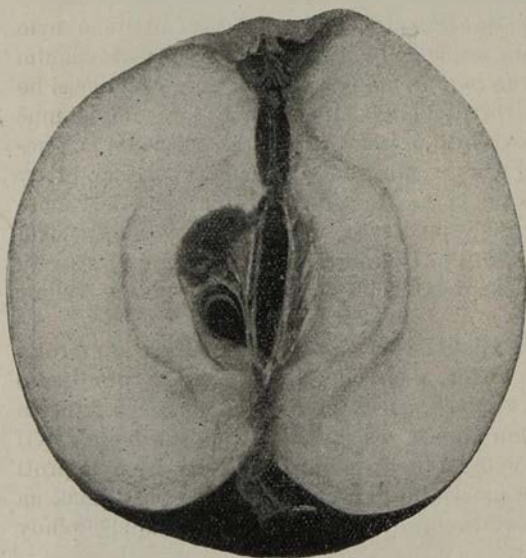
D) JABLKA.

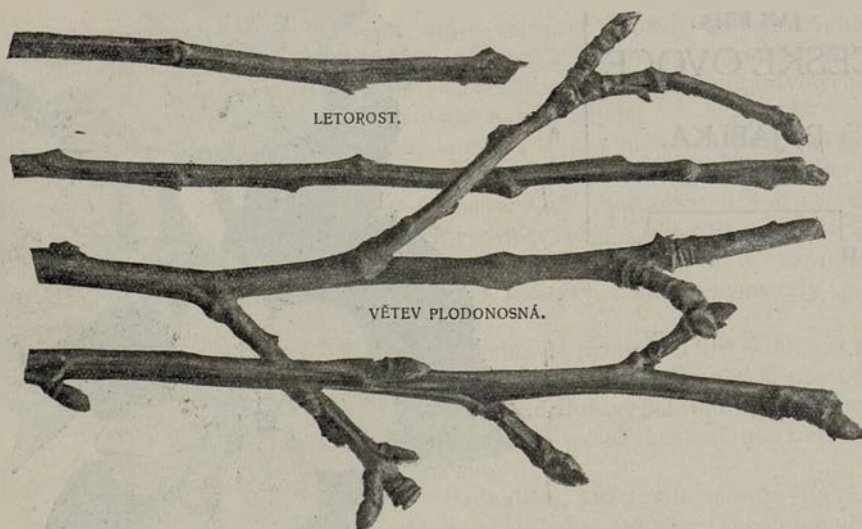
Čís. 45

KRÁSOKVĚT ŽLUTÝ.

GELBER BELLE-FLEUR.
BELLE-FLEUR JAUNE.

KRÁSOKVĚT ŽLUTÝ.

Pokud zprávy sledovati lze, rozšířeno jest pěstování tohoto jablka ve Francii již od začátku devatenáctého století; známo tam pod jménem „Linneous Pippin“^{*}), aniž se co o jeho původu vědělo. Později mělo se za to, že domovem jeho byla Anglie, odkudž také do Německa zaneseno bylo a tam jméno „Metzgers Calvill“ obdrželo, pod kterýmž také v Handbuch der Obstkunde čís. 360 popsáno, ač již v díle tom pod čís. 19 se jménem „Gelber Bellefleur“ uvedeno bylo. Teprve po delším badání francouzských ovocnářů podařilo se zjistiti, že kolébkou jeho byla americká osada Westfield ve státě Connecticut, kdež pod jmény Seek-no-Further a Connecticut Seek-no-Further rozšířeno bylo a jmen Linneous Peppin a Bellefleur tam neznali. Pečlivě provedeným přirovnáním všech těchto odrůd k sobě navzájem zjištěna byla úplná jejich totožnost. V Americe si ho velice váží, což již jeho jméno Seek-no-Further, jako bychom asi řekli: „přestaň na mně a dále nehledej“ přesně naznačuje. Ale slova tato nejsou pro nás tak směrnatna, znamenala by příliš mnoho, poněvadž plody u nás vzrostlé nemají vzácné chuti, jako plody z Ameriky dovážené, přes to jest i pro nás tak cenné, že vedle Zlaté parmény jest málo odrůd, které by tolik dobrých vlastností měly jako tato, a již před lety upozorňoval ředitel zemského pomologického ústavu v Troji p. Hamböck na jeho vzácné vlastnosti. Na jiném místě uvedeno, že přišlo z amerického státu New-Jersey pod jménem Yellow belle flower.

Od které doby u nás jest známo, nelze zjistiti. Na Chlumecku pěstuje se as od roku 1882, dále dle došlých zpráv v celé České nížině, v obvodech českolipském, plzeňském a v Pojizeří. Nejlépe se daří v hlubokých, živných, na vápno bohatých půdách, kterým vláha neschází, běte však za vděk i půdou chudší, a i lepší písčitou, musí však býti vlhká a občas hnojena. Poloha má se mu vybrati teplá, není právě třeba, by byla proti větrům dobře chráněna, plody drží pevně na stromech a nepadají. Trpí však jinak na větru; plodí nejvíce po koncích slabých větévek, které se při větru houpají, plody

^{*} Na paměť švédského botanika Linné-a.

KRÁSOKVĚT ŽLUTÝ.
GELBER BELLE-FLEUR. — BELLE-FLEUR JAUNE.

o sebe se tlukou a vzájemně se poškozují. Nejlépe se jim daří v uzavřených polních a domácích sadech, kde se půda obdělává. K silnicím se pro visutý vzrůst naprosto nehodí. Zvláštního povšimnutí zasluhuje pěstování stromů nízkých, na jánčatech neb duzenech šlechtěných, volnému vzrůstu ponechaných, na těch, pak i na palmetách, vyvinují se nejkrásnější plody. K výchově stromků uměle vedených se méně hodí, plodí, jak již uvedeno, nejvíce po špičkách slabých letorostů, což připouští jen velice opatrný řez, jehož jen dovedná ruka schopna jest a kdo na něm neustále něco řeže, zřídka se plodů dočká.

Ve školkách roste sice bujně, však šlahounovitě a musí se k dosažení silnějších kmenů zkracovati. Po vysazení na místo jest výhodno, korunku několikrát seříznouti, by dobrou, silnou kostru založila. Rozvětňuje se hojně, však drobně, větve obrůstají velice hojně vedlejšími větévkami; větve kladou se sem tam, čímž koruna brzo zarůstá tak, že velmi často čistiti se musí. Větve, zprvu více do výše rostoucí, se kladou a tvoří nevelkou, rozloženou, až i visutou korunu. Roditi začínají brzo, plodí každým druhým až třetím rokem velice hojně, mezi tím méně, neb i odpočívají. Plisní jsou ušetřeny, za to ve studených, nepropustných, na vápno chudých půdách velmi rakovatěji. Za velkého sucha listy velice rády spadnou a plody nedozrají.

Letorosty narůstají slabší, poněkud zakřivené, pod oky se zcela mírně prohýbají a černavě šedá plst' je jemně pokrývá. Po ořtení se poněkud lesknou, mají barvu žlutavě zelenavou, na slunečné straně více žlutohnědou; jemný, stříbřitý závoj pokrývá je zvláště u spodu. Žlutavé, podlouhlé tečky rozptylují se zcela nenápadně. Silně vyvinutá oka zcela přiléhají, šedá plst' je pokrývá a jsou na patkách jak oka vysokých neb maličko vyšších, však tak širokých, že postranní žebérka až průměr letorostů přesahují. Květních poupat vyvinuje se mnoho, bývají v zimě velmi malá a mají žlutavě hnědé, šedou plstí pokryté šupiny. (Viz obraz.)

Poměrně malé, skvěle světlezelené, zespod zcela jemně vlnaté listy bývají 85—95 mm dlouhé, 45—50 mm široké, eliptické, mají zcela krátké špičky, kraje hruběji dvojitě, tupě pilovitě zoubkované, řapíky 25—30 mm dlouhé, s úzkými palisty. Na větévkách plodonosných bývají však až 130 mm dlouhé, 55 mm široké, mají kraje ostřeji pilovité a delší, slabší řapíky. Jedna strana bývá mohutněji vyvinuta.

Stromy vykvétají pátý—šestý den jabloňového květu, kvetou velice hojně a bledě karmínová poupata dodávají jim v rozpuku mdlého vzhledu; jednotlivé bílé a zcela málo růžově stíněné, 47—50 mm široké, miskovité květy, sestaveny jsou z plátků vejčitých, sotva vzájemně se dostihujících. Z květů nelze jména „Krásokvět-Bellefleur“ odůvodniti, jsou spíše neúhledné a jiné odrůdy mají květy daleko krásnější. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, dle plodů z okresní školky Chlumecké zhotovený, znázorňuje velikost a tvar plodů v nejkrásnějším vývinu se stromů vysokých, ve váze 220 g, zpravidla bývají o něco menší a 190 g lze považovati za váhu průměrnou. Na krcích vyvinují se ještě větší, až 250 g těžké plody. Tvarem se od sebe příliš neliší; zdají se vysokými, ve skutečnosti rovná se výška šířce a ke kalichu se kuželovitě zužují, často bývá některá strana i proláklá, jiné jsou o něco nižší než širší, nabývajíce tvaru více kulovitému se blížícího, najdou se i takové, které mají boky vyduť, ke kalichu se náhle zužují a končí se temenem zcela úzkým. Jedna strana jest vždy nižší; v celku mají podobu Ovčích hubiček.

Zavřené, také i málo pootevřené, zelené a šedou plstí lehce pokryté kališky sestaveny jsou z ústů užších, dlouhých, které se u spodu vzájemně nedotýkají, málo se proti sobě kloní, pak se vztyčují a vězí v užších, hlubokých, žebernatých jamkách. Vzniklá

zde žebra, obvykle pět, táhnou se ostře přes téměř, dále však se velmi mírní a až ve stopěčné jamce se ztrácejí; obvykle vystupuje některé z žebířů mohutněji než druhé; kulatost boků bývá vždy mírně zhranatělá.

Velké plody mívají stopky silnější, zelenavé, porezavělé a až tak dlouhé, že úrovně jamky o 2—3 mm přecházejí, menší plody je mají slabší a o 10—20 mm delší; vězí v jamkách hlubokých, zhrbolených, někdy více, jindy méně paprskovitě porezavělých.

Na stromech bývají plody zcela jemně oviněny, mají slupku hladkou, málokdy poněkud kluzkou, jež se méně leskne; se stromu má barvu bělavě-žlutavě-zelenavou, později jasně žlutou a jenom ve stínu bělavou, strana sluncem ožehlá bývá mnohdy, ne však vždy, lehce červenavě nadechlá; nápadné, rzivé, bělavě vroubené tečky rozptylují se na spodní polovici plodu řídce a jsou zvláště na slunečné straně nápadné, k temeni jsou jemnější a mění se posléze v bělavé pihy. Na mnohých plodech najdou se temně rzivé, droboučce šupinaté, paprskovitě rozstříknuté skvrny různého tvaru, jiné jsou úplně čisté.

Po rozkrojení voní dužnina silněji a jemně balzamičtě, jest zcela jemná, zprvu tuhá, později měkká, bělavě žlutavá, šťavnatá a má chuť kalvilevých kořenů, zasládlou a více navinulou. Na teplých místech a v dobré půdě jsou daleko lahodnější.

Podkálší, nálevkovitá, široká roura sahá téměř až na špičku jaderníku a mnohdy se dole rozšiřuje; od ní táhnou se žlutavá, jaderník oklopující vlákna. Jaderník má osu široce dutou, do které se prostranná, po stěnách hojně natrhaná pouzdra někdy úzce, většinou však široce otvírají. Každé pouzdro chová jedno až tři velká, dlouhá, skořicově hnědá jádra.

Nemá se dříve trhati až kolem polovice října, čím déle na stromě, tím jsou lahodnější, kdežto brzo otrhané bývají dosti kyselé. K jídlu dospívá dle počasí buď koncem listopadu neb v první polovici prosince a udrží dobrou chuť i šťávu až do dubna.

Na stůl jest dobré, pro prodej lákavé. V obchodě vytýkají mu vadu, že jest hranatý a při dopravě se hrany poškozují tlakem. S bílým zimním kalvilem sdílí stejný osud, tento se rovněž na hranách za dopravy nejdříve pomačká, čemuž pečlivějším zabalením musí se předejít. Vždyť přicházejí na pražský trh v papíru balené a opatrně do sudu složené plody bez velkých škod. Plody ty jsou proti našim štíhlejšího tvaru, jasnější barvy, mají jemnější a kypřejší dužninu, jsou šťavnatější a daleko lahodnější a sladší než naše.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Krasokvět žlutý čís. 576.

Popisy lze nalézt: Moravské Ovoce čís. 21 Krasokvět americký, Ovoc. Rozhledy 1912 str. 2. Bellefleur žlutý, Handbuch der Obstkunde čís. 19 Gelber Bellefleur, tamtéž čís. 360 Metzgers Calvill, Pomol. Monatshefte 1897 str. 2., Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 42, Engelbrecht Deut. Apfelsorten čís. 117, Deut. Obstsorten všude piší Gelber Bellefleur, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 252 Linneus Pippin.

Z vedlejších jmen jsou známa: Pepinka Lineousza, Rmeni belfler, Belle-Flavoise, Belle-Fleur Jaune, Bellefleur Yellow, Bellflower, Bishop's Pippin of Nova Scotia, Gelber Englischer Schönblühender, Lady Washington, Lincoln Pippin, Lineous Pippin, Linneus Pippin, Metzger-Apfel, Mrs. Baron. Reinette Musc, R. Musquée, Warren Pippin, Weisser Metzger Apfel, Yellow Bellefleur, Yellow Bellflower.

JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

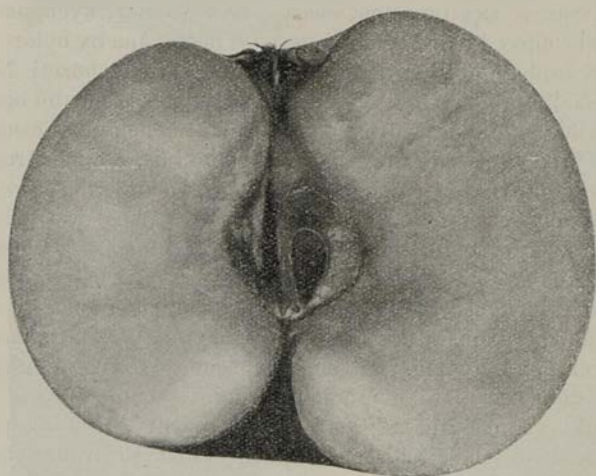
□
D) JABLKA.

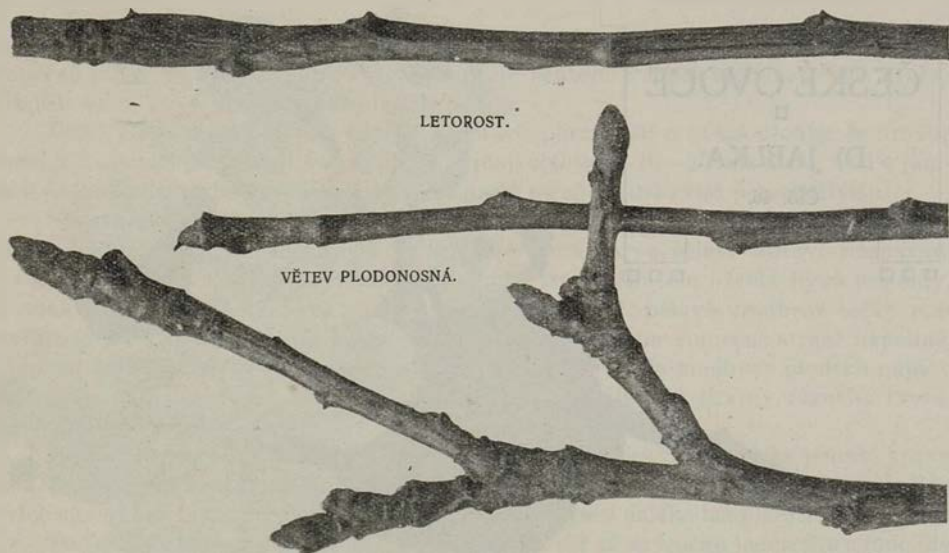
čís. 46.
□ □ □ □ □ □

BLÉNHEIMSKÁ RENETA.

GOLDRENETTE VON BLÉNHEIM.
BLÉNHEIM PIPPIN.

BLLENHEIMSKÁ RENETA.

Domovem této skvostné renety jest Anglie, kdež ji začátkem devatenáctého století jistý pekař v Old- Woodstocku v hrabství Oxfordshirském, sousedícím se sídlem vévody z Marlboroughu, Blenheimem vypěstoval. Nese jméno dotyčného sídla „Blenheimu“. V prvních letech bylo sice pod různými jmény šířeno, tato však zanikla. Všeobecně začalo se šířit mnohem později. V Německu hojně se rozšířilo, u nás však nikoliv tou měrou, jak by se předpokládati mohlo, ač zavedeno bylo k nám již ke konci první polovice devatenáctého století. Sází se sice téměř ve všech našich klimatických obvodech, avšak jen jednotlivě a není známo, kde ve větším množství pěstováno by bylo.

Béře za vděk každou, pro jabloně dobrou půdou, jen vláha nesmí scházeti. Nejstatnější stromy nalézáme v těžší, jílovité neb hlinité půdě, třeba byla i s kamením hojně smíšena, i v lepších písčitých, vlhkých půdách odrůstá a plodí; jen suché půdy nesnese, neplodí a jestliže přece, plody předčasně spadnou; v lěžké, nepropustné opět stromy rakovají. Vzhledem k velikým plodům a že příliš pevně na stromech nedrží, má se voliti místo aspoň proti silným větrům chráněné; chladnější poloha neškodí, spíše jest mu na prospěch, plody jsou jadrnější a nekřenčí tolik pod slupkou. Nejlépe prospívá v polních a domácích souvislých sadech, kde se půda vzdělává a hnojí, tam bývá nejplodnější. Na silnici se pro široký vzrůst a vzhledem k velikým plodům nehodí. V domácích zahradách měly by se pěstovati hlavně volnému vzrůstu ponechané krsky, pak palmy, jest však nutno, by stromky šlechtěny byly na jánčatech. Přizpůsobuje se tvarům uměle vedeným, i nejmenším, že však dlouho neplodí, není tak oblíbeno.

Ve školkách rostou stromky velmi bujně a kolmo vzhůru, později na místo přesázeny, rozvětvují se mohutně v koruny bohatě listnaté, zprvu vysoké, postranní větve se však rozkládají a slabší až dolů se kloní. Hlavní větve rozvětvují se dále velice hojně, takže koruny houstnou a musí se často pročistiti; slabší větve obrůstají velice hojně krátkými, plodonosnými větévkami. Plodnost jen v některých krajinách uspokojuje,

BLENHEIMSKÁ RENETA.
GOLDRENETTE VON BLENHEIM. — BLENHEIM PIPPIN.

což jest asi složením půdy podmíněno. Na Chlumecku rostou v půdě s ornici zcela mělkou, pod níž žlutá, kamením hojně promíšená hlína do značné hloubky a rodí zde vždy druhý až třetí rok hojně, nikdy příliš mnoho, za to stejnoměrné plody, mezi tím i dvě léta úhoří. V půdách na živiny bohatších velice bujně rostou a následkem toho později rodí, až vzrůst se umírní, pak plodí však hojně. Z příčiny této nedoporučuje se k pěstování ve velkém množství, zvláště ne tam, kde hledí se kliditi veliké množství ovoce bez ohledu na jeho hodnotu. Nemocemi a plísňemi netrpí, došly však stesky z obvodů krvavou mšicí zamořených, že jí bývá velice postiženo.

Letorosty narůstají zprvu dlouhé a silné, později kratší, téměř rovné, pod oky se velice mírně prohýbají, končívají se větším dílem silnější špičkou a černavě šedá plst' je cele pokrývá; po ořtení se lesknou, mají barvu černavě hnědou, na slunečné straně až hnědě fialovou. Jemný, stříbřitý závoj pokrývá je čárkovitě z větší části, takže spodní barva jen místy proniká. Bledě rzivé tečky rozptylují se nápadně, avšak řídce.

Krátká a široká, malá oka zcela přiléhají, mají šupiny červenavé, šedou plstí pokryté a jsou na patkách zcela nízkých, s třemi mohutnějšími, zcela krátkými, jindy hluboko se táhnoucími žeběrky. Poměrně malá, vejčitá, květní poupata mají šupiny hnědě červenavé a dílem, ne však cele, šedě ochmýřené. (Viz obraz.)

Tmavě zelené, ze spod šedě vlnaté listy bývají as 90 mm dlouhé a 65 mm široké, okrouhle vejčité, až i přikrouhlé, mají zcela krátké, jako nastavené špičky, kraje jaksi dolů přihnuté, hruběji, často dvojmo ostře pilovitě zoubkované a řapíky 15—20 mm dlouhé, s malými, kopinatými palisty. Na větévkách plodonosných bývají mnohem větší, as 125 mm dlouhé, 80 mm široké a vejčité, mají kraje taktéž ostře pilovité a delší řapíky.

Stromy vykvétají sedmý až osmý den jabloňového květu, kvetou vždy velice bohatě, nastydnou-li však květy, spadnou, což jest asi příčinou menší plodnosti. Jednotlivé, 45—50 mm široké, bílé a zcela málo zarůžovělé květy sestaveny jsou z plátků vejčitých, vzájemně se sotva dostihujících. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz, dle plodů z okresní školky Chlumecké vzatých, znázorňuje velikost a tvar plodů se stromů vysokých ve váze 180—200 g; něco plodů jest vždy menších, málo jich však pod 130 g. Na krscích vyvinují se lépe, bývají daleko větší a plody až 500 g těžké nejsou vzácností. Tvarem velice málo se od sebe liší, jsou vesměs poněkud sploštělé a poměr k šířce jeví se as jako 75 × 85, také 70 × 90 a zaokrouhlují se na obě strany téměř stejně.

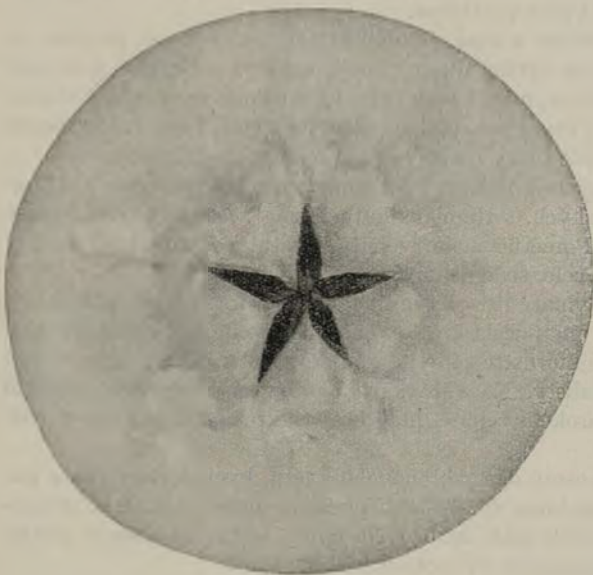
Široce otevřené, velmi rázovité kališky sestaveny jsou z ústů zeleně šedých, dole širokých a řídce rozestavených, které se zcela málo proti sobě kloní, ostré špičky ven převíslé mají a vězí v jamkách širokých, miskovitých, mnohdy jako vykroužených, jindy zcela mírně nerovných, kulatost plodů bývá pravidelna a zřídka jenom nepatrně porušena.

Velké plody mívají stopky silnější a as tak dlouhé, že úrovně jamek dosahují, menší plody mají je slabší, delší, tak že až o 15 mm jamky přečnívají, všechny jsou zelenavé a rzivé, později přihnědlé a vězí v jamkách širších, nehlubokých, skořicově porezavělých; rez rozptyluje se souvisle i paprskovitě široko kolem a bývá velmi jemně šedě šupinatý.

Hladká slupka málo se leskne a se stromu má barvu zelenavou, později sežloutne, takže jest zlatě žlutá, strana sluncem ožehlá bývá krásně oranžově karmínově, ne však křiklavě pruhovitě a mramorovaně začervenalá, mnohé plody mají pruhy jen jako naznačené a mezi tím natečkované, jiné jsou živěji, také až skvěle zbarveny; plody zastíněné bývají jen mdlé červeně pruhované a s druhé strany zelenavé. Šedě rzivé, drobné

i hrubší, dílem hvězdovité, pěkné tečky rozptylují se na dolní polovici plodu řídce, ke kalichu hustěji a jsou drobnější. Mnohé plody bývají postříknuty jemnou, drobnou, světlou rzí, na některých najdou se malé, zcela ploché bradavky, jiné jsou úplně čisté.

Žlutavě bělavá, velmi jemná, hustá, však dosti měkká, šťavnatá dužnina má chuť výbornou, libě sladce navinulou, vonnou a skvostně renetově kořenitou. Nebývá každým rokem tak výborná a poznámka z r. 1896 zní: chuť byla málo kořeněná, aniž ji bylo možno přirovnati k ročníkům jiným.

Podkališní rourka jest široce nálevkovitá a zcela krátká, od ní se táhnou žlutavá, jaderník obkličující vlákna. Ten má osudutou a pouzdra, po stěnách jemně a řídce natrhaná, se do ní stěrbinou otvírají; každé pouzdro chová jedno neb dvě, málokdy úplně vyvinutá jádra.

Má se česati až v polou října, jest potom chutnější a brzo trhané málo sice, však přece lehce zavadne, k jídlu dospívá začátkem prosince a udrží svoji znamenitou chuť a šťávu až do dubna.

Blenheimka jest vzácné jablko na stůl, jemuž jest zároveň i okrasou. Taktéž i pro obchod má vzácné vlastnosti, jest značně veliké, má stejno-

měrný tvar, krásnou barvu a hlavně pomačkání není na ní znáti. Naproti tomu má opět vadu, že pod slupkou křenčí, čemuž jsou zvláště z přehnojené půdy vzrostlé a největší plody náchylny. Bláha o ní napsal: Nevybírá sobě v poloze, ani v půdě, plodí však jenom prostředně, za to vyvinují se plody stejnoměrně velké a skvostné, pozdě zraje a nevadne. V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Reneta blenheimská čís. 46 a čís. 355.

Popisy lze nalézt: Thomayer České Ovoce čís. 31, Moravské Ovoce čís. 24, Zahrada domácí a školní 1912 čís. 4 všude Reneta Blenheimská; Handbuch der Obstkunde čís. 241 Goldreinette von Blenheim, Engelbrecht Deut. Apfelsorten čís. 514 Gold-Reinette von Blenheim, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 51 Goldrenette von Blenheim, Gaucher čís. 8 Goldreinette von Blenheim, Deutschlands Obstsorten Goldrenette von Blenheim, Leroy Dictionnaire de Pomologie čís. 57 Pomme de Blenheim.

Z vedlejších jmen jsou známa: Reneta z Blenheim, Blenheimska reneta, Prasomila Blenheimiensis, Beauty of Hants, Belle d'Angers, Blenheim, Blenheim Orange, Blenheim Pepping, Blooming Orange, Dredge's Fame, Gloucester Pippin, Impératrice Eugénie, Kempster's Pippin, Lucius Apfel, Northampton, Northwick Pippin, Orange Blenheim, Orange Pippin, Perle d'Angleterre, Postrophe, Prince of Wales, Reinette de Blenheim, Ward's Pippin, Woodstock, Woodstock Pippin. —

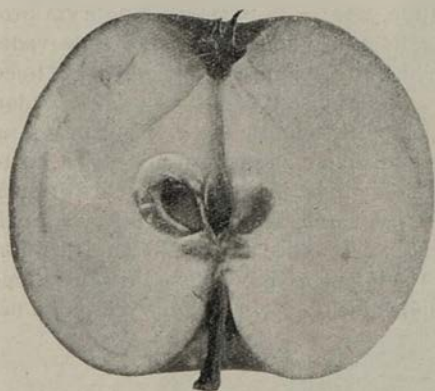
JAN ŘÍHA:
ČESKÉ OVOCE

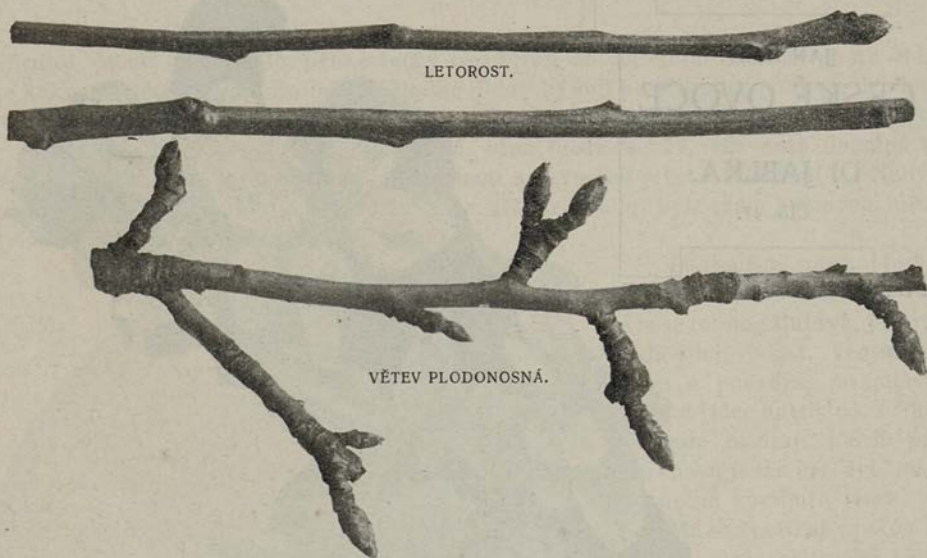
D) JABLKA.
čís. 47.

ZUCCALMAGLIOVA RENETA.

VON ZUCCALMAGLIO'S RENETTE.
REINETTE DE ZUCCALMAGLIO.

ZUCCALMAGLIOVA RENETA.*)

V posledních letech předešlého století zavedly německé ovocnické závody novou odrůdu jablka pod jménem Zuccalmaglioova reneta, kterou Diedrich Uhlhorn jun. v Grevenbroichu nad Rýnem as v roce 1878 z jader Ananasové renety, zúrodněné pelem Červeného agátového jablka, vypěstoval a jež obdržela jméno soudního rady Zuccalmaglia. Následkem všestranného, velikého doporučení co nejušlechtilější reňety, která každého uspokojí, rozšířila se rychle po celém Německu, odtud pak k nám. Tak výborná sice není, nemá daleko vzácné chuti jako Coxova reneta, lze však říci, že jest u nás zcela dobrá, snad naše podnebí není pro ni tak způsobilé, by nabyla uvedené vzácné chuti.

Rozšířena jest u nás nejvíce v zahradách milovníků ovoce, kteří nehledí na velikost plodů; ve větším množství, není pokud známo, dosud nikde sázena. Tak dalece, jak v přítomné době posouditi lze, daří se dobře všude, kde Zlatá parměna s dobrým prospěchem se pěstuje, zvláště v zahradách zelinářských a domácích, kde se půda vzdělává, hnojí a dle potřeby zalévá; pro hubené, suché půdy se naprosto nehodí, začne hned hojně ploditi, čímž vysílí, krní a brzo odumírá. Co polohy se týče, běře za vděk každou a daří se za dobrých půdních poměrů v místech chladnějších, dle německých zpráv i na místech drsných. K pěstování stromů vysokých hodi se jen za poměrů nejlepších, roste příliš drobně a nehledí-li se, by koruna často pročištěna byla, přináší plody velice drobné. Lépe jest pěstovati volnému vzrůstu ponechané krsky, na něž se nejlépe hodí, jakož i palmety, na nichž krásné plody dává, pro malé zahrádky jest velice doporučitelná. Přizpůsobuje se zcela lehce i stromkům uměle vedeným, i nejmenším. K výchově krsků jest lépe použití stromků na duzenech šlechtěných, na jánčatech se velice brzo vyčerpají a nerostou.

*) Vyslov Cučalmajlova reneta.

ZUCCALMAGLIOVA RENETA.
VON ZUCCALMAGLIO'S RENETTE. — REINETTE DE ZUCCALMAGLIO.

Stromky ve školkách rostou drobně a kdo chce mít stromky vysoké neb polovysoké, učiní lépe, šlechtí-li je v libovolné výši na zdravou pláňku neb jiný, bujně rostoucí druh. Později, na místo vysázeny, rozvětvují se, ať již hned od země nebo výše, v koruny krásně jehlancovité, pak se postranní větve zcela málo na strany kloní, takže koruna nabývá tvaru kulovitě jehlancovitého; větve se dále znovu a znovu rozvětvují, obrůstají hojně slabšími větévkami, čímž koruna houstne a hleděti se musí k častému jejímu uvolnění, jinak zůstanou plody příliš drobné. Roditi začínají velice brzo, zvláště starší, odrůdou touto přešlechtěné stromy, rodí již druhým — třetím rokem, čehož důkazem poznámka, že stromy v roce 1896 přešlechtěné již v r. 1898 hojně rodily. Plodí velmi hojně, takže jest prospěšným, aspoň kde to možno, plody hodně probrati; hojná úroda opakuje se každým druhým — třetím rokem, mezi tím plodí aspoň něco. Po letech, zvláště po veliké úrodě, neškodí hlubokým řezem stromy zmladiti a dukladně pohnojiti. Stromy zůstávají zdravé, rakovina se na nich posud neukázala, také i plísňe nijak jim neškodí. V obvodech, krvavou mšicí zamořených, se rovněž zřídka na nich mšice tato objevuje.

Letorosty narůstají slabé, štíhlé, dílem rovné, také se i mírně kříví, pod oky zcela málo se prohýbají a černavá plst' je celé řídce pokrývá; po ořtení se poněkud lesknou, mají barvu zelenavě nahnědlou, ve stínu více zeleně prokvétalou; jemný, sřibřitý závoj pokrývá velmi jemně, hlavně dolejší část letorostů. Drobné, žlutavé, jemně vyvstálé tečky rozptylují se řídce a zcela nenápadně. Poměrně silně vyvinutá, dlouhá oka zcela přiléhají, jdou hustě za sebou, šedá plst' je pokrývá a jsou na patkách jak oka vysokých, zcela krátce prohnutých, s třemi, zcela kratičkými, tupými žebérky. Zcela malá, kuželovitá květní poupata mají šupiny červenavé a jen na špičkách šedou plstí pokryté. (Viz obraz.)

Malé, tmavě zelené, na povrchu skrabatělé, na spodní straně silněji vlnaté listy bývají as 75 mm dlouhé a 53 mm široké, mají tvar vejčitý, jednotlivě i srdčitý a zúžují se do krátké špičky; kraje mají hruběji dvojmo, okrouhle pilovitě vroubkované, řapíky as 20 mm dlouhé, chloupkované a bezpalisté. Jedna strana listu bývá, ne však vždy, na úkor druhé o něco mohutněji vyvinuta. Na větévkách plodonosných bývají listy o něco delší, stejné šířky, čímž nabývají tvaru eliptického, mají kraje o málo drobněji vroubkované a delší řapíky.

Na jaře vykvétají pátý — sedmý den jabloňového květu a bledě karminová poupata dodávají jim v rozpuku pěkného červenavého vzhledu. Kvetou vždy velice hojně a jsou proti jarním mrazům velmi otužilé, proto málo kdy zmrzájí. Jednotlivé, as 43 mm široké, bílé a jemně růžově prokvétalé květy sestaveny jsou z plátků vejčitých, vzájemně se sotva dotýkajících. (Viz obraz.)

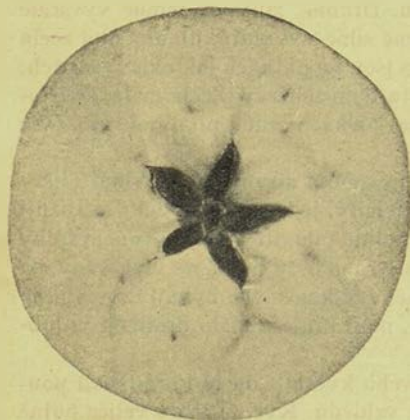
Přiložený barvený obraz, zhotovený dle plodů s přešlechtěného stromu z okresu školky Chlumecké, znázorňuje velikost a tvar plodů v nejlepším jich vývinu na stromech vysokých. Plody vážily 125—135 g, mnoho plodů jest však menších. Naproti tomu poslal p. Fr. Slavík z Úřetic plody se zákrsků, které byly 160—180 g těžké a velmi krásné. V německých zprávách se dočítáme, že se tam podařilo vypěstovati plody 250 a až 320 g těžké, jsou to však asi velmi vzácné případy. Tvarem se od sebe mnoho neliší. Mnoho jich má tvar jablka Limburského, jsou vždy o něco nižší než širší, v poměru as 60×67, ke kalichu se jen málo zúžují a končí se temenem širším, jiné zúžují se ke kalichu mnohem více a končí se temenem užším. Vyskytují se jednotlivé plody blížíci se tvaru kulovitému.

Menší plody mají kališky na polo, větší zcela otevřené, zelenavé, přihnědlé a chloupkované, sestavené z ústů užších a dlouhých, které u spodu k sobě nedosahují, kloní se

proti sobě zcela málo, vztyčují se, suché špičky ven převíslé mají a vězí v jamkách, dle tvaru temene, širších neb užších, dosti hlubokých a jemně žebérkatých. Kraje jamek bývají nerovné a kulatost menších plodů nerušená, plodů velkých zcela mírně zhranatělá.

Slabé, dřevnaté, zelenavé a rzivé stopky bývají as tak dlouhé, že buď úrovně jamek právě dosahují, jiné, zvláště plodů malých, as o 10 mm jamky přečnívají; vězí v jamkách dosti hlubokých a širokých, někdy hrbolem zúžených, zelenavých a krátce paprskovitě jemně porezavělých, také však i zcela hladkých a jemně chloupkovaných.

Na stromě bývají plody velmi jemně ojiněny, mají hladkou slupku, výjimkou na některém místě rzí jemně zdrsňelou; ta se dosti leskne, se stromů má barvu žlutavě zelenavou, později plody sežloutnou, jsou pak až jasně zlatě žluté, ve stínu sem tam bělavě žlutavé, u spodu bělavě mramorované a strana sluncem ožehlá bývá lehce oranžově nadechlá. Rzí, bělavě vroubené, na spodní části plodu až i hranaté, jemně vyvstálé, v červeném červenavě vroubené tečky rozptylují se řídce, blíže kalichu bývá stříknuta jemná, kruhovitě čárkovitá rez; na jednotlivých plodech vyskytují se i rzivé, ploché bradavky.

Jemná, hustá, dosti měkká, hojně šťavnatá dužnina má barvu žlutavou, k jaderníku bledší, chuť zcela dobrou, cukrnatou, avšak více navinulou a libě renetově kořeněnou.

Podkališní nálevkovitá rourka nesáhá hluboko, od ní táhnou se žlutavá, jaderník obklopující vlákna. Ten má osu dutou, do níž se poměrně malá, po stěnách jemně natrhaná pouzdra štěrbinou pootvírají. Každé pouzdro chová většinou jedno, řídčeji dvě nevelká, čokoládově hnědá jádra.

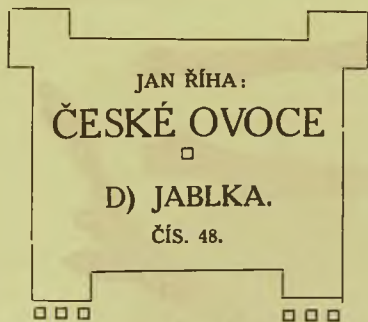
Češe se v první polovici října, snese sice i časnější otrhání aniž vadne, avšak na stromech déle ponechané plody jsou chutnější. K jídlu dospívá v první polovici nebo v polou prosince a udrží svoji dobrou chuť i šťavu do března, načež pak obě ztrácí.

Jest to dobré jablko na stůl a vybrané větší plody mají nemalou obchodní cenu.

Popisy lze nalézt: Engelbrecht Deut. Apfelsorten čís. 532, Pomol. Monatshefte 1901 str. 194 Von Zuccalmaglio's Reinette, Lucas Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 55, Deut. Obstsorten, Deutsche Obstbauzeitung 1913 str. 426 a 477 Von Zuccalmaglio's Renette.

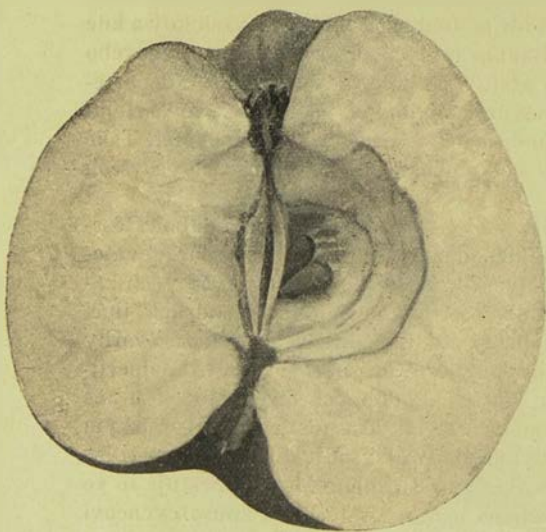
Vedlejší jméno: Reinette de Zuccalmaglio.

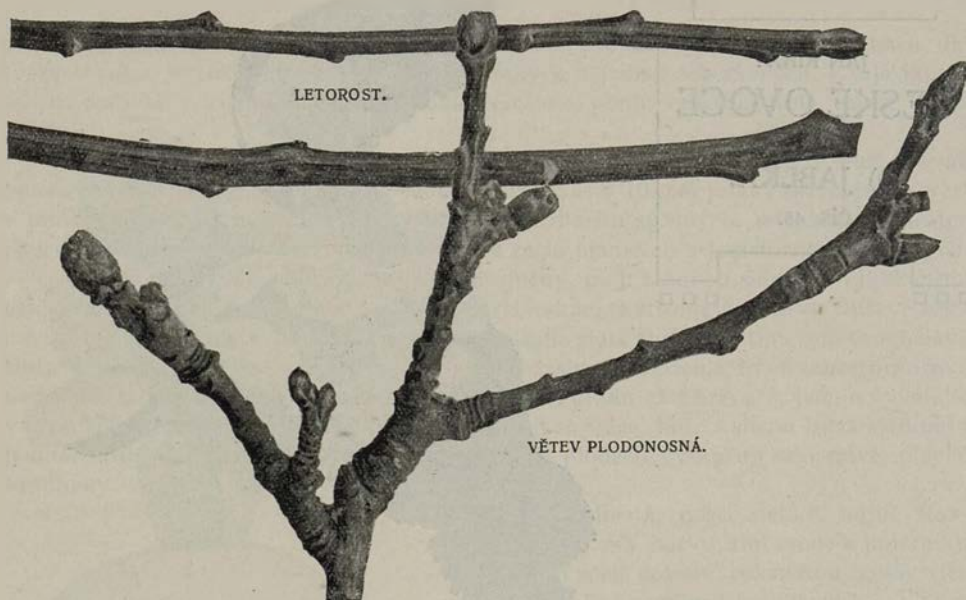

KALVIL BÍLÝ ZIMNÍ.

WEISSER WINTER-KALVILL.
CALVILLE BLANC D'HIVER.

KALVIL BÍLÝ ZIMNÍ.

Původ nejvzácnějšího a nejlépe placeného tohoto jablka není znám. Pomologové 16.—17. stol. domnívali se, že jest to prastaré, již Římanům pod jmény Calvatum, Taponnes a Orthomastia známé jablko. Domněnky tyto byly však později vyvráceny. Jiní spisovatelé tvrdili, že vyvinula se na Červeném zimním kalvilu jedna větev, která rodila krásné, bílé plody a šlechtěním z této odrůda tato ustálena byla; s jiné strany domnívají se, že vzniklo z vysetých jader více odrůd na jedné jabloni našlechtěných, však kdy a kde se tak stalo, nikdo neví. Přírodopysk J. Bauhin (1598), autor prvního obrazového ovocnického díla, uvádí, že bylo tehdy hojně pěstováno kol osady „Calville“ (département l'Eure ve Francii), od kteréž jméno jeho odvozeno bylo. Píše pak dále, že ve Württembersku známo bylo pod jménem Weisser Wunderbarer a Grosser Weisser Apfel. Také i ve švýcarské osadě Zelu bylo od pradávna pod jménem Weisser Züricher ve všech zahradách s oblibou pěstováno.

Od kdy u nás asi známo jest, nelze zjistiti, však jistě daleko dříve před dobou Rösslerovou, který je zapsal v svůj soupis v roce 1799 pod čís. 4., i nejstarší ovocnáři devatenáctého století zmiňovali se o jablku „Gdoulovém“, že dařilo se u nás ve všech zahradách na stromech vysokých bez jakéhokoliv ošetřování stejně jako odrůdy jiné, doby ty však že dávno minuly. Stromy podlehly rakovině, různé plísně znetvořily plody, že nebyly k potřebě. Nyní daří se s jakýmsi ještě prospěchem jen při nejpečlivějším ošetřování na nejvhodnější položených místech. Podobných míst najde se u nás ještě dosti a na ovocnických výstavách nalézáme často tak krásné plody, že tyrolským se vyrovnají. Z otevřených zahrad většinou vymizelo a větší sady kalvilové nalézt lze v přítomné době jen ve Francii a jižním Tyrolsku, zvláště kolem Meranu pěstuje se ve velkém množství, buď volnému vzrůstu ponecháno neb po drátech, na způsob věncoví vedené a jen nejnужnějšimu řezu podrobené krsky. Kolem Bolzana pěstují více samé

KALVIL BÍLÝ ZIMNÍ.
WEISSER WINTER KALVILL. — CALVILLE BLANC D'HIVER.

polokmeny, které při pečlivém ošetřování hojně skvostných plodů přinášejí. Pro sličnost a dosažení jemnější chuti, také i ochranou proti hmyzu, halí jednotlivé plody do papírových sáčků, v nichž se až do sklizně ponechají. U nás mají se pěstovati výhradně jen na jáncatech šlechtěné krsky, ať již volnému vzrůstu ponechané, neb a to je ještě jistější ve tvaru palmet, vodorovného, svislého i šikmého věncoví, buď na slunečních straních nebo plotech, zdích, z nichž nejvýhodnější jsou přečnívající střechou chráněné. Řez omeziti dlužno jen na nejnutnější a raději nalamováním a ohýbáním letorostů mladé, bující stromky k plodnosti nutiti. Zaštipování má se rovněž omeziti na dobu jarní.

Půda musí býti velmi živná, kde jí není, nutno pilným přihnojováním bujný, zdravý vzrůst stromků udržovati a občasným stříkáním bordeauxskou směsí proti plísni chrániti. Není snad odrůdy, která by tak napadána byla různým hmyzem, nač nutno míti náležitý zřetel. O plodnosti nelze se vysloviti, závisí na ošetřování stromu a je-li toto přiměřené, plodí dosti záhy.

Stromy nebývají nikdy veliké, z mládí rostou bujně, později však velmi spoře a větve obrůstají hustě plodonosnými větévkami. Letorosty narůstají dlouhé a silné, později jen krátké a černavá plst je jemně pokrývá; po otření se lesknou poněkud, barvu mají tmavě hnědou, do stínu zelenavě hnědou a stříbřitý závoj je jemně řídce pokrývá; drobné, žlutavé tečky rozptylují se dosti hojně, ač nenápadně. Pěkně vyvinutá, krátká oka zcela přiléhají, šedá plst je pokrývá a jsou na širokých, o málo vyšších než oka patkách, které hned pod oky se náhle prohýbají, s třemi mohutnějšími žeběrky. Veliká květní poupata jsou vejčitá a tupě zakončena, mají šupiny červenavé, však celé šedou plstí pokryté. (Viz obraz.)

Neúhledně zelené, měkké, křehké a vespod jemně vlnaté listy málo se lesknou, největší bývají as 100—110 mm dlouhé, 70—80 mm široké, ostatní jsou menší, vejčité i eliptické, do špiček se klinovitě zúžují, dílem mají špičky krátké a jako nastavené, kraje hrubě hákovitě zubaté neb i vroubkované, řapíky as 25 mm dlouhé, s malými, kopinatými palisty; na větvičkách plodonosných bývají delší, asi téže šířky, mají však delší řapíky.

Vykvétají 4.—5. den jabloňového květu, kvetou hojně a mdle růžová poupata dodávají jim mdle růžového vzhledu. Jednotlivé, as 50 mm široké, bílé a něžně růžově stíněné květy sestaveny jsou z vejčitých plátků, tak že vzájemně se sotva dostihují. (Viz obraz.)

Přiložený barevný obraz zhotoven byl dle plodů p. Maruškou z Klecan a p. Pavingrem z Poděbrad k účelu tomu věnovaných, znázorňuje velikost a tvar krásně vyvinutých plodů s palmet, ve váze 250—270 g, ostatní zaslané plody byly ještě větší, od p. Pavingra 380 g, od p. Marušky 400 g těžké. Vedle těchto urodí se arcíř množství plodů menších, ano až malých a špatně vyvinutých. Jsou vždy o něco širší než vysoké, tvar jich nedá se však snadno popsati, každé jest téměř jiné. Pravidelně vyvinuté zúžují se k temeni vždy o něco více než dolů, najdou se však i zcela kulovité, i sploštělé. Rázovitě vyvinutý kalvil pokládá se za nejkrásnější vzor žebernatých jablek.

Zelené, vlnaté, polootevřené neb i přivřené kalíšky sestaveny jsou z ústů dosti širokých, které se u spodu k sobě tísni, proti sobě se kloní, přischlé, dlouhé špičky ven převislé mají a vězí v jamkách hlubokých, těsných a krásně žebernatých; vzniklá zde žebra, jichž bývá zpravidla sice deset, avšak jen polovina jich ostře vyniká, táhnou se přes celý plod až do jamek stopečných a kulatost jeho velmi často nestejně hranatější. Slabé dřevnaté stopky vězí v jamkách širokých, hlubokých, částečně porezavělých a bývají as tak dlouhé, že právě úroveň jamek dostihují; plody menší mívají stopky delší.

Na stromě sličně, však velice jemně namodrale ojíňená slupka jest zdánlivě do-
líčkováná, má barvu bělavě zelenavou, později skvěle a jasně žlutou. Jen zřídka bývá
slunečná strana lehce zardělá (čehož se velmi často i umělým způsobem dociluje), kdežto
strana zastíněná bývá bíle mramorována. Jemné, zahnědlé tečky bývají na slunečné
straně mnohdy červenavě vroubeny, rozptylují se na spodní části řídce a mění se ke
kalichu v četné, bělavé píhy. Rez vyskytuje se zřídka a najde se jen výjimkou na plo-
dech se stromů vysokých.

Celé plody voní jen slabě, po rozkrojení o něco silněji, libě balzamicky, mají dužni-
nu žlutavě bělavou, velice jemnou, kyprou a velmi šťavnatou, chuť výbornou, pravou
ušlechtilé kalvilovou, jahodově kořenitou a libě navinule cukrnatou, která občerstvuje
a jakéž žádné jiné jablko nedosahuje.

Ponejvíce kuželovitá podkališní rourka sahá hluboko, od ní táhnou se žlutavě
zelenavá, jaderník obklopující vlákna. Jaderník má velikou, dutou osu, do které se pro-
stranná, po stěnách napříč natrhaná pouzdra nestejně široce otvírají; každé pouzdro
chová 1—2 vyvinutá, vejčitá, hnědá jádra.

Češe se v polovici října, a to velice opatrně, by stopky se neulámaly a plody nepo-
mačkaly, ana každá, sebe menší vada, cenu jich snižuje. K jídlu dospívá dle počasí
dříve neb později v prosinci a udrží svoji výbornou chuť a šťávu dlouho do jara.

Kalvil jest nejhledanějším a také nejdražší placeným stolním a obchodním jablkem,
přiváží se v nejpečlivějším, často i přepychovém balení. Vývozní domy třídí je dle veli-
kosti a krásy na plody kabinetní, které musí býti a) přes 300 g, b) 260—300 g, c) 220 až
260 g těžké, pak následují plody první jakosti ve 4 velikostech: 80—100, 100—140,
140—180, 180—220 g těžké. Plody s malými chybami prodávají se až o polovinu levněji
a veškery, pod 80 g těžké plody, na váhu. Plody kabinetní spotřebuje z největšího dílu
Anglie a Rusko.

V zahradách zemského pomologického ústavu v Troji chová se pod jménem Pravé
gdoulové čís. 67.

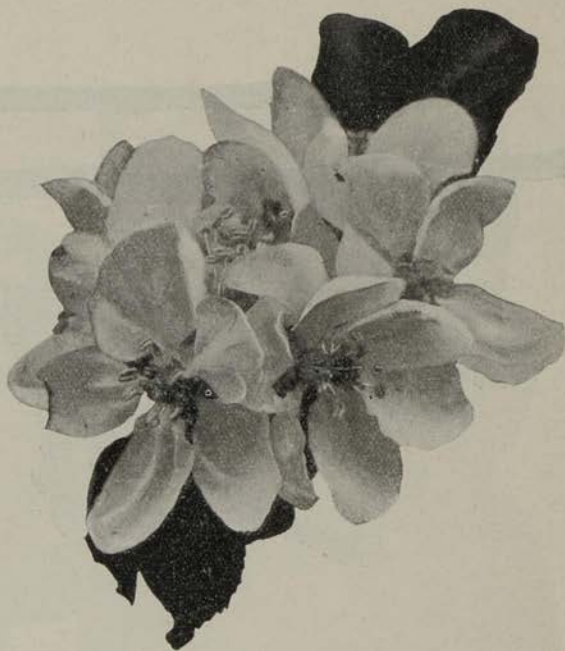
Popisy lze nalézt: Ovocnické Rozhledy 1911 str. 121 Kalvil bílý zimní, Listy
Pomologické XXVIII. Pravé Gdoulové; Fr. Pixa, Klíč štěpařský, Bílá vlaská zimní
gdoule, praví o něm, že jest dle chuti král všech jablek, že však strom nedosahuje vy-
sokého stáří a velmi často spále podléhá. Handbuch der Obstkunde čís. 1. Weisser Winter
Calvill a hned čís. 2 Gelber Winter Calvill popisuje jeden a týž druh, který byl jakousi
místní okolností žlutší, Engelbrecht Deut. Apfelsorten čís. 14, Deut. Obstsorten, Lucas
Die wertvollsten Tafel- und Handelsäpfel čís. 56, Gaucher čís. 24, Der Obstzüchter 1911
str. 129, Pomol. Monatshefte 1905 str. 146 všude píší Weisser Winter Calvill, Leroy
Dictionnaire de Pomologie čís. 85 Calleville Blanc d'Hiver.

Z vedlejších jmen jsou známa: Gdoulové pravé, Gdoulové pravé bílé zimní,
Žebernáč bílý zimní, Kalwila biała zimowa, Belizimski kalvil, Calvilla alba, Admirable
Blanche, Blanche de Wurtembergeois, Blanche de Zurich, Bonnet Carré, Caleville (P.
de), C. Blanc, C. Blanc à Côtes, C. Blanche, C. Blanche d'Automne, C. Blanche à Côtes,
C. de Gascogne, C. Tardif, C. White Winter, Calvine, Calvire, Coig (P. de), Cotogna,
Eggerling, Eck Apfel, Fraise d'Hiver, Framboise d'Hiver, Französischer Quitten A.,
Gelber Winter Calvill, Glace, Gros-Rambour à Côtes, Grosse-Pomme de Zurich, Me-
lonne A., Melonne, Melonne à Côtes, Niger, Oster A., Paasch A., Paradies A., Quitten A.,
Reinette à Côtes, R. Côtelée, Stern A., Stern Reinette, Taponne, Taponnelle, Tapou-
nelle, Weisse Winter Calville, Weisser Cardinal, Weisser Erdbeer, Weisser Himbeer,
Weisser Zürich A., White Calville, White Winter Calville, Winter Quitten A. —

JAN ŘÍHA :
ČESKÉ OVOCE

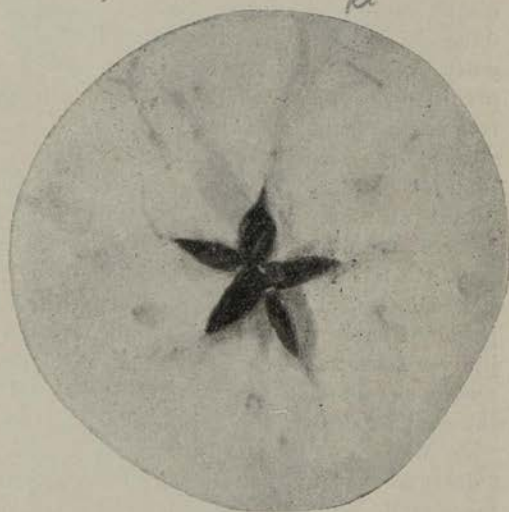
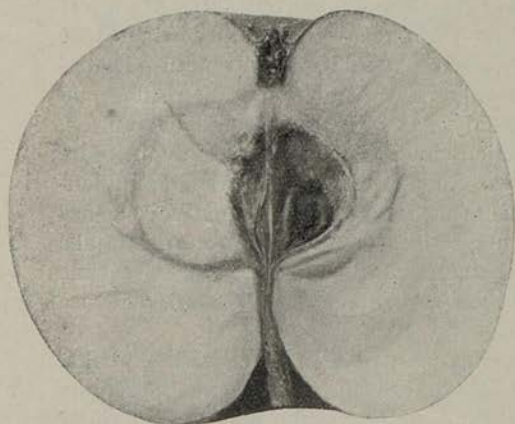
□
D) JABLKA.

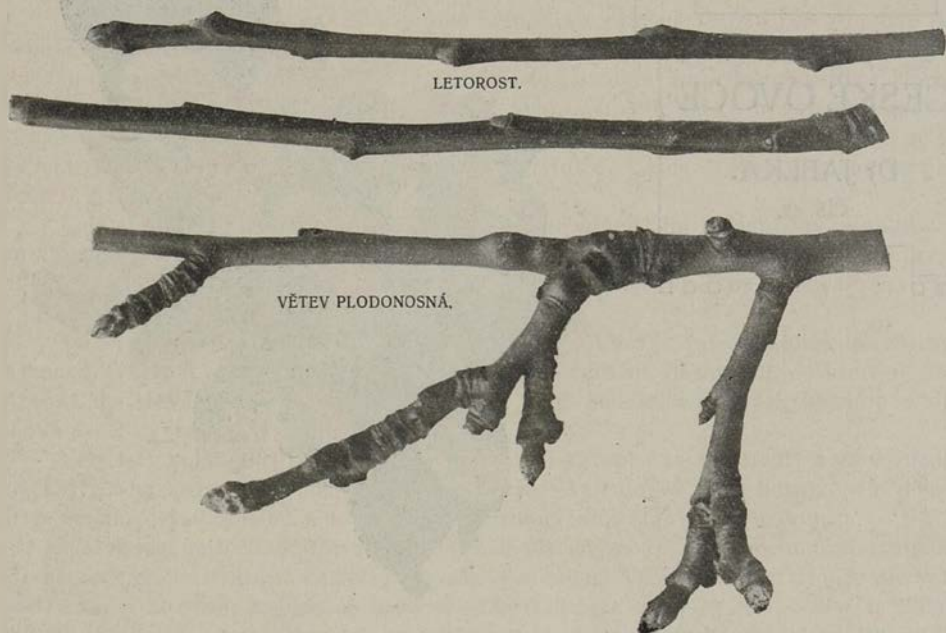
čís. 49.

KOŽENÁ RENETA ZIMNÍ.

GRAUE FRANZÖSISCHE RENETTE.
REINETTE GRISE FRANÇAISE.

KOŽENÁ RENETA ZIMNÍ.

Kožené jablko, jak lid zkrátka Koženou renetu nazývá, známo jest již od pradávna. O původu neví se však nic a má se jen za to, že pochází z Francie, kdež byla již kolem roku 1650 a snad již dříve oblíbená. Také i k nám byla asi dávno již zavedena, čehož důkazem jsou prastaré, po celých Čechách, nejvíce ve starých sadech velkostatků se nalézající veliké stromy. Poznámku zasluhuje okolnost, že děkan Rössler odrůdu tuto přehlédl a choval ve své obsáhlé sbírce Koženou renetu podzimní (čís. 397), která jest této sice velmi podobná, rodí však plody o něco větší, které nejsou nikdy na slunečné straně zarudlé, mnohem dříve uzrávají a zřídka vadnou, pak Koženou renetu z Damasonu (čís. 448), která se pravou Koženou velmi lehko zaměnití dá, má stranu slunečnou taktéž zarudlou, však málokdy vadne a nemá nikdy zvláštní, výborné chuti jako pravá Kožená, má dužninu hrubší a kyselejší, tak že jen chutí se od sebe rozeznávají. Staré stromy, které se u nás všude hojně najdou, náleží vesměs právě Kožené renetě, v mladších sadech však najde se více odrůd, které ničím nevynikající, k jinému nejsou, než jen aby zmatek plodily. V přítomné době nevěnuje se Kožené renetě již pozornosti, jaké jindy se těšila: vadne velice, byť se i později otrhala, ba i tolik, že často úplně se sevrkne a nedá se pak spotřebovatí. Každý sází raději nyní jablko Boskoopské, které není sice tak chutné, zato však o hodně větší a nevadne.

Má-li se dobře dařiti, musí se jí poskytnouti půda živná, výhřevná a hluboká, s dostatkem vláhy; na místech suchých se nedaří, v půdě mokré a nepropustné stromy rakovatějí. Místo jest jí každé vhod, teplé i chladné, byť i vysoko položené a zvláště místa s vlhkým ovzduším jí velice svědčí. Nejlépe se daří stromy vysoké v polních a domácích sadech, kde se půda vzdělává a hnojí. Na silnice nelze jí doporučovati, tam, aby se ztrátám předešlo, češe se s jinými odrůdami velice brzo, načež příliš zvadne. Mimo